

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА в Чернівцях
вмісність:

на цілий рік 5 р. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горовіца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буковини“ находить ся в
Чернівцях (ул. Петропавла
ч. 2), куда всі доноси адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.— 8. год. вечером.

Оповідання і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 1.

Чернівці, дня 11-го (лат. 13-го) січня 1893.

Рочник X.

Теперішнє політичне положення а Русини.

IV.

Нім приступимо до послідної точки нашого предмету, до розв'язання питання, якої політики повинні під теперішню пору держати ся Русини, мусимо вперед в інтересі самої справи пояснити замітки, які помістило „Дбло“ в числі з дня 5-го січня 1894 р. вступній статі дотично наших поглядів на т. зв. словянську коаліцію. Передусім закидає нам „Дбло“ на підставі замітки в перегляді політичній, поміщеної в нашій часописі в числі з дня 15. грудня 1893 р., що тоді писали ми про се питане цілком протилежно і промовляли за приступленням руских послів до т. зв. словянської коаліції майже в більше рішучий спосіб, ніж „Дбло“. Можемо св'язно запевнити автора наведеної вступної статі „Дбла“, що ми задивлялись на т. зв. словянську коаліцію від самого початку так само як і тепер, а заціпленний протилежний погляд влязнув ся в нашу газету лише принагідно. Прочі замітки і фактичні спростовання „Дбла“ дотикають лише вирваних без зв'язи поодиноких речень і цілком не ослаблюють наших висновків, а доказують лише наглядно, що автор сих заміток і фактичних спростовань є втаємничений в найдрібніші епізоди Ради державної та лично знає членів т. зв. словянської коаліції. Здає ся отже, що автор сих заміток є сам послом до Ради державної і визначним членом руского клубу. Одиначе ми не

гадаємо капітулювати перед повагою парламентарною, котра помімо знання найдрібніших закулісових парламентарних відносин цілком не старала ся докладно в'яснити сю важну справу, а навіть своїми теперішніми висновками не переконала нас, що наші погляди не мають розумної підстави і не опирають ся на фактах. Не збитим фактом є се, що гадка зав'язання т. зв. словянської коаліції вийшла від Молодо-Чехів, котрі розирені заведенням виїмкого стану в Празі і окресности, ведуть против теперішнього правительства завзяту борбу; фактом є се, що Молодо-Чехи стремлять до ослягнення відрубного чеського державного устрою; фактом є се, що Молодо-Чехи становлять імпонуючу більшість в т. зв. словянській коаліції, мають отже там свій верх; фактом є й се, що молодоческі послы заявили в Раді державній прилюдно свою гарячу симпатію і повне довіріє до теперішнього руського правительства; фактом є се, що посол Вапшаний оборонював в Раді державній платного московського наймита Григорія Купчанка і его товаришів; фактом є і се, що посол Грегр сказав прилюдно в Раді державній, що він знає в Галичині лиш Поляків, а Русинів цілком не знає. Сих всіх фактів поданих в попередніх наших статях не заперечував навіть і автор наведеної вступної статі „Дбла“. Що деякі молодоческі послы в своїм опозиційнім настроєні підписали інтерпеляції руских послів і понирали їх внесення, з того не можна ще набрати певного переконання, що Молодо-Чехи в рішучій хвилі, коли се не буде відповідати їх партійній справі, будуть підпирати Русинів і з цілим натиском їх боронити. Але дуже характеристичну і цінну за-

мітку вичитали ми в наведеній вступній статі „Дбла“, де сказано, що тільки Поляки є дуже чутливі на московські махінації. Проводирам Руси очевидно се байдужне і вони на се цілком нечутливі, що північний молюх пожирає живих Русинів на Україні і забігає сего і в австрійській Руси.

Ми можемо отже з повним правом заключити наші пояснення так, як се зробило „Дбло“ і дати авторови наведеної вступної статі „Дбла“ в той самий менторський спосіб науку, що той, хто хоче мати провід в політиці і обгорювати політичні справи, мусить докладно пізнати фактичний стан річий, мусить сей стан вірно порозуміти і що йно на підставі такого пізнання річий зможе провадити хосенну політику.

Якої політики повинні під теперішню пору держати ся Русини? — Щоби докладно розв'язати се для розвою нашого народу дуже важне питане, потреба глибоше застановити ся: 1) над теперішнім суспільним, просвітним і культурним станом руского народу; 2) над средствами, котрими можна поліпшити сей стан; 3) над політичним значенням руского народу для австрійської держави і над тим, які обов'язки має правительство взагалі супроти всіх до нашої держави приналежних народів, який спеціальний інтерес може мати держава для природного розвою руского народу, і оскільки теперішнє правительство словіє в тім згляді свої обов'язки, а з того вийде ясно, якої політики мають держати ся Русини супроти правительства; 4) над відносинами які панують тепер між Русинами а їх сусідами в поодиноких краях, дальше оскільки сї відносини є справедливі і що випадало би з обох сто-

Андрій Бобиль.

ПОВІСТЬ.

(Вільний переспів з Теннісона)

VI.

З трудом Андрій доплентався до ночлігу, Его Маруся там зустріла, Старенька жвава цокотуха, Двора того привітна господиня. Вона Андрію показала місце. Лїг Андрій, Его Маруся овсі не пізнала, А Бобиль колись стрічала часто І любувалась ним вона не мало, Коли було Андрій приходив мимо двору. Тепер його як страннього*) Маруся позалїла, Подумала: „Здалека видно, не тутешній, Кулись іде, бач засмалив ся як, Неначе той товар сапожний**)... І те, скажи,

Немов і не старий, а сивий ввесь... Від лиха певне посивів, сердешний!“ Андрій же в темряві з відкритими очима, Всю ніч лежав не ворухувались, Без думок навіть, мов прибитий.. Не здолав він і ранком підвестись. Побачила хазийка, що слабій, І почала його привітно доглядати, Розважити його хатїла цокотанням Про власній свої та про чужі пригоди, Хітросі і про те не думав, не гадав, За два дні все вона Андрію розказала, Всі слободські і брехні і новинки: Хто вмер, хто одруживсь, приїхав і поїхав, Хто обідів, хто з ким живе, І разом з цим про корабель „Удачу“, Про смерть Андрієву — „завзятого рибалки“, І про мірошника з його сімєю. За словом слово і Андрій Про все довідав ся, що діялось без його. Прослухав все. Але змарілий вид Не виказав його. Не догадала ся Бабуся ласкава, як боляче та тяжко Оповіданнями йому всю душу кодувала, Ізмучену в стражданнях дитяч. — „Така судьба, Бог щастя Ганні дав, Помилував її за добрість, за терпіння“, І так іще стара про Ганну закінчила: Достаток в усьому, живуть мов голубки,

Аж любо, хороше... А дітки, Боже мій! І не на дивить ся на їх Пилип щасливий, Не прийде в голову, що то вони чужі. А донечку Андрієву, що згинув, Уже хоть заміж оддавай, хороша, ирехороша, У матір удалась, тай імя їх одіаке. А син у батенька як каля вдав ся, Моторний теж, як і покійник, Жаль, жаль! — пропав Андрій без вісти... Як зараз бачу я його... Оце було іде Високий, бравий, білий та рум'яний... Не дурно-ж плакала за ним сїм років Ганна, Усі вже думали: „умре“. А от і жива. Четверте вже дятятко Бог послав, Маленьке ще... А вже Пилип що радий!... Оттак воно на сьвітї, чоловіче, Не догадаєш ся, де найдеш, де загубиш! Чого це ти дріжниш? Зморозило тебе? Я дам чайку ось зараз зараз я... Стара пішла. Андрій упав в подушку, Сховав у неї сивую голівоньку свою, Щоб задавить ридання. Давно вже вони З грудий його на волю виривались. — „Пропав Андрій, пропав!... — Стогнав він глухо. Колиж ізнов у хату повернулась баба — Его невільний кат — уже підвів ся він І позирав у тусклес віконце На море синє. І на лиці його,

*) Чужий, з чужого краю.

**) Товар сапожний — шевська шкура, шкура на чоботи.

рін зробити, аби без всякої шкоди для одної або другої сторони вжили ся справедливі відношення.

Дві перші точки відносять ся до нашої власної внутрішньої народної політики, і можуть вказати на те, яка має бути ся політика, яких средств потреба ужити, щоби ся політика була для нашого народу хосенна і могла причинити ся до зміцнення нашої народної сили. Про теперішній суспільний, просвітний і культурний стан руского народу говорили ми вже нераз на сім місці і розправляли про се подрібніше в попереднім числі. Там вказали ми на причини, длячого у загалу нашої інтелігенції і в масі нашого народу ще так мало розвита народна свідомість і народне почуте. Там вказали ми, що загал нашої інтелігенції не рішив ще навіть кардинального національного питання: хто ми і яка наша мета? Там вказали ми на причини, длячого по 30 роках конституційного життя все ще не лише маса нашого народу, але навіть загал нашої інтелігенції не в стані хіснувати ся і використати признані кождому народови рівні права. Там вказали ми на дуже ще невідрадий стан наших громадських порядків і на причини дуже ще занедбаної народної просвіти, з чим стоїть в найтіснішій звязи також наш ще дуже мізерний економічний і взагалі культурний стан.

І що-ж з сего виходить? З сего виходить перед усім найважливіша засада, що наша внутрішня народна політика мусить бути строго національно-руска, бо тільки за помочю такої політики зможемо зміцнити наш народний організм і придбати для нашого народу відповідну моральну і материяльну силу. Длятого мусить придержувати ся вся наша свідомі інтелігенція строгої сеї засади без огляду на те, чи вона наразі придержує ся супроти правительства і сусідних народів утилітарної, чи радикальної політики. В тім напрямі мусить беззглядно впливати вся наша свідомі інтелігенція на слабші інтелігентні сили і на масу нашого народу; в тім напрямі беззглядно мусить виховувати ся загал нашого народу, а длятого перед усім мусять рішучо і без всякого пардону викорінювати ся всі сему напрямови найбільше шкідливі мр і, теорії і впливи наших домородних свідомих і несвідомих обединителів, що захочуть накинати нашому народови чужу літературну

мову, тим самим спинити его природний розвій і затопити его яко вічного прилетарія в московськ морі. Коли викине ся сей заражений розкладовий елемент з нашого народного організму, то аж тоді зможе наступити і поліпшене морального і материяльного стану нашого народу, аж тоді зможе наш нарід прийти до відповідного свому числу виливового політичного значіння. Викориниючи старанно обединительну заразу мусять всі свідомі наші інтелігентні сили старати ся, опираючи ся на національно-руську засаду, przeprowaditi тому відповідну центральну і локальну народну організацію, випикувати і установляти потрібних до сего робітників, а притім заводити в кождім місці огнища для народного промислу і других економічних потреб. Економічна робота мусить все йти в парі з національною справою, бо-ж не дасть ся погадати, щоби розвиток економічного добробиту міг наступити без зміцнення національної сили, не дасть ся заперечити, що питання національне є серед наших обставин разом і питанням хліба. Така отже мусить бути наша внутрішня політично-народна політика.

Про третю і четверту точку поговоримо слідуючим разом.

Буковинський сойм краєвий.

1. засідане III. сесії.

В середу, дня 10-го січня розпочав буковинський сойм краєвий свої наради. Капітан краєвий п. Луи ух згадав в своїй промові про зміну міністерства яко про дуже важну політичну подію, котра вплине також на краєву політику. Змагає ся до того, щоб сполученем різних партій до спільної праці піднорми загальні економічні інтереси, остаючи при своїх засадах а шануючи притім чужі переконання. По руски сказав капітан (тих кілька слів по руски відчитав капітан дуже нескладно), що праця і згода має бути гаслом послів, бо се вийде на добро краю. Відтак накликавав до умірковані і розсудного поступованя і закінчив свою промову окликом в честь цісаря: Многая літа!

Новий посол вижницький п. Лев Василько зложив приреченє по румуньски.

Відтак подав капітан до відомости сойму, що різні уставаи ухвалені соймом минушої сесії получили цісарську санкцію. м ж ними устава про зачисленє дороги з Добринівців до Заставни

до категорій доріг повітових, устава про затягненє позички наконверзію довгу/індемізаційного і устава про переведенє каналізації в Чернівцях.

До сойму вплинули різні петиції, як петиції учителів вижницького, радовецького, черновецького, сторожинецького, серетського повіту і краєвого товариства учителів о поліпшенє платні учителів, петиція краєвого товариства учителів о признанє активного і пасивного права вибору до ради громадської, до сойму і до Ради державної, петиція громади Воїни і сусідних громад о заведенє суду повітового в Воїнах, петиція „Scoala română“ о запомогу 300 зр., а товариства „Dombrava nouă“ о запомогу 200 зр. іи.

Відтак подав капітан до відомости сойму, що Іван Тиміньський зложив свій мандат члена Віділу краєвого.

Потім приступлено до першого читаня отсих предложень Віділу краєвого:

- 1) замкненє рахунків пенсійного фонду учителів за р. 1892.
 - 2) прелімінар пенсійного фонду учителів на р. 1894.
 - 3) замкненє рахунків шкільного фонду за рік 1892;
 - 4) прелімінар шкільного фонду на р. 1894.
 - 5) замкненє рахунків пропінційного фонду.
 - 6) упрямління правних відносин учителів.
 - 7) заведенє науки повторительної.
 - 8) наложене акцизи на горівку, вино і мясо в Чернівцях.
 - 9) позичка 1500.000 зр. міста Черновець.
 - 10) замкненє рахунків краєвого шпиталю за рік 1892.
 - 11) прелімінар краєвого шпиталю на рік 1894.
 - 12) зачисленє дороги з Топорівців до Садагури через Чорнаву до категорії доріг повітових.
 - 13) зачисленє войскової служби управителя Найнтайфлеви до пенсії.
 - 14) замкненє рахунків фонду інвалідів за рік 1892.
 - 15) прелімінар фонду інвалідів на р. 1894.
 - 16) замкненє рахунків різних фондів, які є під управою крає за р. 1892.
 - 17) замкненє рахунків фонду краєвого за рік 1892.
- Предложения ті приділено комісіям до обради.
- Нарешті вибрано комісії. З руских посків увійшли до верифікаційної комісії др. Стоцкий. до петиційної Пігуляк, до фінансової Пігуляк, до адміністраційної др. Стоцкий.
- Комісії розпочали вже свою роботу.

Спокійному, холодному як камінь,
Вже сліду не було тих сліз гарячих.
І думав він: — „Не буду їм мішати,
Не буду я гніздо чужее розоряти...
І не піду туди... і не побачу...
Я не признаю ся нікому в світі.
Хто я... Андрій пропав... Умер... Нема...
А ти, живи, живи, голубонько моя,
Не бійсь, не прийде він — мертвець —
Утопленик тебе, не бій ся, не зляка...
Я втерплю всі муки до кінця!
Господь мені допоможе, силю дасть.
— Тобі полегшало, спасибі Богу!
Сказала весело Андрієви Маруся:
Чайку попей на добрее здорове,
Ще поговоримо... А як тебе зовуть?
Ти відкіля? Я все спитать боялась...
Страшний ти був, коли прийшов.
Андрій задріжав з легенька голос,
Як він сказав: „Нащо тобі те знати?
Прийшов, Марусю, дуже я здалека...
Я тут усім чужий. У мене тут нема
Ні роду, племені, нікого. Називай
Мене як хоч... однаково... хоть Марком.

(Згадав він імя одного матроса, що втонув).

Повірила стара,

І далі вже розпитувать не стала;
Тай де вже їй пізнати „завязатого рибалу“
В нещасному цьому зігнутому, сідому

І ледви живому — обідраному старці?...
Ніхто у слободі і не примітив навіть,
Що повернувся Андрій і сам собі живе
Десь у коміроці старої...

Про те якжить,

Не думав він зовсім, бо руки, як були,
Остались здатними у його до роботи:
Він неводи усякі добре плів,
І бондар був, і тесля і столяр
І завжди зміг найти собі роботу
На березі, де руки так потрібні.
Та чи багато ї треба одному?...
Кріпив ся він, а все-ж, туга
Страшна цекучая його давила,
Гадюкою крутила ся у грудях
І ссала там його і гризла день-у-день
Розбите, змучене, не дуже серце:
— „Хоть би разок зирнуть мені на неї,
Та навітшатись сином та дочкою
Моїми любими, коханими дітьми...
Зирнуть... Запевнитись, що всі щасливі;
Хиба-ж таки в цього мені не можна?...

От листопад настав;

Тагнулись дні і довше і сумніше:
Під вікнами стогнало і ревло
Бурхливе море, вітер голосив;
Андрій сидів за неводом, його думки
Не відступаючи крутили ся ті самі

Вони йому хвилиноньки спокою не давали:
— „Зирнуть, зирнуть хоть раз“.

І запекла туга...

Устав Андрій, пішов туди,
Туди, де щастє, де душа,
Де серденько його і думки всі жили
З тії хвилиноньки, як він вернувся до дому.
Було у вечері.

У вікнах скрізь огні привітно миготіли,
І видно скрізь було, неначе крізь димок,
Що в хатах діялось у них життя
Вечерю лагодили саке; на столі,
З чим Бог послав, миски стояли,
А навкруги сиділи діти, чоловіки...
І пригадало ся Андрієви загублене щастє,
Він позирав і тяжко так зітхав,
Аж ледви йшов, здаючись на гору...
— „Та де-ж оце Пилипова, мірошниковна хата?
Вона тоді була — неначе ближе...
Ось-ось садок уже його чоріє,
А там і хата... Ось вона!“...

Але від улиці затулені були віконця.
Андрій пішов тихенько навкруги,
Як раз світилось там одно вікно,
Велике, ясне...

Він, задихаючись

Не тямлячи себе, скоренько переліз

Перегляд політичний.

Народні віча в Галичині. В Дрогобичі говорив п. Андроник Могильницький про положення політичне. „Нині у нас, каже він, два напрями; оден каже: здобуваймо всі права всіми законом признаними дорогами, другий каже: вдоволюймося концесіями з ласки“. Не знати докладно, кого мав на умі п. Могильницький, говорячи про другий напрям рускої політики; догадувати ся можна із его дальших виводів, що приписує він таку політику п. Барвінському. Але знаючи політичну і взагалі народну діяльність Барвінського, знаючи его накликувані в „Правді“, щоб Русини отрясли ся вже раз з дрімоти і самі приложили рук до поліпшення своєї долі не падаючи на нікого, закидати ему політику неробства, се супроти загалу руского є баламутство, а супроти Барвінського злоба. „Розводити ся над тим: хто ми? — не пора. То знає кожний“ — От і знов баламутство. Власне се питання наша інтелігенція не рішила, а треба его доконечно рішити, щоб політика руска стала ясною. Ясне, докладне і рішуче рішення сего питання се вихідна точка політики, се само вкаже нам дорогу, куда іти, і що робити, аби доля нашого народу поліпшилася ся.

Замість подати таке вияснене відповідає Могильницький на се питання тим, що Русини льояльні, а льояльність руску представляє так, що для оцінки єї насуває ся порівнянє льояльності собаки до свого пана. Власне в тім хіба. Льояльність не значить собака уляглисть, льояльність, се є висше людське чуте, котре виявляє ся привязанєм народу до свого краю, держави і до династії, а те привязанє документує ся старанєм о долю і славу своєї вітчизни і пануючої династії. Зваживши се, представляє ся нам льояльність руска з 1848 і 1849 р. такою, що нею величати ся годі, Німці, Поляки, Маляри і другі народи причинили ся тоді до поступу нашої держави, отже вони були льояльні і се тепер кладе ся їм в заслугу. Така льояльність личить народови. — П. Могильницькому не ясні засади конституційного правління. Конституційне правительство є впливом парламентарних сил. Звісна річ, що правительством конституційне падає а его заступає друге правительством скоро лише змінить ся склад парламенту. В краях і державах, в котрих парламент складає ся з людей одної народности, борються єя з собою політичні засади; у нас на першім плані стоїть борба народностей. Годі проте казати, „що центральне і краєве правительством сполучило ся з Поляками“ против Русинів. Не дурім себе! Воно-ж до певної границі мусить бути по стороні Поляків, бо Поляки мають більше сили, а в конституції власне пе-

ревага сили рішає. Що-ж з того виходить? Треба, щоб Русини в парламентах виявили більше сили, тоді воно буде стояти по стороні Русинів; а аби се могло наступити, треба більше органічної праці між народом, а менше слів; треба такої праці, яку ми бачимо у других сильніших народів для оборони своєї народности. Мимоходом лиш скажу, що пр. Німці складають річно на утриманє німецьких шкіль до 300.000 зр.; так само Чехи; і Поляки заснували подібне товариство і складають на него багато.

— А що ми зробили? Політичні товариства інших народів мають до розпорядимости величезні суми, а ми що? Інші народи мають величезне число різних кас, економічних огнищ, а ми що? „В школах середних викладає ся язык польський так, що коли-б в той спосіб хотів Русин викладати свій язык, опинив би ся там, де не почув би того языка“ — каже Могильницький; на се скажемо, що власне в найновіших часах і то таки за старанєм влади шкільної (польської!) язык руский почали викладати так, як польський! Поляки будують костели зі, жертвують для ідей все, — будуймо і ми! При виборах ми упосліджені — не даймо ся упосліджувати і т. д. і т. д. „І на економічнім полі бачимо те саме упослідженє. Против „Дністра“ веде ся найзавзятіша агітація. Не штука Щепановському говорити Русинам: Клядай ся на поле економічне! Гаразд, але не спиняйте нас“ — каже п. Могильницький. Звернем увагу п. Могильницького, що против „Дністра“ веде може ще завзятішу агітацію одна часть ніби то Русинів, а чи се не ганьба? Але-ж тим ніби Русинам не бере ся сего за зло, лиш Полжкам! „Не спиняйте нас“ чи не значить се часом тільки що „опиханого паноньку“?

Без борби нічого нема, але треба признати ся, що загальна ледяність. — Тим очевидно не гадаємо усунути несправедливого і противзаконного поступованя урядів в деяких разах, та на те є способи, где чи хіснуть ся Русини всіми правними средствами для усуненя несправедливости? Ні і ще раз ні? Возьмім лиш один випадок. На почтах нераз не дістане Русин руских друкарств; але замість удати ся зараз таки до дирекції зі скаргю, він пише довгу статтю до газети! Зрештою чому так поступають почтарі? — Бо Русин встидає ся заговорити в урядах по руски, тай мало хто обстає рішучо при тім, аби мати рускі друкарства. Знаємо такі суди, що не було там цілими роками руских подань, аж прийшов адвокат Русин і зачав вносити рускі подання, тоді став і суд урядувати по руски, не роблячи жадних пакостей адвокату. Треба лиш все і всюди стояти за своїм! Треба виявити більше енергії у всім, при такій же зледажливости нашого загалу, як тепер, і безпосередні тайні вибори нам нічого не допоможуть! При таких поглядах на наше політичне положенє, які бачимо у п. Могильницького, Короля і др. вічовиків, і ліки, які вони подають на виліченє лиха, ледви

чи що допоможуть, а може навіть зашкодять. На хоробі не пізнали ся наші лікарі, лічать жолудок, де треба голову і серце а властиво цілий організм лічити. Замість розбуджувати енергію в народі, вони єї ще усичляють, кажучи надіятися від різних паліативних средств поліпшення. Такою дорогою не дійде ся до цілі; найвіча, котрі треба скликати як найчастіше і всюди, возьмуть ся до иньшої роботи!

Галицький сойм отворено в середу, дня 10-го січня. Маршалок кривий згадав в своїй промові про неурожай і повени в краю, про виставу краєву в р. 1894-ім, на котрій має показати край свою зрілість, про поліпшенє стану фінансів краєвих і про послідну подорож цісаря до Галичини, причім поклав натиск на велике відзначенє намісника цісарем. Намісник заявив, що правительством внесе проект з аведеня державної поліції в Перемішлі, і знесеня при намісництві сталої комісії для регуляції і викупна ґрунтів. Про адміністрацію скарбову сказав намісник, що вона не має ворожих замірів супроти населеня, не видає жадних припоручень кривдженя і гнетеня населеня, а розсліджує пильно всякі надужитя.

За політичне убійство в Празі стали Німці і урядові газети нападати на Молодо-Чехів, а особливо на посла Герольда яко моторів сего убійства. Тому посол Енгельс зложив в соймі чеськім 28-го грудня в імені Молодо-Чехів відповідне заявленє.

Дрібні вісти.

Всім вп. землякам, що зволили ласкаво згадати на нас з новим роком, сердечно дякуємо за щирі слова признаня і заохоти.

П. Іларіону Окуневському з нагоди его відзначеня золотим хрестом заслуги зробили рускі товариства черновецькі в неділю, дня 31-го грудня 1893 сердечну овацію. Представителі товариств під проводом п. надсов. Сидора Виницького явили ся в его домі, а провідник депутації заявив в імені всіх черновецьких руских товариств сердечну радість по поводу того відзначеня з запевненєм, що всі свідомі Русини шанують его за его вірцевий патріотизм і подивляють ся на силу его духа і неустанну патріотичну працю, помімо того, що вже від довшого часу підупав на здоровлю. Д. Іл. Окуневський з зворушенням і слезами в очах подякував теплими словами за сей дружний привіт і угодив депутацию а звернувши ся до молодіжи закликав єї, аби сьміло і бодро, коли прийде на ню черга, боронила прав нашого народу. — Дня 4-го січня відбула ся урядова декорация д. Окуневського через наддиректора почт Ліра в світло пристроєній салі в присутності відпоручника краєвого правительства совітника Штроннера, великого числа почтових урядників, знайомих і приятелів Русинів.

Як шанують другі народи своїх письменників? Сими днями обходили Маляри в Буда-Пешті 50-літній ювілей писательської діяльності Маврикія Йокая, свого патріотичного писателя. Обхід відбув ся дуже торжественно. Все, що Маляри мають найгарнішого и найліпшого, зібрало ся в Пешті. Натовп публики був величезний. Промову до ювілата виголосив ґр. Бетвеш, а відтак відчитав письмо королівське, містяче слова признаня для писателя. По промовах відпоручників різних інституцій і товариств вручено Йокая дар 100.000 зр., зібраних передплатниками ювілейного виданя его творів, — Рівночасно ободжено в цілій Угорщині ювілей Йокая з великим одушевленєм. При нагоді ювілею дарував Йокая 5.000 зр. на добродійні цілі.

Конкурс розписаний на місце секретаря громадс. для громад Мариничі, Петраші, Ростокі і...

Через тинок*) і під кущем там притаїв ся. Вікно йому картиною ясною показалося У чорній здоровенній рамі.

Там всі були

В хатині біленькій, привітній, чепурній,
Супротив коминка його товариш давній
Сидів Пилип з дитятком на руках,
А поруч донечка вродлива стояла,
Висока та гнучка — Гануцесенька друга,
Вона до стрічечки каблучку привязала
І нею бовкала над братиком маленьким.
Хлопцятко рвало ся каблучечку піймати,
І пухлими ручатами тягнуло ся за нею,
Та ще не вміло взяти. Усі сьміяли ся.
А Ганна прибирала з столу
Та старшому сунку щось весело казала.
Змінилась трощечка вона, поблекло
Її коханєє хорошеє лице,
А погляд той, і всьмішечка та сама...
В холодній темряві осінньої доби
Картина повненька тепла та сьвіту,
Кохання, щастячка, мов блискавка ота
Метнула ся у Бобили в очі,
В мерця живого чоловіка
Дружини иньшого, чужих дітий татусь, —
І навскрізь пропекла картина та Андрия,
У серце пройняла...

Він здержав божевільний крик
Пекучого, страшного болю в серці

І, крадучись, неначе злодій, знов пішов
Він з саду на майдан і там упав,
Знемігши ся в скорботі тяжкій,
В страшенній боротьбі з самим собою.
— „Вони мої... мої!... За що? На віщо
Від їх коханнячка я мушу відректись?“...
І він припав лицем аж до землі
І став молити ся: — „О, Боже, поможи!...
І стерпіти немає сили!... Покинуть їх?...
О, краще смерть, ніж розлучитись з ними!...
Не попусти, Благий, вчинити зло!
Не попусти на лихо досягнути!
Ти був мені опорою сьвятою
І там в пустині... Ти сказав:
— „Терпи і жди!“ О, мій Спасителю,
Дай силу стерпіти мені!... мовчати!...
Для щастя їх себе забути...
До смерти відректись!“...

І він очнувся

Аж там уже, у себе, у комірці,
І там, в душі його знайомий голос мовив:
— „Терпи, Андрия, жди,
І я тебе спасу!“

М. Школиченко.

*) Пилип.

(Конець буде).

те-Путилова з місцем пробування в Ростоках, з річною платою 770 злр., і на таке саме місце для громад Лукавці і Мігова з річною платою 500 злр. Подання належить вносити найдалше до 20 січня с. р. до виділу краєвого.

Самоубийства і нещасні випадки. В Ревні повісився господар Георгій Василюк — В Молодієві замерз в полі знаний паниця Адам Найман. — В Кучурові повісився пияк Михайло Кречуняк. — В низьких Шерівцях посварилися два господарі Іван Павлічук і Танаско Бабійчук, при чім Павлічук так сильно ударив буком по голові Бабійчука, що сей по кількох хвилях віддав Богу духа. — В Банилові руским убила кагла цілу родину Михайла Кушніра 26-літній син Остап і 12-літня донька Аніця погинули, а Михайла Кушніра і його жінку відратовано вправді, але так они ослаблені, що нема надії, щоби їх при життю удержати. — З такої самої причини погинула зарібниця Анна Мален в Чернівцях. — В Ст. Ліє лишила Гафіца Сук двоє малих дітей без надзору дома, а они бавлючись сірниками підпалили постіль, при чім одна дитина згоріла цілком, а друга тяжко попаралася.

Скажений вовк покусав в селі Галбев, коло Сучави, чотирох селян. Вислано їх до закладу лічничого Проф. Бабеша до Букарешту.

Великий огонь знищив підчас свята різдвяних місточко, Станоте коло Галацу майже зовсім. Шкоду обчислюють на 3 мільйони франків.

Рабунок. Невисліджені доси справці зрабували минулої неділі в ночі монастир Нямц, коло Пашкан, забравши готові гроші і річі в вартості пів мільйона франків.

Статистика шкіл середніх. В році шкільнім 1894/5 вносить число гімназій і шкіл реальних в цілій Австрії 258, а то 179 гімназій, а 79 шкіл реальних. З сих шкіл є 38 ще неповних т. є. не мають они ще всіх клас. Після мови викладової є 98 гімназій и 57 шкіл реальних німецьких, 51 гімназій і 14 шкіл реальних чеських, 24 гімназій і 4 школи реальні польських, 4 гімназій і 3 школи реальні італійські, 3 гімназій і одна школа реальна сербо-корова, одна гімназія руска і 8 гімназій мішаних. — Загальне число учеників вносило в гімназіях 57.306 р школах реальних 24.077, разом в всіх цих школах 81.383 учеників.

Предплату просимо як найскорше в іривнати, а укого є залежності, сплатити. Хто не хоче нашої газети, най буде ласкав, се число нам звернути.

Страшний злодій. В місточку Дукли мали міщани довгий час клопіт, бо все мусіли ховати або замикати, щоби злодій не вкрав. Якийсь спритний любитель чужих річей крав беззастановно то ту то там всякі річі, а жандармерія не могла его ніколи зловити, неначе в землю западав ся. Та як его було й зловити, коли він сидів у в'язниці! Вилонив собі крату у вікні, день просиджував у в'язниці, де его давно замкнули, а в ночі вилазив вікном на добич. Крав що в руки попало, а за се пив по шинках — словом бавив ся кожної ночі знаменито а як святило вертав спокійно вікном до в'язниці і сидів знов цілий день. Кілька тижнів вела ся ему та штука, аж випадково відкрила все жандармерія і постарала ся о сильніші крати.

Як нас Німець описує? В Kölnische Zeitung з дня 7 січня с. р. поміщена довга допис якогось Німця, що мав нагоду пробувати в Станіславських сторонах а потім у наших горах. Зрісши на заході Європи, він зсьому у нас дивує ся і описує так, як описує ся н. пр. мешканців диких пралісів. Пише широко, як у нас посять ся, парікає на страшні болота та на крик воюю по ярмарках, сьміє ся з того, що селяни і діти (тільки у сорочках) кланяли ся ему дуже покірно та низько, а потім каже на вдоволю Европійцям: Головна пожива галицьких селян то картоплі, чісник і горівка. Особливо горівку пють нераз без м'ри. Гарне свідощтво для наших селян перед світом. Дуже подобали ся Німцєви наші Гуцули і живописні околиці гірські, а з пейс в жидівських сьміє ся. Кава у лісничого у Микуличині смакувала Німцєви дуже і він каже, що такої кави жадєв Прусає і на очи

не бачив. Нарікає на наших жидів, що зачіпали его на дорозі, бо хотіли що вторгувати. Подивляє красу наших гір — словом, як видео, бавив ся Німець у нас дуже добре!

Лужанський рабін Переходячи 4 с. м. через Лужі побачив я здалека товпу веселих в довгій одежах бородатих панків, як виходили з тамошного уряду громадского. Питаю си я одного незнаючого селянина, куда сї веселі пани йдуть і що се властиво значить. Селянин занятий здає ся иншими річами, відворкнув мені невразними словами: „Жиди ведуть свого рабіна“ і побіг своєю дорогою. Та весела товпа надійшла ближше до мене і я пізнав в ній жидів і лужанского пароха панотця Дана межи ними. Надійшов і знакомий мені господар і я питаю его, що то має значити от ся парада, з якою ведуть жиди панотця. На се відповів мені господар: „То наші жиди роблять парад панотцєви Данови, сегоднє був у нас вибір секретаря громадского, громада хотіла вибрати на секретаря християнина Русина а жиди очевидно — жиди. Та панотєць Дан дав з жидами голос на жиди і жид зівстав вибраний его таки голосом, бо лиш сего одного голосу нестало жидам до більшости. От таке то наше. Другі громади буковинські мають панотців дбалих і стараючих ся о добрі своїх парафіян, лиш нас Бог покарав нашим панотцем, котрий злучив ся з жидами і в справах громадских робить все на користь жидів а на перекир і шкоду своїх парафіян, і тому то парафіяни призвали его вже „рабіном“. Оттаке то наше нещастя незбуте. Жалували ся ми дуже у нашого Преосвященного Владика і просили его о поміч, але Преосвященний нам відповів, що панотєць Дан дуже добрий святищенник, добре для народа робить і тому нема причини его з відтам переносити. Дуже добрий панотєць, нема що казати, лиш доводить до того, що прийде ся нам вкінці нашу связу православному віру, в котрій наші отці і праотці жили і поумирали, покидати і шукати де инде притулку, де панотці справді отцями своїм вірним, а не так як у нас, що то ніби наш святищенник, а на ділі справдешний жидівський раб. Біда тай годі. — На таке крайне слово темного, та ще не зіпсованого селянина здвигнув я плечима, тай пішов дальше, роздумуючи над тим, коли то вже раз наш нарід прийде до розуму і отрясе ся від всяких чужих павок, що точать его бідну крові стане на своїх ногах. Мабуть ще довго на се ждати! — (Подорожний).

На коляду для бідних учеників тріслав н. Михайл Кулічківський, дідич з Гоголини, 4 злр. Спасибі!

Вже готовий

Буковинський православний

КАЛЕНДАРЬ

на рік
1894.

Зміст: Календар церковний і астрономічний, свята червоно друковані. **Часть інформаційна:** всі належитости штемплєві, плян їзди і тарифа всіх буков. і галиц. залізниць. **Устав церковний**, богата і ілюстрована **часть забавна і наукова, оповіщення.**

Ціна 40 кр., з поштою 45 кр.

Висилає ся лиш за гроші або на замовлення.

АДРЕСА:

Товариство „РУСКА БЕСІДА“ в Чернівцях
ул. петровича ч. 2.

Tinct. capsici compos.

(Pain Expeller).

приладжена в аптеці Ріхтера, Прага, загальнозвісне втиранє, лагодяче біль, можна дістати по ціні 1.20 ш. 70 кр. і 40 кр. за пляшку майже в кожній аптеці. При закупні треба дуже уважати і брати пляшки лише з охоронною маркою „Ріхтер“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера аптека під Зол. Львом, Прага.

Календар Посланника

на рік 1894

вже випечатаний і містить крім частин календарської, точного устатку і частин інформаційної. слідує:

І Стихи:

Рік 1894; До Гір; До згоди; Покаяние (з уст народа); Наша віра; Молитва инокині; Під крестом; Сила молитви; До рідних инь; Дві пісні матери.

2. Часть религійно-поучаюча:

Св. Іван Златоустий (з образком); Дмитрієва субота; Рускі Службениці; Где-що а жити о. Боска.

3. Повісти і оповідання:

Свята вечера; З данної бувальщини; З чужих далеких країв; Шуваль Деринькіра і село Драгити-гуан; Не жартуй з серцем, комедія в 1 акті

4. Часть забавна:

Пригоди Івана Великого; Гіркий сьміх і сумна правда; Загадки нового гатунку; Фрашки і небезпечні; Сьміх і правда.

5. Часть: Всячина господарська; Інсерати.

Ціна 35 кр.

Просимо о численні замовлення під адресою: Редакція „Посланника“ — Ланшин, Бережани.

„ДНІСТЕР“

товариство взаємних обезпечень
у Львові,

засноване на підставі концесії ц. к. міністерства справ внутрішніх з дня 9. грудня 1891. р. ч. 22751, розпочало свою діяльність дня 15. н. ст. вересня 1892 р.

„Дністер“, опертий на засаді взаємности своїх членів, обезпечає всяке майно движиме і недвижиме против шкідливого впливу огня під найприступнішими умовами і починає можливо найнижші премії.

Всякі шкоди ліквідують ся сейчас по пожарі.

Фонд основний „Дністра“ вносить наразі 50.000 зл.

Як фонд основний так і контракти заключені з першими товариствами контрасекраційними подають „Дністрови“ можливість обезпечувати як найбільші суми.

В силу договору заключеного з товариством взаємних обезпечень в Кракові — „Дністер“ приймає обезпечення на життє у всіх можливих комбінаціях.

Друки як і всякі пояснення подають агенти, установлені у всіх містах і більших селах, як і

Дирекція „Дністра“

у Львові, улица Валова ч. 11.

Личности, котрі хотять прийняти агенцію в таких місцевостях, де нема ще агента звольте свої подання вносити до дирекції.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ
ВІННОСТІ:

на півний рік 5 зр. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Гороніца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакція і Адміністрація

„Буківина“ знаходиться в
Чернівцях (ул. Петровська
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповідення і прилоги

обчислюються по найде-
шевших цінах

Ч. 2.

Чернівці, дня 7-го (лат. 19-го) січня 1894.

Рочник X.

Теперішнє політичне положення а Русини.

V.

Приходимо тепер до питання: яка
має бути політика Русинів супроти те-
перішнього австрійського правительства?

Руский нарід числить після статисти-
чних даних, як ми се на сім місці
уже не раз наводили, вище 20 мільонів
голов, а з огляду на се могуте число
приналежать Русини, яко нарід, без пере-
чно до перворядних народів Європи. Гео-
графічне положення руских земель як: Укра-
їни, Поділя, Волиня, Галичини, Букови-
ни і закарпатської т. зв. угорської Руси
є під кожним względом дуже користне;
всюда здоровий клімат, всюда вели-
кі простори плодородних піль, степів та
красних лугів, розложених над слав-
ними ріками, як Дніпро, Буг, Дністер і
Прут; всюда багато відвічних лісів, всю-
да доволі хліба і соли, молока і меду.
Проживаючи на таких здорових і пло-
дородних землях визначає ся наш на-
рід для того й природною вдачею; здо-
ровий на тілі і бистрий на умі дав він
докази великої сили свого ума і серця
в безчисленних своїх прекрасних народ-
них піснях, в тій дотепер незрівняній
пребагатій скарбниці народної поезії.

та видав він з свого роду вже не мало
славних князів, королів, поетів, писате-
лів, знатоків музики, малярів, різьбярів
і учених різного роду. Визначним духо-
вим силам нашого народу завдячувала
давна Польща своє більше політичне
значіння, а колишнє незначне московське
царство аж по прилученню руских земель
до своєї держави стало, яко теперішня
Росія, перворядною європейською дер-
жавою.

Під впливом хитро обдуманого і кон-
секвентно перепровадженої заборчої ро-
боти і політичного гнету давньої Поль-
щі, а ще більше нової Росії, відцура-
ла ся наша руска шляхта, наше колись
так багате міщанство свого роду; ся
самолюбна заборча політика, а при тім
і довголітнє тяжке крпацтво, затирили
наші народні прикмети, нищили здобут-
ки нашої руско-народної культури, при-
давлювали не тільки у загалу нашої ін-
телігенції, але і у масі нашого народу
живе народне житє, притемнювали на-
шого народного духа; а тільки дуже
мале число наших духових велитів, сі
справді немов скали утесані народні ха-
рактери, з-уміли прозріти правду і остіль-
ко побороти сі злидні, що не зрадили
ідеї.

Хотий під тягаром сих злиднів роз-
шарпаний наш великий нарід стра-
тив тепер визначний політичний
вплив: хотий най новіша обеди-

нителна робота російського прави-
тельства, що стремить до цілковитого
знищення нашого народного елементу,
замкнула диким способом мільонам на-
ших братів на Україні уста і держить
їх всею силою в кайданах духової не-
волі, то все-ж таки годі подумати, що-
би ся дика неволя могла в теперішній
поступовій порі устояти ся на довгий
час, змогла змести зі світа сей чис-
лом могутий і з природи до живого жи-
ття спосібний нарід. Протинно, кождий
політик мусить при зрілім розслідуванні
нашої історії, нашого дуже важного гео-
графічного положення і природної вдачі
нашого, як сказано, числом могутого на-
роду, прийти конечно до сего перекона-
ня, що наш нарід помимо теперішньої
хвилюватої немочи все-ж таки має важне
політичне значіння на веході Європи, а
тим самим і важне політичне значіння
для австрійської держави. З сего слідує,
що австрійське правительство вже задля
самого державного інтересу не повинно
так дуже маловажити політичне значіння
русского народу і спиняти єго природний
розвій власне в теперішню пору, коли
російська обединителна робота, як се
наглядно доказують щоденні події, на-
віть з великими грошовими жертвами
неустанно продовжує ся у всіх до на-
шої держави приналежних руских землях,
а се безмеречно противить ся держав-
ним інтересам нашої монархії, а в рі-

Андрій Бобиль.

ПОВІСТЬ.

(Вільний переспів з Теннісона)

(Кодець).

VII.

І порішив Андрій

Дожити він в комірі у Марусі, —
Безрадсний, свій одинокий вік,
І бачив уже не бачити сімї ніколи.
— Свій скрізь, нікому непотрібний,
Там один, а тут один сконаю!
У ранці запитах хазяйку він Марусю:
— Скажи мені, будь ласка, Ганна та, —
Ота Пилипова, що ти мені казала,
Щаслива всім вона, чи ні? —
Не думає вона, не страшно їй бува,
Що перший чоловік ще може повернутись?
Маруса мовила: — І де вже спокій той!
Бойть ся іноді; — подумай, Марку сам,
Ніхто-ж Андрія мертвого не бачив,
І звісна річ, не вірить ся, що вмер.
І боязно Ганнусі бідній. От як би
Зайшов до неї хто з бувалих,
Такий, наприклад, чоловік як ти
Та розказав, що бачив, мов, Андрія,
Тоді-б вона і заспокоїла ся може...

Полик Андрій з усмішкою гіркою,
Умовк і думав він:

„Потери!

Марко, голубонько, умре вже скоро,
І в той остатній час тебе він заспокоїть,
Дізнаєш ся про все!“
І став він дожидати смерті,
У серці чуючи, що сповнив довг,
І доживав її з надією, з терпінням,
Як ждав колись він паруса на морі,
На острові тому.

Але тепер

Він був не сам, він жив з людьми:
На пристані, де він робив поденно,
Де зваряжав рибалкам неводи, човни,
Або товарі з барки він носив —
Єго кругом біднота оточала,
Обшарпана, така як він;
А ввечері приходили матроси
Туди, де й він, до баби на нічліг,
Та ще там бігали її внучата дрібні,
Убогої вдови дочка ходила,
Ходили ще й сусіди, бідолахи,
Хто хліба, хто муки у баби позичали,
А хто розказував, як на шматки розбило
Якогось то рибалки човен нічю,
І сам рибалка той на самому краєчку,
На волосиночку від смерті був, —
Насилу що спасли... А п'ятеро-ж дітий...
І тут Андрій побачив людське горе,
Чужу нужду, побачив він людей

Страждаючих, безпомочних, забитих, —
Усіх отих, яких раніш не бачив.
Коли в господу поспілав, у рідну сімю;
Не помічав чужого лиха і тоді,
Коли турботи про дітий та жінку,
Коли торговля, клопіт, барини,
Усе отсе, життя його собою наповняло
І заслоняло все.

Побачив він,

І в душу, що жадала смерті,
Пеначе у острог*) проміння ясне,
Прокрала ся любов і жалість і збудили
У ній життя.

Спас Бог його.

Андрієви відкрились очі. Вгледів він,
Що був не лишній, не мертвець живий,
Що не одним своїм на світі він потрібний,
На світі темному, страждаючому світі,
І другу сімю знайшов він задля себе,
Знайшов жалість кого, кого любити,
Кому віддати свою живу душу, —
І сестер, і братів, і діточок знайшов.
І вся сімья нова, велика,
Старого Марка щиро полюбила.
І був щасливий він; від серця одчига
Зміюка-гадина і вже не ворухилась.
Лице його зробилось ясне і хороше.
І як у вечері, коли він невод плів,
Маруса з ним заводила розмови

*) Вязниця, темниця.

шучій хвилі може лише вийти на її дитяливу шкodu.

Так отже доказали ми, що руский нарід має непослідне політичне значіння для австрійської держави; і вже задля сего самого, без огляду навіть на загальний обов'язок, який повинна мати кожда держава супроти всіх своїх народів, може наш нарід вимагати від австрійського правительства як найбільшої опіки і охорони для свого морального і матеріального розвою.

Та на жаль сказати, не тішилися дотепер Русини в австрійській державі такою опікою. Наше центральне правительство все ще не порозуміло ясно великої ваги руского питання для австрійської держави, а опираючись і тепер ще, як ми се попередньо сказали, виключно на феодалну шляхту і багату буржуазію маловажить в оно політичне значіння Русинів, яко переважно демократичного елементу, і полишає їх на ласку і неласку політично більше розвинених а ддятого хвилево і сильніших сусідів. Дієся се на перекир правдиво ідеальним засадничим уставам, вже давно сонціоновали в користь рівних прав всіх горожан; дієся се по мимо того, що і слабші державні елементи мають повне право за тяжкі податки з свого гірко заробленого гроша і дорогої крові жадати від держави совісної опіки і охорони для свого морального і матеріального розвою. Але жадна людська сила не спинить поступу природного людського розвою. Та власне ся надія, як вже і сама конституційна управа нашої держави, що дає можливість і Русинам плекати і розвивати своє питоме народне житє, а тим самим і зміцнити свої моральні і матеріальні сили, наказує нашому політично і просвітно мало розвитому народови при теперішніх заталяно невідрадних політичних і суспільних обставинах шукати в Австрії для себе помочи і опіки і піддержувати на кождий спосіб могутність і повагу нашої держави. Зтого слідує, що наші послы не можуть бавити ся в безглядну опозицію супроти теперішнього правительства, а против-

но повинні підпирати правительство там, де сего вимагає загальний інтерес нашої держави. В справах же строго національно-русских повинні наші послы провадити політику вільної руки і вязати ся тільки з тими, у котрих зможуть знайти докладне знанє і ретельну поміч для сих справ. Взагалі повинні наші послы в Раді державній провадити політику рухливішу, більше політику діл, як плавних слів, котрих мало хто слухає, а котрими наолаждають ся лише наївні натріоти повинні неустанно в відповідній дорозі пояснювати правительству вагу нашої національної справи, і використовувати кожду нагоду, аби здобути для нашого народу хоть би навіть найдрібніші дрібниці, бо для бідного і дрібниця має велике значіння.

Про се, як повинні наші послы відносити ся до польского кола, поговоримо пізнійше.

ДОПИСЬ.

З села.

Що то характер? Вже я старий чоловік, бував світами, та не мало різних річий по світі чув і бачив. Сиджу я собі отак нераз в моїй вільній годині, та тільки й мого щастя, що вільно ми думку думати. „Думка не коштує грошей“, тому то я нераз то про се, то про то собі думаю, та все гадка гадку добуває! От нераз я над тим застановив ся, що то такого той характер?

Одні кажуть, що характер то добре і сираведливе поступованє; другі кажуть, що встидливість і доброжичливість є характер, а знов инші кажуть на стан чоловіка, що то є характер. Я таки признаю ся, що не вчений я глибоко, то-ж такі високо філософічні постанови не беру ся толкувати. По моїй скромній думці, здає ся мені, що такі та перша постанови є найсправедливіші, бо по справедливим і добрим поступованню можна пізнати совершенного чоловіка. Характер є то чеснота душевна, котру ми собі лише представляємо. Але по ділах чоловіка можемо его характер пізнати. А щоби ви, любі читателі, мене добре зрозуміли, як я собі той характер представляю, наведу я кілька фактичних прикладів з життя.

От приміром обдумував я нераз поступованє не одного чоловіка, та судив его характер по ділах его. Хто знає натуру нашого руского народа, хто знає хотьби лише з переказів історії Руси колишню могутчу славу Русинів, а хто уважно придивить ся теперішньому станову Русинів, той не зможе, коли має людське чутє, заперечити, яка то велика перемена стала ся з Русинами.

З природи є руский нарід талановитий, посьідає великі здібности до науки і штуки як до музики, малювання і співу. Що то так дійсно є переконом є очевидно, зваживши як то не один Русин, вийшовши з дуже бідного стану, часто спід сільської стріхи, вирісши майже без жадного вихованя в найбільшій нужді і недостатку, допав ся до високого становиска.

Пригильмо ся лише на наших селян хліборобів, котрі не посьідають майже жадного вихованя, жадної науки, просвіти, а подибаємо межі ними дуже добрих теслів, боднарів, колісників, помірчих а навіть досконалих різьбярів. Хто-ж того їх учив? Де вони термінували? — Нігде! А прецінь то штука щось подібного самому з себе вивчить ся. Дотично же вивченя чужого язика, то Русини взагалі а хоть би й простий невчений хлібороб до всякого чужого язика дуже спосібний. Коли Нерусин по руски хоть як добре вчить ся, то все-ж таки пізнати его зараз по мові що він не Русин. Русина-ж не мож пізнати що він є, бо межі Німцями він Німець, межі Волохами він Волох, межі Поляками він Поляк, межі Мадярами він Мадяр, межі Москалями Москаль, так що де его поставиш, він все там і на місці. Наш простий мужик хлібороб піде до війська на три роки, так він, наколи стоїть реґементу у Відні, вивчить ся по німецьки, а коли стоїть на Уграх по мадярски, межі Мазурами по польски і т. д. З одного боку та здібність Русина є великої вартости, а з другої сторони знов виходить отся здібність деяких одичити на велику шкоду Русинів. Бо-ж то я заверну ся тепер знов до того характеру. — бо то, кажу, залежить дуже много від характеру чоловіка, на що він свої здібности ужити може, так як приміром, є піж дуже хосенна річ, і без ножа немож бути так якби без рук, але люди чесні уживають ножа до ріжної доброї роботи, а розбійник уживає его до розбійства і різання людей. Коли чесний чоловік з правим характером уживає свої здібности з найбільшою ревністю і пожертвованєм для пожитку і вигоди всієї суспільности а за тим і для свого рідного народу і держави, то нечесний чоловік використовує то все лише для себе самого, не оглядаючи ся вокруг себе ніраз. Та коби лише на тім конець був, але він, щоб свою мерзку ціль osiąгнути, жертвує свій цілий рід національний. Він справляє себе, як то кажуть, після вітру. Таких виродків плюгавих не найде ся межі жадним народом так багато, як межі нами, Русинами.

Про всякі новини і иноді вона звертала знов про Ганну та Пилипа. Та про сиріт, Андрієвих діток — Оповідання ті уже не вередили Болючих виразок*); загойлись вони. Уже без заздрости він позирав здалека На щастячко дружини та Пилипа, І веселив ся ним, як ділом власних рук. Щасливий був, як дрібні онучата, Вченивши ся за його кажуть: — „їду!“ Та сиву бороду його скубуть. І просять, щоб навчив їх невода плеста, Та казочки казати. Щасливий був, Коли матросів примиряв у бійці, Коли грудьми він заслоняв безсилах, Коли на пристані робив за хворих Та віддавав їм заробіток свій, Або совав остатию конійку мідну В холодну, простягнену руку. Щасливий був він і тоді, коли в негоду Почувши крик: — „Ратуйте; допоможіте!“ Скликав людей, сів у човен перший, І перший виступав у рукопашню бійку Із хвилями клеучими, страшними, На поміч спішучи до брата-чоловіка. Він був щасливіший чим сам Пилип, Що жив у тепленькій та світленькій хатині

*) Рала.

З коханоз дружиною своєю, Та хлопчиком сиротком на полівах, Та старшими, вродливими дітьми... І смертний час його спиткав таким Щасливим.

Він засгудивсь,

Ратуючи зимоз з сьмільчаками Людей з розбитої, затопленої барки. Зваляв ся з ніг із ряду аж три дії І ножи три без пам'яті метав ся; Аж на четвертий день очнув ся він І виразно гукнув на бабу на Марусю. Маруся увійшла і сіла край постелі. Андрій, здавалось, кріпкий був, спокійний, Дарма, що глибоко його занали щокм Та блідее лице немаче віск жовтіло, А очі сяяли суворо та сердито І губи смагом так дуже запеклись. — „Полегло тобі хоть трохи, Марку?“ Его Маруся запитала.

Він тихо одповів:

— „Марусю, слухай... Смерть моя прийшла... Бажаю душу я відкрити перед смертю. Я хочу розказати тобі... Та тільки ти. Прошу тебе як рідну... Обіщай, Що ти про це не вивиши нікому. Аж поки вже мене у яму закопають... Не скажеш ти? — Скажи!“

— „Нікому, братику,

Що хоч кажи!“

— „Марусю, пам'ятаєш ти

Про молодницю ту, що ти казала... Ганну?... Вона була-б, ти кажеш, рада, Коли-б довідатись запевне від людей, Хто бачив трун... що нервого нема... І Андрія, чоловіка... Ти говорила так: „Тоді-б вона і заспокоїла ся може“. — „Так, так!.. А що? — Ти знав його? Ти бачив?“

— Ні... А сам Андрій я Бобаль.

А завтра, може, труном буду: Тоді піди і заспокой ти жінку.“ — „Опам'ятаєш! — Мар'єш, Марку ти!... Андрій, рибалка ти? — Не може бути! Андрій на голову був вищий, а то й дів... Я знаю... Де там!...“

— „Я Андрій.

Мене, Марусю, лихо вкоротило!“ Спокійно перебив Андрій І розказав усе, що трапило ся з ним. Маруся плакала недержуючи сліз, За Ганною збиралась бігти, за дітьми, Але Андрій сивини її: — „Не треба! — Чуєш?... Обіщала ти... Дай доказати мені... Ти Ганні ще скажи, Що я любив її... Усе життя любив... Скажи, що я їх всіх благословляю: Пилипа, і її, і діток... всіх...“

Коли Буковину перебрав під правління нашого милостивого цесарського дому, були тут дуже великі непорядки. Та се й ні диво, бо нарід стогнав в тяжкій армії турецьким духової неволі без жадної просвіти. Але коли сяк так по змозі, много заслужений енергал Ейценбергі, наш край уладив, почали проміні сонця — науки, просвіти, зразу понови а чим раз більше в краю світити. Просвіти не було зразу майже зовсім — а читати і трохи писати знали тоді лише священники (і то не всі) і дяки. Шкіл не було, а вчили ся хто хотів лише у дяка і поца. Видійши інтелігенція руска одна спольщилася а друга зволожилася, так що руский нарід остав лише з своїм духовенством, котре на жаль було тоді на низьким культурнім степені, от як сьогодні наші дяки. Не дивно проте, що наш нарід руский духово так довго а навіть і сьогодні ще другим народам зівстав позаду а особливо у нас на Буковині. В сусідній Галичині якось вже борше пробудив ся нарід, бо Поляки дбали більше о свою просвіту а при тім мали і Русини добру нагоду просвіщати ся. Інакше воно у нас на Буковині виглядало.

Волоскі діти, котрі тоді майже жадної просвіти не посідали, або були образовані в дуже скромній мірі, хоч можніші люди, якось не дбали вони о просвіту власну а ще менше о просвіту свого волоського народу. З тим не могли і Русини в просвіті скорше поступити. Аж коли Німці, особливо стан урядничий, поселили ся між нами, і запровадили всякі школи, змогли і Русини духово віджити і просвіщати ся. Начала отже витворювати ся руска інтелігенція. Але-ж знов наша біда! Нас вчать на чужій мові німецькій, а тому так туго й поступає просвіта. Наш нарід бідний і як хто й відважить ся іслати дитину до середньої школи, то не много з тих дітей може спогаз тяжкого языка німецького удержати ся; тому то кінче нам рускої гімназії.

Як вперед згадано просвіщали ся Русини в Галичині скорше як в нас, тому і бачим у нас при урядах і судах много Русинів з Галичини займаючих високі степені, наколи наші буковинські Русини заледво тепер починають служити і лише одніці з них знаходять ся на висшій степені.

Та не лише наведені обставини спинили і на жаль спиняють ще і тепер просвіту нашого руского народу. Також і з другими чинниками мусимо ся числити. Ото на нашу превелику шкоду витворили ся спомена Русинів люди, що відносять ся до свого рідного народу, з котрого кости й крови вони вийшли, дуже ворожо. В тім то ясно видно їх характер, котрий можемо назвати характером неправим і плюгавим. Не досить нам перемон, які ставляють нам наші сусіди Волохи на кождім кроці, хоча цілий наш край зволожити і нас поробити

своїми підданими; і не допустити нас на жадне становище, і межи нами є такі люди, що за миску лянти помагають їм в тій дуже бридкій, нелюдській а для нас згубній роботі. Вони на те не зважають, що свій рідний нарід, свій рідний край, будучність своїх дітей нищать; їм ходить головню о їх власну користь, о вигоду. Щоб ви мене любі читателі докладній порозуміли, позволю собі з моїх власних досвідів навести кілька примірів з поступованя поодиноких осіб Русинів, а зможете осудити їх характер, а з їх поступованя осудити нашу велику народну школу.

Никола псалтирник.

3 Лужан.

(Читати тверезість і їх вороги.) Наша Читальня була уже цілком заснула, а тепер слава Богу вже знов збудила ся з того сну. На першу Богородицю вийшли ми з церкви а Георгій Мойсюк зачав казати: диваймо, люди, горівку пити й приставаймо до Читальні. Коли за нами такі наші стоять, що ми за них і не знаєм, а ми самі за себе або не дбали? По обіді зійшло ся до читальні нас 16, а Стефан Орелецький нас записав і всі казали: не хочем горівку пити і в своїй хаті видіти. А тепер вже слава Богу в нас є в читальні 81 членів, котрі пристали до святої тверезості. На 9 го грудня 1893, то єсть на Анни Зачатіс відбула ся Служба соборна, котру відправляли три священники: о. Федорович, Дан і Перчик. По набоженстві о. Федорович казав проповідь, а як зачали про горівку проповідати, то кождий казав, чому наш панотець ніколи і назгадає за горівку. А наш панотець лиш стояв та руки ломив і слова не промовив. У нас вже відбуло ся кілька празників без горівки, а то у Георгія Мойсюка відбув ся похорон і хрестини, у Стефана Орелецького похорон, у Петра Мандрика похорон, у Василя Грушки парастас, все без каплі горівки. Тепер панотець Дан зрадив ся з жидами і подав просьбу до пана Президента, аби нашу читальню скасувати; вони писали, що ми сходим ся до читальні і бунтуєм люди, аби жидів, Волохів, Німців і Поляків вигнати, а то тому вони так против нас, бо ми не пемо горівки, а вони думають, що як розженуть читальню, то ми будем знов пити горівку. То нас дуже дивує і смутить. Намісь щоб наш пастир Дмитро Дан привертав людий до святої тверезості, а він каже, що порцію горівки не гріх пити, бо горівка є з хліба, а ми видимо, що він є нам против того великий ворог. Вороги нашої читальні є: о. Дмитро Дан, Ісак Герер, Іцко Корн, Іосель Лейборн, Гиник Филер, Маркус Готесман, Маркус Шарф, Зісьо Герман, Николай Лакуста — сей хоть православної віри, то всіх християнів продав би за порцію горівки.

От подивіть ся люди, які то на світі бріхні зробили на начальника Лужанського Теодора Куриша, на Георгія Мойсюка, Івана Орелецького, що вони приходять до читальні і радять ся за бунт, аби вигнати жидів, Німців, Волохів і Поляків, а то все чиста бріхня. У нас Німців нема, а Волохів также, лиш оден панотень Дан, а ми і против них нічого не маєм, тільки ми маєм просьби і скарги против нашого душпастиря і доходимо їх праведнов рерогов через суд. Наша Читальня знаходить ся у Олексі Березана, а не у Георгія Мойсюка.

Наш душпастир Дмитро Дан хоче, аби ми против него нічого не мали, але ж годі, коли він є найліпший приятель з Іосем Лейборном, котрий продавав наші люди за границю, а там наших людей годували смердячов риби і цибулею з кулешов горячов, а вони з того дістали велику слабість, що одні там помирли, а одні поприходили до дому, і сьогодні ще слабують. А той Іось Лейборн дістав кару 100 злр. або 14 добів арешту, але він і дальше неспокийний в нашій селі, він все лиш розгадає, якби нашим людям пошкодити; коли наші люди йдуг з церкви, то він кличе до своєї хати і каже: чуєш ти, я тобі зроблю скаргу на того або на того. А як уже тому зробив, то і того самого кличе, що на него скарга тай каже: а чув що

на тебе тот і тот скаргу зробив; ходи до мене, а я тобі зроблю скаргу на него; тай так бере від обох гроші, а з его причини дуже богато наші християне волочать ся по судах і тим наші люди на віки калічать ся.

(Редакция: Хоч ваша читальня має "ворогів", то ви не страчайте ся. Читайте добрі книжки, учіть ся, будьте тверезі, шануйте гріш, як що зашануєте який ринський, не лишайте в скрині а несіть на ноцту до шадниці, з котрої кождного часу можете назад відобрати з процентом; заложіть собі свою власну крамницю, збогачуйте ся самі своєю працею, намісь щоб другі з вас користали; заложіть собі касу позичкову або шпихлр, а тоді вороги ваші цезнуть і перестануть вас лякати, а будуть ся вас бояти, бо пізнають, що ви світли люди. А до Лейборна, знаючи се, що він так робить, пощо ходити? Тай пощо по судах волочити ся, часі маєток тратити? Час вже прозріти, закинути вічні тяганини по судах, а по Божому з людьми жити. Коли-ж ви вже таки конечно не могло обійти ся без процесу, тоді треба йти до доброго і чесного адвоката, а не до леда якого писарини. У всякій потребі можуть чесні люди у нас зарадити ся, що їм робити.)

Перегляд політичний.

Друге засіданє буковинського сойму скликане на суботу, дня 20-го січня. На порядку деннім поставлені деякі нові предложения Виділу краєвого, як щоб підвишити пенсію вдов по учителєви и. Бігаровій із 150 зр. н. 200 зр., дати особистий додаток річних 100 зр. старшій акушерці Анні Хмилевській, предложене в справі замкнення рахунків фонду індемнізаційного за рік 1892., в справі зарахованя служби войскової управителєви школи рілєвничої Маєрови до пенсії, і прелімінар на р. 1894. Далі ідуть справозданя комісії адміністраційної і фінансової нал приділеними тим комісіям попередньо засіданя предложениями Виділу краєвого.

Галицький сойм краєвий відбув вже 4 засіданя. Важніші внесеня послів отсі: Фрухтмана в справі 2 кіл приїзнимі належитостий правних, Станіслава Баденього в справі зміни уставу о закладеню і удержуваню публичних шкіл народних: тою зміною мають рівномірніше і справедливніше розложити ся тягарі утримуваня шкіл на громади і общари двірські — доси давали громади на платню учителів 9 процент всіх податків, а общари двірські лиш 3 процент, тепер і громади і общари будуть платити по 6 процент; Ромачука в справі зміни ординації виборчої. Внесене се домагає ся: 1) щоби вибори в сільських громадах відбували ся безпосередно; 2) щоби право вибору мали всі, що платять який небудь податок, всі, що провадять власне гадзівство, відбули службу войскову, суть головами родини зложеної бодай з 4 осіб та уміють читати й писати; 3) щоби міста, котрі при виборах до Ради державної суть втягнені до курії міст, були включені з громад сільських і вибирали з курії міст, а з таких міст, котрі тепер зг. малу мають репрезентацию, щоби число послів було збільшене; 4) такі округи, що мають понад 100.000, щоби вибирали по двох послів з громад сільських в двох окремих округах виборчих. А што не вич вніс інтерпеляцію до правительства, яким правом розвизало воно віча в Дрогобичі і Рогатині.

Процес против 77 членів „Омлядинъ“ переводить ся тепер в Празі. Прокуратория обжаловує їх о злочин державної зради, злочин забурєня публичного спокою і др.

Поклич онуків, де вони?

На їх зирнути хочу... Ні, не треба...

Не клич... злякають ся вони...

Усіх люблю, усіх благословляю...

Він ослабів. А долі заметавсь.

Маріти знов почав, а далі стих

І спав, здалось усім, спокійно.

Дивили ся в чулан*) тихесенько сусіди —

Андрієва сім'я нова, кохана, —

Молились, плакали.

Так ніч пройшла.

У ранці вже, коли проміння ясне

У тускlee вікно в комірку зазирнуло,

Та посковзнуло ся по білому лиці слабого

І жорсткую его постіль позолотило —

Андрій схопивсь. Привиділось йому

В проміннях соляних, неваче в морі,

Тихенько плив по хвилях корабель.

Андрій підняв до корабля свої сухії руки.

З лицем веселим, ясним чарівним,

І крикнув: — „Парус! Парус!... Спас ся я“...

А корабель все наближав ся. Блище... Блище...

— „Андрій!“ гукує знайомий голос з корабля.

— „Я тут!“ ампраючи сазав Андрій.

М. Школиченко.

*) Кожора.

Дрібні вісти.

Учителі подають петиції до сойму о поліпшенні свого быту. Учителі жадають: 1) аби замінити теперішній систем місцевокласовий на особовокласовий і назначено першу платню на 600, 700 і 800 зр., 2) аби зменшено літа служби з 40 на 30 літ, 3) аби зачислювано при пенсіонованню до літ служби всі літа служби почавши від зложення матури, 4) щоб при пенсіонованню поступати так, аби кожний рік служби був зарахований, 5) щоб знесено поділ учителів на підучителів, а щоби провізоричним учителям виплачувано таку пенсію як і дефінітивним, 6) щоб дати учителям гроші на помешкання, 7) щоб управителям однокласових шкіл давано додатки функційні, 8) щоб п'ятилітні додатки службові раховано від зложення іспиту практичного, 9) щоб додатки службові вносили 100 зр., 10) щоб призначення додатків залежало не від доброї волі властей, але щоб установлено в тім згляді певні норми.—Дай Боже, щоб бит наших учителів поліпшив ся, бо тоді могли-б вони безперечно далеко ліпше сповняти свою тяжку задачу просвітителів народу!

Відзначення. Его ц. к. імператорське Величество надав старшим учителям Василю Григоровичови в Сторожинцях і Василю Радикови в Дорошівцях золотий хрест заслуги, а старшому учителю Іллі Маликови в Верещанці і старшій учительці Веронії Дроздовській в Радівцях срібний хрест заслуги з короною. Далше надав імператор Іванови Кузикови, двірникови з Мілєва коло Вишні, в узнанню его довголітньої хосенної діяльності срібний хрест заслуги.

Стан шкіл народних в Чернівцях. З справоздання інспектора для міста Черновць, проф. Рентни за рік 1892/3 про стан шкіл народних в Чернівцях виймаємо отсі цікаві дані: Всіх шкіл було 12, з того одна висша 3-класова школа дівоча і 11 шкіл народних, не вчисляючи до того школи вправ. З тих було 6 шкіл чотирокласових. Що до пола були 2 школи для хлопців, 2 для дівчат, а 8 мішаних. Крім того було 4 школи приватні конфесійні. Всіх учеників було в школах публичних 5156, а в приватних 1242, всіх 6398, а то 3260 хлопців, а 3138 дівчат. Після віроісповідання було: 170 римско-католиків, 556 гр. кат., 1512 гр. правосл., 351 евангел., 2188 жидів і 1 Меноніта; — після народности: 3302 Німців, 1045 Поляків, 1003 Русинів, 1013 Волохів, 30 Чехів, 3 Угрі, і 9 Французи. З кінцем року лишило ся в школі 52.7 дітей, а з тих 4058 дістало добру класу Всіх учителів було 149.

Школи ремісничі. В справі заложення школи столярської в Чернівцях і школи для промислу деревного в Кімполудзі бавив сими днями в Чернівцях радний двору Екснер з Відня.

Згоріла чотиролітня донька Михайла Орзи, з Ренужинців. Политена без надзору бавила ся сіринками, при чім одежа заняла ся і дитина з причини сильного попарення померла. Подібне лучило ся з 5 літнім синком Лейба Рейфера в Топорівцях, котрому, коли він бавив ся коло печі, занялась одежа, так що згорів живцем. Дівчина Катарина Косован з Бергомету обходила ся знов так незручно з горючою лампою, що нафта експлюдувала, заняла одежу дівчини і тяжко її попарила.

Погорів в Мезі паровий тартак, власність Ю. Фльондора. Шкода обезпечена вносить 15 тисяч зр.

Спростованє. Не 4 зр. а 5 зр. прислав п. Михайл Кузічковский для бідних учеників.

Шкільництво народне в Галичині. Краєва рада шкільна предложила соймови справозданє зі стану шкіл народних і семинарій учительських за роки шкільні 1891/2 и 1892/3. Справозданє се констатує, що положенє нашого шкільництва невідраднє, а то з причини недостачі

учителів. Виравді підносить справозданє, що число дітей, ходячих до школи, збільшило ся з 514.475 в 1890/1 році шкільнім на 563.509 в році 1892/3, отже о 49.064, але з другого боку єсть все ще 380.000 дітей в краю, котрі не побирають ніякої науки, або з причини недостачі шкіл, або учителів. — За послідні два роки отворено 94 нових шкіл, але рівночасно число з'організованих, а нечинних за-для недостачі учителів піднесло ся з 225 на 321, т. є. що в часі заснованя нових 94 шкіл, стратило 96 давних шкіл своїх учителів. Збільшенє фреквенції учеників припадає головню на міста, місточки і більші села, котрі мали від давна школу і там мусіла красава рада шкільна нотворити богато нових клас. Однак і тут, як констатує справозданє, не йде діло до ліпшого. І так, коли з 1890/1 році бракувало учителів для 480 клас, то в році 1892/3 не мало вже 542 клас учителів. Се значить, що около 50.000 дітей, для котрих школа з'організована має запевнені фонди, не було прийнятих до школи, бо не було кому їх учить. До того приходять ще інші некористні обставини. Учителі перетяжені роботою (учать по 30 годин тижнево), за-для недостачі місця в школі не може бути добре подавана наука і треба заводити т. зв. науку подільну, т. є. що одна часть дітей учить ся рано, друга пополудни, а наслідки з того такі, що не можна використати цілого плану наукового і наука не приносить хісна. Там і пояснює ся сумнє а часте зявище, що молодіж, котра ходила до школи, не уміє навіть читати і писати. Що-до числа учителів і учительок, то було їх в 1890/1 році 5413, в слідуємім році 5668, а в 1892/3 році дійшло се число до 5875. Однак з тих було без кваліфікації в 1890/1 році 653, а в 1892/3 році 863. Клас нечинних було в 1890/1 році 480, а в році 1892/3 вже 542. Учителів без іспиту зрілости взагалі було в 1890/1 році 1433, а в 1892/3 році 1405. Ті некористні обставини можуь поправити ся, після гадки краєвої ради шкільної хіба за 5 літ і то під услівем, если всі ученики семинарій учительських покінчать науки. — В році 1893/4 мали обставини погіршитись і краєвій раді шкільній вже доси відомо, що число клас і шкіл нечинних дуже значно збільшило ся.

Замерз Георгія Чобана з Карапчева найде по неживого в потоці. Обдукация сконстатовала смерть через замерзненє.

Порошок на злодіїв. Якийсь фабрикант в Будапешті з'явив ся онюди в тамошній поліції і сказав, що він має порошок, котрим можна ловити — злодіїв. Річ була така: Фабрикант штучних, дорогих каменів Еміль Шредль додає, що ему якийсь злодій день в день викрадає гроші з каси. Шредль пішов до професора хемії Телека і розповів то ему, а той дав ему якийсь порошок, котрим казав ему що вечера посипувати гроші. Той порошок має то свойство, що закрупує руки на сиво, а коли їх мити водою, то вони стають ще синіші і краска не дає ся навіть милом змити. Зараз першого дня доглянув фабрикант, що ему не стає в шкатулці, призначеній на срібло, 80 корон; він скликав всю свою челядь і робітників та казав одному по другім мити при собі руки в воді. Один із робітників не хотів ніяк мити рук, а коли на-конець вложив їх у воду, то вони стали сині. Шредль приступив відтак до него і каже: Ти злодій! Робітник Іван Евеш, перенудив ся і зараз признав ся. Директор поліції, Кольошварий, казав собі зараз дати на сиробунок того порошку на — злодіїв.

Дирекция товариства взаїмних обезпечень „Дністер“ оновіцує: „В місяци грудню 1893 прибуло в товаристві взаїмних обезпечень „Дністер“ 1049 поліс з обезпеченою вартостю 886 008 зр. в. а. Разом з попередніми заключив „Дністер“ до дня 31. грудня 1893 р. т. є. в першім році свого істнованя 15.105 обезпечень на загальну суму 10.142 307 зр. в. а. обезпеченої вартости. Всіх шкід приключило ся до того часу 89, і з виймкою послідної, котрої ліквідацію укінчено вже в місяци січні, всі виплачені. Сума всіх шкід 18% від узисканої до того часу премії. З днем 1. січня 1894 вступив „Дністер“ в новий рік адміністраційний. Справозданє і

рахунок за I. рік будуть представлені на загальних зборах членів, котрі по мысли статута мають відбутися у Львові в першій половині мая 1894 р.“

† **Іван Бородайкевич** гр. кат. приходник в Погорилівці помер сими днями проживши 78 літ. Вічна ему пам'ять!

Вже готовий
Буковинський православний

КАЛЕНДАРЬ

на рік

→ 1894. ←

Зміст: Календар церковний і астрономічний, святя червоно друковані. Часть інформаційна: всі належитости штемплеві, плани їзди і тарифа всіх буков. і галиц. залізниць. Устав церковний, богата і ілюстрована часть забавна і наукова, оповіщення.

Ціна 40 кр., з поштою 45 кр.

Висилає ся лиш за гроші або на замовленя.

АДРЕСА:

Товариство „РУСКА БЕСІДА“ в Чернівцях
ул. петровича ч. 2.

„ДНІСТЕР“

товариство взаїмних обезпечень
у Львові,

заснованє на підставі концесії ц. к. міністерства справ внутрішніх з дня 9. грудня 1891. р. ч. 22751, розпочало свою діяльність дня 15. н. ст. вересня 1892 р.

„Дністер“, опертий на засаді взаїмности своїх членів, обезпечає всяке майно движиме і недвижиме против шкід огневих під найприступнішими услівями і починає можливо найнижші премії.

Всякі шкоди ліквідують ся сейчас по пожарі.

Фонд основний „Дністра“ вносить наразі 50.000 зл.

Як фонд основний так і контракти заключені з першими товариствами контрасекраційними подають „Дністрові“ можливість обезпечувати як найбільші суми.

В силу договору заключеного з товариством взаїмних обезпечень в Кракові — „Дністер“ приймає обезпеченя на житє у всіх можливих комбінаціях.

Друки як і всякі пошлєння подають агенти, установлені у всіх містах і більших селах, як і

Дирекция „Дністра“

у Львові, улица Валова ч. 11.

Личности, котрі хотять прийняти агенцію в таких місцевостях, де нема ще агентів, зволють свої поданя вносити до дирекції.

Відповідає за редакцію: Василь Дутчак. — Видає: Сільвестер Дашкевич.

З печатні Г. Чоппа.

ПЕРЕДПЛАТА

платна в Чернівцях

вносить:

на цілий рік 5 ар. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горовіца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буковини“ находится в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год вечером.

Оповіщення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 3.

Чернівці, дня 14-го (лат. 26-го) січня 1894.

Рочник X.

Теперішнє політичне положення а Русини.

VI.

Не дасть ся сего заперечити, що
свобіднійший напрям нового часу побо-
рює чим раз більше безглядне само-
любство, котре вже в давній давизні
поділило суспільність на панів і неволь-
ників, позаковувало цілі народи в кайдани
духової неволі і тим нелюдським,
диким способом визискувало цілими ві-
ками безсовістю тяжку людську працю
і дорогу людську кров. Та власне в те-
перішню добу ворухнуть ся майже в ці-
лім цивілізованім сьвіті під окликом:
рівне право для всіх — завзята боротьба
в користь етичного людського розвою,
в користь справедливійших суспільних
порядків. Засада рівноправності є без-
перечно найморальніша і найрозумні-
ша; бо тільки рівноправність може spro-
вадити всіма пожаданий моральний і ма-
терияльний розвій так цілих народів,
як і одиниць, і тим способом заспоко-
їти справедливі бажання загалу. Аж тоді,
коли ціла суспільність буде щиро оду-
шевляти ся найвищим людським ідеалом —
рівноправністю; аж тоді, коли ся засада
знайде у загалу належите пошановане,
зможе устати нелюдський утиск, що ще
тепер має перевагу в сьвіті, зможе уста-
ти і негідне визискування чужої праці,
а натомість запанує загальний лад, прав-
дивий добробит і мирне пожитє цілої

людської суспільности. Не хочемо сим
сказати, що з часом мусить запанувати
в людськім роді безглядна рівність, бо-ж
така гадка противить ся загальному
устроєви людської природи; але все-ж та-
ки кожний тямучий чоловік, що глибоше
слідить за цілим ходом розвою люд-
скости мусить признати, що етичний на-
прямок духової праці стремить неустанно
до поборова безглядного самолюбства,
до усунення разячих а для загалу шкід-
ливих контрастів, до справедливійших
суспільних порядків. Се є отже природна
ціль етичної людської праці, до сеї ціли
мусять стремити всі люди доброї волі,
всі правдиво інтелігентні народні сили,
до сеї ціли повинні стремити всі провід-
ники і заступники поодиноких народів,
до сеї ціли повинно спремити і кожде
правительство. На сій єдино справедли-
вій підставі мусять доконьче улагодити
ся і відносини між поодинокими наро-
дами, котрим судилось проживати разом
яко сусідам.

Питаємо ся отже тепер: чи відпо-
відають теперішні відносини між Руси-
нами а їх сусідами сему поглядові? На
се питанє можемо сьміло сказаги, що
теперішні відносини між Русинами а їх
сусідами цілком не відповідають тому
напрямові, який зазначив загальний по-
ступ для улагодження сих відносин. При-
глянимо ся найсамперед ближше відноси-
нам між Русинами а Поляками в Гали-
чині. Поляки проживаючи дотепер під
відрадными політичними і суспільними

обставинами заховали свою могутчу шля-
хту, посідають більшу силу інтеліген-
ції і становлять для того в краю пану-
ючий елемент. Русини зістаючи віками
під тягаром неволі, що мечем і огнем
нищила всякий здобуток їх праці, при-
давлювала їх народне почутє, ба навіть
почутє людської гідности, представля-
ють елемент політично менше розви-
нений, елемент підрядний; але все-ж таки,
яко нарід могутчий числом і спосібний до
живого житя, мають Русини повне пра-
во до просвітнього і культурного роз-
вою; мають для того право вибирати для
вірного представлення і охорони націо-
нальних інтересів відповідне число на-
родних заступників, мають право жада-
ти, щоби руска молодіж для приступ-
нійшої і лекшої науки виховувала ся
в руских школах, мають право жадати,
щоби Поляки проживаючи на рускій зем-
лі не зневажали нашої народної чести.
Поляки маючи яко елемент пануючий
в краю переважний вплив, повинні всіма
силами старати ся викорінювати вікову
ненависть, яка з причини нещасних по-
літичних відносин все ще панує між
сими двома братними народами, повинні
в власнім інтересі щиро допомагати мо-
ральному і материяльному розвою ру-
ського народу, що при такій підмозі став
би напевно щирим і важним союзником
супроти спільних ворогів. Тоді запану-
вала би для мирного розвою цілого краю
і его суспільности пожадана згода, що
безперечно причинило би ся до загаль-

3 поводу XVIII. Листу

д. П. Вартового.

Я лишень тепер получил ч. 38 „Буковини“
1893 р. де напечатано XVIII-ий „Лист“ д.
Вартового, і попрошу у Вас місця ни від-
повідь.

Споритись мені далі тепер з д. Вартовим
власне нема чого, бо він тепер не дає об'єктів
для спору. Д. Вартовий згоджує ся зо всім тим,
що я кажу про хиби, котрі синають тепер
зріст руско-української літератури, та тільки
каже все таки, „що воно не так страшно“, і
сподіваєть ся, що лихо поправить ся якось —
Я сам сподіваюсь, що поправить ся, але власне
лишень тоді, коли Українці признають, що „во-
но таки досить страшно“, зрозуміють принципи
тих хиб, та візьмуть ся за принципіальну-ж
поправу їх.

Споритись же зза суб'єктивностей, котрих
чимало розсіяно і в XVIII. Листу д. Вартового,
по крайній мірі скучно. Я лишень поправляю
одну з неточностей, котрих, як звичайно, з го-
рячки, наїс д. Вартовий і в сей Лист. Тай то
поправляю лишень через те, що д. Вартовий, не-
точно передавши мої слова, кладе за них одві-

чальність на цілий гурт і бачить в них доказ
аж двічі згаданої їм, на ділі фантастичної,
прикмети українських радикалів, а власне, що
ті „радикали люблять усюди вишукувати у своїх
опонентів (вище сказано: у кожному нерадика-
лові) сховане ретроградство“.

Я вказав у 25 ч. „Буковини“ на замітку
д. Вільхівського, як на примір більш вірних і
більш позиточних для нашої літератури погля-
дів, ніж ті, які виголосив д. Вартовий в напе-
чатаних перед тим Листах. Д. Вартовий тепер
покликуєть ся на те, що він у XIII. Листу,
напечатаному в 29—30 ч. „Буковини“, зійшов
ся з д. Вільхівським, — і після того виводить
про мене і радикалів у загалі те, що виписано
вище. Діло-ж у тім, що д. Вартовий в перших
своїх Листах назвав літературу російську „шма-
том гнилої ковбаси“, за котру мовби то я „про-
даю матір“, а кн. В. Мещерського і навіть „ур-
ядників“ (жандармів сельських) репрезентантами
рос. культури. Д. же Вільхівський сказав, що те-
перішня україногалицька література не може ви-
держувати на Україні конкуренції з літерату-
рою російською, бо остатня все таки поступова
і жива, а перша тепер реакційна і мертва.

Чи я-ж помилив ся, цитуючи д. Вартового?
Чи в Листах его не стоїть чорним на білому
„шмат гнилої ковбаси“ і т. и.? А в усякім разі
при чім тут „вишукування схованого ретроград-

ства“? Се річ, котра, очевидно, зовсім сюди не
належить!

Про те-ж, що в XIII. Листу д. Вартовий
показав думки „однаковіснські“ з думками д.
Вільхівського, скажу, що навіть, коли б се й бу-
ло так, то що-ж тут „думедного“, як каже д.
Вартовий, у тому, що я, пишучи замітку, напе-
чатану в 25 ч. „Буковини“, не мав перед собою
29—30 ч. „Буковини“ з XIII-м Листом д. Вар-
тового?! Тепер я мушу сказати, що з XIII. Ли-
сту під фірмою п. Вартовий появил ся трохи не
новий писатель, котрому я посвятив особні
Листи в „Народі“.

В сих листах я вказую і на згоду свою
і незгоду з сим писателем, і радий би почути
одповідь д. Вартового про об'єктивні точки на-
шої незгоди і радий буду „побалакати з ним“,
коли він сам того хоче, як можно думати по
тому, що він цитує з Сільвіо Пелліко.
Тільки я-б дуже прохав его не н'осити в свої
дальші Листи стілько суб'єктивностей і неточ-
ностей.

А поки що я поспробую усунути один з
корінів непорозуміння між нами з поводу вжи-
ваних нами термінів партійних, і для сего
зверну увагу д. Вартового на одну точку его
Листу XVIII, де він ділить теперішню україн-
ську інтелігенцію „на дві громади: стару, або

ного добра краю, до зміцнення его поваги и сили.

Та на жаль ще не вжила в Галичині така братня взаємність.

Провід польского народу позістає все ще в руках шляхти, що пересякнена самолюбними, середньовічними засадами боїть ся кожного поступу, дрожить про можливу втрату безграничного пановання. Супротив Русинів стоїть загаль польских провідників все ще на становищу народної негатиї; так само ворожо відносить ся до рускої справи і більша часть польскої праси, котра для обаламучення загалу закидувала ще послідніми часами Русинам немов на ємїх, що вони в Галичині нищать польский елемент. При виборах стрічають Русинів зі сторони польских провідників всею да завзяті агітації супроти руских кандидатів, навіть сі малі дрібниці, які під натиском австрійского правительства здобули Русини в послідних часах на поли шкільництва, приняв польский загаль дуже неприхильно. Всяда отже брак щирости, брак братної взаємности.

При таких нещасних відносинах не можуть і рускі послы, як би сего вимагав спільний краєвий інтерес і его повага, йти солідарно з польским колом; а навіть і такий відродийший прояв, як значна замога фонду на будову руского театру зі сторони Поляків не ветані поки що усунути недовіріє і спривадити сердечну взаємність.

З другої сторони треба і се признати, що і загаль Русинів не говорячи вже про москофільских обединителів, котрі тенденційно воюють польским страхопудом, не старає ся придушувати ненависть против Поляків. Так само і більша часть рускої праси нетаїть своєї завзятости против Поляків, і нераз закидує Полякам навіть те, чого вони не завинили.

Так закидувало ся нераз Полякам, що вони завинили нашу партійну ненависть, нашу народну вікчемність, безхарактерність а навіть і народну зраду, а прецінь се все завинили лише ми самі.

На кожний спосіб випадає нашим послам і впливовим патріотам навіязувати з польскими послами і другими

провідниками Поляків частійше зносити, бо-ж такі зносини, мусять доконче причинити ся до прояснення ситуації і зможуть спривадити зчасом пожадану для обох сторін прихильну взаємність.

Про теперішні відносини, які панують між Русинами а Румунами на Буковині поговоримо другим разом.

Буковинський сойм краєвий.

Друге засіданє з 20. січня 1894 р.

Маршалок повідомив о уконститууваню комісії, відтак прочитано і відслано до одвігних комісій петиції, з котрих подаємо важійші: Петиція спомагаючого товариства імени цїсаря Францішка Йосифа при гімназії в Чернівцях (передана Кохановским), Миколи Івасюка, студента академії штурк красних в Монахії (Стоцким), Рускої Весїди, Рускої Школи, Товариства спомагаючого біднї і цильнїх ученик шкїл людювх в Чернівцях, Товариства архієпископї Марїї Валерїї, Товариства архієпископа Рудольфа о запомогу; Товариства учителів кіцманецкого повіта о поправленє материяльного положеня учительства (Пігуляком).

Слїдовала тепер інтерв'яція п. Дра Зоти і товаришів (Мустаца, Цуркан, Воїнський, Волян, Гормузакий, Віктор і Евгений Сирча, А. Василько, Калінеску, митрополит Морар) в справі зложеня мандату п. Тиміньским до Виділу краєвого. Підписані завітують правительству, на який підставі міг міністер приказати п. Тиміньскому зречи ся мандату до Виділу краєвого і що уряд думає зробити, щоб на будучність не лучали ся подібні случаи. Президент бр. Кравс обіщє відповісти на сю інтерв'яцію на однім з слїдуючих засідань.

П. Мустаца (і товариші) ставять внесенє, щоб Виділ краєвий порозумівшись з правительством уложив уставу, на підставі котрої можна би завести краєвий податок консумційний від алькоголю, горьки, солодких напоїв, пива і вина.

П. Гормузакий інтерпелює Виділ краєвий в справі анкети що до роздачі соли для худоби. Вправді дирекція скарбова установила норму, після котрої має розділитись сіль, але селянам виходить се на шкodu. Посол питає отже, як поступив собі в тій справі Виділ краєвий.

Маршалок відповідаючи сказав, що в тій анкеті яко делегат Виділу краєвого брав участь п. Мустаца і там висказав погляди Виділу краєвого що до установленї норми. Впрочім обширїйше буде о тім бесїда в справозданю з діяльности Виділу краєвого.

Без дискусії принято слїдуючі важійші справи, які були на порядку деннім: Справозданє комісії адміністраційної що до призволеня місту Чернівцї заїгнати позичку в сумі 1,500,000 зр. на переведеня каналізації, водопроводів і електричного освітленя і т. д. (референт п. Тітінгер). Далше принято уставу що до зачисленя дорожа з Толорівців через Чернавку (Студенівку) до Садагури між дорожа повітові (референт п. др. Стоцький). Відтак принято справозданя фінансової комісії що до замкненя рахунків ріжних фондів з р. 1892.

Комісії соймові працюють пильно. В суботу має бути 3 засіданє сойму. Можна надїятися, що на тім засіданю приїде до заколоту до теперішного спокою в соймі, бо на порядок денний поставлено внесенє Виділу краєвого, признати вибір вижницького посла Леона Василька важним, і дарунок для п. Захара з краєвих фондів 1782 з р. 50 к. р. (внесенє комісії фінансової).

Перегляд політичний.

Про сойм галицький лише „Дїло“: Уже два тижні радить сойм галицький і відбув сїм засідань. На тих засіданях не полагоджено доси ніякої важійшої справи, крім провізорїї бюджетової по конєць марта 1894-го р. Порядок денний засідань виповняють: перші читаня справоздань наділу краєвого, вибори комісії і перші читаня самостійних внесенє. З виборами комісії також дивна річ: одного засіданя вибирають комісію, на другім засіданю ставить презес комісії внесенє на побільшенє числа членів комісії, на третім засіданю відбувають ся доповняючі вибори до тої комісії — і в той спосіб ледви на тижні може забаратись комісія до роботи. Але чи забирають ся комісії до роботи? — Се друге питанє і відповідь на се мусить випасти негатиивно, бо доси не слїдно результатів тої роботи. Комісія бюджетова, як довідуємось, має доси готовий що йно реферат заведеня култаркїнского, а з того ходу роботи можна би думати, що сойм галицький буде радити що найменше зо три місяці. Про иньші комісії навіть стїлько не чути, що про комісію бюджетову; одна комісія петиційна предложила сойму кілька поменьших справоздань (референт пос. Мерунович).

Ситуацію ратують самостійні внесенє, бо більшу половину засіданя винювляє мотивованє тих внесенє. Если би не ті внесенє, мабуть не можна би було зложити порядку денного. Поставлені внесенє дотикають неодну дуже важку справу, н. пр. внесенє посла Романчука реформу

українофілів, та молоду, або свідомих Українців“.

Хоч д. Вартовий і кїда' жєні стереотипну фразу, що мовби то я „живучи далеченько, стою тепер не в курсї дїла“, та я скажу, що менї, хоч би і з Листів д. Вартового і з „Profession de foi молодих Українців“, прекрасно відомі проби такого подїлу української інтелїгенції. До того я ще осмїлюсь сказати, що автори таких проб стоять в такому курсї, при котрому ніколи не зрозуміють постанови національної справи і відповідних їй партій нї в одній європейській сторонї, в тім числі і в нашій! Сей поділ двїчі, коли не тричі фантастичний і ультракружковий.

Не буду спинятись на подїлі на старих і на молодих, як на речі, котру треба залишити хїба гімназістам, бо тепер, слава Богу, і в нас, як і скрізь на свїті, єсть і молоді і старі однаких думок, і поступових, і иньших, і працюючі і непрацюючі. Скажу лишень про поділ д. Вартового по его сутї в додаток того, що вже сказав у „Народї“ з поводу ріжного вживання ріжними людьми слова „українофілі“, котрими д. Вартовий не довольний з одного погляду, а напр. д. Арабаджі і др. зовсім з другого.

Терміни партійних імен треба розуміти і вживати одповідно букві їх і історії. Історія показує нам, що термін „українофілі“ появилсь

в 50—60 рр., в часи видань Куліша і „Основи“, паралельно терміну „славїнофілі“ (московскї), з котрими з початку українські патріоти йшли вкупі, а потім розійшлись. Одповідно тенденціям і працї тих людей, котрих тоді прозвано українофілами, можно було взяти під сей термін всїх учених і писателів українських од часів Квітки, і слїд і тепер взяти під него більшу частину старших і молодших писателів, котрі чи так, чи инакше пишуть про Україну і для неї, (напр. од старого Мордовцева до молодого Чайченка) — так що поставити як д. Вартовий, ознакою українофілів те, що вони „нічого не роблять для укр. літератури“ (навіть на самій українській мові) буде зовсім чудним. Очевидно, д. Варто ий мусять прибрати для людей, котрих він має на оці, якийнебудь другий термін, котрий би не мав такого впрасного історичного і буквально змислу, що не допускає себе перекручувати по фантазіям.

Далї зовсім не годить ся і термін „свідомі Українці“ для ознаки нової громади, про котру говорить д. Вартовий, бо і а громада прекрасно вкладає ся в термін „Українофілі“, в его буквальному і історичному змислу. Термін „Українофілі“ появил ся не випадково, а зовсім раціонально, аналогічно другим подібним термінам, котрими звали другі подібні напрямки в Європі. В першій бо половині XIX ст., а

надто після війни проти Наполеона в 1812—1815 р. скрізь по Європі розвилась націоналістичні напрямки, котрі названо германофілством, кельтофілством, славїнофілством і т. д. Ознака всїх їх і наукова основа була в тому, що всї вони виводили певні політично-соціальні і культурні тенденції (чи поступові, чи реакційні) з певної сутї, або духу (la W-s-n, der Geist) ріжних народів, чи рас. Славїнофіли так поступали і наші земляки — Українофіли.

Після 1848 р. подібні напрямки почали вмирати і тепер власне майже вимерли в більшє передових сторонах Європи, зоставивши після себе слїд лишень в науці етнологічній, котра і тепер, по при новому порівняльному методі (антропологічному і історичному) дошукуєть ся все таки біологічних і історичних одмін між національностями. В політичному-ж життї старий націоналізм в кінєць розбила Бісмаркова німецька імперія (без 9,000,000 австрійских Німців, не кажучи вже про швайцарских, котрих в ту національну державу і прямином не заманиш, та за те з насильним прилученєм Альзатії, з насильною германізацією шлезвїгских Датчан, лорренських французів і познаньских Поляків) і поява інтернаціонального робітничого руху. В політичній і культурній роботі тепер скрізь в зах. Європі висунулась на перший план тенденція космополітичї, або уні-

соймової ординації виборчої, внесені Гр. Стан. Баденього справу рівномірного розкладу тягарів шкільних між громади а обшари двірські, внесені Пашковського і Жардецького о зміну закона дорожнього, внесені посла Поточка що до засад, на яких повинні опирати ся закон ловецький. На останнім засіданню появились ще два цікаві внесення: пос. Ем. Торосевича і пос. д-ра Ольпинського. Пос. Ем. Торосевич поновив своє внесення з минулого року о субвенцію 3000 зр. на місії, які устроюють ся по селах східної Галичини. Коли пригадуємо собі мотивоване посла Торосевича, в котрім поважив ся кинути найтяжші клевети не лиш на цілий руський нарід, але і на руске священство, так що треба було спростовань Впреосв. митрополита, то мино волі насуваєсь гадка, по що відновляє пос. Торосевич своє внесення — чи не лиш на тое, щоби знов оклеветати наше духовенство і викликати острійший роздор між Русинами і Поляками? — Пос. др. Ольпинський поставив внесення, щоби з фондів краєвих признати річну субвенцію 300 зр. для вдови по Мар'яні Пашкевичу, 75-літньої старушки. Се внесення повитає цілий нарід руський вельми симпатично і з всяким признанем, а сойм повинен ухвалити внесення одностайно і без дискусії, так само як рускі послы прийняли внесення польські на субвенцію для похоронів Ленартовича.

В Сербії біда.

Ще від часу, коли занедужав був покійний вже нині президент кабінету, бувший учитель молодого короля сербського і певно найщиріший його приятель, Докич, тягнула ся потайна криза в сербськмі міністерстві, аж нарешті довела до подій, котрих майже ніхто не сподівався, а котрі в своїх дальших наслідках можуть бути не обчислїмі. Мало що не що дня надходили вїсти з Бїлграду, що сей або той міністер з радикального кабінету думає подати ся до димісії, або що цілий кабінет має уступити, ба нарешті, що молодий король задумує поступити собі знов так само, як поступив оголосивши себе повнолїтним. В останніх днях заперечено і ту вїсть, але майже рівночасно розійшла ся чутка, що батько молодого короля, бувший король Милан виїхав потайком з Парижа. Загранична праса звернула зараз увагу на сей факт і почала віщувати щось недоброго для Сербії покликуючись на такий самий виїзд Милана під ту пору, коли его син оголосив ся в Бїлграді повнолїтним і взяв в свої руки управу держави.

Що проєктували чи проєктують король Александер і его батько, того ще годї знати докладно; зі всего видно лиш то, що радикальне правительтво і ціла радикальна партія, що доси верховодила в Сербії, стали молодому ко-

ролеви дуже негодїні. Причину того треба шукати як у внутрішніх відносинах в самій Сербії, де через радикалів не могло ніяк прийти до успокоєня краю, так і у відносинах до заграниччя, головнїю же до Австро-Угорщини. Здає ся отже, що молодий король за порадою свого батька задумав покінчити з радикалами, а то стало ся причиною приїзду Милана до Бїлграду.

Дня 21. с. м. по полудни приїхав Милан до Бїлграду. На двірці чекав на него король Александер; він підбіг до батька, привітав его сердечно і поцілував ся з ним, а відтак поїхав до палати. На двірці було може яких 50 людей, в декотрі з них крикнули: Най жне Милан! Сей махнув на то з неохоти рукою і відповів на то окликом: Нехай жне король Александер!

Ще в суботу вечером рада міністрів до пізної ночі з виднійшими членами партії радикальної. О півночі довідались міністри о наміренім приїзді короля Милана, а в наслідок того вручив президент кабінету, Груїч, королеви димісію цілого кабінету, мотивуючи сей крок приїздом Милана. Король сказав тогди, що він зовсім не думає виступити на неконституційну і незарядовану дорогу, а противно сподїває ся, що приїзд его батька причинить ся до внясення ситуації. Король зажадав тогди від Груїча, щоби він подав шийші мотиви димісії, але Груїч опер ся при своїм. Факт сей пояснюють тим, що радикали рішили ся вести борбу против короля. Король заявив тогди, що поручив командантові залоги полковникові Кості Милановичеві завести відповідні міри остоорожності, щоби в місті не настав неспокої, а відтак покликав на раду Авакумовича, Рибараца, Гарамаїна, Новаковича, Сіміча, Светомича, а описля ще й Груїча і Андрея Ніколича.

Здає ся, що розходило ся о утворення коалїційного правительтва зложеного з лібералів поступовців (напередиків), але доси до того не прийшло. — До Рол соєг. доносять з Бїлграду, що приїзд Милана до столиці Сербії має на цілі останню пробу помирєня короля з партією радикальною. Проба та рішуть о можливості дальшого правління тої партії.

Після новїших вїстей з Сербії, населення сербське має бути дуже обурене на Милана. Войско все готове до виступу. Не доволєне загальне, що Милан нарушив ухвалу скунїтїни і не додержав слова, що не приїде до Сербії. Милан боронить ся тим, що, каже, его син хорїй (на івфлюенцу!), а він собі застерїг свій приїзд на випадок недуги сина. У войску має мати Милан багато своїх прихильників. Вчєра радив ся Милан з провідниками радикалів і годив ся впрочім на такі услїви: Правительтво має щиро старати ся о введеє ладу і спокою в краю; обов'язує ся більше уважати бажаня короля; король застерїгає собі рішучий вплив на виїшню волїтику; вкиди процес против членів ліберального міністерства має бути застановлений. Там-

часом вчєрашня угода з радикалами не повела ся і димісія кабінету стала ся певна. Підчас розправи против обжалованих міністрів склала ся дивна пригода, що двох з них, Рибараца і Авакумовича, покликано на конференцію до короля. В останній хвили доносять, що коалїція лібералів з поступовими розбила ся. Говорять уже про заведеє стану облоги.

В дальматиньскім соймі хорватські послы предложили адресу, в котрім переводить ся доказ, що Далмация належить до Хорватії, і що крайна пора, щоб обидві краї полїчили ся, бо тільки в тм слолученю можна видїти краспу будучнїсть краю, тепер же правительтво австр. не робить нічого для добробиту краю.

Дрібні вїсти.

Пригадуємо нашим читателям, що недавно розпочав ся новий рік. Без шуму і галасу розпочала „Буковина“ десятий річник свого видїня, вважаючи злишним вихвалювати свою працю а захвалювати „Буковину“ до предплатчування. Та на жаль змїркувала адміністрація „Буковини“, що у нас без принуки нічого нема, длїтого просимо читателїв „Буковини“: 1) прислати як найскорше залеглу предплату за „Буковину“, 2) прислати нам предплату за першїй квартал 1.25 кр. „Буковина“ стоїть цілком о власних силах, не має ні від кого запомогти, працює щиро для добра народу, є одинока щиро народна газета політична на Буковині; — честь буковинської Русї вимагає, щоб вона розвивала ся як найкраще і могла сповняти ще лїпше свою задачу. Просимо також наших патріотів, щоб старали ся ширити „Буковину“ межи народом, і придбати для тої як найбільше предплатників. Тим, що залягають з предплатою, і не пришлють єї як найскорше, будем мусїти здержати висилку, бо не можна від нас вимагати, щоб ми, не діставши нічого, ще зі свого видавали на поштову висилку; тай пора вже знати, що сором жити дурничками.

Цїсарську санкцію отримав проєкт закона, ухвалений на засіданню сойму з дня 10-го маї 1893, дотично вчисленя дороги громадської, ведучої з Пожорити через Люзнгаль, Фундуль-Мольдову і Брязу в повітї кїмпольнськїм, а дальше через Суїцу-Мольдову до Вижнього Вікова до категорії доріг повітових.

Конкурс. На конкурс розписана з речинцем до 20-го лютого с. р. одна посада учителя для

версальні, котрі, не одрїкаючи краєвих і національних одмін між людськими групами, признають, що головні, основні цілі громадської праці однакові в усіх, по крайній мірі європейських народів.

Старі націоналістичні теорії тепер лишень доживають віку серед одсталїх народів Європи, або лїпше серед більше одсталїх шарів їх інтелїгенції. Такими вимираючими тепер напрямками суть Росії славянофільство і українофільство. Ті люди, котрих д. Вартовий зве „свідомими Українцями“, котрих в попередних Листах звав „національно-народовцями“ і т. п., мусять бути любісінько названі українофілами, коли тільки д. Вартовий вірно виловив їх погляди, коли вони дійсно вважають напр. дд. Нечуя, Ковіського і т. п. за своїх літературних представителїв, — бо тоді вийде, що й вони опирають ся своїм тенденцій головно, чи переважно на сутї або духу національності української, одповідно тому, як вони там єї розуміють. Такі люди можуть бути поступовцями, чи реакціонерами, як були в свій час тими, чи другими ріжні германофіли, кельтофіли, славянофіли (нагадаю що колись славянофілами були по своєму а) Погодін, б) Хомяков і К. Аксаков, в) Герцен і Бакунін). Але все-ж таки основа, вихідна точка їх тенденцій буде стара; націоналістична, та

сама, яка була в свій час у ріжних других філіїх.

Отже українські радикали єсть у нас початок нового європейського напрямку космополїтичного, універсального гуманїстичного і т. д., початок людей, котрі звуть себе не Українофілами, а людьми, чи Європейцями української нації. Люди се, — напрямку рішуче поступового, — але поряд з ними можуть бути і люди напрямку поміркованого, консервативного, або й реакційного (чому начаток бачимо в галицких ультрамонтанах), але заре такі, котрі опирають ся своїм тенденції на ґрунті не націоналістичний, а загально-європейський. Й не вомьму на себе сміливості казати, що космополїтизм сих людей. — останнє слово науки і культури взагалї, — я тільки вказую на те, що він появил ся і серед наших земляків чим він одрїжнює ся од старого націоналізму, як би сей останній не звався чи „українофільством“, чи „свідомим українством“, чи „національно-народовством“, чи иншою тавтологією. Навіть для того, щоб побороти сей космополїтизм, треба ясно розуміти его вихідні точки, також само як і вихідні точки націоналізму.

Ми дозволяємо собі сказати, що д. Вартовий своїм подїлом Українців на Українофілів

свідомих і Українців і т. п. веде до затемнювання справи, а не до вняснювання.

Принципїально, — то-б то і раціонально, — українська інтелїгенція тепер може ділитись не на 1) Українофілів і 2) свідомих Українців і т. п., — а на: 1) українських націоналістів і 2) українських гуманїстів і т. п. Між такими тільки групами можливий і принципїальний спор, при котрому треба пам'ятати, що обидві групи однаково свідомі Українцї, — а тільки мають не однакові вихідні точки, наукові основи, своїх тенденцій. Звісно, сей теоритичний спор може і мусїв би не перешкаджати демократично-поступовим елементам в обох подїлах виступати солідарно в громадській праці. Поки що иньших українських універсалїстів, окрім рішучих демократів і поступовців, инакше радикалів, — нема. Нехай же виявить ся рішуча і одповідна група українських націоналістів, одділившись од своїх приятелїв і авторитетів, ретроградствующих або крутїйствующих.

Софія 26. Дец. 1893.

М. Драгоманов.

історії і географії, яко предметів головних при черновецькій висшій школі реальній. Язик викладовий німецький, а кандидати, котрі викажуть ся знанем мови французької або німецької яко предмету побічного, мають першешство. — Далше опорожнена одна посада контрольного при головній касі поштової в Чернівцях. Речинець до подавання 4-недільний.

Подяка. Аби допомогти бідних школярів, завязав ся в Вишній комітет, на котрого чолі стоїть н. староста Табора, а до котрого належать: адвокат др. Перль, антикар Люмш, о. парох Семанюк і їх пані. Сей комітет заняв ся складками і дарував для Багнянських школярів 10 сердечків, 10 пар гачинят, 4 хустки, 2 опинки, 8 пар постолів — всего в вартости около 80 зр. Тоті річч роздано бідним ученикам 4 го с. м. Управитель школи в Багні уважає своїм милым обовязком зложити прилюдно щирю подяку сим ласкавим добродіям школярів Багнянських. Багна, дня 18-го січня 1894. — Василь Завадюк, управитель школи.

Волоске а руске. Про справедливість, рівноправність і однакову дбалість свідчить новий факт: Нову правопись волоску уложену недавно наказало міністерство і краєва рада шкільна вживати сей час у всіх школах народних і середних на Буковині, а про руску і доси нема ніякого розпорядження. Новий буквар волоский запроваджено з початком с. р. без запитання учителів, а рускої книжки з новою правописею для 2-ої класи ще й доси нема, хоть майже всі школи докінчують ба многі вже й окінчили буквар і не знають, що далі робити. Консисторія і Виділ краєвий іменують членами рад шкільних у повітах мішаних найзагорілих румунізаторів а ні одного Русина помімо згоди Тиміньського й Воляна. В руских громадах запроваджено волоску мову а вигонять руску із шкіл. П. Тиміньський вибрав з виділу краєвого до краєвої ради шкільної аж двох румунізаторів, а ні одного Русина. Та досить на сей раз, решту, надіємось, докажуть наші послівпатріоти в соймі й зажадають відповиди, чому й нащо так дієсь і коли сій несправедливости буде кінець.

Шкіл середних в Галичині є тепер 33, а то 29 гімназій а 4 реалки. Всіх учеників записало ся на рік 1893/4 до гімназій 12.707, до реалок 1.360, разом 14.067. В порівняню з прошлим роком убуло в гімназіях учеників 178, а прибуло в реалках 136, отже разом убуло 42 учеників. В рускій гімназії у Львові є 509, в Перемишлі 237, а в Коломиї 80, разом у всіх руских гімназіях 826 учеників. За Русинів признало ся із всіх учеників в гімназіях 2226, в реалках 65 — разом 2291; за Поляків в гімназіях 9155, в реалках 1029 — разом 10.184 учеників. Німців начислено 480, Чехів 10, 1 Словінець і 1 Мадяр. Після віроісповідання було гр.-кат. в гімназіях 2305, в реалках 73 — разом 2378; рим.-кат. в гімназіях 7294, в реалках 872 — разом 8121; жидів в гімназіях 2169, в реалках 146 — разом 2315.

Водопроводи і каналізація. Черновецький магістрат, котрий вже від кількох літ заходить ся коло заведення водопроводів і каналізації в Чернівцях, прийняв вже оферти фірм: Руміля і Нікляса для каналізації а фірма Бравзевергера і Шпінтля для водопроводів. Загальні кошта переведення сих робіт внесуть 640 тисяч зр.

Убийство. В ночі на 21 ги с. м. убив в старих Брошківцях селянин Дмитро Малованюк сокирою селянина Петра Борчула. Причина убийства поки що не звістна.

Нещасні випадки. Селяне з Погорилівки Василь Баранський і Тодосій Данилюк погинули в ночі підчас сну від кагли. Всяка поміч оказала ся безуспішною. — В селі Буді повстав в ночі огонь в хаті селянки Головсичихи, котра спала в ній разом з 12-літньою донькою. Обі жінщини пробудили ся за пізно, так що не могли вже відістати ся з хати і обі згоріли на вуголь.

Мундури студентські в Галичині. Власті рішили завести по всіх школах середних мундури для студентів. Отже цікаво знати, як ті мундури будуть виглядати та кілько будуть коштувати. Довідуємо ся, що одежа студентів буде така: 1) Блуза з гранатового сукна зі столичим ковніром і двома кишенями на грудах. На ковнірі

находять ся відзнаки класи, до котрої ученик належить, а іменно в класах нижших срібні, а у вишних золоті паски довгі на 3 цт. а широкі на пів цт. Тих пасків буде тільки, як число класи, значить н. пр. ученик з третьої класи гімназійної буде мати три срібні паски, а ученик з 8 класи буде мати чотири золоті паски. 2) Пантальони мають бути з сірого сукна з лямпасом. В літі буде можна носити блузи і пантальони із сірого згрібного полотна (Segeltuch). Тоді на блузі мають бути гранатові вилоги на ковнірі зі звичайними відзнаками класовими. Плащ довгий з темно сірого сукна з гранатовими вилогами, з чорними роговими гузіками в двох рядах. Шапка кругла, гранатова з простим дашком (т. зв. кепі), з ремінцем на дашку і відзнакою дотичного закладу наукового. При гімназіях відзнакою буде буква Г н в прикрасі з листя і т. п., а в реальних школах буква Р, а в потребі і число закладу, н. пр. третя гімназія: Г. 3. Кошти мундуру будуть такі: Блуза з доброго красового сукна менша 6 зр., більша до 10 зр. Пантальони з такого-ж сукна 5 до 7 зр. Плащ 12 до 16 зр., шапка 1 зр.; літна одежа 4, або 6 зр. Отже мундур для молодших учеників буде коштувати 24, для старших 34, а разом з літною одежою 28, взгядно 40 зр. До двох років, рахуючи від осени сего року, всі студенти мають мати мундури. В році 1896/97 всі вже ученики будуть умундуровані.

Народні школи в Галичині. В найновішій справозданю краєвої Ради шкільної сказано, що за послідні два роки число діттей, ходячих до школи, значно збільшило ся. В році шкільнім 1890 на 1891 ходило до народних шкіл 563.509 діттей а в році 1892 на 1893 уже 612 573 діттей, значить о 49.064 більше. Але все таки ще 380.000 діттей в краю не ходить до школи, хоч повинні, а то тому, що нема шкіл або учителів.

З чого складає ся чоловік? В музею у Вашингтоні єсть між иньшим виставлених кільканацять фляшок, котрі мають показати наглядно, з яких частий складає ся чоловік, що важив 154 фунтів. В найбільшій фляшці єсть вода з того чоловіка, аж — 94 фунтів. В другій фляшці єсть 34 і пів фунта товщу: в третій — 10 фунтів каруку, в четвертій — 10 фунтів вуглекислого вапна, дальше — 8 і чверть фунта фосфорокислого вапна, 14 лутів флюоркальциум, 12 лутів фосфорокислої магнезії, 6 лутів цукру та мучини і дрібка соли. Під иньшим хемічним взгядом мав той чоловік в собі: 97 фунтів кисня, 10 фунтів водня, 3 фунти і 26 лутів азоту а вугля аж цілу кубічну стопу. Що до хемічних первотворів, то потреба до будови людского тіла 8 лутів хльору, 7 лутів флюору 16 лутів фосфору, 7 лутів сірки, 5 лутів натрієм і калієм, 3 фунти і 6 лутів кальциум, 4 луті магнезії і двадцату часть лута заліза.

Зухвалі злодії в Стрию. Недавно увязнила поліція стрийська двох злодіїв, Мошка Штайна і Ізера Ліпмана. Коли їх заведено до в'язниці, вони відважили ся сказати, що за три дві утечуть. Дятого пильовано дуже тих обох пташків, а мимо того їх товариші „зі світа“, злодії, подавали їм через вікна долота, штаби, молотки і т. п., щоби допомогти їм виломити ся. З ними сидів разом один селянин. Коли его випущено з в'язниці, він дав знати дозорцеві, на що в казни заносить ся. І справді найдено в сінниках Ліпмана і Штайна молотки, долота і т. п. З обави, щоби вони не утекли, поліція дістала приказ перевести злодіїв до окружного суду. Тоді приворні жидки звели бійку; а коли їх закули в кайдани, вони якось розкули їх. Словом, клопіт має стрийська поліція з ними.

Молода без рук. Сими днями відбуло ся у Вербію в Франції цікаве вінчане, бо молода, Єлисавета Кунайх, родом Німкinya, не мала рук аж но самі плечі; вона така вже з роду. Але за то вона єспослідна артистка; може робити ногами все, що роблять другі руками: шие, вишиває, пише, їсть, ну, тай ходить. Та й двіре йї з тим, бо вона показує свою штуку за гроші і зарабляє тим не мало. О єї руку, ба ні, о „ногу“, старав ся один австрійський імпресаріо (чоловік, що возить по світі всіляких артистів) і одержав єї. Коли сими днями відбувало ся вінчане, молодий заложив сьвященник обручку на четвертий палець лівої ноги а вона в канцелярії

підписала метрику вінчання ногою, та ще й зробила закрутку при підписі свого прізвища.

Жаби на поживу. Від якогось часу мешканці американських Сполучених Держав зачали їсти жаби і то так радо, що всі мочари і багна не могли заспокоїти дивного апетиту Американців. Тому в кількох місцях уряджено штучну годівлю жаб. Одна з таких годівель жаб, заложена на болотистій березі Місісіпі, займає близько 500 акрів і посилає до поближких міст що дня 4 до 5 тисяч жаб. А що бузкам остає ся?

Курс монет

дня 26. лют. січня 1894-го р.

дукат	5.86	5.95	зл.
рубель папер.	1.35 1/4	1.36 1/4	„
наполеондор	9.93	10.—	„
100 марок	61.16	61.50	„

Ціна збіжжя.

за 100 кілограмів найліпшої:

В Чернівцях платили дня 26. лют. січня 1894-го р.

пшениці	7.45—	7.45	зл.
жита	5.75—	5.80	„
ячменю	5.70—	5.85	„
вівса	5.65—	5.75	„
ріпаку	—	—	„
конюшини	75.—	76.—	„
кукурудзи	5.25—	5.30	„
гороху	6.50—	7.—	„
овівити	—	—	„

Вже готовий Буковинський православний

КАЛЕНДАРЬ

на рік

1894.

Зміст: Календар церковний і астрономічний, свята червоно друковані. Часть інформаційна: всі належитости штемилеві, план їзди і тарифа всіх буков. і галиц. залізниць. Устав церковний, богата і ілюстрована часть забавна і наукова, оповіщена.

Ціна 40 кр., з поштою 45 кр.

Висилає ся лиш за гроші або на замовленя.

АДРЕСА:

Товариство „РУСКА БЕСІДА“ в Чернівцях
ул. петровича ч. 2.

СИЛА КНИЖКИ

або

о просвіті народній.

Під таким заголовком вийшла брошура
в Чернівцях

написана

учителем Дарієм Пігуляком.

Ціна 25 кр., с пересилкою 27 кр. — Замовляти можна в редакції „Буковини“.

З печатні Г. Чоппа

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ

вносять:

на цілий рік 5 зр. — зр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниччя 8 рублів або
12 франків.

Подорожні числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горювіча в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буковини“ находится в
Чернівцях (ул. Петровіча
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год вечером.

Оповідення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 4.

Чернівці, дня 21-го січня (лат. 2-го лютого) 1894.

Рочник X.

Буковинський сойм краєвий.

Засіданє 3-те.

В буковинськїм соймї доти не буде спокою, доки правительство сильною рукою не положить кінця всяким забагам панования декотрих боярів. Від часу, як сей сойм зібрав ся, що року чути гуркіт громів і тучі в соймовій палатї і не може прояснитися небо над Буковиною. Все покривають его густі хмари і просвітку для покривджених не видно.

На третім засіданю сеї сесії в перший раз пронесли ся зловіщі блискавиці в палатї. При верифікації вибору з вижницького повіту виявилася завзята борба між можновладцями-самолюбами, а послами, що мають на оці добро нашого краю. На тім засіданю стало ся таке, якого ще певно ніхто ніколи не видав і про яке ніколи не чував. Ото послы, що називають себе Русинами, Волян, Тиминьскій і Бежан, голосували за тим, щоб узнати вибір румунського дідича в чисторускїм повіті важним помімо того, що при тім виборі були страшні надужитя, помімо того, що той вибір се найбільший удар і найбільша зневага для народу руского. З найбільшим цинізмом заявив Тиминьскій, що він і слухати не хоче про докази надужитя і неправильностей, для него се все пуста річ. Отсі послы стали чистими машинами до голосованя в руках румунських панів, служками їх найнижшого гатунку, що слїдо сновняють волю своїх панів, що стали простими рабами. В своїм засліпленю вони не видять, що вони є підпорою можновладства румунських боярів на Буковині; скоро вони хоть в таких разях, як справджене вибору вижницького були-б їх опустили, повалило-б ся те їх панованє так як би не було. Сумний се прояв на Буковині, він ясно говорить, що ще далеко нам до того, стати народом серед народів: бо серед рускої інтеллігенції є багато таких людей, що в них анї слїду почутя людської гідности. І за що запродали ті три послы Русь буковинську? Юда дістав хоть 30 ерібняків, а що Ви? — Хиба те, що колись копнуть Вас ногою, коли Ви їм станете непотрібними. Одно добре при тім все те, що може скорше прозрити Русь буковинська і розплатити ся з такими зрадниками.

Перебіг сего засіданя був такий:

На сїм засіданю поставив передовсім пос. Стефанович внесенє, щоб ще в сїм році зачато і по можности докінчено будову мостанад Прутем в Люди-Горича, та щоб для виконаня сеї будови позволити Виділові краєвому суму 30.000 зр. Се внесенє підперли й наші рускі послы. По справозданю подорожних комісій прийшов під параду вибір посла з вижницького повіту. Справоздавець бар. Мустапа в своїм рефератї каже, що оголошенє вибору відбулось цілком законно, що і правибори відбулись цілком законно, бо лише одні однісїнний виборець був такий, що не мав права вибору. Вирвдї внесю 6 осіб протест протів важности сего вибору, але з тих після справозданя лише 3 особи є виборцями. В протесті говорять ся що були принуждені виборці, котрі не заплатили своїх податків, що правибори відбувались під страшним натиском зі сторони правительственных властей, та що при самім виборі діялись неправильности. Протів сего каже справоздавець, що залежало се від комісії виборчої, чи мають бути принуждені до вибору й ті виборці, котрі не заплатили своїх податків; а позаяк ніхто з членів комісії виборчої на се не звернув уваги, то сей закид відпадає, бо комісія може, але не є зобовязана розслідувати, чи хто з виборців заплатив. Що до иньших закидів протесту, то се Виділ краєвий казав правительству розібрати, та не найшов після справозданя старости иньких неправильностей. Дятого ставляє Виділ краєвий внесенє, щоб той вибір признати важним.

Яко перший з ряду бесїдник промовив пос. Пігуля: „По памятнім засіданю з дня 20. цвітня 1893 р. минуло лише девять місяців, а нечувані події при виборі серетского посла, котрі розкрито тоді в сїй палатї, кождому же в свіжій памяті. Що там не все а властиво нічого сенько не йшло так, як повинно бути, про се всі щирі люди згідно думають, а зваживши все те, що відтак стало ся в краю, ми радо віддались надії, що ся висока палата ніколи або хоч не так скоро прийде в прикре положєнє, бачити нове виданє серетских виборчих подій, сїм разом в вижницькїм повіті. А що се таки стало ся й то так скоро, походить відєн, що тут розходять ся о рускїй повіт, та що винявши лиш коротенькі хвилі зрєнгоу з давєн-давня панує у нас привычка, доплати по-гамі рускі народні інтереси на Буковині без милосердія. Се могло сїм разом статись тим безсмыслїше, бо при сїм знасилуваню руского повіту можна було в сїй палатї числити на підпору трох Русинів від паради.

Той вибір відбув ся навіть при особистій співучасті посла, нїби Русина, посла Заставнецкого, в спосіб часто вже уживаного і знаного знасилуваня руского народу на користь волоских боярів. В який спосіб се сталоє, про се свідчать слїдуючі, свідками потверджені події при виборі, а ще більше при правиборах, і котрі подають лише неточний образець несправдливостий та насильства зі сторони правительственных органів. Скарги звучать дословно так: Агітаторам протівної партії, Нахманови Шерфови, Абрамкови Френклевї а передовсім Янкеви Кроненфельдовї, було вілько уганятись

в салы виборчїй, коритарах і т. д. та прихильникам п. Ясеницкого, котрі в руках держали червоні картки для голосованя, видирати їх і напихати иньші; протівно, комісар правительственный казав багато виборців, що хотїли лише вихиспувати своє право виборче, на дотичні підписи Абрамка Френкля випровадити, між ними ц. к. адюнктів судових Лїмбергера і Коралевича, Герша Енд., Янкея Фріда та багато иньших виборців.

2) На приказ правительственного комісара непустили жандар Матейко і поліценник Кроненфельд багато виборців до салї виборчої. Свідками сего є Саламон Злочвер, Янкель Фрїд, Маер Гірш і Абрагам Бер Кліпер.

3) Виборцям Петрови Матїївичеви вирвав перед комісарем виборчим лат. парох Енцїнгер карту виборчу, а его самого відтручено, коли він ледви двох правиборців надав, і так его в дальнїм голосованю спинено.

4) Голоси, віддані Ушером Зідерером, пофальшовані, бо він надав імя Адольф Леман, а в списі стоїть Абрагам Френкель; а наколи він на се зробив уважним комісари, ему відповіли: вже добре, ідїть геть!

5) Багато виборців не допущено до голосованя, бо Нахман Шерф або Абрагам Френкель правительственному комісареві щось підпештували а він їх ідентичність без причини заперечував; так сталоє з Зайде Кан, Абрагамом Шейлером Беняміна, Пінкасом Курцом Берля і т. д.

6) Виборцеві Камільови, котрий хотїв голосувати на виборців, прихильних Ясеницкому, сказав комісар: Дикгуйте, виборців, котрі Вам надаєть Сїмке Френкель; і справдї Сїмке Френкель дикгував, а всякі протести Каміля були безуспїшні.

7) Наколи виборці, котрі знані були яко протівники совїтника Ясеницкого, могли голосувати й перед прочитанєм спису виборців, то виборці п. Ясеницкого мусїли годинами чекати, між ними іменно ц. к. урядники судові. Посвідчать се ц. к. адюнкты судові Боскович, Лїмбергер, Коралевич і п.

8) По перечитаню спису виборців замкнено двері на ключ та впускано лише виборців, котрі Нахманови Шерфови знані були яко протівники сов. Ясеницкого. Так мусїло більш ніж 100 виборців перед замкнєними дверима чекати, аж комісар правительственный заявив ся і дав знати, що вибір вже закінчений. Свідками сего є: Абрагам Шафлер Беняміна, Пінкас Курц Берля, Шойл Ерліх, Майер Пістїнер, Арон Лейб Купфершмїд, Захарїй Реперт, Мойше Лебл, Майер Кроненфельд, Сїмон Трудовер, Данило Лейб Кан, Аба Реперт, Залел Давид, Ідїг Уле і п.

9) Виборець Шмїль Ерліх вихав ся з Нахманом Шерфом при отвореню дверей в салю виборчу, то его заперли до арешту, так що не міг голосувати.

10. На приказ Нахмана Шерфа випхали жандарми всіх тих виборців з салї виборчої, котрі Нахманови Шерфови знані були яко прихильники сов. Ясеницкого.

Сї скарги подано в старостві вижницькїм зараз по правиборах в Вижницї та просило ся о нові правибори, але все без успїху. Пан староста заперечив всі наведені неправильности і

насилення, бо се найвигідніше і найпростіше средство. Бесідник доводить, що й справознавець нічого иншого в своїм справознавстві не зробив, як лише те, що староста вижницький, і каже: Сим доказана партійність правительствених властей, а властиво тутейшого правительства при виборі вижницького посла. Тутейше правительство запевняло сов. Ясеницького, що буде зовсім безпартійне, але се запевнене — як видно — не можна брати серйозно. Задля сего говорити далше про сю справу властиво злишно, бо звістно, що вплив правительства в таких справах в нашім краю неограничений. Пан Леон Василько, котрого кандидатура 24 годниї наперед жадному виборцеві і не спила ся, і котрий взагалі в повіті як і в цілій Буковині аж до того вибору був чоловіком незаниманим, мусів яко кандидат правительства краєвого побідити, під котрим знаменем его вибір і тут буде узаний.

Як далеко сягає власть правительства в таких річах у нас, ясю доказує виборець з Вижницького котрий щиро і откровенно так сказав: „Що, Ви жадаете від мене, щоби я голосував за п. Ясеницьким? Не знаю, на кого я завтра буду голосувати, але се кажу Вам, що коли староста кивне лише, голосувати на того вола, що от бачите, то я голосую“. А староста кивав при сїм виборі аж за богато.

Так пр. потверджують Арон Юда Секлер, Мозес Друкман, Йосиф Зейде Шібер, що комісар правительствених Штроннер при виборах в Виженці явно наказував, вибрати Давида Пахта, Мешулима Гросса і гр. пр. парона Остапека, бо се певні голоси для Леона Василька. Так само потверджує Ейзик Розенштраф, що після власного висказу виборця Матіоса з Ростік, сей через ц. к. старосту данем слова честі був зобов'язаний голосувати за кандидатом правительственим Васильком.

Дальше потверджують Ілля Грабовський, Николай Грабовський, Онуфрій Фочук, Гаврило Величко, Степан Дучук і инші, що правительствених комісар при виборах в Черногузах вживав вибрати місцевого парона та двірника, бо всюди так вибрано і було б ганьбою для громади иначе вибрати.

День перед вибором, 20. жовтня 1893 р., явилися перед кандидатом п. сов. Ясеницьким слідує виборці: Онуфрій Фочук, Гаврило Величко, Олександр Семенюк з Черногуз, Янко Райхман з Ілоски, Іван Григоряк, Гаврило Шпанюк з Маринич, Генрик Рапанорт з Пугилова, Василь Харабарович з Конятина, Тимофій Маковійчук, Іван Маковійчук з Сергіїв, Грицько Щербан, Остафій Кізік, Степан Диняк, Василь Кузак з Існаса, Фока Романюк, Степан Лазорак з Багини, Андрій Матійчук з Ревни, Давид Пахт, Мешулем Гросс з Виженки, Гаврило Татарин з Підзагарича, Николай Савич і Іван Крилатий з Мінюви: вони всі заявили кандидатури, що рано завтра будуть голосувати на него. День потім рано явилися майже всі ті самі та заявили, що не можуть голосувати на сов. Ясеницького, бо їм вночі а почасти й рано наказано від урядників староства голосувати на п. Леона Василька, дідиша з Зеленева.

В таких напрямі діяв навіть інспектор народних шкіл Туркевич, котрий годину перед вибором вживав виборця Гаврила Татарина з Підзагарича йти з ним до староства в справі належності в сумі 12 зр. Сей пішов і вже було по нїм. Але навіть в салі виборчій веда ся страшна агітація і терроризація в користь кандидатури Василька, так що виборці Шпанюк з Маринич и другі обурені виїшли з салі і навіть не голосували.

Так, мої панове, тут маєте серетські події виборчі в другім виданні з тим винятком, що тут ніхто не питав про те, чи зазначений податок.

З задивованем мусить кождий снитати ся: що має означати надзвичайна ся завзятість противників в сїм разі? звідки та рухлива робота правительствених властей для чоловіка, котрого до того часу лише в его селі знало і котрий в сій цілій акції особисто зовсім невинний?

Ну, мої панове, се чудовище вибору має свою особну історію, котрій рівної нема, а вона буде

кождому ясна і зрозуміла, коли прочитаю тут лист, котрий знаходять ся в моїх руках: „Бергомет, 19. жовтня 1893 р. Поважаний пане. . . ! Просту ласкаво ділати в тім патрії, щоби мій вуйко, Леон Василько, старий приятель мого батька, був вибраний послом, позаяк вибір моєї особи законно неможливий, бо кождий голос відданий на мене буде неважний. Леон Василько буде цілком в нашім напрямі ділати, поки не osiąгну законно потрібного віку. З поважанем Юрій бр. Василько.“

Отже ціла виборча акція в Вижницькій була лише играшкою для панів боярів; розходило ся тут на-тепер лише о вибір заступника посла, правдивий посол прийде пізнійше, як доросте. Дивні та дивовижні порядки панують тепер в нашім краю, так дивні та дивовижні, як ще ніколи. Критикувати їх, лишайо світови.

Думаю, що до сего в своїм роді одинокого вибору не потребує нічого сенько додати, щоби кождого право мислячого чоловіка пересвідчити, що вибір в Вижницькій не відбув ся правильно, що при тім виборі життєві інтереси того руского повіту зі сторони правительствених властей тяжко ушкоджені та що власне ті, котрі покликані боронити політично слабших перед утисками сильніших, при сїм виборі, саме противно ділали, помімо того що в міродайнім місці дано запевнене, що правительство краєве при сїм виборі буде безпартійне.

З огляду на висше згадані обставини не може жаден право мислячий посол ані хвилину вагатись, як має в сїм разі голосувати. Просту Вас усердно, мої панове, не допустити, щоби воля і право народу в так негідний спосіб доплати ся погами. Покачайте, мої панове, такі надужити тим, що не визнаєте сей вибір важним. (Оплески).

По сїй промові забрав голос заступник маршалка краєвого пос. др. Рот і вказав в довший промові, які причини его і его товаришів спонукують голосувати против признання сего вибору важним. Для них не є се важним, що при сїм виборі голосували й виборці, котрі не заплатили своїх податків, бо-ж їх партія вже при справджуваню серетського вибору висказала ся за тим, що се не має ваги, отже й тепер буде консеквентія. Для бесідника і его товаришів важними є инші обставини, котрі наведені в протесті, а котрі зовсім не розсліджено. Про всі ті обставини нема инших справознавань, як справознаване староства, котре все заперечує. А все ж таки хочу я звернути увагу панів на те, що той сам справознавець, котрий минушого року казав, що комісія виборча обов'язана не допускати до вибору виборців, котрі не заплатили своїх податків, що той сам справознавець тепер твердить протинне, хоч § 12 і 4 кр. уст. виб. цілком рівно звучать, так само як § 13 і § 14. Але в сїм разі п. справознавець поміг собі тим, що він каже, що вибір-то комісія виборча має право, але не є обов'язана уважати, чи виборець заплатив податок чи ні, та що лише комісія виборча а віхто инший не має на се звертати уваги. Дальше бесідник обговорює справознаване і каже: На підставі протесту зажадано від правительства дохощення, а відповідь староства була така, що в вижницькій повіті податки дуже строго стягають ся і що правдоподібно жаден виборець не залишає з податком. Ся відповідь не вдовольнила свого часу навіть самого справознавця Видлу краєвого і для того зажадав Видл краєвий другий раз дохощень, а друга відповідь староства була така, що дохощення не потрібні, бо зі сторони виборчої комісії ніхто за тим не внімнув ся. Отже на що сидить там правительствених комісар? Бесідник переходить на важність справдженя вибору, обговорює події в першій сесії, як вони домагались справдженя виборів ще перед виборами до поодиноких комісій, як до сего зобов'язали ся словом честі ліберали, Вірмени і Русини, як потім один Русин зламав своє слово (голоси: Волян!) та як через дальші несправедливости зі сторони Волохів виїшов теперішній стан, котрий вже на дальше годі стерпіти. Взиває вікці Волохів до уміркованости та мирного співділяня з иншими партіями та взиває краєвого президента до підпора в сій важній справі.

Наколи пос. Кохановський мол. зрік ся свого слова, забрав голос пос. др. Зота. Він сказав, що ще ніколи не бачив та не чув про так законний вибір як вижницький. Нема що про се говорити, бо 73 голоси були за Васильком, а 8 против. Він бажає, щоби правительство не мішало ся до виборів, але тоді, каже, Ва всі тут не сиділи-б. Послам Пігулякови і д-рови Стоцькому закидує бесідник, що вони деморалізують нарід, але потім відкликає тое.

Посол Тиміньський протестував серед неустанного сьміху публіки против названя себе Paraderuthenen — Русини від паради — та каже, що наші народні рускі послы Пігуляк і др. Стоцький не є правдивими Русинами.

Потім забрав голос пос. др. Вольчинський і накликав в свій звичайний облесливий спосіб до мира, обороняв д-ра Воляна, Тиміньського та теперішнє краєве правительство, а робив закиди бувшому президенту Пінові, котрий переводив несправедливо вибори.

Ему відповів пос. др. Стефанович, котрий обороняв бувшого президента Піна.

Внесене посла Стефановича на закінчене дебати прийнято. Відтак промовляли лиш ті послы, що були ще записані до голосу.

Заступник маршалка краєвого др. Рот відповів на закиди, мов би ліберали втягнули в сойм питанє національне та взивав до уміркованости, бо лиш тоді можлива успішна робота в краю.

Пос. Абрагамович заперечує твердження посла Тиміньського, що Вірмено-Поляки не мають жадного права на Буковині, бо історія доказує протинне.

Посол Тітінгер звернув ся насамперед против посла др. Зоти та доказував, як безгідний є его закиди. Не посол др. Рот а др. Зота сам втягнув в дебату питанє національне: послы нерумунські не засідають в соймі з ласки Румунів. Чи може панове Волохи хотіли би самі тут засідати, мотивуючи се право тим, що вони перші мешканці на Буковині? На се відповідає бесідник, що він в багато історичних ділах читав, що першими мешканцями Буковини були Русини. Русини становлять также більшість населеня Буковини, бо є їх 42 проц. (після статистики з року 1880) а Волохів лише 33 проц. Зрештою протинило би ся таке змаганє австрійським основним уставам. Супротив посла д-ра Вольчинського питає ся, чому він бувших президентів ганить, а все лиш теперішньому кланє ся.

Президент краєвий бар. Кравс заперечує факти, що правительствених властей агітували за кандидатом Леоном Васильком та підписав референда бар. Мустацу в твердження, що комісія виборча може але не є зобов'язана звернути свою увагу на те, чи виборці заплатили свої податки чи ні, і думає, що тим опровергнув закиди роблені правительству краєвому.

Посол др. Смалль-Стоцький говорить: Події при виборі в Вижницькій мусить кождого справедливо мислячого чоловіка мимо всяких заперечувань з боку інтересованих панів наповнити сумом. Я можу се вам як найвірнійше посвідчити, бо я сам був свідком тих подій. Що урядники староства сповнили свій обов'язок, як думає п. президент, се дійсна правда, але в якім напрямі вони той обов'язок сповняли, се можу я вам посвідчити: вони робили все, аби лиш перевести вибір п. Василька.

Я сам був свідком, як 28 виборців дали руку п. Ясеницькому, що слідуєчого дня віддають свої голоси на него, і я був також свідком, як ті самі виборці прийшли до п. Ясеницького і сказали, що не можуть додержати слова, бо староство хоче инакше (голоси: Слухайте! слухайте!) На то маємо і инших свідків і коли-б їх переслухано, то ви панове инакше о тім говорили-б. Се факт, що урядники староства Танич уживав ся в салі виборчій і формально терроризував виборців, приміром двірника а Багини, і для того цілком слушно можна говорити о безправности заповіданих властями правительственими при тім виборі. Позвольте панове, що я ще на щось иншого зверну вашу увагу. Передовсім хотів би я звернути ся до п. Волохів і запитати їх, яким правом домагають ся вони в сїм повіті мандату для тебе? Панове, маємо тут стати-

стичні дані з р. 1880 (голоси: Ми вже чули) — нічого не вадить, щоб Ви ще раз то саме чули. В тих урядових даних з р. 1880 стоїть, що в вижницькій окрузі жне 44.173 Русинів а лиш 168 Волохів (голоси: Слухайте! слухайте!) Яким же правом отже домагаєтеся ви, що вам належить ся мандат із сего повіту? Коли-б ми Русини хотіли щось подібного зробити в волоських округах, то безперечно мали-б ми до того більше право. Та-ж в кімпольоніській окрузі є Русинів звиш 6.000, в радовецькій понад 7.000 а в сучавській понад 8.000, отже не так як Вас Волохів в вижницькій повіті лиш 168 душ. Мимо того коли-б ми щось подібного хотіли робити і нас поперала та сама власть, котра допомагає вам до пановання, то ви би кричали, що се насильство з нашої сторони і то цілком слушно. Скажете певно, що в вижницькій окрузі є волоські дідичі приміром, бар, Василько і інші; так, панове, але-ж там не ходило о вибір з більших посіlostей а о вибір з сільських громад. Пан дідич сей або той вибирає прецінь в своїй курії: яким же-ж правом домагаєтесь ви мандату для него з сільських громад? Права сільських виборців і так укорочені; 146 дідичів вибирає 8 послів а тільки і тільки тисячів хлоських виборців в громадах вибирає лиш 12! Одні вибирають безпосередно а другі посередно і то вже є укорочене права виборчого, а ви мимо того хочете, щоби в сільських громадах вибрати самих дідичів. Чи-ж се не є насильство і чи-ж се не вказує на брак справедливості?

Так, панове! Много говорено нині о праві історичнім. Але-ж стілько левно будете і Ви знати з буковинської історії, що вижницький округ ухоронив з давен-давна за найчистіший руский округ в краю, він же і звав ся колись руско-кімпольоніський окол. Се річ певна, мої панове! Що покійного Олександра бар. Василька той повіт вибирав послом, се завдячуєте Ви тій самій силі, котра тепер привезла тут н. Льва Василька до сеймової палати. Що так дійсно є, на се пригадаю вам, панове, подію, котра зрештою всім знана.

Коли р. 1891 роблено т. зв. статистику виборчу, т. зв. в правительстві розділювано мандати партіям, то з початку признано Русинам сей округ і поставлено правительственным кандидатом н. Ясеницького. Староста вижницький мав наказ, поперати ту кандидатуру і він сповняв свій обов'язок тоді так само як і тепер. П. Олександр бар. Василько, що передбачував свій упадок при виборі, став тоді формально жебрати, щоби полишили ему бодай 20 голосів. (П. Стефанеллі кричить: Такий як Василько не жебрає. Він був одноголосно вибраний). Так, був одноголосно вибраний, пізніше як ситуація змінилася са, а староство дістало знов новий наказ всіма силами поперати его кандидатуру. Коли-б Вам, панове лежало добро краю на серцю, то ви і тоді не були би ханали ся таких штучок, щоби нас Русинів з нашого руского повіта витискати, а тим менше не повинні Ви були сего робити тепер, коли, як кажете, зробили Ви угоду між Волохами і Русинами; було бодай про око вибрати Русина-романофіла (такого як Волян і Тиміньський), але лиш Русина, тимчасом Ви переперли Волоха і тим заводили нам явну кривду. Я Вам скажу, панове, длячого Ваша партія так дуже дерла ся о той мандат. Нас тепер в коаліції є 13 евен-туально з ректором університетским 14 послів, через вижницький вибір були-б ми зросли на 15 послів. І той 15. мандат Ви ніяк не сміли нам віддати, бо були би-сьте утратили панованє на Буковині, а ви лиш панувати хочете, і то самі одні.

Але-ж, панове, мушу вам щиро сказати, що того панованя не були би ви ніколи досягнули, коли-б вас не підпирала сила правительства, і саме в тім лежить неміц вашого панованя. Без тої підпори Ви безсильні. Прецінь свого часу Ваш славний чоловік, покійний Михайло Штейн був вибраний в радовецькій окрузі против правительственного кандидата „одноголосно“, т. зв. він дістав лиш один одійсенький голос, хотий довгий час був там високим урядником; і інші річі лучали ся, котрі радше промовчу а котрі би Вас переконати мусіли, що Ви без помочи правительства нічого не можете вдійти. Може Вас заповнити, що ми ніколи не прилежали би на

ших рук до того, щоби в такім разі несправедливими средствами досягнути для себе користі, як ось Ви саме тепер робите. Ви-ж знаєте дуже добре, що Ваше панованє є с дня на день, оно скінчить ся, скоро власть правительственная не буде Вас підпирати; Ваше панованє є з ласки правительства, коли-ж устане ласка, тоді і панованє ваше пропало.

І на вибір в Кімпольонзі не потребуєте бути такі фудульні; припадково були там інші обставини. П. Стефанеллі є там начальником суду, ему стояв до помочи Румун староста. Се-ж з річ певна, що правительство на Буковині є в силі все зробити, що хоче, і оно іменно переводило і переводить вибори до тепер. (Голоси: Також в Садагурі). Так, також в Садагурі, але-ж признаєте мені, що я яко Русин мав більше право в рускій окрузі ставати кандидатом, чим Волох Василько в рускій окрузі. Нема виправді на се жадної правної постанови, щоби з руского повіту виходив Русин послом, але-ж сего треба дочитатись між стрічками уставу, і хто має хоть крихіточку почуття справедливості, той чей признаєть, що в рускій окрузі не повинен бути вибраним Волох, бо инакше буде се насильство для Русинів. Ми впрочім не домагаємось від правительства, щоби оно сю або ту партію підпирало, ми домагаємось, щоби оно не мішалось до виборів в користь одної або другої партії.

І кому-ж виходить таке форитованє в користь? Ані краєви ані правительству, бо воно викликає тим лиш боротьбу між братними народами в сїм краю, сїє незгоду, підпомагаючи одних в некористь других, кривдячи одних на користь других.

Ми тут в краю не хочемо панів, лиш вірних слуг і вірних робітників для добра краю. Ним скінчу, хотів би я ще кілька слів відповісти одному передбесідникови.

П. др. Вольчинський оповістив цілому світові, що Русини заключили угоду з Волохами і що уложено спільну програму. Жаль мені дуже, що я яко Русин нічого не знаю про сю угоду ані про якусь програму. (Голоси від Волохів: Не з Українцями!)

Коли Ви, мої панове, щиро гадаєте відносити ся до руского народу, то мусите заключити угоду з руским народом. (Митрополит др. Морар кричить: З буковинськими Русинами а не з Галичанами).

Пос. др. Смаль-Стоцький говорить далше: Прошу мені не перебивати. (Митроп. др. Морар кричить: Ви не засідаєте Русинів. Великий неспокой в цій палаті).

Пос. др. Смаль-Стоцький звертаючись до митрополита Морара: Я так само посол як Ваше Преосвященство, я тепер маю голос і не позволю собі перебивати. Я є так само посол як Ваше Преосвященство, бо мене вислали до сеї палати мої виборці, і я на підставі уставу яко державний урядник на службі в Буковині приналежу до Буковини а не до Галичини, і яко податник маю активне і пасивне право вибору на Буковині. Устава не розрізняє між галицкими а буковинськими Русинами, як також не робить ріжниць між Волохами, що приналежать до Вал. од. партії, чи вони з Буковини, чи з Семигороду, чи звідки инуди, і я о се Вас не питаю, а коли-б я се зробив була би се несправедливість з моєї сторони, така сама несправедливість, яку Ви поновняєте, чинаючи нас о те.

Говорите Ви часто о спільній програмі. Як часто подавали ми руку до згоди Волохам? Я особисто говорив д-рови Вольчинському, що ми готові до згоди і Вам, н. др. Зота, але-ж я раз і казав, за яку ціну, а ціна згоди, се річ ноу управленє на полі церковнім. Руку мою Ви завсїгда відтручували. Ми домагались пр. рівноуправленя в консисторії. (Голоси від Волохів: То належить до собору церковного а не сюди). Се належить сюди, бо я яко руский посол не говорю про справи віроісповідні, а лиш про національне упослідженє нашого руского народу через ромунізацію церкви. Чи-ж може се є доказом спільного поступованя з „вашими“ Русинами, що ви в тім році не вислали з Виділу краєвого от бодай би Тиміньського до Ради Шкільної краєвої? Ви і тако Русина як Тиміньський там не допустили

а вислали 2 Волохів. Чи Русини зогляду на число шкіл руских на Буковині не гідні мати бодай одного заступника в Раді шкільній краєвій з Виділу краєвого? Або чи ви нашої коаліції відступили другого заступника в Виділлі краєвій (Голоси може ще третього і четвертого), хотий ви мали-б ще там більшість? Хочу вас, мої панове, ще раз перестерегти, бо ж пословиця останєсь все правдива „Нині мені завтра тобі“. Я вам не желаю лихого завтра щоби на Вас не пімстилася кривда яку ви нам і нашому народови робите... (Славно! Славно!)

П. Др. Стефанович ставить внесенє перервати засіданє. Внесенє прийнято.

Засіданє продовжаєсь о год. 4. по пополудни.

П. П і г у л я к забирає голос і говорить. Цікава се річ приглянутись поняттям, які виголосив нині ч. Зота при справі верифікації вибору Вижницького о нинішній суспільності. Дивуєсь він (ч. Зота) як можна дебатовати о тім, чи вибір Вижницький законний, чи ні, сли по одній стороні є 71 а по другій 7 голосів. Чи голоси віддані на Василька є важні чи ні, чи віддано їх законним способом чи ні, не для него річ малої ваги. Для него головна річ: „Там перед комісією віддано тільки голосів“ і річ скінчена. Посвідчення свідків, що голоси се віддано законним способом, не обходять того пана. Ті-пани отже стоять ще на становиску самовладства, вони ще нині живуть духом часів неволі і панщини. Вони самі є тут панами, інші люди мають право лиш м о в ч а т и і с л у х а т и. Що дотичить пієтизму Вижницького округу для покійного бар. Василька, то мушу сказати що цілком не було на місці тут з гим вїїздити. Краще було би не тикати цілком того предмету; бо-ж справді покійний був за надто чесним чоловіком, щоби по его смерті втягати его ту в сю дебат. Що значить такий пієтизм, то скажу п. Зоті що він чей сам нересвідчив ся на власній особі, яку вагу належить прикладати до такого пієтизму. П. Др. Зота був прецінь кілька разів вибраний заступником народним з Заставненського округу; при посвідчій виборі показалося, що др Зота з чистого пієтизму до него руского народу мусів перенестись до Сучави, щоби его там вибрали (Сьміх.) Що-ж дотичить історії, на котру ті пани все покликають ся, то було би розсуднійше, не витягати тут історії; бо сли будемо говорити о історії, то ніколи не скінчемо Ви будете обставати, що ви найстарші мешканці на Буковині, ми знов будемо говорити, що ми тут з покон віку мешкаємо, так отже „історія“ не буде кінця. Що ті панове хотять властиво з історією? Ми австрійці! Буковина належить до Австрії, ми всі піддані законам австрійским, котрі накладають на нас рівні обовязки, дають нам рівні права. Не можемо припускати, щоби п. Др. Зота покликував ся на спеціальні права історичні, бо Буковину чейже не можна уважати тепер за якийсь волоський напалік; ми заступники народу руского мусимо ту на підставі прав австрійских домагатись о права того народу. Ті панове хотять ухоронити за одиноких панів в краю і покликають ся все на свої історичні права. Прошу подати поясненя, що то за така історія? Се факт, що ту жне 268.000 Русинів і на підставі австрійских прав не мож викинути їх за границі краю. Но що-ж ту все виходити з волоською історією? Ту над нею вже давно перейшло ся до порядку денного (Сьміх.) Що дотичить заклиненої нам корупції, котру ми вносимо між народ, то мушу вам сказати, що ми не так ча-то стикаємось з народом, щоби ми могли его деморалізовати. Про корупцію дбає друга партія. На полі церковнім, на полі шкільнім — М а р ш а л о ж (перебиваючи) не можу дозволити, щоби який небудь властивий церковний або партій закидано корупцію, нині рано не допустив я, щоби н. Др. Зота в той спосіб висловив ся і н. Зота цофнув то слово (н. Рот кличе: То цофніть і ви своє слово).

П. П і г у л я к говорючи далше відкликає то слово по приміру дра Зоти. Що дотичить вказаня п. Вольчинського на так званих Русинів консервативних, котрі тепер з ними ідуть рука в руку, то мушу замітити: що недавно перед тим за Піна і Пачого таких Русинів

нів не було. Їх треба було спеціально вишукати, а пізніше їх знов не буде.

Опісля дивують ся ті пани, що ми гніваємось із за через того, що ми увпали в Вижици. Питають Вас, мої панове, чи ви не гнівали би ся, сліби який Русин в такий спосіб в волоскім окрузі вийшов на заступника румунського народу, як се стало ся тепер з п. Васильком в Вижици. То руский округ, а мандат з сільських громад чейже не можна уважати правом майорату п. Василька. Право майорату відноситься лише до Бергомету, а не до округу виборчого Вижици. Слі щось подібного дієсь, то певно мусить Русинів боліти і гнівати. Що ж п. Вольчинський говорив о моїм виборі в Кіцмані, сего не можу розуміти о що ему ходить.

А що дотичить зміни переконання так званих Старо-Русинів, що в політиці часто лучає ся, що один иній того переконання, завтра иншого, то цілком справедливо і жите наше опираєсь на безнастаній перемін. Але ж ті перемін мусять відбуватись природно. Один славний муж сказав, що від величавого до смішного лиш один брок; так річ ся має і з того зміною. Зміна може бути чесна, а може бути така, як от в тім випадку. Се не можна назвати зміною, не можна її поважати, і узнати чесною.

П. Др. Вольчинський спростовує висказане п. Тітінґера. Він нічого злого не говорив про уступившого президента а перед теперішнім зовсім не бе поклонів. Він цілком не думає наслідувати заховане п. Тітінґера за часів ґр. Пачога.

Пос. др. Стефанович говорить: Жалую дуже, що з сего місця не могу взяти участі в дебаті, а мушу держатись в вузьких рамках річевого спростовання. Я хотів би вивести п. президента краєвого річево спростувати. Ми так рідко маємо честь почути голос заступника правительства, що справді для мене велике вдоволене, коли можу о его виводах щось сказати. П. президент все, коли забере слово, говорить чемности для більшости, а робить закиди меншости. П. президент говорив різні вибрики (Extravaganzen). Я не брав участі в дебаті над верифікацією вибору вижицького. Я відпер лиш закиди Тиминського. Ті отже „вибрики“ були викликані чоловіком, що в кождім разі близше стоїть п. президента, чим я. Констатую річево, що ми говорим о „вибриках“. П. президент мав мене на думці, то я рішучо відтираю ті закиди.

Що ж дотичить комісії, то мушу замітити, що пояснене устав виборчих не належить зовсім лишати самій комісії виборчій. Та ж при кождім виборі є староста! Старости повинні прецінь мати однакові інформації. Пригадайте собі, панове, на становище старости при виборі в Сереті, а порівняйте з поступованем старости в Вижици. Становище обох було цілком протилежне. Між тим, коли в Сереті не допускали тих виборців, що не заплатили податків до голосовання, то тут в Вижици і таким дозволено голосувати. (п. Маршалок перебиваючи: То вже сягає поза рамки річевого спростовання).

Пос. Стефанович говорив далше: Слі мені не даєте говорити, то можете мені відібрати голос. Але в сій палаті доси під тим виглядом була свобода. П. президент кравей сказав, що комісія виборча сама має право рішати, як поступати при виборах і в який спосіб мають вибори переводити ся: річево констатую, що то несправедливо, бо ж староста був би тоді цілком злишний. (Голоси: Так є!) Бою ся, панове, щоби маршалок не відобрав мені голосу, для того скажу ще лиш кілька слів.

Коли ми по виборі в Сереті обвиняли правительство, що воно не сповнило свій обовязок, то п. президент мовчав. Нині забрав слово, щоби взяти в оборону події виборчі в Вижици. Констатую, що ми цілком не маємо тої ласки п. президента краєвого, яку має більшість сеї палати, і додаю, що ми задля того зовсім не маємо причини боїтись одним листком причинитись до лаврового вінця, який на голову п. президента п. Вольчинський.

По инших менше важних річевих спростовань забрав слово референт п. Мустаца, полемізуючи з попередніми бесідниками іменно з п. Ротом і Пігуляком. Остаточо він не ба-

чить причини, щоби такий законний вибір як в Вижици не узнати.

На внесенє д-ра Стоцького голосовано поіменно. За узнанем вибору важним голосували і такі Русини як Волян, Тиминський і Бежан!

Перегляд політичний.

Рада державна має після найновіших вістей бути скликана вже 22. лютого с. р. на нову сесію.

В справі внесення внемкового стану в Празі поставив був оногди молодоческий лосол Подліпний внесенє в соймі, але внесенє се перепало. Против внесення голосували Німці, Старочехи і шляхта.

Після звістки поданої в „Pressi“ мали відбутись за ініціативою посла Романьчука збори руских послів до ради державної і до сойму в цілі наради над тим, яке становище має зайняти руский клуб в радї державній супротив славянської коаліції. Як лишє „Presse“, не запала в сій справі остаточна ухвала, але більшість зібраних заявила ся против приступлення руского клубу до сеї коаліції.

Важною подією в німецькій державі є безперечно помірненє німецького цїсара з буншим жєлізним канцлером кн. Бісмарком. Задля сеї причини приїхав кн. Бісмарк 27. січня до Берліна, де візд его до міста рівняв ся правдивому походу триумфальному. Бісмарк заїхав до цїсарської палати, де і замешкав. Вечером того самого дня відбув ся у кн. Бісмарка обід, на котрім був і цїсар. По обіді виїхав Бісмарк з Берліна а цїсар відвіз его аж на дворець, де сердечно з ним попрощав ся.

Російських цїсар занедужав був перед кількома днями на інфлюенцу, а з того дістав завалене легких. Якійсь час стан хороби був досить грізний, бо горячка доходила до 400. Тепер стан его значно вже поліпшив ся.

В Сербії наступила зміна кабінету на місце буншого кабінету радикального Грїча, котрий подав ся до дїмїсії задля приїзду екскороля Милана до Більграду, утворено нове міністерство під проводом Сїмича. — Король сербський видав указ, оголошений вже в газеті урядовій, котрим надає амнєстію буншим міністрам з кабінету Авакумовича і застанає далше слїдство, котре против них вело ся.

Дрібні вісти.

Промоція. В четвер дня 25. січня с. р. відбула ся в авлі черновецького університету промоція л. Василя Дутчака, відвічального редактора нашої газети, на доктора прав.

Електричне освітленє в Чернівцях. В справі заведення електричного освітлення в Чернівцях назначив магістрат речинєць до подавання оферт по день 28. т. м., і завізав рівночасно кілька заграничних фірм, щоби взяли в сїм конкурсі участь. — Таким чином є надїя, що так дуже пожадане заведенє освітлення електричного в столиці краю незадовго може дійсно прийти до skutku.

Розбійничого нападу допустили ся невислїджені злочинці в ночі з 24. на 25. січня с. р. на ґр.-вос. церков в Клокїчї, передмістї Черновець. Наперед хотїли сиряві підкопати ся під церков і в сей спосіб дістати ся до середини,

але не змогли перебити підлоги збудованої з брусів. Тому випажили двері, але не пайшовши сподіваних грошей, поломили і пороскидали лишє свьчки по цілій церкві і поотвирали церковні книжки.

Рускі книжки в музею королівства чєского. Справозданє видїлу музею королівства чєского поданє на загальних зборах дня 20-го січня 1894 подає дуже цікаві дати о розвою музею. Іменно бібліотека вросла року 1893 дуже, а то о 9.000 книжок, з котрих є около 2000 руских. От я стоїть в справозданю на ст. 12-ій: „Руский видїл був гоїно збогачений іменно бібліотекою (понад 2000 томів), котру дарував музеєви писатель п. Ф. Ржегорж, котрий пробувши много літ межі Русинами в Галичині, зібрав майже все з новішої їх літератури, а кромі того много малоруских друків, виданих на Руси перед р. 1876. Найновіший єсть видїл часописий і літератури про нарід; також красна література є численно заступлена. При наклонности п. Ржегоржа до студий етноґрафїчних легко вирозуміти, що така література народонисна в бібліотечі подарованій ним найбільше заступлена. Той патріотичний ар заслугє на найгорячішу подяку а чей Бог дасть, що знайдєсь також багато наслідувателїв.

Офіцери резерви. Послїдніми часами число офіцирів резервових зросло так, що вже більше їх поки-що не треба, тому від тепер будуть однорічні добровольці перше кадетами, — розуміє ся, коли зложать іспит, — а аж у потребі будуть іменовані резервовими підпоручиками. Доносять о тім віденьскі часописи.

Іван Нечуй-Левицький і Михайло Старицький два визначні і много заслужені письменники українські, святакували в неділю, дня 28-го січня 55-літній ювілей своєї літературної праці. Двацять і пять літ, чверть віку, трудивсь і бути піонером в роботі коло духового розвитку суспільности — се великий час! — се добра пайка історії жити чоловіка, се картина історії цілої суспільности. Витривати чесно в трудних хвилях, жити і впливати жите мимомобуха гнєту, будити спячих і голосно говорити, коли на уста наложєні кайдани — хіба-ж і се не заслуга? То ж нинішній ювілей не єсть лиш торжеством обох писателїв, але і святамо цілої Руси-України, котра виховала таких щирих і роботлих синів. М. П. Старицький виступив під псевдонїмом Гетьманець спершу в „Ниві“ 1864 р., і вельми заслужив ся на полі нашого письменства перекладами (Гамлет, Сербські думи і ин.), поміщував чимало творів своїх в „Правді“ і „Зорі“, а труною драматичною, яку зорґанізував був на Україні, чимало причинив ся до розбудження свідомости національної і розвитку літератури драматичної українсько-руської. Ів. Нечуй-Левицький виступив вперше в „Правді“ 1868 р. з повістями і студіями про „Святогляд українського народу“ і збогатив наше письменство не тільки численними повістями, але й поважними студіями і виданнями популярно-історичними, з котрих проглядає ясна і повна свідомість національна. Вся Україна-Русь повитає з щирою вдякою і горячою любовю своїх ювілатів, а до тих винів, які їм в той день силєте українсько-руська суспільність, додаємо і ми від себе незабудьки, як для щирих і невсипучих робітників і бажаємо їм з щирого серця ще довгого віку і сили до праці в користь українсько-руського народу.

СИЛА КНИЖКИ

або

о просвіті народній.

Під таким заголовком вийшла брошура

в Чернівцях

книжка

учителем Дарієм Пігуляком.

Цїна 25 кр. с пересилкою 27 кр. — Замовляти можна в редакції „Буковини“.

ПЕРЕДПЛАТА

и л а т н а в Ч е р н і в ц я х

вносить:

на цілий рік 5 зр. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниччя 8 рублів або
12 франків.

Подорожні числа по 12 кр.
в борі газет Л. Горовіца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Реданция і Адміністрация
„Буковини“ находитъ ся в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакцій отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповіденія і прилоги

обчислюють ся по найде-
шевших цінах

ч. 5.

Чернівці, дня 28-го січня (лат. 9-го лютого) 1894.

Рочник X.

Буковинський сойм краєвий.

Засіданє 3-тє (Продовженє)

По верифікації вибору п. Василя насту-
пило справозданє комісії фінансової в справі
замкненія рахунків фонду краєвого за р. 1892.

Комісія фінансова найшла рахунки фонду
краєвого в порядку. В одній лиш рубриці пока-
зало ся, що за помешканє в палаті
краєвій п. Захар вже від 1888 р. не
заплатив жадного чиншу і що
довг той за помешканє зріс по
конець року 1892-го до суми 1432 зр.
50 кр. Комісія фінансова поставила резолюцію,
щоб п. Захарови відписати (т. зн.
дарувати) весь довг аж по конець
1893-го р. в сумі 1782 зр. 50 кр. (Треба
знати, що п. Захар яко урядник краєвий поби-
рає від краю пенсію 3255 зр., а до того має
помешканє, за котре має платити 350 зр. а ко-
тре варта найменше відос тільки, в додатку
має ще опал, освітленє і т. д.)

П. Др. Смаль-Стоцький спротивив ся то-
му дарункови і промовив: З неохотою забіраю
голос, щоб зазначити наше становище супроти
резолюції поставленої комісією фінансовою. З
неохотою, нажу я, бо комісія надала тій резо-
люції форму, котра лише дотичить особи п. За-
хара, між тим коли я бажав би, аби при тій осо-
бу п. Захара лишити зовсім на боці. Бо питаю
ся Вас, мої панове, яким чином приходить сойм
до того нині, де розходить ся о замкненє ра-
хунків фонду краєвого за р. 1892, займатися
такою резолюцією, що відносить ся до відписа-
ня заданого довгу чиншового урядникови кра-
євому, резолюцією котра дотикає самої особи
того урядника? На якій підставі предлагає
комісія фінансова таку резолюцію сойму?

Чи може Виділ краєвий в розданім нам
справозданю про замкненє рахунків фонду кра-
євого за р. 1892 навів які причини, котрі би
оправдували го відписанє?

Ні! Чи може Виділ краєвий дав комісії
фінансовій які небудь поясненя, котрі промов-
ляли-б за таким предложенєм? І се питає му-
шу заперечити, о скільки я в тій справі добре
поінформований.

Після того погляду ми тепер зовсім не
можемо займатися особою чиншівника, але по-
заяк тепер ходить о замкненю рахунків фонду
краєвого за р. 1832, то маємо до діла з са-
мим Виділом краєвим, котрому сойм в своїм
часі признав прелімінар на рік 1892-ий, котрий
є відповідним управителем того фонду і котрий
має обовязок майном краєвим так управляти,
щоб фонд краєвий не потерпів жадної шкоди.

Питаю ся отже Вас, мої панове, чи Виділ
краєвий завідував в той спосіб майном краєвим, аби
фонд краєвий не поніс жадної шкоди? Ні! Бо
комісія фінансова предлагає відписати чинш
винайму, а чинш той становить часть фонду
краєвого єсть майном краю. Після справозданія
про замкненє рахунків фонду краєвого за р. 1892
вносить той довг чиншовий п. Захара 1432 зр.
50 кр., коли додамо податки, котрі край мусів
ще в додатку заплатити від одержаної відби то
суми, то виносить та шкода ще більше; о таку

отже суму навів Виділ краєвий шкоду фондові
краєвому! Із справозданія Виділу краєвого зов-
сім не видно, щоб Виділ краєвий предприни-
мав які небудь кроки, аби стягнути від чин-
шівника той чинш, не видно, щоб він уклав
середств правних, і що ті средства показали ся
безуспішними.

Тут отже бачимо недбальство, а властиво
запедбанє обовязку зі сторони Виділу краєвого,
а за те Виділ краєвий повинен би перед соймом
виправдати ся і відповідати, і я гадав, що комі-
сія фінансова, заступаючись над тою пози-
цією, предложить нам таку резолюцію, в ко-
трій комісія фінансова виказала-б нагану Ви-
ділови краєвому за таке недбальство. На таку
резолюцію був би я радо згодив ся, бо як ва-
жу, в поступованю Виділу краєвого треба що
найменше добачити недбальство.

Але-ж комісія фінансова того не зробила
і з сї справозданія не бачу я, чи вона набрала
того переконання, що той чинш не можна стяг-
нути. Комісія фінансова робить ся радше дуже
услужливою Виділови краєвому і відписує єм у,
не п. Захарови, по просту таку велику суму, за
котру не відповідає чиншівник а Виділ краєвий,
бо він сї не стягнув і старає ся стягнути. Се ту-
пованє не є оправданє ні однісеньким словом
в цілїм справозданю Та услужливість комісії фін-
ансової для Виділу краєвого є таким поступ-
ком, на котрий я цілком не можу згодити ся.

Поясненє того поступованя лежить, здає
ся, в тім, що Виділ краєвий яко такий був сам
того сьвідомий, що він своїм нед-
бальством і несповненєм обовязку тяжко прови-
див ся супроти краю, але замість признати ся
до того явно, рухливі члени его старались той
довг, що спадає на Виділ краєвий згинути на
другого, аби тим способом бути чистим а всю
вину звалити на другого. Справді се дуже хитро,
але таке поступованє не приносить жадної чести
ані Виділови краєвому ані чиншівникови.

Такі поступки се властиво лиш видимі
знаки лихої господарки, котра запанувала в
Виділі краєвим і яка панує зрештою всюди в
краю в радах громадських, комітетах дорогових
і т. д. Всі дивлять ся на Виділ краєвий і собі
так гадують. Такій господарці ми мусимо уже
раз конець положити, вона кидає дуже лихе сьві-
тло на край і на моральні засади, котра роз-
паножила ся у нас в справах публичних.

Се одно, на що хотів я звернути увагу
сойму. Тепер сьмію запитати ся, що властиво є
на порядку деннім нинішнього засіданя? Чи
замкненє рахунків фонду краєвого за р. 1892, чи
за р. 1893? Коли се правда, що читаю в порядку
деннім, котрий лежить переді мною, то тепер
на порядку деннім стоїть замкненє рахунків
фонду краєвого за р. 1892, в такім разі фінан-
сова комісія, предлагаючи відписанє чиншу і
за р. 1893-ий, переступила границі свого кругу
діланя. Бо яким правом може комісія фінансова
розправляти над тим, що ще не було навіть пред-
ложено в соймі до відповідного трактованя?

З другого боку заявляю тут в імені трох
членів комісії фінансової, що на засіданю тої-ж
комісії і одним словом не загадано про се, аби
відписати згадану суму і за р. 1893.

Більшість комісії фінансової порішила від-
писати ту суму по конець року 1892, аж нараз

справозданє предлагає відписати чинш і за р.
1893. Се, мої панове, таке поступованє, якого
годі зрештою пошукати в житю парламентарнім,
поступованя, котрелише у нас можливе, де панує
ще у всім засада: сила перед правом.

Ся маленька історійка з господарки Ви-
ділу краєвого дуже вдачно характеризує наше
обставини краєві. Ми бачимо, що моральні за-
сади у нас мало що значать, та що воли сил-
нішого рішає. Заявляєм, що будемо голосувати
проти резолюції поставленої комісією фінансо-
вою. (Оплески)

П. М у с т а н а заявляє що він засі-
дав в Виділі краєвим від 1888 р. і тоді мав він
реферат про громади, а реферат комісії фінан-
сової спочивав в руках п. Войнаровича. Хто
знає, як сей муж доав щиро про фінансові спра-
ви краю, той мусить признати, що він мусів
мати важкі причини на те, аби сїлкоміцію не
стигати того довгу. Головна-ж причина лежить
в тім, що помешканє те не можна винаймати чу-
жим партиям зі взгляду на порядок в палаті
соймовій. Остаточно бесідник не добачує тут
ніякого переступленя границі зі сторони комі-
сії фінансової, коли в 1894 р. ставить вона
жаданє відписати довг і за 1893 р.

П. Кохановский старший по-
пер п. Смаль-Стоцького кажучи, що ту не ходить
о гроші лише о форму. Панове читали певно, гово-
рить далше бесідник, статю в дневнику „Цікава
історія з магістрату“. Я цікавий, чи подібна ста-
ти не буде поміщена і о палаті соймовій! Бесід-
ник ставить внесене, щоб предложене звернути
комісії фінансовій назад, щоб вона подала бо-
дай якесь узасадненє тої позиції що до відпи-
саня довго чиншового.

П. М а р ш а л о к заявляє, що ту не
ходить о запедбанє обовязку а хіба лиш о
недбальство, котре спадає на давніший Виділ
краєвий. Прецінь рікрічно подає Виділ кра-
євий замкненє рахунків фонду краєвого, а
доси не було жадних закидів. Коли зайшло яке
недбальство, то і послї тому винні.

П. З о т а (справоздавець) каже, що так
як в звичайнім житю, коли має ся доброго і
вірного слугу, треба-б єму зробити якийсь дару-
нок, так само повинен і край поступити. Спра-
воздавець обстає при тїм, щоб резолюцію ко-
місії фінансової прийняти.

При голосованю прийнято предложенє комі-
сії фінансової а край через таку лиху господар-
ку стронив 1782 зр. з публичних грошей. Так
то господарують панн Волохи.

Засіданє 4-тє з дня 29. сьчня 1894.

Відчитано петиції, що надійшли до сойму,
з котрих подаємо важніші: Петиція: „Руского
Народного Дому“ в Чернівцях, петиція вдови по
управителю шпиталю, Олени Торн (и Цігяк),
товариства друкарів і черенкарів буковинських
в Чернівцях (п. Мустаца) — о заборозу. Всі відос-
лано до комісії фінансової.

Відтак п. М у с т а н а узадає своє
внесене що до з а в е д е н н я л и х о в т а т к у
к р а є в о г о від алькоголю, горілки, соло-
джених напоїв, пива і вина. Мусив покити
сь на то, що в Галичині ще 1893 року заборозу

такий податок і тепер має бути навіть підвищений за згодою правительства. В Галичині побирає ся тепер такий податок: від алкоголю і горівки 3 зр. від пива 50 кр. а від гараку і солоджених напоїв 4 зр. від гектолїтра. Дохід brutto вносить 1, 400,000 зр. Коли відтягнемо 400,000 на кошта адміністрації, то лишає ся чистого доходу один мільон зр. На Буковині маємо 40 горалянь, котрі продукують що на найменше 40,000 гектолїтрів стоградусової горівки. Коли Буковина спотребовує яких 30,000 гектолїтрів горівки, (на кожду голову випаде тоді 4 1/2 літри, а се вже найменша скількість, бо пр. в Данії на голову припадає по 10 літрів), тоді з такого податку від алкоголю як в Галичині мав би край Буковина 9,000 зр. далше від свонсумованих 80,000 гектолїтрів пива рахуючи по 50 кр. мав би край около 43,000 зр. а від солоджених напоїв, котрих консумпцію піднесли склени корінні, мав би 26,000 зр.; отже дохід brutto вносив би 156,000 зр. Відчисливши 56,000 зр. на адміністрацію остане и сума 100,000 зр. котра краєви не на одно придала-б ся. Можна сподівати ся, що і правительство згодить ся на сей проєкт а то тим більше, що в Галичині заведено за згодою правительства тикий податок. Се внесене передано комісії адміністраційній.

Прийнято уставу о обовязковій доповняючій науці в школах народних. Сид уставу виняті лишз школи народні в Чернівцях (сировоздавець п. Поппе) Си устава має на цілі, щоб діти, які ходять до школи, по скінченю школи ще через два роки ходили на науку доповнюючу, аби те, чого навчили ся, не забути, і децю більше привчити ся. Си наука має відбувати ся в окремих відділах для хлопців і для дівчат по 6 годин на тиждень в місяцях зимових почавши від листопада аж до кінця цвітня. За науку доповнюючу буде краєвий фонд шкільний давати учителям нагороду, так що переведене сеї уставу коштувати ме край з часом яких 20,000 зр. На науку ту можуть также ходити і старші люди, але на се мусять мати позволене від повітової Ради шкільної. Дуже се хороша устава, і з тої науки повинні люди як найбільше користати. Заслуга се нашого посла др. Стоцького, що та устава входить вже тепер в жите.

Далше ухвалено Осипови Маєровиц, економічному управителеви школи агрономічної, вчислити літа служби військової і літа провізочної служби при тій школі до евентуальної емеритури.

Таке саме ухвалено і що до Едварда Найнтайфля, управителя шпиталю (сировоздавець п. Стефанелі).

Вдові по учителю Сиклітниці Бігаревій підвищено пенсію з 150 зр. на 200 зр.

Старшій акушерці Анні Хмілевській признано додаток особистий в сумі 100 зр. річно. (Сировоздавець п. Смалль-Стоцький.)

Фондови повітових доріг в Радивних дано 2,000 зр. запомогти (справ. п. Тітінґер).

Прийнято до відомости замкнене рахунків фонду шкільного за р. 1892 (справ. Ціртхофер) і фонду проінаційного за р. 1892 (справ. п. Гормузакій).

Відтак п. Стефанович основно і знаменито висловив причини які приневолити его поставити внесене, щоби збудувати міст на Прутї недалеко Люді-Горечя. Він доказав, що яких 100,000 мешканців Буковини мають великий інтерес, аби той міст побудовано. Потреба того мосту для громад: Войни з Новоселядя, Лелучени, Остриця, Мага, Буда, Раранче, Слободія-Раранче і Топорівці; потребують его і громади: Цурин, Маморниця, Лукавниця, Котул байський і др., а также для головного міста Черновець він дуже важний. Побудованем мосту на Прутї скоротить ся дорога для громад положених за Прутом дуже значно; через то оживить ся торгівля і так громади як і місто Чернівці на тем зискають. Будова того мосту вицлатить ся краєви, бо рогачка на мостї певно буде тільки нести, що і можна буде той міст утримати в добрім стані і

сплатити з процентами, капітал виданий на сю будову. — Се внесене передано комісії адміністраційній до сировоздаця. Принято також до відомости замкнене рахунків фонду індемнізаційного за р. 1892 (справ. п. Зота).

Важнійшу подію в сїм засіданю становили відповіди правительства на три інтерпеляції, котрих зміст подаємо низше. Про інтерпеляцію в справі процесу румунських студентів з польськими соколами знаємо напевно, що відповідь на сю інтерпеляцію переслало центральне правительство краєвому президентови ще тамтого року, так що п. президент міг єї ще на попередній сесії подати до відомости. Причина, чому так не стало ся, лежить правдоподібно в тім, що президент краєвий, як каже, газета Мустаца „Bukowinaer Post“ не згаджує ся з змістом тої відповіді і для того і тепер ще млаво відчитав єї. Не велику прислугу зробила президентови газета „Bukowinaer Post“ сею увагою бо ми ще не чули про такого президента краєвого, котрий би не годив ся з волею правительства, та п. бр. Мустаца знає відай ліпше задушевні гадки п. президента.

Коли-ж п. Мустаца переборщив, то випадало-б, що-б п. президент тую вість, котра може кожного занепокоїти, прилюдно спростував. Побачимо, чия правда.

Яко найважнійше в тих відповідях мусимо зазначити, що правительство сим разом заявило рішучо, що не уважає Буковину за виключно румунський край і признало так, як дійсно і є, що на Буковині є багато чисто руских повітів, де урядники не потребують ані слова знати по румунськи.

Медвежу прислугу зробили румунізатори п. Тимінському, поставивши інтерпеляцію в его справі. З відповіді правительства на сю інтерпеляцію виходить, що п. Тимінський неспосібний сповнити навіть свої урядові обовязки, не має найменшого почуття обовязку, і цілком справедливо каже правительство, що такий урядник не повинен пхати ся в посли, де треба щось робити.

Правда, такі панове, що не мають жадного почуття ні обовязку ні чести. Волохам дуже на руку, бо лише такі панове можуть бути сліпими пониачами в руках Волохів.

Засіданє 5-те з 3. Лютого 1894.

Петиції з котрих подаємо важнійші передано дотичним комісіям.

Петиція громади Кисилів о безпроцентову позичку в сумі 2000 зр. на будову школи (передав п. Зота). Петиція округа судового Дорна-Ватра і купців в Дорна-Ватрі о будову желізниці Кіслюнг-Бистриця через Дорна-Ватру (Передав п. Лунул).

П. Тітінґер і товариші (Кол. др. Рот, Ціртхофер, др. Смалль-Стоцький, Нігуляк, Гібіш) ставлять оттаке внесенє: Високий сойм звольтє рішити: В цілі піднесеня промислу дрібного позваляє ся Виділові краєвому кредит на суму 2000 зр. з фондів краєвих.

Відтак відчитує п. Президент відповіді на слідуєчі інтерпеляції:

На засіданю соймовім 3-го мая 1893 р. поставив п. Зота і товариші інтерпеляцію, для чого властї судовї поручити розправу карну в

справі афери волоских студентів і польских соколів ц. к. авскултантови п. Христофови Якубовичеви, котрий цілком не знає волоскої мови: як також, яким правом тут на Буковині, де волоска мова є мова краєва, до розправи був покликаний волоский перекладчик. Інтерпелянти питають проте правительство. 1) Що думає Високе ц. к. правительство зарядити, щоби право мови волоскої яко краєвої було пошановане в судї і щоби подібні случаи в судї не лучались, 2) Чи думає правительство як найскорше зарядити, щоби кожний судия на Буковині знав мову волоску? П. Президент відповів: Інтерпелянти не має жадної основної підстави П. авскултант Якубович знає всі мови краєві отже і волоску мову і не лише для того передано єму вести сю розправу але і задля его знаня відносин і взірцевої обективности. Покликанє перекладчика волоскої мови належить радше уважати за уступство для обжалованих судия предвиджував уживанє технічних, тяжко зрозумілих висловів і для того бажав виразно інтервенції і здаєсь бути оправданим через те, що обборонца перекладчика, щоби устерегтись яких небудь непорозумінь.

Що до другої частї інтерпеляції, чи правительство хоче дбати о се щоби кожний судия на Буковині знав волоску мову заявив п. президент в імені правительства оттаке: Не всім судовим урядникам на Буковині потрібно знати мову волоску, бо мова волоска в багатьох повітах на Буковині цілком не уживає ся.

На другу інтерпеляцію п. Тітінґера і товаришів з 2. жовтня 1893 р., що дотиканє справи надмірного виміреня податку заробкового і доходного для фірм промислових і заведень кредитових відповів п. президент ось що:

Підвишенє податку наступуло лише в кількох випадках, за те знижено знов в інших випадках податки.

А що в справі підвишеня внесено рекурси почастї до трибуналу адміністраційного, почастї до міністерства, то правительство на разі не бачить причини видавати які небуть розпорядженя для властїй фінансових на Буковині.

На третю і інтерпеляцію з дня 20. січня 1894 р. поставлену п. Зотою і товаришами в справі заборони п. Тимінському виконувати уряд члена Виділу краєвого, заявив п. Президент оттаке:

Правне становище вибраного на посла урядника є ріжне, відповідно до того чи вибраний він до сойму краєвого, чи до Ради державної. Устава що до заступництва в Раді державній з 21. грудня 1867 р. містить в §. 8. докладне означенє, що публичні урядники вибрані до Ради державної, до виконуваня свого мандату не потребують відпустки, міжтим подібного означеня що до вибору до соймів краєвих в поодиноких королівствах і краях нема. Хотий правительство доси не робило з того ужитку при виборі урядника адміністраційного до сойму то діяло ся се з тим застереженем, що вибраний урядник о стілько буде мати почуття обовязку службого, що буде старати ся (Голоси злівнї: Слушайте! слухайте!) щоби его служба державна через его діяльність посольску не потерпіла.

Прийняте платного місця в Виділї краєвим основно ріжнить ся від виконуваня мандату посольского.

До того ще треба мати взгляд на службу державну, котрий в кожнім поодиноким случаю є рішаючий; функция члена Виділу краєвого триває цілий рік, міжтим коли діяльність соймова триває після практики звичайно. В кілька неділь тим случаю треба ще застановити ся над питанням, чи служба державна, котру якийсь урядник має сповнити, може дозволити на се, що-б той урядник не приходив до уряду.

В тім случаю се власне було неможливе. П. Тимінський яко комісар фінансовий був приділений до служби при ц. к. урядї виміру належитостей, в котрім то урядї послїдніми роками показали ся великі неприємки і нагромадили ся в наслідок того багато за-

легких актів що до виміру належитості як також і що до порішення рекурсив.

Часто жалувались сторони на надто повільне ведення справ в тім уряді, отже треба було чим скорше тому зарадити.

В жовтню 1893 р. іменовано нового начальника для того уряду в Чернівцях і він був призначений видати обіжники до урядників приділених до того уряду, щоби старалися як найскорше виробити свої залежності. П. Надкомісар Тиміньський не виповняв в належний спосіб своїх обов'язків з причини посади в Виділі краєвим. Часто не бувало сего в уряді по пів дня а навіть і цілі дні, бо як пізніше оправдував ся перед начальником, мусів брати участь в нарадах Виділу краєвого. Число залежностей урядових прибрало влистопад величезний розмір.

Для того то усунене не порядку в уряді виміру належитості, потрібне в інтересі загально державним, було неможливе, а дерекція скарбова не мала бого поставити заступником на місце члена Виділу краєвого п. Тиміньського, котрий мав вести справи належні до надкомісара фінансового. Такий стан не мож було дальше воліти.

Для того то п. Тиміньський був дійсно через свій уряд членом Виділу краєвого перешкоджений сповняти належні свої повинності як урядник уряду виміру належитості і тому то було призначено міністерство фінансів зі зглядів службових предложити згіданому надкомісареві, зложити свій уряд члена Виділу краєвого.

Відтак приступлено до порядку денного. П. Мустаца предкладає справоздане в імені комісії адміністраційної в справі дозволу побирання чиншового для столиці Чернівців на дальших 10 літ почавши від 1. січня 1895 р. (принято.)

П. Помпе в імені комісії адміністраційної подає справоздане о петиціях буковинських краєвих товариств учительських відтак учителів округу кіцманецкого, серетського, сучавського, черновецького, сторожинецького і вишницького о усунення теперішнього систему місцево-класового і о заведення систему особисто класового в платні учителів з першою платою 600, 700 і 800 зр. о зниження часу служби з 40 на 30 літ; о знесення категорії молодших учителів, о зміну приписів пенсійних, о призначення додатку службового для управителів однокласових шкіл; о піднесення додатків службових на 100 зр. і т. д. Справоздавець ставить внесення передати ті петиції Виділу краєвому з жаданем, аби він в порозумінню з ц. к. правительством розслідив справу, а зглядно щоби виїс відповідний проект устави. (Принято.)

П. Ціргофер в імені комісії фінансової вносить признати вдові по учителю Катерині Орза запомогу в сумі 100 зр. з фонду шкільного на кошта недуги і похоронів її мужа Івана Орзи (принято.)

Перегляд політичний.

Про дальший перебіг нарад союму гаплицького піднести належить отсі важніші справи: На 10. засіданню союму з дня 30. січня мотивував насамперед пос. Фрухтман своє внесення: „Поручає ся Виділу краєвому, щоби на найближній сесії соймовій предложив проект до закона, змінюючий, а зглядно доповнюючий арт. 19 закона краєвого о закладанню і удержуванню публичних шкіл народних в тім напрямі, щоби обов'язок міст і місточок, маючих власний маюток, був точно означений самим законом що до поношення видатків на удержаня учителів шкіл народних та щоби мешканці тих міст і місточок були зрівняні під зглядом тягарів шкільних з иншими горожанами краю.“ — Внесення відослано до комісії шкільної.

Дальше мотивував пос. Жардецький своє внесення: „Поручає ся Виділу краєвому,

щоби поробив студії підготовляючи до вигворення в краю промислу прядільного і підготовив для него відповідні сили технічні. На сю ціль признає ся 1500 зр. до розпорядимости Виділу краєвого в порозумінню з краєвою комісією промисловою.“ — Внесення відослано до комісії промислової.

Вкінці мотивував пос. др. Окуневський своє внесення: „Взиває ся правительство, щоби приступило як найскорше до заснованя на разі бодай одної гімназії женьської в краю, та щоби розважило, чи не далось би перемінити одної з існуючих женьських шкіл виділових в сей спосіб, аби чотири висші класи тої школи доповнити предметами низшої гімназії мужескої, а до тих класів додати чотири класи висші, відповідаючи висшій гімназії мужескій.“ Бесідник зазначив, що п. Предпримирська мин. року на заснованя гімназії женьської жертвоувала 50,000 зр. і що найвисша рада санітарна у Вдні висказала гадку, що жєнщини, хоч з деяким обмеженем, можуть учащати на виклади медицини в університетах. — Внесення відослано до комісії шкільної.

На сїм засіданню відчитано ще слїдуючі внесення і інтерпеляції: Внесення пос. Струшкєвича: Уповажиє ся виділ краєвий вставити в прелїмінар фонду краєвого на підпирание жеїзниць низшого ряду річну дотацію в сумі 300,000 зр. через 75 літ почавши від року 1894: внесення посла Енджеївича о збільшеня сил евіденційних при катастрофі ґрунтовим так, щоби в кождім повіті судовім був один геометер для евіденції. Пос. Окуневський інтерпелював комісаря правительственного в справі зменшення науки для языка німецького і руского в користь польского в школі промислової в Коломиї.

На засіданню 11. з дня 1. лютого рішив сойм на внесення посла Крижницького вїзвати виділ краєвий, щоби виготовив проект закона, котрим би увільнено від легалїзації всі документи до суми 100 зр. і дрібні справи гіпотечні до висоти 50 зр. На тім самім засіданню виїс посол Стренк інтерпеляцію до правительства, коли буде знесена належитість 17½ кр. за доручення писем судових.

На засіданню 12. з дня 3. лютого прийшла на порядок денний дальша нарада над справозданем комісії шкільної о стані середних шкіл галицьких за 1892/3 рік. До сего предмету промовляв пос. Антонович, жадав, щоби для легшого вивчення ся німецької мови в школах галицьких заведено виклад одного або двох предметів по німецьки, дальше промовляв за тим, аби конференції учительські мали право увільняти біднійших учеників від обов'язкового ношення мундурів, які мають ся завести в сих школах, жадав, щоби завести назад лїкації, бо через їх знесення тратять ученики на амбіції, дальше жадав, щоби дозволено учителям тримати учеників на станції і удїляти приватні лекції, а вкінці виступив против новозаведеної в школах рускої правописи фонетичної. — На сїй посїдній закиди відповів на сїм самім засіданню віцепрезидент посол Бобжницький заявляючи, що власти завели фонетичку на підставі ухвалі анкети, в склад котрої входили професори університетів і професори языка руского в школах середних, отже на підставі мнїя найвисших поваг фахових в сїй справі. — Пос. Романчук забрав рівно-ж в сїй посїдній справі голос і заявив, що у Русинів, що бажають розвитку руского языка окремо від всіх инших языків словянських, більшість є за фонетикою.

Віденьські часописи доносять, що Рада державна має зібрати ся на засідання дня 22. с. м. і що зараз на першім засіданню предложить правительству кілька важних проектів. Найпершою і найважнішою задачею парламенту буде ухвалення бюджету.

Нїмеччина заклїчила вже з Росією угоду торговельну, як кажуть, дуже користну, бо дотеперішнє мито для нїмецьких товарів обложено значно. Зачувати, що зараз по затвердженню угоди з Нїмеччиною, приступить Росія до заклїчення такої самої угоди з Австро-Угорщиною.

Köln. Ztg. доносить, що цїсар Вільгельм заявив на посїдній обїді у канцлера, що межі ним а царем панують дуже добрі, дружні відносини. Цїсар зазначив великі особисті прикмети царя, котрий особисто старав ся о то, щоби межі Нїмеччиною а Росією прийшло до заклїчення угоди торговельної. Цїсар сказав також, що хоче також бути і позїстатим покровителем мира. — Nat. Ztg. доносить, що правительством постановило розв'язати парламент, наколи-б він відкинув угоду торговельну з Росією.

* * *

В австрійскім міністерстві фінансів відбували ся в посїдніх днях конференції межі референтами фаховими австрійского і угорского правительства в справі остаточного поладження, предложень валютних, котрі мають бути внесені вже в найближшій часї до обох парламентів. Головним предметом нарад було зредатоване проекту закона о стягненню з обїгу 200 мїл. зр. спільних банкнотів державних і пуцнене в курс 112 мїл. зр. узисканих з позички валютної в цїлі стягнення банкнотів державних.

Дрібні вісті.

Президент краєвий бар. Кравс має, як доносить півурядова газета „Wiener Tagblatt“, а за нею й польські газети, не вдовзі піти в пенсію. „Kurjer Lwow-ski“ пише про се: „Становиско президента краєвого Буковини, бар. Кравса, має бути захитане. В віденьських кругах урядових говорять, що бар. Кравс не вміє задосить учинити тому напямови положення політичного, котрого виразом є політика коалїційна. Бар. Кравс ввійшов в занадто близькі зносини з сторонництвом румунським. Бар. Кравс має піти, здаєсь, в пенсію, позаяк вже вислужив потрібне число літ.

Іменованя. Ц. к. краєвий президент іменував правительственного канцїлісту Оттона Шармаркевича ц. к. повітовим секретарем, а підофіцера 41-го полку піхоти Альфреда Міка правительственным канцїлістом.

Сойм. Сьогодні 9-го лютого, відбуло ся 6-те засіданє сойму краєвого. Цїкаве воно тим, що на порядок денний прийшла дебата над прелїмінарем фонду шкільного на рік 1894. В сїй справі вносить Виділ краєвий, щоби від 1 зр. податку державного платити 16 кр. податку краєвого на фонд краєвий. — П. Пігуляк забрав слово і славно заступав ся за права і кривди руского народу на поли шкільництва. Замїтну сю бесїду подамо в слїдуючїм числі. П. Пігулякови відповідав п. Вольчинський своїм звичайним способом. Докладнійше і основнійше подамо перебіг того засідання в слїдуючїм числі.

П. Титко Ревакович, один з найвизнатїйших наших патріотів, добре знаний з своєї широконодарної діяльності і на буковинській Русі, видав в листї до редакції ось який суд про газету „Буковину“: „Цясть Боже з Новим Роком. Часопись „Буковина“ є редатована знаменито, особливо-ж вступні артикули про політику і положення Русинів перевищають все своєю добротою-всі подібні артикули в сїх других руских газет і журналів.“ — Отсе найкрасше свідочтво для нас най стане захоотою, підняти і розширювати нашу газету.

Класифікація учеників на черновецькій висшій гімназії за I курс шкільний видає отсі результати: 3 854 учеників (м.ж тим 18 приватистів) отримало: першу класу з визначенем 43 публичних учеників а 2 приватисти; класу першу 513 учеників публичних і 6 приватистів; класу другу 198 учеників публичних а 2 приватисти, а класу третю 67 учеників публичних і 7 приватистів.

Вечерниці. На дні 1-го лютого відбули ся вечерниці в сали „Народного Дому“ в Чернівцях за старанем акад. товариства „Союз“. Сали розширена сего року була битком набита. Гостий з провінції явилось дуже багато, а місдені яви-

лись в комітеті. Забава весело продовжалась до 4-тої години рано; до кадрили стало до сорок пар. Другі вечери відбулись в четвер дня 22-го лютого 1894 р. Сподіємось, що і тепер наші гості появлять ся численно, бо і забаву поведе ся ще краще як до тепер.

Головна бранка в році 1894 відбуде ся після розпорядження краевого правительства в отсім порядку: В Сереті дня 2., 3., 5., 6., 7., 8. марта; в Чернівцях (для повіту черновецького) дня 22., 27., 28., 29., 30. і 31. марта, далше 2., 3., 4., 5. і 7. цвітня; в Радівцях дня 2., 3., 5., 6., 7. і 8. марта; в Стражі повіту радовецького дня 10. і 12. марта; в Солці дня 14. і 15. марта; в Іурагуморі дня 17., 19., 20. і 21. марта; в Кімполонзі дня 27., 28., 29. і 30. марта; в Кіцмані дня 10., 12., 13., 14., 15., 16. 17. і 19. марта; в Дорні дня 2. цвітня; в Вишніці дня 2., 3., 4., 5., 7., 9., 10. і 11. цвітня; в Чернівцях (місті) дня 9., 10., 11., 12. і 13. цвітня; в Сучаві дня 4., 5., 7., 9. 10., 11. і 12. цвітня. До бранки обов'язані хлопці уроджені в роках 1871, 1872 і 1873.

Самоубийство. Юх. Левинський, бувший тесля, 50-літній мужчина, відобрав собі жите трома вистрілами з револьвера. Се було передвечером 7-ої години вечером в снігах дому під ч. 27 при вулиці Панської у Львові, де мешкає его брат. Причини сего кроку невідома, здасть ся, що причинили ся до того невідрадли обставини маєткості самоубийства.

3 задрощів. Селянин Матемин з Руского Банілова на Буковині оженив ся несповна перед роком, однак не зазнав щастя, бо молода жінка давала все причину до задрощів. Остаточно се чувство так его омотало, що він повісив ся з розпуки на дереві в своїм саді.

Подарунок для цїсаря. Недавно на аудієнції у С. В. Цїсаря в Пешті було багато селян і то дуже бідних, а між ними була й одна селянка з Фот. Прийшла вона просити Монарха о ласку в якійсь процесї, а для більшої певности приввела порося в подарунку для Цїсаря. Урядники двірські не гнівали ся за то на неї, але не хотїли єї разом з поросенцем пустити до Цїсаря з просьбою, бо то не годить ся. Жінці не могло се в голові помістити ся, чому би ласкавий Монарх не хотїв прийняти таке кругленьке, гарненьке, добре годоване порося, котре спечене на рожні було би дуже смачне. Але вкінці дала ся намовити, покинула порося, а сама пішла з просьбою. С. В. Цїсар прийняв єї дуже ласкаво, але жінці було маркотно, що мусїла поросятко забрати назад з собою.

Новочасний Вавилон. Ангійська часопись Times-Vits називає столицю Ангїї новочасним Вавилоном і подає деякі вісти про се найбільше у світі місто. Лондон займає простір у формі кола, котрого промір виносить 30 миль. Як би всі вулиці Лондону, котрих там єсть з 30.000, розтягнути в одну ліній, то вона сягнула би від Лондону аж до Петербурга. Домів єсть там 700.000, а в них жне п'ять мільонів людей. Що дня прибуває 200 нових мешканців. Шинків єсть у Лондоні 12.000. Що року женить ся там около 74.000 мужчин. Шинтальних лікарів єсть 6.000; з них 1.300 лічить за дармо. 300.000 родин зарбаєє денно менше як 1 зр. 30 кр. Правительство дає поміч 129 тисячам бідаків. Шість тисяч людей спить під голим небом, бо не мають ні своєї хати ні грошей на нічліг. 24 000 жебраків волочить ся по вулицях; з них пята частина умирає в шпиталях або дістає ся до домів для божевільних. Всі рури газів довгі на 3.200 миль. До виробу газу на одну добу потрібно 6 мільонів вугли камінного. Мешканці і місто платять річно за спалений газ 45 мільонів таларів. Водопроводи довгі на 4.500 миль. Лондонці зуживають що дня 150 мільонів гальонів води. Торік було в Лондоні 2.300 огнів; для їх погашення зужито води 2 мільони гальонів. Найбільше огнів було в суботу. Того дня було і найбільше проступків, певно длятого, що вечером устась робота.

Що коштує „раз в лице“? В одній кавярні у Штутгарті посварив ся кельнер зі своїм директором, котрий єму так надовів, що кельнер

постановив помстити ся. Приступив він до буфетової дами і питає ся: що коштує у Віртембергї раз в лице? — Один талар — каже дама. Кельнер кладе гарненько свої три марки на таріль, іде до директора, що сидить з людьми і балакає, ставить перед него таріль і в тій хвилі як махне свого директора по лицю, аж лоскіт пішов по кавярні. Директор, розуміє ся, не подякував своєму кельнерови за такий почестунок при людях, тільки заскаржив его до суду. Суд засудив кельнера на 5 марок кари і 60 марок коштів. Директорови здавала ся та кара за мала і він вніс рекурсе. Висша інстанція розглянула справу і найшла ще одну вину кельнера, а іменно, що він питає: „скільки коштує у Віртембергї раз в лице?“ насміває ся з законів — отже засудила его на 25 марок кари і на заплату коштів, так що разом „раз в лице“ коштувало кельнера 125 марок або 75 зр.

Уперті як рідко! В Вамбергї в Німеччині жне родина огорожників Охїв, зложена з двох нежонатих братів і двох незамужних сестер та мають свій домок і огорож коло него. Ще десять літ тому назад хотїла громада міста закупити від Охїв їх дім і ґрунт та й сусідні під будову касарні. Розпочали ся переговори з Охами, але ті не говорили нічого більше, лиш що не мають ґрунту на продаж. Постановлено отже судово їх вивластити й остаточно переведено цілий процес судовий, але Охи все таки не хотїли уступити ся з свого ґрунту і не привмали ніяких актів судових, ані навіть остаточного вироку. Одного разу вкинув був возний письмо судове через случайно отверту горішню часть вікна, але й в тій хвилі вилетїло письмо тою самою дорогою на вулицю. Охи не унїрались навіть і тогди, коли урядник судовий хотїв їм виплатити суму 8.755 марок. Грошей не можна їм було доручити і длятого зложено їх насамперед в міській касї а відтак в банку на проценти. Так лежать они й до нині. Магістрат звивав вже два рази Охїв, щоби вони відобрали собі купони від своїх цїнних папїрів в банку, але за кожний раз вернув возний з тою вістею, що Охам не можна письма доручити. Тимчасом умер один Ох а прочі, видно, так уперті люди, що постановили навіть й вироку смерті не узнавати за правосильний, бо уважають помершого, хоч він вже давно похоронений, все ще за живого; що дня, коли сїдають обїдати, ставлять на столі таріль і для помершого, а вечером стелять єму постіль. Тимчасом гроші в банку ростуть і ростуть. Здаєсь, що наслідники Охїв не будуть так уперті.

Славний на цілий світ хїрург. Теодор Вільрот, помер вчера в Абазїї. Уродив ся в р. 1829, а 27 літ був професором віденьського університету. Его праці на полі хїрургїї дуже цінні, а про его операції, нераз майже чудесні, писали часто всі часописи європейські. Помер від удару серця. Віденьські часописи містять вступні статї про покійника.

Кілько маємо в році днів до роботи. Не всюдичисло днів до роботи однакоє; в однім краю більше їх, в другім менше. В глибокій Росїї і в Шкотїї працюють люди 276 днів, в Канаді 276, в Англії 278, в Португалїї 283, в Царстві польськїм 288, в Іспанїї 290, в австрїї і Інфлянтах 295, в Італїї 298, в Баварїї, Бельгїї і Люксембургї 300, в Саксонїї, Фінляндїї і Фрянцїї 302, у Швайцарїї, Данїї і Норвегїї 303, в Швецїї 304, в Прусах і Ірляндїї 305, в Сполучених Державах Америки 306, в Голяндїї 308, а на Угорщинї аж 312. Ті числа свідчать, що в декотрих краях хоч багато днів святкують, а таки мають ся люди дуже добре.

Цікавий звичай має бути між селянами на Поділю російськїм. Під кінець місяців сходять ся до коршми дівчата і парубки і уряджують базар. Коршмар продає нїбв-то дівчата, а парубки купують. Торг відбуває ся так як кожний инший, коршмар хвалить свій „товар“, а зпоміж парубків виступає купець і купує; дає оден, два або й три рублі. Тим способом жид продає всі дівчата і они з того часу належать до своїх купців парубків і з ними мають танцювати. Гроші зібрані за дівчат ідуть на гулятику аж до заупств. Куплена дівчина має на Велвкден дати парубкови копу писанок. Торг цілий виглядає як жарт, та нераз „куплена“ дівчина стає й жінкою свого парубка.

Банкротство графа. Минувнього року внесла прокураторія державна в Самборі жалобу против ґр. Ів. Вільова о самовільне банкрутство. Іменно показав ся дефіцит в сумі 17.000 зр., на котрого покритє, як обжалованє казало, не мав ґр. Вільов нічого, бо его зиски в копальні нафти, опінені 1888 р. за 45.700 зр., не представляли ніякої вартости. Таким способом прийшло до розправи, при котрій граф виказав, що его жінка, судово з ним розведена, народила легкодушно донїв, котрі він мусїв платити і що крім того мусїв заплатити підписаний ним вексель на 20.000 марок за свого приятеля, котрий скоропостижно умер. Взагалї доказував ґр. Вільов, що тут заходить лишє часова неспроможність заплати, а не банкрутство. Супротив того увільнила его перша інстанція. Прокураторія внесла против згаданого засуду рекурсе і сими днями відбула ся розправа у вільняючий засуд і приказав першій інстанції перевести на ново слідство.

Майно дому Ротшїльдів обчислюють тепер на 10 мільярдів франків, хоч в р. 1885 оно виносило лишє половину нинїшньої суми, бо нинї мільярдів франків, з тих п'ять мільярдів один мільярд належав до париских Ротшїльдів. Голосний економіст німецький др. Руд. Маєр обчислив, що сей величезний маєток подвоює ся що 15 літ, отже в році 1965 буде виносити 300 мільярдів франків, т. є. буде давати дохід, в котрого можна би удержати 37.120.000 людей. В році 1800 старий Ротшїльд не мав ще майже ніякого маєтку. Дперва маневри біржени по борбі під Ватерльо поставили его на ноги.

Божевільний убійник. В селі Путна на Буковині селянин Чіонка в приступі божевільности убив пожеєм двоє власних дітей и жінку, а потім сам себе поранив дуже тяжко. Старша дитина числила єїм молодша п'ять років.

„ДНІСТЕР“

товариство взаїмних обезпечень

у Львові,

вулиця Ватова ч. 11,

засноване на підставі концесїї ц. к. міністерства справ внутрішних з дня 9. грудня 1891. р. ч. 22751, розпочало свою діяльність дня 15. н. ст. вересня 1892 р.

„Дністер“, овертий на засаді взаїмности своїх членів, обезпечає всяке майно движиме і недвижиме против шкід огневих під-найпристунїйшими услївами і починаєє можливо найнижші премїї.

Всякі шкоди ліквідують ся і виплачують ся сейчас по пожарі.

Зголошеня о ухїленє агенції в місцевостях, де нема агенції „Дністера“, приймають ся.

СИЛА КНИЖКИ

о просвіті народній.

Під таким заголовком вийшла брошура

в Чернівцях

учителем Дарієм Нігуляком.

Цїна 25 кр., с пересилкою 27 кр. — Заовляти можна в редакції „Буковини“.

ПЕРЕДПЛАТА

М Л А Т Н А в ЧЕРНІВЦЯХ

виносить:

на цілий рік 5 зр — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горовіца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буковини“ находится ся в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакцій отворене щодня
від 6.— 8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 6.

Чернівці, дня 4-го (лат. 16-го) лютого 1894.

Рочник X.

Буковинський сойм краєвий.

Шесте і семе засідане буковинського сойму виповнили дебати над краєвим шкільним фондом.

Як все так і сим разом розпочав дебату наш посол п. Пігуляк. Фактами доказав п. Пігуляк кертичну роботу румунізаторів на поли шкільництва, що має на цілі зволоштити руский люд. Яскравий доказ сего: Рогоженшти, де кромі дідича і панотця нема ні одного Волоха, а прецінь при послідній конскрипції на жадає панотця сфабриковано аж 300 волоских душ, щоб мож тим підступним способом запровадити в користь румунізації в школі волоску мову. В наглядний спосіб доказав п. Пігуляк дальше краєвій шкільній раді і єї предсідателеви, краєвому президентови, що не мають ні відповідного фахового знання, ні вірного нагляду для користного кермованя шкільними справами.

Посол п. др. Стоцкий, відповідаючи на закиди посла Вольчинського, доказав румунізаторам на підставі історичних жерел, що Волохи не мають найменшої підстави уважати себе панами Буковини. Воюючи все підставами і з найбільшою пристрасею, не мають румунізатори ні найменшого права, ні найменшої підстави закидувати руским послам, мов би они робили бучу і закокот, щоби в мутній воді ловити рибу. „Ви самі — сказав п. др. Стоцкий — змутили на Буковині воду, та вдало ся вам в тій мутній воді зловити аж трох консервативно-руських піскорів, а Русини ще нікого не зловили.“

Дуже нещасливо оборонював краєвий президент себе і краєву раду шкільну. Філософічна теза: що коли всі з чогось незадоволені, то се мусить бути добрим — була цілою підставою єї оборони. Та належиту відправу дістав краєвий президент від посла Стефановича за сю високу філософію.

Як зачіплена купа осів кинули ся румунізатори на посла Рота за поставлену резолюцію, щоби правительство ввєднало запомогу з православного релігійного фонду для краєвих шкільних потреб. Не хочуть зрозуміти православні фарисеї, що старанне виховане і розвій молодіжи, котра на Буковині в найбільшій часті приналежить до православної віри, є найважнішою релігійною задачею. Розуміє ся, що румунізаторска більшість сойма відкинула сю навскрізь

людську, розумну і справедливу резолюцію.

В загальї мусить кождий признати, що наші два послы внесли в соймову палату здорові, живі, правдиво-людські гадки, та ввели там живе жите. Дятого стали єї два послы правдивим осередком буковинського сойму, правдивим живчиком сего сойму. За се належить ся нашим послам повна подяка, а се признає насіло вже із всіх руских повітів Буковини.

* * *

Засідане 6-те.

Виланули петиції: п. комісар краєвий Михайло Гоин просить о запомогу, щоби удати ся до кунелів для поратованя здоровля, передав п. Абрагамович). Сирота по раднику правительственим Августу Кохановска просить о запомогу для вишого образования в малярстві (передав п. Поміе).

Прийнято до порядку дневного. Справоздавець п. Поміе в імені комісії адміністраційної адає справу про петицію товариства учителів в Чернівцях о уділене додатку дорожизняного для учителів шкіль народних в Буковині до часу підвищення платні в загальї.

Петицію ту полагоджено так, що тим сталим (не провізоричним) учителям, котрі мають помешканє при школі, дано 25 зр. річного додатку (в піврічних ратах з гори), а тим що не мають помешканя, дано 35 зр. На се підвищення платні учителям потреба 8.495 зр. т. зн. 1 кр. від податків.

Дальше виїс сей сам справоздавець, щоби безпроцентову позичку громади Кисилів в сумі 2000 зр. на будову школи передати до полагодження правительству. (Прийнято).

П. Стефанеллі виїс, щоби петицію кількох громад Садагурекского окружного суду о заведење повітового суду в Боянах передати правительству з просьбою, щоби як найскорше старало ся о заведење суду повітового в Боянах. П. Зота адає справу з петиції многих ділчів округу Сучавского в справі обсади посади нотаря в Сучаві і вносить, щоби передати сю петицію правительству до узгляднення.

Навизуючи до того ставить слідуючу резолюцію: 1. Взиває ся правительство, щоби при обсаді посад нотаріальних уважано на постанови міністеріального розпорядження з 27. листопада 1849 р. ч. 8432, аби кандидата виказували ся завісїдги докладним знанєм мов краєвих.

2. Взиває ся Виділ краєвий, щоби в тій справі вислати до міністерства просьвіти пропаятне писмо (Прийнято).

В імені комісії фінансової адає справу п. Гормузакій. Надпетицією вдови по управителю шпиталі п. Торн перейшов сойм до порядку дневного. Театер міський в Чернівцях дістав запомоги 400 зр. на р. 1894 а буковинський музей краєвий 300 зр.

П. Ціргофер в імені тої самої комісії виїс, щоби узгляднити петицію Едварда Павловского і дати єму яко завдаток на пенсію 500 зр. з петицією п. Крчек відкинуто. На внесене справоздавця тойж самої комісії п. Ти-

минського признано для тов. Akademische Lesehalle 50 зр. запомоги; для товариства Krankenunterstützungsverein (запомогового для хорих академиків на Черновецкїм університеті) 150 зр.; для товариства гімнастичного в Чернівцях 300 зр. а для товариства спомагаючого бідних учеників при гімназії в Радівцях 100 зр.

П. Грігорча справоздавець комісії фінансової адає справу про многі петиції в язиці румуньскім. П. Маршалок веде о тих справах дебату также по румуньски.

П. Ціргофер в імені комісії адміністраційної предкладає прелімінар фонду шкільного за р. 1894.

Наступила велика дебата, перший промовив п. Пігуляк: Висока палато! Я часто вже мав нагоду в сій Вис. палаті при обговорюваню єї справи, що саме тепер стоїть на порядку дневнім, звертати увагу так високої палати, як і ц. к. правительства, на неодну кривду, яка дієсь народови рускому на поли шкільництва.

Давнійше мав я надію, що саме вказане на невідрадний стан, саме вичислене нарушених прав руского народу вистарчить, щоби спонукати високу палату і високе правительство до осуненя лихого стану і помочи покривдженому народови до осягнення єго прав.

Але на даремно; давні провини не поправлено а до того ще прийшли нові кривди.

Нарушеня прав руского народа вичислені много давнійше походять ще з нещасливої ери Алезанього. Наступуючі президенти Піно і Паче почали кривди поправляти і Русини могли надіятись, що їх кривди бодай на тім поли в скорі закінчать ся; але найновійші розпорядження Ради шкільної краєвої показують, що не то що нема звороту до ліншого, але нові насильства, кривди і зневаженя Русинів на поли шкільництва тепер в повнім току.

Висока Рада Шкільна послідними часами видала розпорядження, на підставі котрих в громадах руских заводять в школах народних обовязкову науку мови волоскої, ба того ще мало; мову руску цілком усувають з тих шкіль. На узасаднене сказаного позволю собі навести кілька незбитих фактів:

Після статистичних даних з р. 1880 отже з часів Алезанього, жие пр. в Острі 338 Русинів а 34 Волохів, тут не вчать руского языка, а мова викладова є волоска.

В Кучурові великим мешкає 6329 Русинів а 806 Волохів, помимо того мова волоска є для всіх дітгий обовязкова, а руска лиш для руских дітгий.

В Чагрі жие 1300 Русинів а 510 Волохів, учать лише мови волоскої а рускої цілком ні.

В Михальчу мешкає 2200 Русинів а 107 Волохів і тут учать виключно по волоски.

В Гоголині мешкає 341 Русинів а лише 13 Волохів; ту до сего року шкільного учено по волоски тепер позволено на науку языка руского, але лише з того взгляду, бо на тім засіданю рівночасно рішено усунути мову руску зі школи в Боянах.

Тих кілька примірів, яких ще би можна богато, дуже богато навести вистарчать, щоби показати, як узглядняє ся інтереси народу руского в школі.

На тім не кінець. В найновійших часах побільшили ся ті приміри; деякі панове розвину-

ли в тім напрямі надзвичайну рухливість. Для громади Джемине, де живе 568 Русинів а всего на всего 18 Волохів, розписаний був недавно конкурс на посаду учительську в урядовій школі і то виключно з волоским язиком викладовим. В громаді Корчешти, де доси уживано мови рускої яко викладової, тепер заведено також мову волоску яко мову викладову. Також для села Роґожешти де живе 939 Русинів а лише 73 Волохів, заведено на недавнім засіданні Ради Шкільної Краєвої нобіч мови рускої також мову волоску яко викладову, мимо урядового виказу управителя тої школи, що в школі в Роґожештах нема ні одної дитини волоскої. В Боянах, де живе 247 Русинів, усунено недавно науку мови рускої мимо того, що доси вона там цілими десятками літ відбулася.

Може Висока палата цікава докладніше довідатись про спосіб заведення науки мови волоскої в Роґожештах. Статистика з 1880 р. виказує в Роґожештах 73 Волохів а 939 Русинів. При конскрипції з 1890 виторгував тамошний волоский парох 297 Волохів, отже Русинів лишило ся 800. З початку пан-отець в Роґожештах хотів конче мати 300 Волохів, по довгім торгу згоджено ся з комісаром конскрипційним на 267. Коли так пофалшовано конскрипцію, тоді на підставі єї домогано ся від Ради Шкільної заведення мови волоскої яко викладової, і то стало ся на останнім засіданні Ради Шкільної краєвої, мимо урядового виказу управителя тої школи, що там нема ні однісенької дитини волоскої. Але-ж Рада Шкільна краєва виразно призначила мову волоску яко викладову для волоских дітей. Тепер зайшов цікавий випадок в Роґожештах: котрі діти мають учитись по волоски а котрі по руски? Панове румунізатори не були в клопоті. Окружна Рада Шкільна зажадала від управителя другого виказу. І дійсно, в тім другим виказі з причини страшного натиску зі сторони пан-отця на учителя виказано 27 дітей волоских проти 56 руских. Міжтим пан-отець розділив межі всі діти волоскі книжки і відтепер всі діти в Роґожештах учать ся по волоски. Ті випадки дуже добре знає тамошний Раді Окружний, але при теперішніх обставинах на Буковині ніхто не відважить ся ставити опір волоскому пароху. Коли-б хотів хто доходити сеї справи, то показало-би ся що то все, що кажу, дословно правдиве, на все є свідки, акта, але розумієсь доходження ті мусі-би переводити такий, хто в сій справі невинний. Але-ж, мої панове, так поступати не лише по селах але також і в Раді шкільній красній. Мимо твердження найбільше міродайної сторони, що в Раді шкільній красній не веде ся політика і шодля того цілком не потрібно в Раді шкільній краєвій фахово образованого Русина, хотий Русини становлять взглядну більшість населення Буковини.

Алеж отсі що йно наведені приміри вказують зовсім противне. В коротких перервах іде один атак за другим на рускі школи; тут заводять спершу волоску мову нобіч рускої, там змов руску зовсім усувають а лишают волоску або мовчки не вчать по руски і т. д. Як думаєте, мої панове? Чи не насуває ся Вам сама від себе думка, що в Раді шкільній красній панує формальний систем такого ворожого сироти Русинів поступованя? Чи се дієсь за відомостію п. Раді Шкільної красної чи ні, для Русинів се однаково. Такі події не можна назвати slučajними і відорваними фактами. Наведені мною приміри занепокоючі і поважні. Отже обавна не так неоправдана, що при рухливості наших противників в короткім часі звільна всі школи народні по руских громадах будуть зрумунізовані, доки буде мати силу той п. д-ром Вольчинський витрублений на весь світ компроміс. П. Др. Волян казав нам Русинам одного часу, що зйде ся з нами на полі спільної праці для народу руского. Ну спільне поле а навіть спільна діяльність вже є; але-ж его діяльність разом з ворогами Русинів зміряє проти нас і проти прав народу руского, а наина за покривджені права того народу.

П. бар. Мустапа дивував ся, що я при верифікації вибору вижницького відзивав ся до почуття справедливости п. послів. Остаточні і не було в тім нічого неслухного, він певно не знав, що у одного чоловіка оден змісл більше розви-

нутий ніж другий, у другого оден або другий змісл менше слабо а навіть зовсім не є розвинутий. Той не видить або не дочуває добре, у того не достає зміслу спільности або людскости. Таке діє ся і з зміслом справедливости, котрого не достає богатим людям а навіть цілим народам або по части або зовсім. В першій разі шкодить се лиш відповідній особі, а в другім шкодить се сусідам таких людей, що не мають почуття справедливости. Тому треба перед такими людьми все стерегти ся і їх вибрикам впливаючим із недостатку почуття справедливости і нарушеня прав треба кон-ць положити. Коли-б змісл справедливости у всіх о стілько розвинув ся, о скілько потрібно до мирного дожити нобіч себе, тоді не находив-би ся і в тім цілком немілім положенні вказувати на замахи і насильства не против поодиноких людей, але проти цілих громад ба проти цілого народу руского. Тисячі руских мужиків силують ся останній крейцар жертвувати на школи народні, посылати дітя до школи і не мати їх при роботі, а они тим часом не мають жадної користи з тих шкіл, бо в них панує мова викладова не зрозуміла для дітей. Замість набрати образованя в школі народній на будучність, дитина тратить дорогий час на вивченє мови волоскої і не научить ся єї добре. Ми Русини з нашої сторони не маємо нічого проти того, щоб при руских школах і для однісенької волоскої дитини завести мову викладову волоску; не маємо проти того, нічого щоб при рускій школі кожій волоскій дитині дати можливість образовати ся в рідній мові, але лише тоді коли і руским дітям дасть ся таке саме право, і коли заведене мови волоскої яко викладової по руских громадах не має на цілі виперти руску мову викладову для руских дітей, як се дійсно було в наведених мною випадках. Управитель школи в Роґожештах прим. виказує у р я д о в о, що в тамошній школі нема ні одної волоскої дитини, та мимо того Рада Шкільна Краєва заводить в тій школі викладову мову волоску! На що? Річ ясна: в таких самих цілях як в Михальчу, Кучурові, Людигорича, Острі, Гоголині і т. д. і т. д. аби румунізувати руску молодіж.

Таке діє ся з правом рускої мови викладової на Буковині, де в кождім разі є певна контрола; тепер можете собі панове представити, як то там мусить виглядати релігійно моральне вихованє рускої молодіжи, котре спочиває в руках волоского духовенства, що не знає навіть руского отчечану і є вороже рускому життю; а на чолі того духовенства стоїть чоловік, від котрого Русини нічого доброго не можуть надіят ся. Нещасний руский нарід росте без всякої проповіді в більший частв церков, без проводу релігійно-морального в школах зі сторони панотців, бо панотці власне не вміють языка руского.

Наші школи не лиш румунізує ся в Раді Шкільній Красній, там навіть права рускої мови по мачошиному трактує ся. В жалуван ся на се давніше, що в школі Садагурській учитель п. Маєр, що не знає ні словом ні в письмі мови рускої, учить руского языка. Знаю, що мені дотично Садагури сказано, що се стало ся з браку відповідно укваліфкованих сил учительських. Маю однак то переконанє, що на місци п. Маєра зголосило-би ся сей час десять з руского языка укваліфкованих учителів. Однак коли учителі знають, що вони і без кваліфікації стануть сталими учителями при руских школах, тоді зовсім не уважають потрібним старати ся о кваліфікацію з руского языка. Чому виробчі на місце кваліфкованої ин. Шмід не розписано конкурсу, а тайком обсаджено то місце помічницею, що і словечка не знає по руски? Я сам знаю учительки укваліфковані з руского языка, котрі радо пішли-б до Садагури, але їм загороджено дорогу через не-розписанє конкурсу!

Що-ж отже можемо ми заступники народу руского в виду таких фактів зробити. Нічого більше, хіба подати їх до публічної відомости, коли всі инші стараня, аби замінити ті обставини на краще остались безуспішні. Може Вас, мої панове, заперити, що вичисленя тих всяких надужит і неправностей в сій палаті не належить до приємностей. Мимо того ми чуємо ся зобовязаними зробити се для народу руского,

але через те ми цілком не заслужили, щоб з нами обходжено ся ту як з крикунами і ворохобниками; а вже-ж найменше не повинні сего робити панове, котрі є справдями тих насильств, бо скорше їх можна назвати крикунами і ворохобниками на Буковині.

Позвольте, мої панове, для близшого поясненя дуже важного питання що до тих правдивих крикунів і ворохобників подати Вам маленький образець з людского життя, що саме тепер прийшов мені на думку. То дуже цікава річ і прошу не зле зрозуміте змальованих мною відносин.

Два сусіди жили з собою від непамятних часів в мирних відносинах. Аж раз прийшло одному на гадку, насильно здерти з другого сурдут і забрати собі все его майно. Свідками сего були п'ятеро дітей обрабованого і подальше стоячий сторож законів. Була зима, бідний обрабований мерз. Він звернув ся до свого лихого сусіда: „Любий сусіде, віддай мені моє майно, котре я від предків правно наслідив і котре законами державними обезпечене для моїх дітей; віддай мені передусім мій сурдут, видиш, мені зимно, а ти подвійно одітий бою мій сурдут маєш. „Що? ти роззухалюєш ся?“ кричить тамтой. „На се pozwalюють мені права родинні, так робив мій дідо, так робив мій батько, то певно і мені вільно так робити“, кричить він. „Стороже законів, бери сего, він нарушує спокій“. — „Що? ту стало ся?“ відзивав ся сторож законів, котрий все то добре бачив. „розповідajte дітоньки. Двоє дітей кричить: „Лий сусід ограбив нашого оатка, диви пане, як ему зимно, поможи йому батькови до права“. Тоді і другі діти підносять голос, але їх між тим рабінник намовив і кажуть, що батькови не стала ся ніяка кривда. Тоді лихий сусід забирає ся спокійно із сторожем законів і тягне за собою за руку тих трое ледащих дітей. Довкола спокій, лиш двоє дітей біжить за громадою і кричить: „Пане, ратуй батька, змилосерди ся над ним, диви, як ему зимно, він погібне“. — „А будете Ви тихо, уличники?“ кричить рабінник. „Диви по, стороже законів, всюди тихо, лиш ті два крикуни і ворохобники нарушують спокій; зроби з ними порядок, прошу тебе, бо инакше люди ще почують і будуть думати, що вони справді мають слухність а я, бігме невинний, трює его власних дітей посьвідчать про се. Се ворохобники!“. Так то мої панове! То історія з людского життя, котру не зле можна перенести на нашішні наші політичні відносини в Буковині і Русинам так діє ся на Буковині, як тому обрабованому чоловікови. І наш лихий сусід починає систематично продовжати румунізацію шкіл перервану за Ціна і Пачого, отже починають добирати ще сю однісеньку річ, котру можна ще Русинам забрати, бо церкву відобра по цілковито ще за Алезанього а тепер і заступництво народне в сій палаті, з винятком двох заступників.

Лиш ми два Русини сеї палати кладемо на се уяв, лиш ми робимо уважним Ви оку палату і Високе правительство, що права заборучені Русинам австрійським законом основним тут в краю грубо нарашують ся, на що ми наводимо факти. Ті факти не опрокинуто лиш заперечено, за се нас по простацки трактують яко бунтівників і ворохобників. Бо питає: хто з обох сусідів є бунтівником і ворохобником, чи той, що сусідові насильно стягає сурдут, чи той, котрий боронать ся проти того правною дорогою зараз порішуть ся. Відповідь на се питає лежить як на долоні, ми радо відступаємо єї до рішеня центральному правительству і світові. Я так цині як і в попередніх засіданях наводив найбільше яскраві приміри, напастий, кривд і насильств прав руского народу на Буковині; опрокиньте мої обжалованя або усуньте кривду, не перешкаджайте нам в розвою, а спокій і згода загостить до краю.

На підставі наведених мною фактів о знєсилуваню Русинів на полі шкільництва, мігби нарід руский на кождім кроці зрештою знєсилуваний і покривджений своїх правах з повним правом запитати ся: В якій цілі приневолюють его в наведених случаях будувати школи, їх утримувати і свої діти туди що дни посылати? Чи таке обходженє з народом руским, питаю Вас мої панове, не є в силі викликати найбіль-

ше недовіріє і огірчене проти винних? Розважте добре мої панове з більшості, що Ви робите! Не робіть ся незрячими на дуже поважні появи, котрі нколо нас діють ся. Занедбані клічуть о належите уважнене їх житєвих інтересів і Ви повинні вже раз знати, що жадна сила не годна зробити кривду правдою, тай що голоден не перестане домагатись хліба, поки ще жие!

П. Др. В о л ь ч и н ь с к и й з прихистком зазначає, що Волохи і консервативні Русини нічого більше не хотять, як лише культурного і національного розвою обох народів і спокійного покити з собою. Він принує, що так Русини як і Волохи мають дуже багато бажань і замків, але п. Пігуляк зовсім їх не наводить. Одиноким можливим розвизанем языкового питання, на яке скаржить ся Пігуляк, є заведење шкіл для меншостей; такі школи лежать не лише в інтересі обох народів, але також в інтересі австрійського патріотизму. На підставі статистичних даних доходить бесідник до заключення, що найменше шкіл є в округах волоских а найбільше в руских. В загалі є 102 волоских а 122 руских шкіл отже 20 руских шкіл більше ніж волоских (п. Стоцький перебиває: однокласових!). В кождім разі Волохи на однім пункті є в лїпшій положеннї ніж Русини; іменно є 25 волоско-німецьких шкіл а лише 8 руско-німецьких. Але ті волоско-німецькі школи є остільки волоскі як гімназії в Чернівцях. Бесідник не може припустити, щоби школи волоскі були більше уважені і замчає на то, що п. Пігуляк тамтого року сказав, що греко-православна школа в Чернівцях є нещастем для Русинів, що в тій школі радше германізують як румунізують. Для порішення церковних спорів, сойм краєвий не є компетентний, їх може порішити лиш греко-православний церковний конгрес. Буковина є може одиноким краєм, де так мало звертає ся увага на мови краєві. — Велике нещастє є мова викладова німецька в педагогії; тут потреба конечно реформи. Також і в школі вирав викладають язык румунський і руский учителї, котрі для сих языків не мають кваліфікації. Посли консервативні з курий більшої посїлости мають тому найкрасшу задачу, підняти культурний поступ обох народів в однаковій мірі, а що дотичить німецької справи то вони нїгде не будуть против неї виступати. Але-ж Німці не повинні свїї інтереси ставити понад інтереси загалу, але й обом другим народам дати нагоду спокійно далше розвиватись.

Заступник маршалка краєвого Др. Р о т говорить: Я зголосив ся до слова цілком не в тій цілі, щоби великі політїчні питання розбирати, котрі п. посол Др. Вольчинський знову порушив і котрі наш край безнокоять. Я просив властиво о слово, щоби поставити одну резолюцію, але-ж не можу повздержати ся, маючи вже раз слово, децо запрямити на то, що п. Др. Вольчинський сказав іменно о скілько апострофував нашу партію ліберальну.

Коли я п. Др. Вольчинського не зрозумів зле, то ви сказав, що ми нїби то є тими, котрі мають інтерес в борбі, яка вивизатась ту межі Волохами а Русинами.

Того нїколи не було (Др. Вольчинський: тішить мене). Національне питання нам далеке, ми в нашім крузі не резбїрали нїколи відношення Волохів до Русинів. Ми бажаємо обом народам як найліпшого розвою на полі культурнім. Але-ж на полі, про котре нині говоримо, се-б то про школи народні — на котрім в кождім разі національні змагання мають великий вплив, не треба вводити політики (Славно!). Коли вже говорить ся о політїці, котра може впливати на школи, то най вона вже буде національною, але не особистою. Я-ж мушу Вам сказати, що у нас діє ся і діяло ся завсїди противно. Я-ж прецінь Вам завсїди говорив і панове знаєте мій погляд на сю річ, що іменно в сїй палаті і в краю взагалі не можна говорити о волоскій або консервативно рускій політїці, але що політика, котрею Ви тут займаєтесь, є особиста і ту власне політику особисту зносите Ви на поле школи народної.

В протягу сего року приміром скінчили ся мандати до окружних Рад шкільних окружних, отже Виділ краєвий мав на кождий округ шкільний вибрати по 2 членів. Я вже не давно ска-

зав, як невідрадим для мене є положене, бути в Видїлі краєвїй самому одному против 3 або 4 членів, котрі все, що не виходить від них, безпощадно переголосовують. Але-ж я мимо того яко референт справ-шкільних в Видїлі краєвїй поставив мої предложєня, а успіх був такий що в сїх тих членів, котрі не належать до Вашого стороництва по просту повикидали. (Слухайте! Слухайте! на лївици) а вибрано тих, що до Вашої партії належать; по просту без найменшої підстави усунено ті особи, котрі навіть заслужили ся на полі шкільництва на Буковині і як найбільше бдали о школу і то лише тому, що не належали до Вашої партії. Декотрі з тих панів навіть одержали похвали, що через 20 лїт знаменито працювали, а мимо того узнано їх нездалими засідати в Шкільній Раді окружній. Також і відношення між Волохами а Русинами або межі так званими консервативними Русинами а иньшими Русинами нас зовсім не обходять. Ми прецінь не маємо розсуджувати, хто правдивий Русин а хто нї. Але-ж прецінь можемо виробити собі якесь понятє о тій справі, коли бачимо, що по одній стороні стоять мужі, котрі свїй народ з консеквенцією характером і з енергією через довгі лїта заступають і боронять, а на другій стороні знову бачимо людї, що у них можливо в протягу 24 годїн змінити своє переконанє; коли ми бачимо на одній стороні консеквентне стремленє по цілі, а по другій майже неімовірну консеквенцію; даючи ся на се ми не вагаємо ся, по котрій стороні маєм станути. А сли то правда, що п. Вольчинський сказав, що Русини повинні тут в краю бути причиною Волохів, а в Галичині Поляків, в Росії Москалів, в Угорщині Мадярів, тоді справді не розумію я, що Русини за нарід; з таким народом, що не стоїть сам о собі а є всюди причиною, я не міг би симпатизувати, бо-ж я від кожного народу жадаю, щоби він чув ся тим, чим він є, чи він в тїм чи в другім краю жие (Русини: славно). Але се властиво не то, о чім я хотїв говорити.

Моє внесенє є цілком певне. Воно стремить до того, щоби поручити Видїлові краєвому на підставі виготовленого ним меморіалу починити дальші кроки, аби підвищено запомогу з православного фонду релїгійного для фонду шкільного краєвого.

Ми з минулим році прийняли відповідну резолюцію, а єї Виділ краєвий перевів в той спосіб, що вислано пропамятне письмо до міністерства просвіти і прошено о поміч: поперше о то, що міністерство вставило ся перед Сго Величєством цісарем, щоби підпомогу з фонду релїгійного збільшено, по друге, щоби также підпомога державна для шкіл народних на Буковині була підвищена.

На се письмо пропамятне Виділ краєвий не дістав доси відповіди, хотїй поновлено недавно сю просьбу.

Думаю, мої панове, що се одинокє средство допомогти фондови шкільному краєвому, одинокє средство, щоби осягнути ті цілі, на які я в минулїм році вказував, а котрі Ви узнали пожаданними, то значить, шукати прибїзництва у ласки Сго Величєства.

Я в минулїм році вложив, що в двоякім напрямі конечно поміч потрібна, іменно з одної сторони треба узлєкшити тагарі шкільні громадам нераз дуже тяжко виповнити, що раз збільшаючи ся вимагання.

Перегляд політичний.

На засіданнї сойму галицького з дня 5-го лютого прийшло під наряду справозданє краєвої ради шкільної о стані шкіл народних і семінарій учительських за роки 1891/2 і 1892/3. Комісія внесла: 1) Сойм приймає до відомости справозданє краєвої ради шкільної; 2) Сойм визнає правительство, щоби оно заложило побіч існуючих вже шкіл видїлових також женські школи видїлові о ширшій обемі науки; 3) щоби приступило ще сего року до заложення нових семінарій учительських; 4) щоби для кожного

округа іменувало окремого інспектора і сили помічницї для шкільних рад окружних. В дискусїї над сим предметом забирав між иньшими голос також посол Г а р а с и м о в и ч і заявив, що причини лихого стану шкільництва народного в Галичині треба глядати не ли, як каже справозданє ради шкільної, в браку шкіл і учителїв, але також в нужденнїм положеннї материяльнїм учителїв. Дальше підніс сей посол закид, що найбільша хіба народного шкільництва лежить в тїм, що там вкрала ся політика. — На сю послїдню замітку відповів пос. К о в а л ь с к и й і заперечив, будь то би в школах народних грала ролю політика, вкінци жадав приноворєння наукового плану в школах народних до дійстних потреб сільського населєня. — На сїм самім засіданнї ухвалено внесенє пос. О л ь п і н ь с к о г о в справі доповненя закона против лихви в формі резолюції до правительства, а комісія адміністраційна, полагоджуючи справозданє видїлу краєвого о заснованнї краєвих закладів поправчих для малолїтних хлопцїв і старших мужчин предложили до ухвали отсї внесенє: з фонду краєвої поліції має засноватись рілїнний заклад поправчий для 150 малолїтних хлопцїв; виділ краєвий має закупити відповідну на то посїлість в середній часті Галичини а контракт купна дати соймови до затвердженя; виділ краєвий має преджити всі дотичні плани будинків, статуту і реґуламїн а заразом і результат переговорів з правительством що до датку на будову того заведеня.

На засіданнї з дня 6-го лютого продовжала ся нарада над справозданем що до шкіл народних, а в дискусїї забрав голос посол Р о м а н ч у к, висказуючи жаданя і жалоби руского народу на сїм полі. Між иньшими виступив против того, що в чисто руских селах учать за много языка польского і тратять на се много часу, дальше жалував ся, що в школах женських руска мова майже цілком не учить ся, і домагав ся, щоби в школах, в котрих є учебники лиш одної народности, обходжено свята лиш після одного обряду. — При голосованнї над предложєнем що до народного шкільництва і семінарій учительських прийнято висше наведенє внесенє комісії крім резолюції до правительства, бо президент ради шкільної пос. Б о б ж и н ь с к и й заявив, що міністерство просвіти постановило з роком 1895 отворити семінарії учительські в Коросні і Сокалі.

На засіданнї сойму з дня 8-го лютого вела ся дискусія над справозданем комісії бюджетової о предложєннї Видїлу краєвому що до акції ратушкової для потерпівших від повени.

Комісія бюджетова предкладала соймови до ухвали такі внесенє:

1) Сойм признає до розпорядимости Видїлу краєвому на запомоги для господарів, потерпівших нещастя елементарні в 1893 р. 100.000 зр., з застереженем, що з тої суми має покритись найперше суму 30.050 зр., видану доси на згадану ціль. Квота 100.000 зр. вставляєсь в бюджет на 1894 р.

2) Сойм визнає ц. к. правительство, щоби зваживши, що після урядових а подрїбних обчислень, виготовлєних видїлами повітовими в порозуміннї з начальниками повітів, шкоди нанесєні повєнями минулого року в 36 повітах, оцїнено на 9,860.927 зр., не вчислюючи в ту суму шкоди, нанесєні повєнями в иньших повітах; — відтак зваживши, що після урядових виказів, для ухлєня лиш лихих наслідків повени, потреба 1,926.228 зр. на часове прокормленє населєня с-сянського в околицях знищєних повєнями, на закупно збіжа до засїву для селян і на закупно паші для худоби селянської (не вчислюючи вже до повишної суми квот потрібних на напругу доріг, мостів і будівель водних, знищєних повєнями) — вистарало ся з скарбу державного в дорозі конституційній крім запомоги 200.000 зр., признавої для Галичини законом з 27-го грудня 1893 р., запомогу беззворотну 200.000 зр. на покритє части згаданих висше потреб для усмирєня найгірших наслідків повени.

3) Сойм поручає Видїлові краєвому, щоби з фондів краєвих, а іменно з фонду дотацій каси краєвої ужив, в міру потреби, 300.000 зр. виключно на позички безпроцентові, уділені радам повітовим, котрі з квот позичєних будуть уділяти

позички безпроцентові господарим-хліборобам, винищенням минавшого року нещастими елементарними на купно збіжжя на засіви, на купно паші для худоби і на інші необхідні потреби господарські. Ті позички будуть звертатись в шести річних рівних ратах, почавши від 1895 р. Ті звороти мають впливати відтак до фонду, що єсть дотацією каси краю.

4) Соєм визнає правительство, щоби вистарался в дорозі конституційній о звільнене від стемпнів, оплат і належитостий скарбових скрипті довжні і всякі документи правні, зроблені з нагоди затагання позичок з фонду краю радами повітовими, а від тих рад потерпівшими нещастя елементарні.

5) Соєм визнає правительство, щоби порушило властан скарбовим в Галичині — аби здержали до кінця вересня с. р. примусове стягнене податків від потерпівших нещастя елементарні в минавшім році

6) Соєм визнає правительство, щоби повновно предожило Раді державній проєкт закона з планом систематичної реґуляції рік галицьких.

7) Всі петиції з просьбою о запомогі передає ся Виділові краю, а сей, щоби відступивши їх радам повітовим до оцінки, відтак по можности їх увзглядив.

В справі сій промовляв пос. кн. Юр. Чарторийський і вивазував злі наслідки роздачі дрібних замог поодиноким особам на прокормлене, бо се єсть милостиною. Треба — казав він — обернути замоги на винагороду за публичні роботи, на подане зарібок. Відтак поставив кілька поправок, а то: щоби домагатись від правительства беззворотної замоги в квоті 300.000 зр., щоби постаратись о побільшене контингенту дешевої соли для худоби, визначеного для Галичини, та щоби сплата позичок зачалась аж від 1896 р. — Пос. ір. Ст. Дідушицький заявив ся за внесеннями кн. Чарторийського, і промовляв против роздавання замог. — О. Січинський підніс та вказував конечну потребу реґуляції рік. Справу реґуляції годить ся з цілим напором порушити в Раді державній, тим більше, що маємо в руках такі факти, як нещастя від торічної повені. Відтак порушив о. Січинський справу нищення лісів на спадах гір в добрах камеральних та звернув увагу правительства, щоби конче зарадило тому лиху. Прилучаючи ся до внесень кн. Чарторийського, промови о. Січинський против милостині, против даровизни, здоровим людям, здібним до роботи. Висказ, мов би були села, де не можна перевести ніяких робіт публичних, хибний, бо можна копати кярниці, переводити роботи асанацийні і взагалі вигадати якесь занятє для потребуєщих замоги. Не можна давати милостині, лиш замоги на відробок, бо милостиною проиють по найбільшій часті в коршмах. — Вкінці напминав о. Січинський власти, що будуть зняті роздаче позичок, щоби наглядати, чи не діють ся надужити, чи багаті, що мають ручителів, не визискують по лихварски бідаків.

Під кінєць засідання інтерпелював посол Окуневський Виділ краєвий в справі науки язиків німецького і руского в школі промисловій в Коломиї. Нарада над повизшою акцією ратушкового продовжала ся і на засіданю союму з дня 9. лютого і на сїм засіданю прийнято внесенє комісії з деякими поправками пот. Чарторийського.

Дальше ухвалено отсі важніші справи: Ухвалено внесенє комісії правничої, щоби правительство як найскорше предожило до конституційного трактованя проєкт закона о належитостях, систематично оброблений, ухилиючий всі обовязуючі тепер закони і приписи о стемпнях і належитостях, увзгляднюючий при тім потребу пільги для населєня і щоби постанови правні були простіші. — Ухвалено внесенє комісії шкільної, залагоджуюче внесенє пос. Ст. Баденіого що до зміни законів о коштах заснованя і удержуваня шкіл народних та о фондах шкільних, увзгляднюючи всі проєктовані ір. Баденім зміни.

Ухвалено внесенє комісії бюджетової: в справі зміни статута урядників мавіпуляційних при Виділі краєвим; в справі підвищення платіи учителів столярства і токарства при мужеській школі виділовій в Сокалі до 700 зр. річно; в справі признаня квоти 22.500 зр. на внутрішню обставу в заведеню поліжничім у Львові.

В справі підпираня управи-льну ухвалено після внесеня комісії господарства краюго — на стипендії для тих, що мають образоватись на інструкторів управи-льну на 1890 р. квоту 1000 зр.

В справі устроєня курсів рілничих при школах народних ухвалено: Уповажнє ся кр. Раду шкільну ужити 1000 зр. на стипендії для образованя учителів господарства сільского при школах народних. Приймає ся до відомости проєкт засад устроєня курсів рілничих при школах народних. Поручає ся Виділові краюго ввійти в переговори з правительством що до участі державного скарбу в коштах устроєня і підпираня курсів.

* * *

Рада державна скликана урядово на 22. с. м. Головним предметом нарад сеї сесії буде бюджет. Врешті, як доносять з Відня, зараз по зібраню ся послів відбуде ся конференція кабінету з президією палати послів і председателями клубів в справі уложєня програми на цілу сесію, котра має трєвати аж до кінця мал.

* * *

На політехніці в Градці застановлено виклади, позаяк межі студентами і професорами настали великі непорозуміння, котрих початок сягає, що торічних демонстрацій против закау належана офіцерам резервовим до товариств студентських. Тепер видали студенти якусь брошуру в сій справі і ширили єї, а то довело до того, що застановлено виклади.

* * *

Послом до союму галицького з Брідцини на місце помершого недавно О. Сірка вибраний дня 15. с. м. посол до ради державної п. Олександр Барвінський 185 голосами на 202 голосуючих; противний кандидат др. Должницький отримав 17 голосів.

Дрібні вісти.

Відзначенє. Его Величество подав постановою з дня 3. лютого с. р. лісничому Іванови Бразі в Красна-Ільськім в узнаню его більше як 50-літньої служби золотий крест заслуги.

Конкурс. Ц. к. краєве правительство розписує конкурс на посаду фахового управителя при паховій школі для промислу деревного в Кімполюнзі, котра має ввійти в житє з днем 1. жовтня 1894 р. Убігаючи ся о сю посаду мають виказати ся загальним образованєм шкільним а крім того потрібним для сеї посади фаховим уздібненєм. Висоту річної плати назначить міністерство просвіти. Речинєць до вношеня подань, котрі має ся стилізовати до ц. к. міністерства просвіти, а подавати до ц. к. краюго правительства, назначений до кінця марта с. р.

Засуд смерти виданий черновецьким судом присяжним против Дмитра Катеринчука, котрий прихочлений осьмолітнім хлопцем на крадежи зарізав его, затвердив найвищий трибунал у Відні.

Позичку в сумі 1½ міліона злр. рішило зятягнути місто Чернівці в товаристві есмотовім низшовавстрійським на цілі переведєня водопроводя і каналізацій.

Огонь. В stodолі Шлойми Бічлера, двірника в Карачеві, повіті визєницькім, вибух в stodолі за для неосторожности одного робітника огонь і знищив два обійся в вартости 300 злр. крім того погоріли всі акта громадські.

Соєм кінчат свої засідання завтра, в суботу, почім теперішня сесія соймова буде закрыта.

Самоубійства. В реділю дня 11. с. м. переїхав потяг коло мосту на Пруті в Чернівцях на смерть молоду жінку кондуктора Грабовецкого, котра очевидно в замірі самоубійства покляла ся на шини желізниць. — В Ванківцях

повісила ся селянка Васелина Константино, ся здає ся з причини невилічимої недуги. — Такою самою смертю зинула Міна Петерлевич в Сучаві.

Признаня для наших послів. По довгім сні, якій відбували наші рускі повіти, прокинулись вони рухливим житям і видять перед собою ясно виточєну дорогу для дальшого розвою національного. Для того то вони інтерєсують ся ходом справ в соїмі буковинськім, о чім свідчать слідуючі телеґрами. І так одержав п. посол Єротей П і г у л я к слідуючу телеґраму: „Високоповажаний Пане! Прийміт разом послом Стоцким високе признає і щирю подяку за лицарську оміку і оборону прав покривдєної буковинської Русі особливо на поли шкільництва при сєсиях соймових Садагурскі Русини“. А п. посол др. Степан Смалъ-Стоцкий одержав слідуючі телеґрами: „Іменем руского народу кіцманьского і заставнецького повіту поручєно нам Вам і ви. профєсорови Пігулякови яко непобідимим борцям за руску справу щирю подякувати і заявити повне наше довірє“. — (Слідують підписи.) Друга телеґрама звучить так: „За борбу і кріпку оборону руско народних справ в соїмі складають сердєчну подяку з заявленєм повного довірєя профєсорови Пігулякови і Вам яко єдиним представитєлем руского буковиньского народу. — Русини повіту вижницького“.

Просьба до Русинів. Уже дуже багато писало ся в руских часописах, щоби ми Русини, употребляли наше руске письмо, т. є. щоби ми писали всїякі поданя, скарги петиції, квіти і т. д. до всіх урядів по руски. Скажім собі тепер щирю правду в очі. Хто до тепер употребляв з нас руске письмо? Чи писав може з нас хто один квіт по руски? Чи подавав може хто з нас яку скаргу або просьбу до суду або до інших властей? Чи пишуть може в парохіальних урядах метрики і інші письма в рускій мові? А учителі народні, чи вони пишуть може до властей шкільних по руски, чи пишуть вони може протоколи в рускій мові, чи записують може дітей посічаючих школу до табелі рускими буквами? Боже борони! Я того єще нигде не видів. Хто буде за тим рідним руским письмом упоминатися, як не ми самі? До чого посилаємо наші діти до школи і видаємо великі суми на руску мову, коли ми тоту, мову, особливо наше руске письмо ані в церкві, ані в школі, в жадних урядах не употребляємо.

Коли наш милостивіший монарх дозволив нам нашу мову употребляти в церкві, школі і в всіх урядах, тож чого ми єще чекаємо і не хіснуємся тим дорогим правом. Чи може ми чекаємо того часу аби ромуни, поляки, німці і другі народи зачали писати нашою мовою.

Того часу ми ніколи не дочекаємося. Чи може ми встидаємо ся писати нашого рускою мовою? Якби так, то се би було дуже смішно. Коли німці не встидають ся писати по німецки, ромуни по ромунськи, поляки по польски, маґари по угорськи і т. д.; то киньмо і ми тот встид гет від себе і зачинаймо уже раз по руски писати, не дивім ся на то що декотрі пани будуть на наше письмо фукати і боком дивитися; бо цісарське право більше як тоті пани що мають также уважати, аби цісарські закони точно ісповнялися.

Если ми будем наше руске письмо в всіх урядах употребляти, то тогди і нас ліпше шанувати і поважати будут.

В ц. к. податковім уряді повіта кімполюнського приймаються уже ромунські квіти. Коли так, то і ми нічим рускі квіти бо і ми такі люди як другі. Не дивім ся на то, що може на нас будут за тоє гніватися. Най гнівають ся здорові, а ми тримаймо ся права, котре нам наш найяснійший Монарх дав бо тоє право свате і більше як їх гнів. Як будемо писати по руски, то там за тоє жадеи волос з голови не спаде.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА в Чернівцях
вносить:

на цілий рік 5 зр. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниччя 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горювіча в
Чернівцях, ул. голівна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Реданція і Адміністрація
„Буковини“ знаходиться в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги
обчислюються по найде-
шевших цінах

Ч. 7.

Чернівці, дня 11-го (лат. 23-го) лютого 1894.

Рочник X.

Німий президент краю.

Під сим заголовком пише „N. Fr. Pr.“ з
дня 18-го с. м. ось що:

„Раз цар Николай підчас свого побуту на
літнім замку в Краснім Селі здивав, проходжу-
ючись по парку, на однім самотнім місці жов-
няра, стоячого на варті. Але що в тім місці
нічого не було окрім дерев, отже нічо було
стерегчи, то спитав ся він жовнира, пощо вла-
стиво він тут стоїть. Жовняр не міг дати ніякого
пояснення. Сказав лиш, що має приказ стояти
тут на варті, а яка причина тому, про се він
не турбує ся. І командуючий в замку офіцер не
міг сего пояснити; сказав лиш, що на тім
місці від непам'ятних часів стоїть варта, що
так він перебрав від свого попередника і мусить
передати своєму наслідникові. Зацікавлений цар
приказав дальше слідити, яку ціль має загадочна
варта, і по довгім шуканю в старих актах най-
шли, що це за царичі Катерини находив ся
в тім місці корч рожі якогось дуже рідкого
ґатунку, котрий царича дістала в дарунку. Аби
ніхто не зривав рож, приказала царича на тім
місці поставити варту.

„З часом царича забула і про рожу і про
варту, а що не дала була ніякого приказу, аби
знести ту варту, то-ж відновляли її з року
на рік і стояла-б она там Бог зна' доки, коли-б
не впадала була в очі цареві Николаєві підчас
звісного проходу.

„Отся приказка приходить нам живо на
думку при читаню дивних вістей, які вчора та
сегодня насіли з буковинського сойму. Сей
малий край на самім вході монархії єсть, як
звістно, під кермою бр. Кравса, бувшого
президента поліції в Відні. Гр. Таффе післяв
свого часу бр. Кравса яко президента краєвого
до Буковини, бо попередний президент гр. Паче
попав в непорозумінє з одним визначним членом
волоської партії боярської, і длятого після тоді-
шних поглядів не міг доіде остатись на чолі
заряду краєвого. Волоські бояри підпирали гр.
Таффе в Раді державній, то-ж він з вдячності
передав їм панованє в краю. Президент, котрий
не сподобав ся тій партії, але за то сподобав
ся нинішнім народностям краю, Русинам, Німцям
і Полякам, після тодішньої системи не був спо-
сібним, то-ж був заступлений бр. Кравсом, ко-
трий вже на всякий спосіб вистерігав ся, щоб
не проґрешити ся супроти боярів так як его
попередник. Бр. Кравс злучив ся тісно з нану-
ючою партією. Він ужив всего свого впливу, щоб
удержати і зміцнити її дуже слабу більшість в
соймі і придбати її нових приверженців.

„Всякі протести і зажалєня меньшости не
могли его до тепер на тім становищу захитати.

„Тимчасом упав гр. Таффе, наступило пра-
вительство коаліційне, все і всюди змінило ся,
пішло новою дорогою, лиш не на Буковині. В
Чернівцях лишилось все по старому. Там панує
волоська партія при помочи намістника. Бр.
Кравс управляє краєм за Віндінґґера так само
як би се було за гр. Таффе, з тою самою
услужливістю для більшости, з тою самою не-
прихильністю для меньшости; він стоїть не-
змінений на своїм становищу. Зміни часу і по-
літичних відносин перейшли понад ним безслідно,
як колись понад забутою вагтою в Краснім Селі.

„Лиш оттак можна собі пояснити всі ті
дивні події, які від вчора відгравались в бу-
ковинській соймі. На вчерашнім засіданю вели-
ся наради над кількома резолюціями, в котрих
ганять ся поступованє буковинських властей
фінансових при стяганю податків, а котрі по-
винні були спонукати президента краєвого, ко-
трий єсть заразом шефом заряду скарбового,
аби став в обороні правительства. Але-ж вне-
сеня ті вийшли від волоскої більшости, то-ж
президент мовчав. Встав член меньшости вірмено-
польський посол Стефанович, щоб прийти пра-
вительству в поміч. Він заявив, що із самих
запевнєнь волоского справоздавця не мож рі-
шити, чи всі ті обвинєня правительства оправ-
дані. Се може лиш заступник правительства по-
яснити, бо лиш він сам може знати, чи дійсно
власти фінансові витискають податникам слези
розпуки з очей. Відповісти на се єсть его обо-
в'язком; коли піднесено подібні жалі в галицькій
соймі, то заступник правительства зараз таки
відповів.

„З цілої бесіди посла Стефановича виходило,
що меньшість зовсім не єсть переконана о тих
несправедливостях, о які обвинєє правительство
більшість, і що лиш же на одне слово покли-
каного заступника правительства, щоб ему прийти
в поміч против противників; але бр. Кравс
мовчав як загіннотизований навіть тоді, коли
посол Стефанович згуважав, що не знати вла-
стиво, пощо сидить заступник правительства в
палаті, наколи президент краєвий в часі такої
дебати мовчить; вистарчало би, коли-б прези-
дент міністрів післяв его фотографію до сойму.
Так то піднесені закиди против заряду фінансо-
вого не були не то збиті, але ні одним словом
заперечені, а меньшости не лишилось нічо, як
їх узнати за правдиві і голосувати за внесеними
резолюціями, котрі одноголосно прийнято.

„Між всякими особливостями, які маємо в
Австрії, єсть певне найбільшою сей заступник
правительства зі своїм завзятым мовчанєм на
всякі напади і закиди против заряду державного.
Безпримірне поведєнє бар. Кравса не даєть ся
в нинішній спосіб пояснити, як лиш в той, що
він не хотів понасти в ніякі непорозуміння з
волоскою партією.

„Сей здогад потверджує і перебіг розпо-
чавшої ся сьогодні дебати бюджетової. Пос. Ко-
хановський вказав на суперечність між добрим
намірами центрального правительства а пануючим
станом на Буковині. Коли по інших краях Ав-
стрії здійснюєть гадка коаліції, то правитель-
ство краєве буковинське стоїть при своїм одно-
стороннім напрямі і навіть не пробує зблизити
партії до себе. Ще гіднійше уваги було то, що
сказав руский посол Пігуляк. Той закинув ц. к.
президентові краєвому московщенє руского на-
роду. Президент краєвий роздає рускі стипендії
між членів московфільського товариства студент-
ского, під его покровом поміщують ся в рускім
народнім календарі твори російських писателів
як Пушкина і Лермонтова в ориґіналі яко ру-
ських писателів, гримають ся російські бесіди
надгробні, по кавирних сніває ся російський
гимн народний.

„Коли згадати за процес, який відбув ся
перед десятима роками в Галичині, в котрім
обвинєні були Русини за російську пропаґанду,
то треба дивувати ся, що о то само обвинєє як
раз руский посол цісарське правительство в краю

граничнім безпосередно з Росією. Коли-б тоті
обвинєня були оправдані, то кидали-б дивне
сьв'тло на чоловіка, котрому поручено політичний
заряд у всхідній граничній провінції. На кождий
спосіб треба було сподівати ся нинішньої відповіди,
як та, яку дав бр. Кравс. Пан президент кра-
євий рішив ся сим разом забрати слово, але
послови Пігулякови відповів, що не буде его
радяти ся що до розділюваня стипендій, а що
до нинішніх его заявлєнь, то его злий гумор по-
ходить звідси, що належить до меньшости. На
б-сідю посла Кохановського відповів бр. Кравс,
що коаліція після взору Ради державної не по-
трібна на Буковині, бо она вже давно тут є
против „екзальтованих“ змагань меньшости. Сего
не можна яснійше сказати: В цілій Австрії
скінчилась система Таффе, лиш не в Буковині
і лиш не для бр. Кр. вса.

„Цікава річ тепер, яке становище займе
коаліційне міністерство против сего найдивній-
шого заступника правительства. Не знаємо, чи
на Буковині зложеної з тільки різних народно-
стий вже ґрунт настільки приготований, щоб і
там партії зблизили ся до себе; але сего чей
ніхто не схоче заперечувати, що заступник пра-
вительства має обов'язок серед всяких обставин
заступати правительство. Сего занехав вчора
бр. Кравс в спосіб, впадаючий дуже в очі і ся
обставина вистарчає, щоб правительство знов
оглянулось за кимсь відновідним для Черновець.
І заявлєня п. Пігуляка заслугують на те, аби їх
розібрати. Коли-б показало ся, що хоть часть з
них єсть оправдана, і що дійсно по кавирних
Буковини висіюєть ся російський гимн народний,
то президент краю, котрий щось подібного
допускає, був би не то недорослим своєї задачі,
але прямо небезпечним. Що бр. Кравс тішив ся
колись особливим довірем гр. Таффе, се
могло бути в своїм часі дуже добре; але тепер
думаємо, що шефів краєвих повинно ся більше
судити після їх діл. Що до сих послідніх, то
вони такі, що просто домагають ся, аби варта
забута гр. Таффе в Чернівцях — як найскорше
була злюзована“.

Буковинський сойм краєвий.

Засіданє 6-те.

(Продовжанє)

Заступник маршалка краєвого п. Др. Рот
продовжає свою промову так, що вже минушого
року сойм поручив Виділови краєвому, аби за-
жадав від правительства підвищеня заповоги на
школи від гр. православного фонду реліґійного
і аби в Раді державній вихлопотав підвищенє
державного додатку на школи Буковини. Виділ
вислав пропамятне псьмо до правительства,
але не отримав відповіди. Бесідник вносить отже
резолюцію, аби удати ся з просьбою до трону.

Посол Калінеску виступив против ре-
золюції п. Рота, кажучи, що фонд гр. православ-
ний є маєтком церкви і немає обов'язку причи-
няти ся до утриманя шкіл публичних.

Засіданє 7-ме (дня 10-го лютого 1894.)

На сім засіданю продовжала ся дебата
над справами шкільними. Президент бр. Кравс:

з дивним спокоєм заявив, що дрібні помилки всюди трапляють ся, але краєва Рада Шкільна поступає в кождім случаю дуже безсторонно і справедливо (?); зроблені їй закиди сторонничості мусять він рішучо відперти. Найліпшим доказом, що краєва Рада Шкільна совістно сповняє свої обовязки, є після его погляду та обставина: що як одна так і друга сторона союму підносить против Ради шкільної жалі і закиди.

Посол Смаль-Стоцький потім так промовив Мій одномишленник, п. посол Гігуляк, висказав вчера в сій палаті всі ті жаданя а властиво жалі, котрі ми Русини на полі шкільництва маємо піднести, так що я не був би властиво зголосив ся до слова. Якби не визвав мене просто до того посол Вольчинський своєю промовою. П. Вольчинський говорив в сій сесії вже по другий раз в імені консервативних Русинів, говорив отже в імені Русинів. Хтів би я дуже радо бачити, аби котрийсь з консервативних Русинів сам таки зголосив ся до слова і ближше обяснив своє становище. Бо хотий я виджу в послі Вольчинським бесідника консервативних Русинів, то не можу відділити ніяк тої его функції від правдивого его свойства яко Румуна. Передовсім видало ся мені дивним слово „консервативні Русини“. Після виводів д-ра Вольчинського, котрі він вчера як Румун тут висказав, і котрі представляють жаданя Румунів на полі шкільництва, не можу я навіть его самого уважати за консерватиста. Він бо не хоче при тім остати, що вже має, він хоче все дальше наперед, а то прецінь не є консервативно. А що-ж що йно ми Русини?! Що ми властиво маємо консервувати? Коли він думає, що консервативні Русини лиш на те тут і є, аби стан посідання Румунів на кождім полі консервувати і розширювати, то назва ся тої підком на місці; але наш стан посідання що до конституційних прав є так нужденний, що правдивий і щирий Русин ніяким чином не може бути в тім згляді консервативним. Бо що нир. аби говорити лиш про школи, що маємо ми на тім полі, чим би могли бути бодай сяк так задоволені? Від десятків літ платимо ми великі гроші в податках на цілі шкільні і за ті великі гроші маємо 122 однокласових шкіл — а примітити мушу, що в найбільшій частині тих шкіл уділяє ся наука південна — маємо 12 двокласових шкіл, і що більше? Нічо! Але то ще не є все, що ми маємо. Маємо помімо примусу шкільного від десятків літ, помімо величезних видатків на цілі шкільні майже 100 процент неписьменних людей в краю (Слухайте!) Вище образоване в своїй рідній мові для Русинів зовсім не доступне; ми так далеко дійшли, що навіть не можемо покрити потребу писарів громадських, як се п. бр. Мустаца підіс при нагоді нарад над сею справою в комісії адміністраційній; ми так далеко дійшли, що ми не в стані покрити потребу руских священників, бо тепер в семінарії духовній на 60 богословів тільки 6 Русинів; що дуже мало Русинів в стані урядничати і т. д. і т. д. Що-ж отже маємо ми консервувати? Русини не можуть бути консервативними, вони мусять стреміти всіми силами до того, аби могли рівно другим народам здобути собі всі права конституційні, вони не можуть вдовольняти ся тим, що мають. Думав би хто, що се законне змагання, аби здобути для народу руского всі конституційні права, не є ненаціональне і шкідливе, але противно, що така праця гідна кожного правдивого патріота. Так воно і є дещо, але не у нас; тут, хотий ми не пускаємо ся з сокирою на небо, хотий ми не робимо заговорів, але завжди тримаємо ся в законних границях, тут називають нас в сій палаті ворохобниками і бунтівниками. Хто так нас називав? Консервативні Румуни! Примітити мушу, що слово „консервативний“ всіляко можна натягнути; бо коли консервативні Румуни прозивають нас ворохобниками і т. д., то другі консервативні а то панове послі вірменські є нашими союзниками і не видять в нас нічого такого, що можна би назвати ворохобнею або бунгом. Але чому нас так називають? Бо ми сьміємо піднести тут жалі на насильство і на безправє, які нам вони чинять; бо ми жадаємо нашого права. Але мої панове, не давайте нам жадної причини до скарж, зробіть лад, та то в вашій силі. Ви маєте нир. в краєвій Раді шкільній достаточне

число представителів Вашого табору, котрі можуть переперти там свою і Вашу волю. Ви повинні старати ся, аби таких скарж більше не було, Ви повинні се зробити вже задля Ваших союзників консервативних Русинів, а якби ми ще і тоді підносили несправедливі і безпідставні жалі, то Ви безпечно могли би нас назвати ворохобниками і бунтівниками. Тоді мали би Ви до того право, але тепер ні, бо наші жалі узасаднені і справедливі, а Ви їх ні одним словом не опрочкинули. Замість збивати, називає Др. Вольчинський сї жалі і жаданя денунціяцією. Коли він при слові „денунціяція“ думав, що воно не значить нічого иншого, як подати якесь злочинне діло до прилюдної відомості, до відомості уряду, в такім разі те, що посол Гігуляк подав вчера дотично румунізації руских шкіл, є дійсно денунціяцією; коли-ж він (п. Вольчинський) то слово ужив в злім зміслі, то ужив він его очевидно тільки на те, аби ним привздобити свою бесіду. При тім він нам закинув, що ми нічого иншого не розуміємо як лиш жалі і денунціювати і що ми не встані поставити додатних жадань що до шкіл. Се несправедливо. Ще не був я і одного цілого року в комісії адміністраційній, а вже можу поведичати ся певними додатними успіхами. На мое внесенє ухвалили ми недавно уставу про науку допівняючу. Панове з комісії адміністраційної посвідчать се, що ніхто инший, а я поставив сей внесок, котрий комісія і нареджі висока палата приймила. Тамтого року поставив я в комісії ще і инші резолюції, котрі мають на цілі добро так само Русинів як і Румунів. Пр. одна резолюція така: »Визнає ся ц. к. правительство, аби в школі вправ при д. к. семінарії учительській отворило окремі відділи з рускою і румунською викладавою мовою, щоби тим чином ученикам рускої і румунської народности дати можливість виобразувати ся належито в уділюванню науки в повисше наведених мовах«.

Виравді отся резолюція доси остала безуспішна, але надію ся, що небагом наступить успіх. Ставляв я ще і инші резолюції як нир., щоби кари грошей за неносиланє дїгній до шкіл, котрі тепер після уставу ідуть до пенсійного фонду учительського, приділити громадам до розділюваня межі бідних і пильних учеників, щоби тим способом заохочувати їх більше до школи; єю резолюцію на жалі не прийнято. Дальше вніс я резолюцію в справі стабілізації окружних інспекторів шкіл, але і тую резолюцію не прийнято. При тім руководила мною тая думка, що стабілізований інспектор займає ся більше школою ніж той, котрий також і на те мусить оглядати ся, що він по 6 роках щось иншого буде мусів робити. І сего року не залишу при нагоді обговореня справ шкільних в комісії адміністраційній дати вираз не одному жаданю і внесенню. З другого боку будем радо віднарати внесення, котрі будуть стреміти до піднесеня народного шкільництва, коли вони вийдуть від противної сторони сїєї палати. Нас там певно не бракує, де ходить о добро краю. Я переконаний, що панове помімо того, що є нашими політичними противниками, вже тепер виставлять нам найлучше свідочтво, що ми завжди щиро дбали про піднесенє добробиту краю, але що ми вчера спеціально піднести самі скарги, се лежить в натурі рчи. Ми находимо ся в становищю оборони і маємо передовсім обороняватись, що маємо, а що нам несправно забирають аж потім можемо подумати над тим, аби трохи наперед поступати, а що нам школа так дуже на серці лежить, виходить з того, що ми переконані, що освічений нар. дасть собі раду в кождім своїм положеню, і що наш край котрого добро ми ніколи з очей не опускаємо, тою дорогою піднесе ся культурно і поступати буде так, що колись буде міг стати лопіч з другими краями нашого цїсарства.

Якби Ви так думали, як ми, якби Ви задивлялись на питанє народної освіти з загально людського становища так як ми, якби Ви були так само глибоко переконані, що загальна освіта, що культурний поступ руского народа не дасть ся досягнути через румунську мову, але що найменше буде спинений через румунську мову, то ми не мали-б ніяких скарж против Вас і все було-б в найкрасшій порядку. Але помімо

Ваших красних слів і помімо запевнень, що ви нам прихильні і жичливі, не можемо ми сего про Вас сказати, бо Ваші діла противлять ся Вашим словам. Зал див посол Вольчинський висказав свої погляди прихильні поступови народу, зараз таки покликуює ся він на історію, і хоче вивести з неї підпору не для своїх консервативних засад, але для своїх агресивних змагань. Він нарікає, що громади на Буковині по тамтїм боці Прута були колись румунські, а тепер зрушили ся, і що тим способом границі пересунули ся і т. д. Що за цілі мають ті скарги, що хоче він з того виснувати? Чи може мають тоті громади, котрі може колись і були румунськими, а нині є рускі, назад румунізувати ся? Коли Ви покликуюте ся на пересуненє границь, то не треба забувати, що і на ниніш м полі границі пересунули ся, і якби перші посідачі зажадали для себе того самого права то не одно не було-б стало ся, що вже є. Заледви посол Вольчинський заговорив про право кожного на освіту, зараз таки покликуює ся він на те, що румунські б яри позакладали школи, аби з того виснувати право румунізувати рускі громади.

Але-ж мені, мої панове, властиво цілком не знаю, щоби бояри так дуже інтересували ся школою. З другої сторони говорить п. Вольчинський о заступництві інтересів і хоче нам дати через те пізнати, що ми таки не можемо мати такі самі права, як Румуни. Але ж Ви, панове, повинні як раз найменше покликувати ся на заступництво інтересів. Бо коли дійсно є яка різниця межі інтересами дідача а мужика — ту різницю постановляє австрійське право — то мусите самі признати, що се аномальний стан, як мужика заступає в соїм ділч. А особливо діє ся се з Вашої сторони (показує на правницю). (П. Зотта перебуває: Бо ви не маєте ділчич). Ми маємо також вже кількох, а зрештою не будемо їх собі виножити в д других народів. Ледво що Др. Вольчинський заговорив про рівноуправленє Русинів з Румунами, зараз покликуює ся він знов на ніби то висну після его думки культуру Румунів в часі окупації, щоби знов тим зазначити, що Русинам і Румунам на полі шкільництва все таки не однакові права належать ся; що се дійсн. Ваші думки, мої панове, можу вам ще досаднійше доказати. Я дуже вдячний п. Вольчинському, що він вчера висказав, що він є акціонером „Gazeta Bucovine“, отже він є хочасти відвічальним за тенденції сїєї часописи. Ну, і як сей орган Русинів висказав ся в справі рускої і мнзави на Буковині? Ви певно собі добре пригадуєте, нас висилають вони до Коломиї! Отсе наша рівноправність в тім краю. Ну, се очевидно впливає хочасти з сїєї ніби то висної культури їх! На підставі сего виводять вони, що Румуни на полі шкільництва таки більші права повинні посідати. Між тим що дотичить сїєї культури, особливо в часі окупації, то просив би я дуже, щоби панове не дуже такі горді були на сю культуру. Аби єю бундючню зарозумість звести на правдиву мірку, відсилаю Вас на що йно появилі ся публікації сировоздань Силенього і Енденберга, котрі можна дістати в виданнях Полека, Цігльєра, а з них переконаєте ся, що ся наша культура була дуже нужденна. Взагалі Ви з різних причин не добре робите, що покликуюте ся на історію, бо вона в жаднім разі не говорить в користь Вашої переваги і Вашого панованя на Буковині. Особливо бажав би я, щоби Ви при тім не покликували на конверзаційні лекції. Що сю перевагу могло б оправдати, сего я цілком не бачу. От тут маю перед собою один твір історичний проф. Бідермана, а в нїм читаємо на сторони 45-їй таке (читає): „Із сего видко, чому еще в 17. віку князівство молдавське цілком не уважало ся за виключну домінію румунської народности.“ Бачите отже, що навіть ще в 17. віці молдавське князівство не було румунське, що т. м. також жили Русини і що ті Русини там мали свої права. Ну, а що дотичить спеціально Буковини, то читаємо в сировозданю Силенього таке: (читає) „Сільський нар. д. замешкуючий буковинський округ, складає ся по більшій частині з збігів і других зайшлих людей, і я не помилю ся кажучи, що з замешкавших тут 23.000 родин найде ся ледви 6000 правдивих молдавських родин“. Отже, мої панове, не тільки ми є зайдами,

але як Ви видите, також і Ви. Видете, що на 23 000 родин було лише 6000 родин румунських! Що за раз з початку признано на Буковині молдавську мову яко мову краєву, то нічо не має до річи. Та-ж і польську мову признано тоді яко краєву в Галичині, хотий цісарска канцелярія сама каже в своїм дочиннім декреті, що руске населене краю виносить дві третини всего населеня. Так само було і на Буковині.

Ще один факт. На 47. стороні сего історичного твору читаємо таке: „Коли барон Черніг збирав дати для свого великого етнографічного твору і при сїм поступав дуже совістно, вислідив він, що в році 1846 було на Буковині на 371.131 мешканців 140.000 Молдованів а аж 180.900 Русинів!“ Що-ж Ви на се скажете, мої панове? Може Вас зацікавить і те, що в році 1786 засновано на Буковині школу для богословів. О сій школі пише Відерман так: „В перших двох роках по заснованю ходило до сєї школи тільки 15 кандидатів. За 12 років зросло се число до 54. Межи кандидатами було Русинів о половину більше ніж Румунів!“ Що-ж Ви на се, мої панове? Порівняйте, мої панове, той стан під кінець тамтого столітя з теперішнім станом. На 60 питомців духовної семінарії маємо тепер всего тільки 6 Русинів. Тоді було Русинів о половину більше ніж Румунів! Зрештою коли Ви, мої панове, і мали колись якісь особні привілеї, то їх знесено, як самі добре знаєте, австрійськими законами. Тепер мусимо числити ся з теперішністю, яка она є, мусимо узглядняти дійсні обставини, і мусимо старати ся в рамках австрійських законів так якось урядити наше пожитє, абисьмо могли яко добрі сусіди і сини одного краю яко-такто коло себе прожити, абисьмо не потребували що хвили виносити перед судию наших спорів. Вже крайня пора, аби Ви, мої панове, собі завжди держали перед очима, що всім нам належать ся на підставі австрійських законів рівні права. Сее також і чисто людске становище, і як стояти будемо на сїм становищу, то будемо найліпшими приятелями. Такий стан не був би неможливий.

Дивіть ся, мої панове! Заступники більшої посїлости з вірмено-польского клубу, заступники міст і ми оба заступники сільських громад сполучили ся разом в союз і нам добре з тим? Дячого? Дятого, що ми в сїм союзі всі стоїмо яко рівні з рівними. І в сїм лежить очевидно наша сила. При сїм треба трохи з своїх особних жадань і змагань попустити, трошки придушити особливі забаги, і се ми з нашої сторони робимо з огляду на загальне добро. Так могло-б бути і взагалі. Але і Ви, мої панове, мусїли би трохи попустити. Так що-ж, коли Ви сего не хочете! Замість аби старати ся винайти якийсь спосіб до мирного пожитя, Ви роздуваєте ще більше ненависть і ворожню особливо супроти нас Русинів, кажете, що ми належимо до таких людей, що тільки в мутній воді рибу ловлять, і говорите нам иньші такі чемности, котрі цілком не надають ся до того, аби взаїмно до себе зблизити ся. Що дотичить ловлі риби в мутній воді, то мушу Вам сказати, що обставини тут в нашім краю вже такі мутні і закаламучені, що лише в мутнім можна рибу ловити. Инакше годі.

Але питаю ся Вас, мої панове, що ми при тїм зловили? Вам бодай удало ся зловити кількох консервативних руских вюнів! Против нас не можете Ви ніяких скарг мати. Ваші скарги, пане Вольчинський, звернені в першій лінії супроти правительства і ті скарги в великій мірі оправдані. Але наші скарги звернені також супроти правительства. Лише в тїм разі, як Ви уважаєте себе за одно з правительством, то і Ви є оскаржені, поминувши очевидно тоє, що Ви самі супротив нас безправем согрїшили. Скаржите ся напр., що наші школи народні є властиво німецькі а не рускі або румунські. То правда, і ми за тим, аби в школах учено в матерній мові, і ми переконані, що наші союзники-Німці не будуть гнївати ся за се на нас, бо і для них ми справедливі заявляючи, що в сих школах повинно учити ся німецької мови остільки, остільки ученикам більшекласових шкіл візнійше як напр. в войску і т. д. потрібно було-б, аби їх, так

сказати-б, ніхто не міг продати. Скаржите ся дальше, що пан інспектор Ісопескул не наглядав румунських шкіл так, як Вислужіль руских.

Мушу отверто признати ся, що я цілком не розумію, що сї Ваші скарги мають означати. Та-ж мусите признати, що се мале число шкіл, котрі п. Ісопескул візитував, він таки дійсно візитував. Він може осудити працю учителя, бо розуміє по румунськи. А що ми маємо з візитованя руских шкіл красним інспектором п. Вислужилом? Помимо великого поважання перед сим мужем, не можу о нїм сказати — і він сам о собі сего не скаже — що він уміє по руски і що его візитація руских шкіл приносить якусь користь. Що-ж ми отже маємо казати, коли Ви незадоволені з пана Ісопескула?! Противно, ми могли-б ще щось иньшого сказати. Маємо напр. шкільних інспекторів в тих округах, де рускої мови уміти потреба, а котрої они не уміють! Вам в всякім разі лїпше діє ся. Думаю отже, що не маємо причини стояти супроти себе, і на тїм най буде кінець моєї відповіді. Але не можу скінчити, аби не висказати надії, що при добрій волі і при сякім-такім уміркованю з Вашої сторони зможе прийти до „modus vivendi“ межи нами. (Гучні оплески і славно.)

Перегляд політичний.

Сойм галицький закрито так само як і буковинський в суботу, дня 17 с. м. З важнійших справ ухвалених соймом галицьким наводимо отсі: На засіданю з дня 10. лютого ухвалено резолюцію до правительства в справі предложєня проекту закона о належитостях, зносячим всі дотеперішні постанови і прийняті о стемплях і належитостях а заводячим пільги, дальше ухвалено предложєне комісії шкільної що до зміня закона о властях надзорчих і окружних для шкіл народних в тїм напрямі, щоби представитель обшару двірського засїдав в місцевій раді шкільній, без взгляду на оплачувані податки, дальше щоби відпоручник виділу повітового був членом комісії ради шкільної і мав він і представитель обшару двірського право застановляти ухвали місцевої ради шкільної. — На засіданю з дня 13 лютого прийнято до відомости справозданє виділу краєвого о роботах меліораційних і ухвалено внесенє комісії: Сойм взиває правительство, щоби перевело реґуляцію граничних пригортів Висли, Дунайця і Збруча для охорони території монархії; після ухвали соймової з 1884 р. розширило свою опіку над дальшими просторами славних рік, а іменню над Саном між Перемишлем а Ярославом; прискорило реґуляцію славних рік остальних під виключною опікою держави; щоби для охорони щорічно повторюючих ся повеней попри реґуляцію горішнього Дністра повисше Розвадова перевело реґуляцію головних рік карпатських, а то в тїм порядку: а) Соли і Лімницї з Чечвою від 1895 р., б) Раби і Сьвічи з Сукелію від 1896 р., в) Вислоки від Мальця і Бистриці надвирнянської від 1897 р., г) Скави і Стрия від 1898 р., д) Вислька і Бистриці солотвинської від 1899 р., е) Сяну від Перемишля в гору і Прута від 1900 р., щоби зарядило в 1895 р. ревізію проектів реґуляції Соли і Лімницї та виготовленє проектів забудованя потоків грських в їх притоках, і дотичні проекти законів предложило Соймови на найближшій сесії. Сойм взиває правительство, щоби при зреалізованю проекту будови каналу між Дунаєм а Одрою дало почин і перевело будову каналів славних, між Одрою і Вислою і між Саном а Дієстром.

На вечірнім засіданю, дня 13. лютого предложила комісія податкова проект закона о поборі краєвих оплат консумційних, а іменню: Краєві оплати консумційні будуть побирати ся: 30 проц. додатку до податку консумційного від вина, мошчу і винного розчину, а також від мошчу з овочів; по 3 зр. від горячих палених спиритусов, напїтків, а то від кожного гектолїтра і степеня алькоголю; по 4 зр. від кожного гектолїтра руму, араку коняку і лікеру; акінци по 50 кр. від гектолїтра пива. — Закон буде

важним під 1895 р. до кінця р. 1899. Крім того внесла комісія резолюцію: Що найменше 50 проц. чистого доходу з краєвих оплат консумційних має ужити ся в часі, коли сей закон буде обовязувати, на обниженє додатків краєвих. — Закон сей ухвалено.

В справі субвенції краєвої на будову залїзниць всхідно-галицьких (подільських) поставила комісія залїзнича внесенє: В хосен будови шляхів з Тернополя до Залїцьк, Скали і Іваня пустого признає ся одноразова субвенція в квоті 500.000 зр. Та субвенція буде виплачена під тими услівями, що край дістане від підприємства акції закладові в квоті 500.000 зр.; що решту потрібного капіталу прибирає ся емісією акцій і облігацій пріоритетних; що перед почином будови буде заповнена виплата цілого капіталу потрібного; що ті залїзничі будуть будуватись по можности краєвими силами; що будова значє ся найлізнійше в 1894 р. — Всі ті внесенє ухвалено.

На внесенє комісії примислової ухвалено; побільшити краєвий фонд на підпиранє промислу о 200.000 зр., котрі мають виплатитись в осьми ратах по 25 000 зр. почавши від 189. року.

На засіданю з дня 15 лютого розпочала ся дебата бюджетова. При бюджеті промовляли з руских послів послі: Король, Романчук, о. Ковальський, Антоневич, митрополіт Сембратович і Гурик. — По прийнятю бюджету закрито сойм звичайними промовами.

Після послїдних вістий наспівших з Відня має на місце краєвого пр-зидента бар. Кравса, котрий незабавком перейде в стан спочинку, стати краєвим президентом шеф секційний в міністерстві справ внутрішних бар. Пляппарт, той самий, котрий вже минушого разу мав обняти се місце.

В четвер відбула ся у президента міністрів ки. В індішґреца конференція, в котрій взяло участь кількох міністрів, президент палати постів і предсїдателі клубів коалїційних. Нарада відбула ся над уложенєм програми робіт парламентарних аж до лат. свята Великодних; прїм у звзглядненю і то, що комісія бюджетова має аж до того часу упорати ся з бюджетом. На сій сесії мають бути також залагоджені справа валютова і справа будівель комунікаційних великого Відня. — При всіх входах до будинку парламентарного пороблено сигналі електричні, так, що на даний президентом знак можна буде в тій хвили позамикати всі входи.

В Празї закїнчив ся вчера процес „Омїаднин“. Засуджено слїдуючих обжалованих: Гольцбаха за забурєнє публичного спокою на 13 місяців вїзницї, Цїльгофера за забурєнє спокою і оскорбу Монарха на 8 лїт; Чїжека і Спаначка на 6 лїт; Терика на 4 і пів року; Кулєша на 3 і пів року; Носпїшля на 3 роки; Шульца на 2 і пів року; Маєра, Рудольфа, Рїбака, Фрезека і Рашїна на 2 роки, а Слїцку на півтора року. Прочих засуджено на карі від одного до 13 місяців вїзницї.

З Петербурґа доносять, що вже в найближших часах має настати нове хоч незначне збільшенє ґарїзонів сторожі пограничної. Міністерство війни визначило також потрібні суми на будову чотирох маґазинів для артилерії в Варшаві і великої касарні в Малкині.

В італїйськїм парламенті предложив вчєрз Кріспї закон фінансовий Дефіцит на 1895 р. представляє суму 177 мільон лїр. Довги виносять пів мільярда Правительство думає заощадити через децентралїзацію адмїністрації 45 мільонів. Що-до стану облоги на Сицилії і в Массі Каррарі, то заявив Кріспї, що заведєне его було зовсїм законне і оправданє, як то парламент буде мати нагоду о тїм переконати ся.

Виходяча в Заставі радикальна сербска часопись „Застава“ оголосила очевидно інспіро-

вану з Білграду статую, в котрій доказує, що династія Обреновичів не єсть вже гідна засідати на сербській престолі. Але й Караджовичі не мають права до сербського престолу, бо они вже переродили ся. Не позістає отже нічого, лиш вибрати нового короля споміж князів дому Романових (російської родини царської). Тепер найдогідніша пора до того і сербські патріоти та сербський нарід повинні заявити свою волю. Програмою радикальної партії повинно тепер бути: прогнание Обреновичів і вибір російського князя.

Дрібні вісти.

Буковинський сойм закрито минувшої суботи. Послїдні дні нарад соймових були дуже бурливі. Справоздання із тих нарад подамо докладно в слїдуючих числах.

Іменования і відзначеня. Міністер просвіти іменував суплєнта при гр.-прав. висшій школі реальній в Чернівцях, Константина Максимовича дійсним учителем при гімназії в Радівцях; далше надав професорови при черновецькій гімназії, Іванови Бумбакові характер осьмої разї. — Его Величество іменував постановою з дня 14-го с. м. членами Ради Шкільної краєвої на протяг 6 лїт: рим.-кат. пароха Йосифа Шмїда, професорів гр.-прав. теології Сидора Ончула і д-ря Омеліана Воюцього, евангел. пастора Йосифа Фроніуса, председателя жидівської громади віроісповідної Нафталя Тітінгера, директора семинарії учительської Дмитра Ісопескула і професора гр.-прав. висшій школи реальної, Єротея Пігуляка.

Цінний здобуток для буковинської Руси є іменоване професора Єротея Пігуляка членом Ради Шкільної краєвої, котре сим днями наступило. Перший се раз засїде Русин в Раді Шкільній краєвій, бо доси ще ніколи жаден Русин там не засїдав, хїба святищенники гр.-католицькі яко заступники віроісповіданя. Помимо всїх ворожих заходів і старань наших противників, аби не допустити жадного Русина до сеї важної влади міністерство вислухало просьбу Русинів і предложило пісареві до іменованя сим разом также і одного Русина проф. Єротея Пігуляка. Мусимо щиро заявити, що міністерство зробило як найліпший вибір, покликуючи п. Єротея Пігуляка на се становище, і що вся Русь буковинська сим іменованем дуже урадована. Проф. Єротея Пігуляк відзначає ся глибокою наукою, світлим умом і горячим серцем; ми переконані, що найвишша шкільна власть краєва придбала в нїм мужа, яких не багато в нашім краю, що тілом і душею відданий справі освіти народної і певно не мало прислужить ся єї, маючи тепер ширше поле до діланя. Маєм повну надїю, що міністерство, котре оказало Русинам на Буковині сим іменованем повну прихильність і виявило зрозумінє справ, довершить сей акт тим, що поручить п. Єротею Пігулякови інспекцію руских шкіл. Сего вимагає не сама тільки справедливість, але конечна потреба, а вже-ж ми глибоко переконані, що п. Пігуляк сповнить свою задачу сумлінно, і яко одинокий заступник Русинів в Раді Шкільній краєвій своїм виступленем зуміє з'єднати собі загальну повагу і задоволенє. Поздоровляєм нашого одинокого заступника в Раді Шкільній краєвій як найщирїше і бажаєм ему як найбільше успіхів.

На „Руский Народний Дім“ в Чернівцях, котрому Волохи, злучивши ся з двома виродними Русинами Волином і Тиміньским, не дали тепер жадної заплони в соймі, зложили з того поводу п. Антоній Лохановський, дїдач Ставчан і посол 50 зр., двох добродїв, котрі просили, аби їх їм не назвати по 50 зр., далше чесні газди з Топорівців 12 зр. 12 кр. (На се зложили: Петро Геліч 1 зр., Николай Яремко 50 кр., Василь Двірничук 1 зр., Іван Пригар 20 кр., Штефан Дмитрук 33 кр., Іван Пашкевич 20 кр., Семен Макаренко 1 зр., Михайло Гуцуляк 83 кр., Танаско Романчук 33 кр., Митро Сопрович 20

кр., Георгій Данилюк 33 кр., Михайло Губчак 33 кр., Танаско Сухолотоцький 33 кр., Іван Яремко 20 кр., Георгій Попович 33 кр., Василь Сопрович 20 кр., Думитраш Макаренко 33 кр., Тодор Томащук 33 кр., Георгій Чаглей 33 кр., Григорій Гарасим 50 кр., Василь Илашук 17 кр., Тодор Стінковий 46 кр., Тодор Скрипник 20 кр., Николай Гарасим 33 кр., Ілля Гуцуляк 33 кр., Іван Гарасим 17 кр., Георгій Гарасим 33 кр., Митро Геліч 33 кр., Митро Илашук 50 кр., Георгій Козуб 17 кр., Андрій Василичук 33 кр.) Всім тим добродїям щире спасибіг за їх щедрий дар, а ворогам „Руского Народного Дому“ найсе буде доказом, що наше товариство не пропадає, хоть би вони і як против него ворогували. Маємо повну надїю, що за приміром сих щедрих добродїв ідуть і иньші Русини, і прихильники Русинів, і покажуть Волохам і виродним Русинам свою гідність народну і людську тим, що запоможуть щедро нашу народну святищу.

Дієцезальна конференція гр.-прав. відбуде ся 6. марта с. р. в палаті митрополічій в Чернівцях.

Сими днями появилася нова книжочка п. з. „Они щитъ (бѣдопѣтѣ) нашего народа“, написана святищенником Александром Манастирским, а друкована в друкарни арх. Сильвестра Морара-Андрієвича в Чернівцях. Темат книжочки не зле переведений і придала би ся она до читаня для наших селян, коби не була написана мішаниною изиковою, якою і сам автор не говорить, і котра відбирає єї майже всю вартість.

Картки упізнєня висилає з сим числом наша адміністрація в тїй цілі, щоби шановні предплатники знали, з якою сумою залягають в адміністрації з кінцем першого чвертьроку 1894 р.

Вовки заїли в Рускій Молдавії одну селянку. Ішла она до другого села через гори і в дорозі напали єї вовки і роздерли на кусні та пожерли єї так, ще лиш голову з неї найдено.

Скажений пес покусав в Вишних Шерівцях селянку Варвару Пілявську, побіг відтак до Жучки і укусив там сядячого на коні драґона. Пілявську відслано до закладу лічничого д-ра Бабеша до Букарешту.

Вправи резервістів. Дня 15. лютого оголошено в дневнику розпоряджень для армії приписи, дотикаючі вирав резерви і резерви доповняючої. Після тих приписів установлено час вирав офіцерів резервових, кадетів, а також для кадетів доповняючої резерви на 28 днів. Офіцери резервної від трену мають відбувати перші і треті вирави в осени при виравах з возами а другі на весну, в маю і червні. Для резервістів і резервістів доповняючих виносять вирави 13 днів, для кінноти 21 днів.

Близнюки перед судом. З Чинїнат в Америці доносять, що там ставав сими днями перед судом за крадіж дерева будівельного якийсь Італїєнець Запоні, котрий немалого клина забив своїм судиям. Хоч свідки зізнавали, що то він крав дерево, то однаков він того виправ ся, казав, що невинний, бо то був его брат, близнюк зовсім подібний до него. Визначено розправу на другий раз і тогди явили ся оба брати близнюки, убрані зовсім однаково і аж тепер суд знайшов ся в ще більшій клопоті, бо не можна було ніяк розізнати, котрий властиво з них крав, бо і судия і свідки що хвиля баламутили ся уважаючи одного за другого. Розправу треба було для того відročити.

Пятьсот людей на кризі. Коло міста Гельсінґфорсу у Фінляндії в Росії на мори фінляндськїм відорвала ся від берега велїчна крига, на котрій в тїй хвилі було около 500 людей, переважно дїтей і жінок а також і багато конний. Треба знати, що на далекій півночі море замерзає і покриває ся так грубою верствою леду, що по нїм можна не лиш безпечно ходити але й їздити. На побережах всхідного моря і его заливів, як напр. залив фінський, їздять і ходять люди майже завжди зимою, бо ледом дорота і коротша і лекша. Так було і тепер, коли стала ся та нещаслива пригода. Люди з побережа прибігли були на поміч, але не могли нічого вдїяти, бо крига відїїшла була далеко від берега, а відтак і розломилася на дві часті.

Одна, менша часть криги, на котрій було 75 людей і 18 коний, відїїшла була на мильо далеко і людей та коні виратовано; що стало ся з другою, більшою частию криги, на котрій було кілька сот людей, не знати.

Женьска гімназія у Відні. Дня 18-го н. ст. лютого скінчив ся перший пірїк в віденській гімназії жіночій. В гімназії були дві перші класи, а класифікація випала, якъ слїдує: В I-ій класї на 21 учениць одержало 10 свідочств з відзначенем, а 11 з першою класою; в класї II-ій на 28 учениць одержало 15 свідочств з відзначенем, 11 з першою класою, а 2 з другою.

Поплив з водою. Один з найдорожших і найціннїйших образів віденського малра Макарта, вартости 15.000 зр. поплив з водою і его доси не відшукали. Річ буга така: Гр. Енген Зичльї дістав був по своїм батьку, що недавно помер, его портрет, мальований Макартом. Той образ казав він привезти до Будапешту, щоби там маляр Карлош зробив з него копію. Слуга графа, що нїс той образ до малра, сїв собі на омїбус коло візника і держав образ в руках. Саме, коли переїздили ланцуховим мостом на Дунаю, вирив вихор образ слугі з рук і кинув ним у воду. Слуга побіг зараз ловити образ, але не міг нігде знайти човна над рікою, а коли наконєць знайшов, то властитель човне не хотїв ему его дати. Образ плив тимчасом якийсь час по воді аж наконєць щез і доси его не відшукано.

† **Отілія Єх,** учителька народної школи в Скалі, померла дня 23. лют. лютого с. р. о год. 2-ій пополудни в Чернівцях. Покійниця була ревною патріоткою і з нею втратили Русини учительку-Русинку свідому своєї задачі. Пером єї земля!

НАДІСЛАНО.

Щоби занобігти всяким непорозумінням, заявляю, що я з п. Моріцом Беріґгофом полагодив ся в справі нашого спору.

Петро Геліч.

„ДНІСТЕР“

товариство взаїмних обезпечень
у Львові,

улиця Вало́ва ч. 11,

засноване на підставі концесії ц. к. міністерства справ внутрішних з дня 9. грудня 1891. р. ч. 22751, розпочало свою діяльність дня 15. н. ст. вересня 1892 р.

„Дністер“, опертий на засаді взаїмности своїх членів, обезпечає всяке майно движиме і недвижиме против шкідливого впливу вогню під найпристунїйшїми умовами і починає можливо найнижшї премії.

Всякі шкоди ліквідують ся і виплачують ся сейчас по пожарі.

Зголошеня о уділенє агенції в місцевостях, де нема агенції „Дністра“, приймають ся.

Всїх наук лікарских

Др. Казимир Пйонткевич

повернув і ординує як давнїйше

в домі при улиці Рускій ч. 12.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ

вноситься:

на цілий рік 5 зр. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горювіца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Реданция і Адміністрация

„Буковини“ знаходиться в
Чернівцях (ул. Петровіча
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюрі
редакції отворене щодня
від 6.— 8. год. вечером.

Оповідання і прилоги

обчислюються по найде-
шевших цінах.

Ч. 8.

Чернівці, дня 18-го лютого (лат. 2-го марта) 1894.

Рочник X

Буковинський сойм краєвий.

(Продовжене)

Засіданє 7-ме (дня 10-го лютого 1893.)

П. Тітінгер говорить: Коли я вчера перед перерванем сеї дебати зголосився до слова, то сталося се не для того, щоб я мав охоту брати участь в шкільній дебаті, а радше з парламентарної ввічливости, котра обов'язує мене на кілька спеціально до мене звернених заміток п. др. Вольчинського кількома словами відповісти. Я обмежуся лише на те, але-ж позовольте мені, панове, наперед зробити загальну замітку.

Не перший раз в теперішній сесії соймівий втягають нашу партію в дебат і то в спосіб цілком неоправданий, нічим не провокований. Насамперед сталося се в часі дебати над вибором викидників, коли Ви заступник маршалка чисто річезво і в уймаючий спосіб представив хід річий. В часі теперішньої дебати подобалося знов п. др. Вольчинському зараз за тим, як п. проф. Пігуляк висказав національні кривди народу руского на полі шкільництва, і то нім же котрий небудь член нашої партії висказав свою гадку о тім предметі, назвати нашу партію ворохобниками.

В тім поступованю є певна система. А се пригадує мені на веселий випадок, котрий кожний з нас в житю, особливо в молодості до-свідчив. Два противники сварять ся, дуть ся меж собою. В найзавзятішій борбі чує оден з противників, що міг би улячи і він нагло кидається на чоловіка, що саме тоді ішов собі дорогою, під тим позором, що то він причиною їх суперечки. Отсе сталося і з нами.

Не хочу запускати ся в історію, бо се по-ле уважає п. др. Вольчинський за виключно свою домінію. Я в моїй скромности просив би п. др. Вольчинського вислухати одну коротеньку замітку в тім напрямі, на що звернув вже зрештою увагу і то цілком справедливо мій передбесідник. Коли п. др. Вольчинський виводить більші права на полі шкільництва для „культурно і матеріально вище стоячих Волохів“ ніж для той misera plebs contribuens, що після історичних его дослідів завандрувала до північної часті Буковини, то я помімо найліпшої волі, не можу добачити в тім нічого иншого, як лиш достойне доповнене тої науки, яку голосить противна партія, що іменно на підставі вчаснішого поселеня в краю новинні Волохи мати більші права. Далі, коли п. др. Вольчинський чує підчас теперішньої дебати певну неохоту до чисел процентових що до людности, які в попередню навів, то просив би я его заставити ся над тим, що порівнююча статистика уважає власне процентове обчислене за найбільше переглядну методу, а з другого боку коли п. посол з питомою собі консеквенцією держатись буде тої непоборимої неохоти супроти чисел, то тяжко прийде ся ему стравити не оден предмет нарад сеї Вис. палати от нпр. справу конверзії довгу індемнізаційного, що стоїт на нинішнім порядку деннім, з єї ріжними замітками що до уділів в процен-тах і т. д.

Наконець дуже мені приємно сконстатувати, що мої заміти дотично захованя п. др. Вольчинського супроти кождоразового президента краєвого прецінь не остали без наслідків, по-

заяк п. др. Вольчинський сим разом зіпхнув вини що до даних, наведених проф. Пігуляком про волоскі і рускі школи в краю, на п. к. правитель-ство. Після гадки п. посла ціле лихо спочиває на п. к. Раді Шкільній краєвій, бо-ж школи волоскі, виказані в посліднім справозданю річним тойж Раді, не є властиво волоскі а німецкі, отже властиво заведеня германізаційні. А вина сего спочиває на п. к. Раді Шкільній краєвій, котрої головою є прецінь наш пан президент. Припу-скаючи, що п. др. Вольчинський не взяв на се-рію вчерашньої віденьської телеграми одної ту-тешньої газети о уступленю президента Кравса, так само як ми не можемо на серію брати его запевнень миролюбовости і т. д., можу я нині поздоровити п. посла за его незалежне і справ-ді мужнє становиско, яке заняв супроти п. пре-зидента і висказати ему своє признанє (Сьміх і гримкі оплески).

Потім забрав слово проф. Пігуляк: При дебаті дотикаючий Шкільну Радю краєву сказав п. президент краю, що кожний поодинокий чо-ловік має свій властивий погляд, і після сего по-гляду дивить ся на річи, яко они в сьвітї є. Сей питоменний погляд тичить ся не тільки по-одиноких людей; такий питоменний погляд і спо-сіб мислення людей переходить і на цілі народи. Кожний поодинокий нарід живе на свій лад і тільки в тім властивім ладі чує своє задоволене. Задля сих властивостей поодиноких людей і на-родів було би дуже пожитним, якби на Буковині, де живе тільки ріжнородних людей і народів, при зложеню корпорацій узглядняло ся і власти-вости населеня. Як-же наша Рада Шкільна кра-єва зложена? Чи узглядняло ся там всі народ-ности? Румуни мають там свої власні предста-вителів, котрі властивости і особливі потреби ру-мунського населеня знають, отже Рада Шкільна краєва єсть в положеню, вдоволити жаданям ру-мунського населеня на полі шкільництва. Але як має ся та річ з спеціальними інтересами шкільними Русинів? Там не має ні оден фахово-образовий Русин місця, котре ему належить ся.

Як же там заступають ся справи руского населеня? Дуже пожаданім було-б, якби при зложеню Ради Шкільної краєвої узглядняно особ-ливі властивости ріжних народів Буковини, аби до неї і представителі Русинів могли увійти, котрі могли-б заступати особливі інтереси руско-го народу. Як я вже вчера сказав, що в Шкіль-ній Раді краєвій діє ся кривда Русинам в тім і другім взгяді, то я ще тим нікого не оби-див, а ще менше підсунув я сій Раді злий на-мір і партійність. Покликую Високу палату на сьвідка і покликую ся на протоколи, що я ви-разно се сказав: „Чи се діє ся з сьвідомостию або несьвідомостию цілої Шкільної Ради кра-євої т. є. всіх єї членів, сего думати не думаю, але для Русинів все одно, бо наслідки однакові. В богато случаях ходять там о спеціально рус-кі справи, о котрих члени Ради ніякого по-нятя не мають, а рішає ся о них там часто так, що рішене певно випало-б инакше, якби засідали там Русини сьвідомі в таких справах.

Случай як в Роґоженштах, Людигоричі і т. д. не появлялись в Раді краєвій. Я не підоз-ривав Шкільну Радю краєву яко таку, як п. президент краю сказав, я тільки тим сказав, що рішає ся часто в сій Раді против руских інте-ресів, а сї рішеня впливають від впливу людей, котрі поза Радою стоять і нею кермуть, коли она собі думає, що то она кермує. Віч-

ливо але рішучо відпирюю закиди, мовби я на Радю тільки підозріне кидав; я на-вів дійсні факти. Пан др. Вольчинський навів вчера дати, котрі я минушого року і в році 1890 подав, і старав ся мене посуджувати, що мовби я умисне фальшував дати. Але скарги мною піднесені не міг він збити, і се я з жа-лем заявляю, а заявляю я для того з жалем, бо-ліше було-б, якби я не потребував був тепер заявляти, що наші скарги дійсно оправдані. Ра-до хотів би я прийняти на себе сю жертву, аби мені зроблено закид, що мої дані не треба брати на серію, що моїх закидів дійсно годі доказати. Але-ж моїх закидів годі опрокинути і для того то се не удалось і п. Вольчинському. Взагалі особливша се річ і походить віден, що кожний чоловік про все по своєму думає і су-дить, особливша се річ, кажу, пізнати, як в сій палаті поодинокі пани, що займають ся моею особою і тим, о чім я говорю, про мою особу і про мої виводи судять. Пр. п. барон Му-стаца стереотипно говорить по кожній бесі-ді моїй: „его пристрастні виводи“; такий сам спосіб присвоїв собі его понятиливий ученик п. Тиміньскій. Ті панове знають дуже добре, що то не слушно, але говорять се для стено-графічних протоколів; сьвіт буде читати їх за-мітки і після них о мені судити. Цілком про-стим є що до того становиско п. Цуркана. Ско-ро лише я щось сказав і навів факти, котрих правдивість ясна як сонце, то его постійна від-повідь на то (п. Цуркан перебиває: доказати!). Так говорить він дійсно: „то треба доказати“. (Сьміх) Коли-б я в сій палаті пр. нині сказав, п. раднику конєсторії Цуркане, нині 10 лютого (звертаючись до Цуркана), пане раднику, я саме тепер промовляю, то він би не се відповів: „то треба доказати“ (Ще більший сьміх). Пожалува-ня гідним є становиско п. др. Вольчинського, супроти мене в его послідній бесіді; нічого не опрокинув, не ослабив абсолютно жадної жало-би, так само як і инші пани, а прецінь він каже, що я не говорив правди. Я пр. зіставив ті наведені мною 333 громади в р. 1890-тим на підставі інформацій, котрі засягнув я у осіб найбільше міродайних. Я одержав ті цифри і да-ти від одного і від другого і остаточно порів-нав ті цифри; всі ті числа однак не згоджува-лись і то річ цілком ясна при таких числах. В краю маємо громади і присілки, одна громада має вже школу, друга ні, а тому що тут бесіда о школах, то я і присілки громад зачислив вже між самостійні громади, з віден походить, що в р. 1890-тим було 333 громади а в році 1893 тім окол 10 більше. На підставі того сюди зовсім не належачого виводу хоче п. др. Вольчинський кинути тїнь на все инше, о чім я говорив. Бе-ре він пр. спеціально гр. прав. школу народну в Чернівцях. Які ті пани хитрі! Саме найгірше місце для себе вибирають, щоби тим способом всім бачи забити. П. Вольчинський вчитує пр. з моєї бесіди з минушого року, що гр. прав. школа народна се нещасте для Русинів буко-винських. Він лиш отсе наводить а промовчує все, чому я так казав. Отже чому, мої панове? Ся школа не є звичайне нещасте, се страшна хвороба, се рак, що точить Русинів на Буковині. (Звертаючись до др. Вольчинського): Любий пане Докторе! Ви пр. не знаєте, що в тій школі дав-нійше учили пять годян тижнево мови волоскої а рускої лише дві (п. др. Вольчинський: Не прав-да) і то в двох відділах. Ці, йно на мою

жалобу і на мої поновні домагання улажено сю річ так, що нині має там учити ся тихжево три години волоскої а три рускої мови. Чи справді так діє ся, не можу сказати, бо як згадаю події в Рогожештах і т. д., то тоді мушу про все по своєму думати. Чи не показував я тут документи, як в тій школі навіть імена дітей перехрещують ся? Чи-ж не доказав я, як та школа не дає, аби з рускої молодіжки виросла руска інтелігенція, бо вівечить її в користь Волохів. І се має бути байдужним для народу руского? Ви вказуєте на те, що волоскі школи заклали бояри. Але-ж чейже не в тій цілі, щоби там румунізовано рускі діти?! Рускі діти є тут, думаю, не на те, а коли так, то тоді най панове бояри посилають до тих шкіл виключно свої діти, або най беруть під свою опіку, коли вони такі до бродії людей, діти з волоского села і виховують їх по волоски, але не можна закладати в тій цілі школу в рускім селі, щоби через Раду Шк. кр. припеволувати рускі діти учити ся по волоски! Преці школа має інші цілі а не румунізаторські.

Ще раз константую, що ще ані раз, а навіть ні однісенької моєї жалоби ніхто з тих панів не опрокинув. Ті пани навіть не пробують сего, а по prostu або кажуть на все: неправда, або що найбільше кидають тінь на все. Я кожного часу готовий яку небудь можливу похибку поправити, скоро єї докажете, але се поспідне ані раз досі не стало ся. (Славно! славно!)

Відтак п. др. Стефанович говорить: Мое сторонництво не брало би певно уділу в дебаті шкільній, а лишило би се більше поклонним до сего послам, хотий і ми є і все будемо приятелями школи, коли-б вчора не апострофували нас два послы іменно п. Пігуляк і Вольчинський. Згадую нанерод промову п. Пігуляка на тому, що мені більше подобала ся, а тому, що була перша. Обі бесіди мали отсе сильне, що містили в собі оправдані жалоби на зле ведене шкіл народних зі сторони властей шкільних, ізза через що ті школи звели ся на ніщо. Се правда. Говорять, що школа не osiąгає своєї цілі, бо наука не відбуваєсь в ізиці матерній. Коли хто, то саме наша партия, найбільшу вагу кладе на те, щоби учено в матерній мові без взгляду чи она німецька, руска, чи волоска. П. Вольчинський думає, що саме консерватини послы більшої посілості повинні постарати ся о те, аби усунути борбу на поли шкільництва. Що-ж маємо ми робити? Я думаю, що він від нас нічого иншого не жадає, як щоби ми причинили ся з своєї сторони до втворення коаліції. Бо скоро ми поладимо всі спори що до шкільництва, то після моєї думки усунемо ми все, що тепер стоїть на перешкодї до взаїмного порозуміння. Ми певно готові до того причинити ся, але-ж ми слабі, щоб се перевести.

Коли така коаліція настане, тоді заволодіє мир і лад. Куби і п. Вольчинський стремів до утворення коаліції на лад віденської для добра держави! Але-ж до здійснення такої коаліції треба иншого могучого чинника, а таким в першій лінії був би п. президент краєвий. Він то передовсім є поклоняний бути посередником межі партиями, але-ж на жаль мушу констатувати, що п. президент краєвий досі нічого в тім напрямі не робив.

Взагалі президент краєвий займає досі дуже дивне становище в справах краєвих. Він звичайно мовчить. Нині п. президент забрав виправді слово, щоби опрокинути всі закиди зроблені Раді Шк. кр. Чи се єму удало ся, то осудить Ви, мої панове, самі. Думаю, що се єму не удало ся. П. президент ужив стародавньої формулки і сказав, що саме в тім лежить доказ, що власть шкільна сповниє свої обовязки, що ніхто з неї не є задоволений. (Сміх).

Що-ж до резолюції п. д-ра Рота, против котрої рішучо виступив п. Калінеску, то она є впливом ухвали Вис сойму з дня 16-го мая 1893. Зі взгляду на се, що не можна вже більшї подати накладати на людність на потреби шкіл, бо-ж і так нарід стогне під тягаром податків, порішив сойм, щоби Виділ краєвий подумав над иньшим способом, аби фонд шкільний збільшити. На тій підставі виготовив Виділ краєвий меморіал до міністерства просвіти, де зазначив, що в тій цілі можна потягнути гр.-прав. фонд релігійний до більшої субвенції. Здає ся мені, що

маємо ми право домагатись від найбогатшого дідича (гр.-прав. фонду релігійного) жертви для бідної людности. Якої неконсенсусної допустили би ся Ви, коли-б голосували проти резолюції п. Рота, як сего хоче п. Калінеску?! Явно дали би Ви вашому Виділові краєвому (він прецінь вийшов з Вашої більшости) грімке вотум недо-вірія. (На лівиці: Так є!) Ми не будемо жалуватись, коли Ви виступите проти Вашого Виділу краєвого; то нас ні болять ані свербить. (Веселість). Хочу лише зазначити, що коли Ви відкинете резолюцію п. Рота, то даєте не лише вотум недовірія Виділові краєвому, але і спаралізуєте его чесні змагання для добра краю. (Гучні оплески).

Посол бр. Мустаца відповідає на виводи п. Пігуляка і каже, що Рада шк. кр. зовсім не винна тому, що в наведених послом Пігуляком громадах заведено лизик волоский яко викладовий. Яку мову викладову має завести ся по громадах, о тім рішає Рада шк. кр. по вислухавши бажань громади, де заводиться ся школа. Заводить ся проте таку мову викладову, якої хоче громада, коли нема проти того протесту. Коли отже заведено мову волоску, то п. барон робить заключенє, що самі Русини хотіли викладової мови волоскої. Ліпше було би, каже п. барон далше, коли-б Ви лишили нам заступництво народу руского, ми ліпше стерегли би его інтересів. (Сміх, протести!)

Що дотичить резолюції п. Рота, то робить п. барон закид п. Ротом, що він внутрішні справи Виділу краєвого витягає перед сойм, а се річ зовсім не добра. Виділ краєвий не за-менував на своїх заступників в Радах шкільних повноваж. Поляків, помімо їх 20-літньої похвальної служби в округах кімполонієскім і сирецкім тому, бо не заходила потреба іменувати радників польської народности. (Голоси: Чому-ж іменовано їх давнійше?!). Що-ж до виводів п. д-ра Стоцького о консервативних Русинах, то він цілком инакше розуміє слово „консервативний“. (Славно на правах — пискання на лівиці).

Посол др. Зота замічає, що Виділ краєвий справді пішов далше, ніж сего жадала ухвалена резолюція, удаючи ся о поміч до релігійного фонду; тепер мусить направити свою похибку. (П. Стефанович: Дати єму вотум недо-вірія!) То вже инша річ. Бесідник буде голо-сувати проти поставленої п. Ротом резолюції.

Посол др. Вольчинський каже, що гр.-пр. фонд релігійний має дбати про справи релігійні. Коли н. Стоцький не знає, що мають Румуни і консервативні Русини консервувати, то я єму скажу: гр.-прав. релігію. Він дивуєсь, чому п. Стоцький свої скарги не предложив прав-ительству буковинському а намісникови у Львові. (Славно на правах).

Посол Гормузакій звертає ся проти резолюції поставленої п. Ротом. Далше починає говорити про мальверзації в справах лісних в Сучаві, але маршалок відбирає єму слово.

Посол Цуркан звертає ся також проти резолюції п. Рота. Фонд релігійний є чисто кон-фесійний. Обставини гр.-прав. церкви невід-раді; в богато громадах церкви валять ся а о будинках парафіяльних нема що й говорити. Средства фонду за малі, щоби зарадити всім потребам громад. Вже від 20 років стараєсь фонд заснувати конфесійну гр.-прав. школу ді-вочу своїм коштом, але дарма, фонд не має відповідних ср-дств. Коли вже хочемо помічи фондови шкільному кра-євому, то що-ж то шкодить, на ло-жити ще кілька крейцарів подат-ку від одного лева. (Грімкі протести!)

Посол др. Рот говорить: Я не надіяв ся, що над моєю резолюцією виявиться така широка дебата. В моїй резолюції нема нічого нового. Я хотів лиш, щоби Сойм признав, що Виділ краєвий був на добрій дорозі, коли вислав зга-даний меморіал до міністерства просвіти; далше завизвав ся в тій резолюції Виділ кра-євий, щоби на сей меморіал зажадав відповіді як найскорше. П. Цуркан був прецінь минушого року при тій дебаті, але здаєсь забув, о чім ми тоді говорили. Я преці мотивуючи мое вне-сене минушого року сказав, щоби увільнити фонд релігійний від дотації на гімназію в Сучаві і гр.-прав. школу реальну в Чернівцях а пере-

няти ті школи на кошт державний. Се прийняли Ви, мої панове, оплесками. Тепер отже мав Виділ краєвий перевести ту резолюцію. Всі члени Виділу краєвого знали добре, що згадане внесене з минушого року не містить в собі ні-чого докладного, як за велика має бути дотація фонду релігійного і тому то ділаючи в дусі того рішення звернув ся Виділ краєвий з меморіалом до міністерства. В меморіалі тім виразно ска-зано, що сойм не рішив жадати більшої субвен-ції від фонду релігійного, але-ж на підставі веденої тоді дебати і стенографічних протоколів мусіли ми набрати переконання, що така була гадка сойму. Коли ми прийнявши ту резолюцію тамтого року, зблудили, то мене тішить, що не лише я сам зблудив, але всі послы, і то для мене потїха, мати в біді спільників. П. Цуркан покликє ся на авторитет цісаря Йосифа II. і Франца I.; а я наведу авторитет цісаря Франц Йосифа I., котрий найвисшим рішенням постановив, що гр.-прав. фонд має уживати ся на цілі гр.-прав. віроісповідання і цілі шкільні, де при цілях шкільних нема слова гр.-прав. На підставі сего найвисшого рішення зарядив Цісар в р. 1872-ім ось що: „Почавши від 1873-го р. має гр.-прав. фонд релігійний через 5 років давати на цілі шкільного фонду краєвого 50.000 зр. а в будуч-ности має та субвенція що 5 років упрямлю-вати ся.“

Після сего рішення вільно отже Виділові краєвому що 5 років домагати ся підвищення сей субвенції. В р. 1873-ім уложено прелімінар фонду шкільного краєвого так, що фонд релі-гійний покривав $\frac{3}{4}$ цілого видатку між тим коли в теперішнім прелімінарі фонд релігійний не покриває і $\frac{1}{2}$ часті цілого видатку. Гр.-прав. фонд остільки збільшив свої доходи, що коли в р. 1873-ім $\frac{2}{3}$ часть видавав на цілі шкільні, то тепер ледви $\frac{1}{3}$ часть видає із своїх доходів. Слі отже після рішення Єго Величества субвенція має упрямлюватись що 5 років а 1894-го р. як раз починаєсь той 5-річний час, то чейже цілком справедлива була просьба до міністер-ства в справі упрямлювання тої субвенції відпо-відно до доходів фонду релігійного. Чи то значить сягати до чужої кишені, сли сойм просить Єго Величество теперішню субвенцію підвищити? П. бр. Мустаца закидає мені нерозвагу тому, що я внутрішню справу Виділу краєвого виводїл перед сойм. Нема жадних внутрішніх справ в Виділі краєвим! Виділ краєвий повинен жити не-наче в шкляннїм домі. Ми не повинні мати жа-дних тайн перед соймом. (Славно!)

Хочу звернути ще на одну річ увагу: п. Цуркан сказав, що сли фонд релігійний мав би дати більше на цілі шкільні, то повинно се бути виключно для гр.-прав. громад. З тим цілком годжу ся. І так на Буковині значна більшість гр.-прав. людности. Коли-б фонд релі-гійний був такий ласкавий спомогати гр.-прав. громади в цілях шкільних, то для иньших громад на ті самі цілі найде ся досить средств і тим способом фонд шкільний не був би певно тяга-ром для людности. Не хочу далше над сею темою розводити ся, лише повторю ще раз, що в моїм внесеню не містїть ся нічого більше, як лиш то, щоби сойм немов санкціонував то, що Виділ краєвий зробив.

Тепер же приходжу до того, що п. бр. Му-стаца відповів мені в справі обсади окружних радників шкільних. П. барон каже, що тут не ходило о особи а о річ саму, він принускає далше, що дві чи три особи тому не вибрано до окружної Ради Шкільної, бо они належать до польської народности. Чи-ж то повинно бути мотивом, не вибрати їх до окружних Рад Шкіль-них? Чи-ж не повинні ми тішити ся, коли най-демо радників, котрі чинно і енергічно беруть ся до діла? І так дуже тяжко найти відповідних людей на ті становиски!

Коли ми маємо таких людей, як се було в окрузі кімполонієскім, коли они за свою довго-літню діяльність удостоїлись навіть похвали від Виділу краєвого, то справді неслухна річ усу-вати їх тому, що не належать до Вашої партії.

Хочу ще кількома словами відповісти п. др. Вольчинському. Він говорив много про тен-денції ісрмаїзаційні на Буковині, котрі ще й тепер існують. Я вже від десятиок літ шукаю за таким Волохом, котрий би на Буковині знімав ся. Робив я се і з моїм покійним приятелем проф.

д-ром Томащуком і пізніше, але так не udało ся мені відшукати ані одного зніщеного Волоха. Шукаймо також хоть би за одісеньким Волохом, котрий би зрушив ся; такого також ніде не знайдете! Але якби я хотів назвати Вам тих, котрі мимо того, що є руского походження, стали Волохами і чують ся Волохами, то мусів би я Вам навести цілий шематизм. (Др. Вольчинський: Тривайте далі!) Не може отже бути бесіди ані о германізації, ані о зрущенню; але Вам, панове, можу погратувати значних поступів на полі національних успіхів в останніх часах.

Ще одно хочу замітити. Бесіди п. Цуркана і бар. Гормузакого звеніли по трохи проти правительства, як підніс се вже п. Стефанович і всі жалувались, що правительство не робить то, чого від него жадають. Прейдін і п. Цуркан сказав, що завідуване фондом релігійним є лихе). (П. Цуркан: Неправда). Він бодай підніс, що треба було зробити для духовенства, а чого не зроблено, а бар. Гормузак й жалував ся навіть, що зле заведець фондом релігійним. (Гучні оплески).

Посол Калінеску заявив по довгий промові, що противить ся резолюції п. Рота.

По річевих спростованях п. Цуркана, Мустаці, Смалі-Стоцького, Пігуляка і Рота зрік ся кінцевого слова справознавець п. Ціргофер і замкнув генеральну дебату, і засідання перервано до пополудня.

На пополудневім засіданню приступлено до дебати спеціальної над прелімінарем фонду шкільного краевого на р. 1894. В 2-ім і 3-ім читанню прийнято его резолюція п. Рота унаслідок. (До фонду шкільного треба буде на рік 1894-ий платити 16 кр. від лева податку).

Посол др. Смалі-Стоцький іменем комісії адміністраційної здає справу що до зачислення дороги через Рогізну (Баранівку) до Садагурі в категорію доріг повітових. (Закон прийнято в 2-ім і 3-ім читанню).

Посол др. Зота іменем комісії адміністраційної здає справу що до конверсії довгу індемнізаційного. Прийнято до відомості всі заходи Виділу краевого, аби при пожитті на сплату того довгу виторгувати як найліпші умови. Буковина в тім згляді виторгувала користніші умови ніж Галичина, бо дістала пожитку по 92 зр. за сто, між тим коли Галичина лиш по 91.45 зр.

Посол Ціргофер в імені комісії фінансової здає справу про внесення Виділу краевого, аби всім урядникам і слугам краєвим, винявши лікарів дати 20% додаток дорожничий. (Прийнято після внесення Виділу краевого).

Посол Гормузакій здає справу про преліминар фонду пропінанційного. Преліминар на р. 1894 ухвалено.

Посол Стефанович реферує про справи культури краєвої. Найважніше тут се, що край має заложити в ставах коло Кіцманя заклад рибний, а в Садагурі школу кошикарську, що сойм допомагає ся у правительства доконечно реґуляції рік, а для піднесення годівлі худоби жадає уставу, котрою кожда громада була-б обовязана на кожних 100 коров постарати ся о доброго бугая.

Посол Пігуляк здає справу про многі петиції по руски!

ДОПИСЬ.

Спід Черновець.

Наші злидні. Які то невідрадні наші обставини тут на Буковині! Дуже докладно представив в соймі нашу недолю професор Пігуляк і др. Стоцький, за що дай Боже їм здорова. Вони обидва обставили при тім за правами руского народу на Буковині добре і сміливо, та хоть би їх щирі заходи, труди і змагання тимчасом і не вінчали ся пожаданням успіхом, то вже хоть най знає за нас світ і за нашу щербату долю, най чують другі люди за наші крив-

ди, най вони знають за наше горе, а відкритий біль менший біль.

Наша нужда в культурнім взгляді представляє ся тим більшою, як порівнаєм наш теперішній стан з теперішнім станом річій наших сусідів Румунів. І так наші сусіди Румуни мають свою гімназію в Сучаві, а в нас такої нема; вони мають свої заклади в Чернівцях для виховання румунських патріоток, а сї заклади мають свої спомогательні інститути навіть і на передмістях Румоши, Горичі, Михальчу і т. д., а в нас того всего нема; вони мають просвітні товариства, як „Scoala romana“ для виховання мужескої румунської молодіжи на добрих патріотів, а для сих товариств жертвують вони десятками, сотками і тисячами, а їх меценати дають і по кількадесять тисяч, як недавно о. Кокирла (хоть він тих зверх 30 тисяч, котрі жертвував на „Scoala romana“ набув собі своєю працею і ошадністю в рускім приході), а в нас щось подібного дасть Віг.

Румуни в кождім взгляді стоять далеко вище нас і чому-ж в них такі видні і значні успіхи на кождім полі? Тому, бо вони поступають солідарно, сполучивши до купи всі сили наперед, а при тім тримають ся вони своєї питомої мови, котру все більше образують і мають своїм мові відповідну від перед 30 літ установлену правопис, що чим раз більше стає ся фонетичною, котру вони впрочім цілком справедливо не вважають за саму ціль, але за средство вздуче до цілі.

А як стоїмо ми що до культурних наших успіхів? Лихо, дуже лихо, а то тому, бо наші сили розбиті, а стремлення наші ідуть одні против других.

Правда, більша часть просвічених наших людей трудить ся безупинно на чисто народнім ґрунті. Сеся наша інтелігенція стараеть ся, свій нарід — уважаючи его яко частину 20-мільйонного малоруского народу за самостійний руский нарід, окремий від московского і польского — просвітити, его припровадити до національної самосвідомости і его піднести матеріально, морально і інтелектуально; по на превеликий жал не ідуть рука в руку з сими добромислячи і для свого народу спокійно ділаючи людьми многі другі. І так одні з сих послідних замість своему (мало) рускому народу служити російським ідеам і замість трудити ся над поліпшеннями долі свого (мало) руского народу займають ся обєднательними мріями і силують ся народом вговорити ту нісенітницю, що він (наш нарід) з московским оден нарід, з чого нашому народови тільки користі, що з торічного снігу.

Но недоста. що такі „господа“ нічо не ділають хосенного для свого народу, вони сміють ще труїти нагбі ет орбі (цілому світові), що вони єдині заступники і добродії руского народу на Буковині а не народові, котрі суть правдиві народолюбці і котрі часто з самопожертвованем трудят ся для добра руского народу на Буковині.

Другі знов з наших людей злучили ся споза своїх особистих користей з верховодячими Румунами, та розуміють ся, що сесі наші люди крім собі самим нікому з руского народу нічого-гісенького доброго не ділають.

От такі то на велике наше нещасте многі наші люди.

І чи-ж можливо нам в виду того, що одні з наших людей пішли в найми російщині а другі пішли в найми румунщині — а деякі одним і другим — і не служать своему народови але чужим богам, на полі просвітнім, економічним і моральним робити значні успіхи? Чи-ж можемо ми при таких наших обставинах, що одні з наших людей ділають ся прихвостнями Москалів, а другі робять ся прихвостнями Румунів, мати в чужих просвічених людей якесь значіне? А вже не з пиншого лиш з такого поводу сказав учений німець др. Рот на посліднім соймовім засіданню в Чернівцях: „ми з такими Русинами, котрі є лишень причіпкою Росаянів, Поляків, Румунів, Мадярів, не можемо числити ся.“ Та не лиш Німці, але такі ніхто в світі не схоче з нами числити ся і нас поважати, коли межі нами будуть такі люди, котрі

не своєму народови, але задля особистої користі дають ся на услуги иньшим народам (Росіянам та Румунам або Полякам та Мадярам) а о тім, аби ми при таких наших обставинах як дотеперішнім в культурних успіхах могли дорівняти нашим сусідам і співжителям Румунам нема і бесіди.

Отже треба всім нам сконсолідувати ся та віддати ся всеціло лиш своєму рідному рускому народови на услуги, всі ми повинні під наш народний пропор ступити і его високо держати, та таким чином зможемо другим народам дорівняти тай у чужих значіне і поважане собі приобрісти.

Правдолюб.

Перегляд політичний.

Докладнійші подробиці о програмі праць ради державної слідуєчі: Перед святами відбуде ся найбільше сїм або всім повних засідань. Ферії розпочнуть ся 16. марта; по латинським Великоднім сесиям потребає до зелених свят. Крім проєктів поданих в попереднім числі „Буковини“ мають полагодити ся в першій части сесії: торговельні договори з Іспанією і Румунією і удержавне доміє складових в Трієсті — Бюджетова комісія буде скликувана в дні вільні від повних засідань і мусить старати ся полагодити бюджет перед Великоднем, бо в біжучій сесії мають ще полагодити ся: внесення що до прискорення карного кодексу, закон о сплатеню каринтийської позички, закон о обовязку мелодвання осіб належачих до загального ополчення і справа обезпечення ческих і стирійських залізниць льокальних.

На засіданню комісії бюджетової жадав пос. Пининський ревізії закона о належитостях і вніс резолюцію стремлячу до зниження податку за перенесення маєтків селянських з властителя на властителя, а пос. Кайцль поставив внесення, що би ще сего року знесено стемпель дивенікарський і календарський. По промові міністра фінансів Пленера прийнято резолюцію Пининського і Кайцля, сего послідного тільки що до дивенікарського стемпеля.

На понеділковім засіданню палати послів міністер скарбу Пленер вніс три проєкти закона в справі викупу державних нот і зменшеня державного довгу біжучого при помочи частинних переказів гіпотечних.

Перший проєкт постановляє: Після договору, заключеного між міністерствами скарбу обох половин монархії, будуть витягнені з обігу 200 мільйонів державних нот, котра то квота обіймає цілу категорію одвогільденових і частину п'яти- і п'ятидесяти-гільденових нот. Далше пущане в обіг одвогільденових штук устане зовсім. Они полишать ся в обігу до 30. червня 1895 р. Державні каси будуть їх приймати до 31. грудня 1895 р. Викуп буде відбуватись до 31. грудня 1899 року, почім устане обовязок викупу. Викуплювати будуть оба правительства при помочи виданя 40 мільйонів зр. в штуках одво-коронових і одво-гільденовими штуками і банкнотами, котрі доставить австро-угорський банк за зложенем 20-корон вок. Оба міністри скарбу зложать 20-коронівки до висоти 160 мільйонів в відношеню до тих квот, які платять обі половини монархії на спільні видатки. Австро-угорський банк може ужити то золото лиш на покритіє в заміні видаваних банкнотів. Банк віддає правительствам стільки срібла в срібній монеті обіговій, скільки правительства будуть потребувати. Правительства застерігають собі право зажадати на поворот золото за зворотом одержаного срібла обігового або банкнотів. Супротив того, що привілей банку уливає з кінцем 1897 року остаточна угода буде заключена при відновленю привілею.

Другий проєкт віддає міністрови дальших 112 мільйонів зр. в 20-коронових штуках до тої скількості золота, яку вже вибито після валютного закона.

Третій проект уповажнює міністра скарбу до зменшення біжучого довгу о 30 мільонів зр., виданем частинних переказів гіпотечних, без означення речиза; видане наступить, скоро правительством признає, що наспіла відповідна пора. Ані нові перекази гіпотечні, ані державні ноти не можуть бути видавані заступуючо. Средства грошеві мають бути достатчені задля випущення рент, опроцентованої найвище в відношенню 4% від ста.

Потім правительство внесло проект закона в справі управління округу управління декотрих галузей торгівлі і промислу. Остаточно внесено проект закона о увільненню коронної позички міста Відня в сумі 35 мільонів від належитостей скарбових.

Пос. Барвіньський виїс при кінці засідання нагале внесене, щоби признати 500.000 зр. державної підмоги для навіщених торічними нещастями в Галичині.

Президент міністрів Віндіш Гред повідомив провідників коаліційних сторонників: Гогенварта, Гайльсберга, Бенюго і Коронінього про точки засадничі виборчої реформи і запросив їх на наради, котрі розпочнуть ся сими днями.

Дрібні вісті.

Аудиєнцію у цесаря мав дня 26 лютого маршалок кавалерійський Луїс. Цілюю сї аудиєнції було зложено подяки в імені краю за щедрий дар 10.000 зр. для потерпілих від повені в році 1893. Монарха прийняв кичливо завдячності.

Іменоване. Завідатель уряду поштового в Сучаві п. Касіян Соновіцький іменований головним касієром при дирекції пошти в Чернівцях.

Признання для наших послів наспіли даліше від ради громадської в Виженці, коло Вижиці, і від численних громадян з Слободи і Паранча, в котрих висказує ся послам довіріє і подяка за їх неустрашиме виступлене в соїмі в обороні покривдженого народу.

Агітація. В горах вижицького повіту веде ся від кількох днів оригінальна агітація. Двох селян з Бергомету над Серетом, Юрій Гавалечка двірник і Василь Перепелиця, прибравши собі до товариства Франца Куту, писаря і жида Абрагама Ілика з Лукаця, вандрують враз з гр. прав. священником з Лужан. Даном по цілїм повіті, та збирають підписи мужиків на вотум недовірія для руских послів др. Стоцького і Пігуляка. Агітатори сї були до тепер в Ростоках, Мариничах, Петрашах, Устю-Путилові і Дихтинці. Приходять в село передають они насамперед місцевому священникови рекомендаційні листи Ник. Василька а потім при помочи священника силують людей до підписування чистих аркушів паперу, котрі має ся долучити до вотум недовірія. Двірникам кажуть навіть прибавати печатку громадску. А коли хто питає, на що сих підписів, то кажуть коротко: „сего треба бр. Юрієви Василькови з Бергомету“. — Чи-ж се не комедія, а потому скажуть, що парід висказав свій суд...

Електричне освітлене. В середу виїшовреченє до виношеня оферт на переведене електричного освітлення в Чернівцях. Оферти внесли лише дві фірми а то фірма Сіменс і Гальський і фірма Кременицький, Майер і Спілка.

Розв'язане читальні. В Хлівишу розв'язала ся добровільно „Руска Читальня“. Не вжеж єї там більше не треба? Дуже сумно.

Зміна гарнізону. Буковинський полк драгонів має в серпні с. р. перейти з Черновце до Бережан, в Галичині, а на его місце прийде до Черновце 14. полк гузарів.

Конкурс розписаний на одно місце учителя для класичної філології, а на одно для языка руского, яко предмету головного а філології яко фаху побічного при черновецькій гімназії, даліше одно місце учителя для вільних рисунк в при гр. пр. школі реальній в Чернівцях. — Речинє до подаваня на два перші місця до 5. цвітня, а на послідне до кінця марта с. р.

Концерт дає в неділю, 4. марта, львівське польське товариство „Ехо“ в читальни польській в Чернівцях.

Нещасні випадки. Недалеко Горичі коло Черновце заломив ся на Пруті лід в хвилі, коли тудя переходив селянин Костян Галуш. Нещасливий упав до води і згинув під ледом. — В Білї ударив 26 лютого кінь так сильно селянина Теодора Чорнія, що той упав неживий на місці. — В Йосиф-Фальва замкнув ся зійшовший з ума селянин Антін Юча в коморі, обрізав собі братвою ніс і уха і поперетинав собі жилу на руках і ногах, через що для впливу крові закінчив жите. — В Лужанах повисив ся Гіслюдар Дмитро Ісаєнко на дереві в своїм огороді. Лупив по собі жінку і осьмеро дітей. — В Стріжї убило в лісі дерево робітника Прокопа Стругара. — Нарубок Георгій Дучак з Білої стріли при весілю з пістолета набитого кукурдзою так неосторожно, що вистрілив око Єлені Басарабі.

Збори пов. тов. учительского в Сереті, що відбули ся 11 с. м. в Тереблештах, висказали одностайно своє негодоване редакції московсько-румунізаторської газети „Вук. рад. Blätter“, котра виставила на сміх учителів через видруковане статей руских з орфографічними похибками. Заразом ухвалено просити красну Ряду Шкільну, що спмагає сю газету матеріально, аби в інтересі руского шкільництва приказала редакції уживати в руских статях нову офіційну правопис, і положила кінець далішому баламученню учителів, а то тим більше, що в волоських статях уживаєсь також нова правопис.

За убитє стражника скарбового в Синівцях долішних ставав дня 22 с. м. перед судом в Чернівцях селянин Кость Бойко, славний пачкар. Синівці лежать над румунською границею і не диво, що там пачкарство цвите а стражників скарбових там дуже не любять. Селяни в тім селі відгрозувались вже від давна, що убють котрого із стражників, а найбільше відгрозював ся молодий Бойко. Вночі 13 падолиста 1893 р. виділи люди Бойка, як він ішов зі стражником Францом Ливбером, котрого опісля найдено убитого. Сьвідки селяни з Синівце зізнавали, що виділи, як Бойко убив стражника, вдаривши его палицею по голові, але Бойко виправ ся всякої вини і казав, що ті сьвідки лиш із злости на него так з знають. Бойка засуджено за убитє на 5 літ тяжкої в'язниці.

Капітани адютантами полковими. Після дотеперішних постанов міг бути адютантом полку навіть наймолодший підпоручник, если визнавав ся сильним характером, знанєм і если давав поруку, що зуміє держати тайну. Яко управитель полкової канцелярії є адютант важною і мірдажною личностею. Новий міністер війни бар. Кріггаммер, хоча, щоби се становище лежало в досвідніших руках, порішив тепер, що полковими адютантами мають бути капітани. Се розпоряджене входить в жите з днем 1 н. ст. май с. р. Дотеперішній адютант полинить ся на становищі яко „другий полковий адютант“ і буде займати ся виключно справами канцелярїйними після вказівок старшого адютанта, капітана. Розпоряджене має бути переведене найперше в полках піхоти стоячих залогою в Галичині.

Замерзле море. З Севастополя доносять, що море Азовське цілковито замерзло. Щось тако не дучало ся ще з морем Азовським за людської пам'яті. Саві перебігають у всіх нацїрмах величезні простори леду, котрого грубість виносить більше як метер. Вночі чути безстанно лоскіт подібний до грому; се походить від води, що замерзає що раз глибоше.

Купіль в лазні. В Городенці, як звідтам пишуть, лучила ся минувшої п'ятниці така пригода. До нової зреставрованої лазні зійшло ся

того дня множество, бо около 300 жидів, щоби викупати ся. Коли вже всі, жади пари, були в середині, пукла рура при кітї, а велика сила горячої пари набігла між жидів. Від пари погекло ся кількох жидів і один робітник. Зробив ся переполох; всі жиди почали втікати дверми і вікнами, лишаючи все своє лохмоте в лазні, та з криком: „Ай вай, ес брент!“ вибігли на улицю так як були в лазні. Але що на дворі було студено, то всі, не розбираючи довго, пустили ся наздогін один на перед другого улицями домів. Люди аж клали ся зі сміху, що серед такої сніговиці, яка була тої п'ятниці, появило ся тільки жидів та так „по літньому“ прибраних. З тої пригоди ворожать в Городенці, що єсть надія на ранню весну.

† О. Михайло Малиновський, вислужений архидіакон львівської митрополічної капітули, голова галицько-руської Матиці, многозаслужений письменник на полі історії галицько-руської церкви і єї єрархії, помер у Львові, дня 25. с. м. в 82. році житя.

Tinct. capsici compos.
(Pain Expeller)

приладжена в аптїці Ріхтера, Прага, загальнозвісне втиранє, лагодяче біль, можна дістати по ціні 1 20 ар., 70 кр і 40 кр за фляшку майже в кожній аптїці. При закупнї треба дуже уважати і брати фляшки лише з охороною маркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера аптика п'д Зол. Львом, Прага.

Вже готовий

Буковинський православний

КАЛЕНДАРЬ

на рік

→ **1894.** ←

Зміст: Календар церковний і астрономічний, сьвята червоно друковані. Часть інформаційна: всі належитості штемпелів, план їзди і тарифа всіх буков. і галиц. залізниць. Устав церковний, богата і ілюстрована часть забавна і наукова, оповіщена.

Ціна 40 кр., з поштою 45 кр.

Висилає ся лиш за гроші або на замовленя.

АДРЕСА:

Товариство „РУСКА БЕСІДА“ в Чернівцях
ул. петровица ч. 2.

Літературне Товариство

„РУСКА БЕСІДА“

в Чернівцях,

улиця Петровица ч. 2.

має на складі: Ілюстровану

„БІБЛІОТЕКУ ДЛЯ МОЛОДІЖИ, МІЩАН І СЕЛЯН“

(редаговану Омеляном Поповичем)

року 1886. 1887., 1888., 1889., 1890., 1891. і 1892., по 1 зл. 20 кр. за роки, а всі 7 разом за 7 зл. з пересилкою 7 зл. 3 кр.

ПЕРЕДПЛАТА

платна в Чернівцях

вносить:

на цілий рік 5 зр. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горойца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация

„Буковини“ находится в
Чернівцях (ул. Петропав-
ла 2), куда все должно адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворено щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги

обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 9.

Чернівці, дня 25-го лютого (лат. 9-го марта) 1894.

Рочник X

Буковинський сойм краєвий.

(Продовжене)

Засіданє 8-ме (дня 15-го лютого 1894).

Вилучили слідуєчі важніші петиції, котрі передано комісії фінансовій: Проф. Кольбена просить о запомогу на виданє своєї дуже цінної збірки вишивок і зорів народних килимкових і т. д.; краєвий надінженер Домінік Лукасевич просить о вчисленє літ служби державної до служби краєвої.

П. Кохановский молод. поставив на-
гляче внесене підписане всіми послами:

Високий сойм зволить рішити: Поручає ся Виділові краєвому завчасу зарядити відповідні приготування і предложити Вис. Соймови відпо-
відні внесення, щоби веселий випадок 50-літнього ювілею панованя нашого Наймилостивішого, славно володіючого Цісаря і пана, припадаючий на день 2-го грудня 1898 достойно і так обхо-
дити, аби чувства патріотичні всіх жителів того краю як найліпший найшли вираз.

Маршалок говорить: Позаяк се вне-
сене нагляче і є виразом чувств патріотичних цілого населеня краєвого, тому уділяю голос внескодавцєви для узасадненя того-ж внесеня.

П. Кохановский молод. говорить: Як
знаєте, панове, всі народи нашої великої монархії приготувають ся вже тепер, щоби достойно обходити 50-літній ювілей панованя нашого Най-
милостивішого і славно володіючого Цісаря Франц Йосифа I, котрий є добродієм для всіх народів своїх і для інституцій. Слі всі народи цісарства ведені патріотизмом вже завчасу при-
готувають ся до того славного торжества, то чейже і наша Буковина не повинна остати ся по заді. І Зи панове згодите ся на мое внесенє, щоби наш край вже заздалегідь приготував ся до того торжества. Ми всі винні нашому Най-
милостивішому Пану і Цісарю вдячність, необ-
межену любов і почитанє. А що я переконаний, що на мое внесенє патріотичне згодить ся ціла Вис. палата, то уважаю за злишне дальше єго умотивовувати. Зі взгляду формального вношу, щоби се внесене передано комісії адміністра-
ційній.

Серед грімких оплесків внесене прийнято і відослано до комісії адміністраційної.

П. Тітінгер узасаднює своє внесенє, аби дати з фондів краєвих суму 2000 зр. для піднесеня дрібного промислу. Вироби фабричні, говорить бесідник, що раз більше випирають дрібний промисл. Фабрикант обертає великими капіталами, має більший кредит ніж менші продуценти. Але все таки є ремесла, котрих не годна фабрика зовсім заступити. Для тих по-
треба відповідних шкіл, аби вони могли успішно бороти ся з фабричними виробами, треба прак-
тичної науки, як найліпше і найлекше забирати ся до якогось ремесла, треба завязувати спілки і т. д., аби вони тим способом могли дорівняти фабрикам. Дрібний промисл повинні підперти і запомочи край і держава. Вже Рада державна р. 1893 признала на піднесенє дрібного про-
мислу суму 20.000 зр. І палата торговельні всіх країв коронних звернули на се свою увагу. І так буковинська палата торговельна ухвалила на сю цілє 500 зр. а рівночасно звернула ся з

просьбою до міністерства торговлі, щоби з тих 20.000 зр. депо і для Буковини дісталось. Па-
лата торговельна загадує зробити виставу ріжних машин і начиня, потрібних для дрібних промисловців і притім викладами навчати як найліпших способів виробу. Насамперед має ся шевство на гаді. Та вистава буде в туг. школі промисловій. Відтак треба би заложити взірцеві варстати для шевців, слюсарів, бляхарів і т. д., відтак треба би вислати ван-
дрівних учителів по краю, аби навчали ремісників ліпших способів і позначкомляли з ліпшим на-
чином і т. д. Надіяти ся можна, що се принесе користь краєви. Внесенє передано комісії ад-
міністраційній.

П. Др. Смалъ-Стоцкий іменем комі-
сії адміністраційної здає справу про внесенє п. Стефановича, котрим внескодавєць домагав ся будови мосту через Прут недалеко Люд-
Горичи. Справоздавєць ставить оттакє внесенє:

Високий Сойм зволить ухвалити: „Поручає ся Виділові краєвому зарядити потрібні вступні роботи, щоби насамперед дорогу, котра веде з Черновень через Люд-Горичу до Прута а звідси через Магалу і Буду до Раранча, зачислити до категорії доріг повітових. На Пруті має ся збудувати міст, а той міст має бути складовою частию дороги. На будову тої дороги і мосту має дати ся запомога з краєвих фондів“.

П. Стефанович замічає, що єму не ходило о запомогу на будову мосту повітового, але о будову на кошт краєвий, отже се має бути міст краєвий. Він думає, що переведенє такої роботи не можна поручити комітетови дороговому, бо сей не розпоряджає відповідними технічними органами. Бесідник обстає при тім, щоби міст збудовано на кошт краєвий і ставить внесенє, щоби ту справу вернути назад комісії адміністраційній до ліпшого обдуманя. (Прийнято).

П. Стефанеллі реферує про ту часть справоздання Виділу краєвого, що дотичить справ громадських. При тім комісія ад-
міністраційна вказує на те, що при іспитах секретарів громадських краєві мови румунська і руска трактують ся по мачошному, бо питають при тих іспитах секретарів люди, що самі не уміють по румунськи і по руски. Комісія жадає, щоби від тепер так правительство як і Виділ краєвий вислав до комісії таких членів, котрі були-б в стані осудити, чи кандидат уміє руску або румунську мову в слові і в письмі. Резо-
люцію і цілє справозданє прийнято до відомости. — Кожда громада має право по-
становити, яку хоче мати у себе урядову мову. Рускі громади повинні від нисарів жадати, щоби прото-
коли засідань Ради громадської і всі письма від громади до урядів писали ся по руски. На те треба ухвали Ради громадської, що вона так хоче і на тім конєць. Рускі громади повинні уважати, щоби мали такого нисаря, котрий добре уміє по руски писати.

Іменем комісії адміністраційної здає справу п. бар. Віктор Стирча про желізниці буко-
винські. Сойм жадає, щоби правительство побу-
дувало отсі желізниці в краю: 1) з Лужан через Кіцмань до Заліщик, 2) з Ра-
дівців або з Чудина до Стражі або Бродини, 3) з Глібоки до Серету і 4) з Неполюківців до Вижиці. На

покрите коштів будови обовязує ся край за 500.000 зр. взяти акцій, або дати 250.000 зр. або безповоротну запомогу для підприємства. Решта коштів будови, котра буде вносити околò 5.000.000 зр., має покрити держава.

Дальше домагає ся сойм, аби в Чернівцях основано осібну дирекцію руху, а доки се не наступить, аби черновецький інспекторат руху мав право настановляти найнижших урядників, вгля-
дати в місячні преліминарі, аби можна в краю замовляти потрібні материяли. і щоби у всіх урядових написях, друксортах і взагалі були узгладнені всі три мови краєві. Всі ті резо-
люції прийнято.

При кінці ставить внесенє: Високий сойм зволить ухвалити, щоби петицію судового округу Дорна-Ватри о вибудованє желізниці Кімполют-
Бистриця передати п. к. правительству до ласка-
вого узгладненя. (Прийнято).

П. Ціргофер іменем комісії фінансової вносить, щоби узгладнено петицію сироти по раднику правительствєнним, Августу Коханов-
ської і признати їй запомогу в сумі 400 зр. на вище образованє в малярстві.

Засіданє 9-те (дня 16-го лютого 1894).

Петицію першого черновецького товариства кухні людвої, віддану на руки п. Кохановского старшого, передано комісії фінансовій.

Відтак п. Помпе реферує про сю часть справоздання Виділу краєвого, що дотичить справ шкільних.

Із сего справоздання довідуюмо ся, що р. 1893 було на Буковині 220 шкіл однокласових, 50 двокласових, 12 трикласових, 24 чотиро-
класових, 2 п'ятикласові а 6 шестикласових; всіх разом 314, отже о 8 більше ніж в р. 1892. Що до мови викладової було 19 шкіл німецьких, 102 румунських, 122 руских, 2 польських, 3 ма-
дярських, 24 румунсько-німецьких, 8 руско-німецьких, 12 руско-румунських, 9 німецько-румунсько-
руских, 4 німецько-руско-польських, 8 німецько-румунсько-
руско-польських, 1 румунсько-мадярська. Всіх клас було 498 (в р. 1892 лише 476). З будинків шкільних находить ся 197 в добрім, а 93 в лихім стані.

Всіх дітей обовязаних до школи було на Буковині в р. 1893-ім 85.070 (42.630 хлопців а 42.440 дівчат), а ходило дійсно до школи 50.876 дітей (28.140 хлопців а 22.736 дівчат); отже 30.740 дітей не побирало жадної науки. Порів-
навши попередні роки, бачимо, що в р. 1889 ходило 51% (на сто), в р. 1890-ім 54%, в р. 1891-ім 56%, в р. 1892-ім 59% а в р. 1893-ім 63%. дітей до школи — отже очевидний, хоть малий поступ. Але не у всіх повітах поступ однаковий: в Чернівцях ходить до школи 85%, в кімпольнїськім повіті 73%, в радовецькім 68%, в кіцманьскім і сучавскім 66%, в серетскім 54%, в вижицькім і сторожинецькім 49%, а в черновецькім повіті 45%. (Як бачимо, в руских повітах менше ходять діти до школи ніж в повітах румунських, бо ніхто не дбає о школи.)

В 261 школах була лише південна наука, бо нема відповідних будинків шкільних. (Очи-
видно се найбільше в рускій части Буковини, бо тут мали ми таких інспекторів, що о се не дбали).

Кар за непосилане дітей до школи вилучило 4684 зр. В 3316 випадках була заміненна кара грошева на арешт. Всіх караних було 9142.

Учителів було всіх 531. В семінарній учительській було 151 мужеских а 91 женських, разом 242 питомців.

Почала ся генеральна дебата над справозданем.

П. Пігуляк обговорює невідрадіє, тісне поміщенє гр.-прав. школи людвої в Чернівцях. Школа та, збудована перед 40 літами, не відповідає теперішнім вимогам. Я не можу собі представити, каже бесідник, як може там учитись кругло 400 дітей. Директор тої школи просив о розширенє і єго просьба цілком справедлива. І Рада Шкільна краєва одностайно згодилась на розширенє тої школи, при тїм мали бути заведені і рускі паралельки. Бесідник бажав би, щоби ту школу вже раз розширити і поділити на волоску і руску. Тим способом з одної сторони запобігло-б ся переповненю сеї школи, з другого же боку сповнило-б ся і бажання Русинів. На тій підставі позволю собі поставити внесене: Взяває ся правительство кочинити одвітні кроки до розширеня тої школи і до поділу єї на дві часті з рускою і волоскою мовою викладовою.

П. др. Смалъ-Стоцький говорить: Нині не хочу запускати ся знов в дебаті шкільну, котра займала Високу палату перед кількома днями; ми навели свої жалоби і Ви прийняли їх до відомости. Не хочу вертати до сумного образу шкільництва народного, який змальовано вже нам в сій палаті, не гадаю также ставити тут наново тих резолюцій, які я предложив в комісії адміністраційній до порішення, а котрі там перепали, але хочу дещо піднести із справозданя Ради Шкільної краєвої, що мені впало в очи. Тут на стор. 21-ій читаємо: „Що дотичить запису дітей до школи і стараня, аби они правильно ходили до школи, то треба все ще як найбільшій енергії надзорчих органів іменно властей шкільних повітових, бо мимо очевидного поступу на полі шкільництва на Буковині є ще багато Рад Шкільних місцевих, котрі нічим не причиняють ся до віднесеня шкільництва.“

Се дуже сумне свідощтво, яке виставила найбільше покликана до того власть Радам Шкільним місцевим, сумніше воно вже не може бути. Органи, котрі повинні про школу дбати, не дбають про ню, тому то і очевидна річ, що наше шкільництво не може поступати, коли особи покликані до сего не сповняють свого обовязку. Щоби се ліпше пояснити, хочу ввійти в саму річ і наперед розслідити, як властиво ті місцеві Ради Шкільні зложені. Після устави входять до Ради Шкільної місцевої заступники школи, заступники церкви і один або два заступники громади. Пригляньмо ся кождому заступникови з особна. Заступник школи є учитель, заступники громади є члени Ради громадської, а заступником церкви є священник, котрий понайбільше є разом головою місцевої властей шкільної. Коли-ж так, то найбільшу вину після справозданя Ради Шкільної краєвої мушу приписати председателям тих Рад, бо дійсно вони за все повинні відповідати, і їм виставлено то лихе свідощтво, що вони не дбають нічого про шкільництво. Чому-ж то, мої панове, саме інтелігенція в селі так мало дбає про школу? Чому ті, котрі як найбільше повинні дбати про школу, нічого не роблять? Причину тому, здасть ся мені, можна найти раз в тій обставині, що у нас взагалі етичні засади, етичні прикмети як напр. почуде обовязку і т. д. дуже рідка річ, що у нас всюди цвите грубий матеріалізм, самолюбство і згляд на власну кишеню. З другої сторони добачаю я в тїм ворожу систему, котра до того іде, щоби нас Русинів в духовім поступі підвечити, бо тут розходять ся, як зараз побачите, головнє о Русинів. Возьміть, панове, те саме справозданє і читайте на стор. 10-тій: в черновецькій повіті пр. ходить всего на всего до школи 45 проц. дітей, в кімлянській повіті, що положений на рівнині, де села лежать збито прикупи, і де задлятого повинно як найбільше ходити дітей до школи, ходять лише 66 проц. В сторожинецькій повіті, котрий можна также зачислити до руских, ходять до школи 49 проц., а в серетській 54 проц. Зате

в кімпольонській повіті, котрий положений в горах, де села дуже розкинені, ходять до школи аж 73 проц. дітей, бо тут очевидно добре дбають про школу. Так само і в радовецькій повіті, бо тут ходить 68 проц., а в сулавській повіті 66 проц., між тим коли в вижницькій повіті знов всего лиш 49 проц.

(Звертаючись до п. Цуркана): Високопреподобний мій сусід, п. Цуркан хоче конечно, щоби я навів єму примір, де священники яко председатели властей шкільних місцевих не дбають про школу; я готов єму тим служити. В Лужанах лучив ся недавно такий випадок: Учитель з Лужан зробив виказ родичів, котрі не посилають своїх дітей до школи і котрих треба-б за се укарати, і повітова Рада шкільна наложила кару. Виказ тої прийшов назад до громади і до місцевої Ради шкільної. Председатель тої-ж Ради, парох Дан вмішав ся в се і одні кари зовсім відписав, а другі знов зменьшив. Учитель видячи се, оповістив о сїм повітову Раді шкільну. Довідав ся о тїм председатель, і одної днини приходить до школи і каже показати собі списе дітей, де він власноручно поробив ті поправки. Учителя не було, лише молодша учителька, котра казала, що не має у себе виказу. Парох Дан зганьбив тому учительку так, що она з плачем пішла пожалуватись до надучителя. По якімсь часі явились надучитель і учителька в школу, коли-ж побачив їх парох Дан, крикнув «Марш за двері». Учитель не пішов, тоді парох вхопив єго за груди і повалив на землю. Ученики налякались і почали плакати, настає страшний полох в цілій школі. Ось Вам одна історія, а що вона правдива, се показує ся з того, що з тої причини був о. Дан засуджений судом повітовим на кару. Отсе один примір дбалости властей шкільних місцевих про школу, а таких примірів як Лужани можна би ще багато навести. Коли зберемо все те до купи, то побачимо, що на кождім кроці спинає ся умисловий розвій народу руского і що власне оттакі люди замість підирати, переслідують ще всякі інтелігентніші елементи на селі. Коли приглянем ся сему і бачимо, як з жезліною консеквенцією ділає ся все против народу руского, коли приглянемо ся ще поведєню тих панів в соїмі, котрі запевняють нам все свою приязнь, але скоро треба ту приязнь ділами показати, скоро приходять до голосованя, не підносять своїх рук навіть при маловажних річах в нашу користь, то мусимо знов виводити наші жалі. І при таких обставинах домагаєсь бар. Мустапа, щоби ми єму і єго одномишленникам віддали заступництво народу руского! Се вже чистий сьмх собі з нас роблять і справді, ми на голову унали-б, коли-б сеї ради п. барона послухали. Що та національна загоностість є чисте нещастє для краю і для держави, сего не хотять ті нани розуміти. Ми не сліпі на всі ті безвеченства і добре бачимо, що зі всіх сторін через духовенство, через Виділа красвий, через секретарів громадських і т. д. по часті скрито, по часті явно до того стремите, щоби здешити наше національне житє. Але будьте переконані, панове, що Русини не дадуть ся так легко знизити; наше заборолотавстрийська конституція (Славно!) При помочи австрийських законів надїємось дійти до рівних прав з Вами. Але як ми Русини не забудемо ніколи на дружи відносини з Вами в 16. і 17. віках, так не вибемо собі также з паміти теперішні події. Тїшу ся, що має бути внесений проект устави, після котрої з цілою строгостію можна буде виступити проти недбалых Рад шкільних місцевих, бо лиш в той спосіб зможуть наші шкільні обставини на ліпше змінитись.

Кортить мене ще поставити в Високій палаті резолюцію, за котрою в комісії адміністраційній піднесли ся і руки деяких панів Румунів; задлятого можу надїятися, що вона буде принята. Моє внесене має на цілі, щоби інспекцію руских шкіл поручити такому чоловікови, котрий владає рускою мовою докладно в слові і письмі. Зазначую рівночасно, що мої виводи не звернені против теперішнього інспектора шкільного. Він і так має багато роботи канцелярійної. Подумайте, панове, що праця краєвого інспектора шкільного страшне зросла, а інспектор все лиш один, так що тепер ходить не лиш о то, щоби інспекцію руских шкіл переводив фаховий муж, що уміє докладно по

руски, але і о то, щоби краєвому інспекторови шкільному тим способом єго праця почасти злегшити. Коли він виїжджає на село на інспекцію шкіл і в школах промовляє до дітей доманим язиком руским, то се і зі зглядів педагогічних і дидактичних цілком річ просто не чувана. Подумайте собі, коли-б так інспектор прийшов до ческої школи а не вмів по чески, що то було б крику. Але у нас на Буковині все можливе. Котра власть стерпіла би такий стан? Думаю отже що Ви згодите ся на моє справедливє внесене. Також і окржні інспектори не вміють добре мови рускої, а саме тому потрібно, щоби інспектор краєвий знав добре мову руску.

Остаточнє хотїв би я дещо на виводи барона Мустапи відповісти. Він казав свого часу, що окржний інспектор Попович викинув в Рогожештах мову волоску зі школи. Я про се не говорив би, але що інсп. Попович не може сам тут оборонити ся, а прецінь річ потрібна, щоби і найменший заклад не нав на сего чоловіка, то позволю собі на се ось що відповісти: В своїм часі завів в тій школі священник Шандру безправно мову волоску; але науку мови волоскої усунуено 1892 р. і то не на підставі розпорядженя повітового інспектора, але на підставі розпорядженя Ради Шкільної краєвої з дня 9. червня 1892 р. ч. 1432. Ледви учитель Митрофанович побачив то розпорядженє, зараз таки з власної волі усунув мову волоску зі школи. На підставі того самого розпорядженя усунуено і мову польську з Серетської школи дівочої. О тїм розпорядженю мусїв прецінь знати барон Мустапа, і як знав, то була се проста напасть на Поповича, коли-ж не знав, то мушу поділяти єго забудьковатість. Під впливом інспектора Поповича вибрано, як каже дальше барон Мустапа, также двох Русинів учителів до повітової Ради шкільної. Пригляньте ся ближше, панове! Були вибрані учитель Одовійчук і учитель Беммер, перший є Русином а другий євангелічного віроісповіданя і Німець. Проти того вибору вправді внесено рекурс, але і ті, що рекурсували, не сьміли закінити Поповичови, що він впливав на сей вибір. Оттак то правда п. барона. Він каже, що Виділ краєвий мав обовязок ту кривду Волохів в Раді Шкільній в Сереті вирівнати, бо ніби то два Русини учителі ввійшли до Серетської Ради Шкільної. Виділ краєвий мусїв отже при іменованю членів Ради Шкільної зважати на се, щоби дати місце і Волохам.

Питаю ся, чи попередній каденцій Виділ краєвий звертав на се увагу, що там не засідав жаден Русин? Ні! Отже річ ясна, що ходять лиш о те, аби справедливо поступати в тих разях, де ходять о Волохів, а не і тоді, коли ходять о Русинів. Що Русини не хотять мати школи рускої, то просто сьмішно сказати. Подам лише один случай в Василеві, куда приїхав Неделко яко комісар староства і намовляв людей, щоби в Василеві над Дністром не заводили в школі мови рускої, бо діти і без того уміють по руски, а мову волоску. І що стало ся? Громада лорішила завести викладову мову волоску. Чи-ж се є доказ, що Русини не хотять мови рускої? Ні! Се лише доказ, що у нас все можливе під натаском правительственных органів, зрештою я бажав би, щоби ми бодай такі школи мали і тільки їх, кілько Румуни мають, то ми були-б і тим вже задоволені. Питаня що до мови викладової тепер не порушаю; що я в тїм ділі мав сказати, се виложив я вже в комісії адміністраційній, а і пізнійше найду я ще нагоду вернути до тої річі. (Оплески)

П. Вольчинський уважає внесене п. Пігуляка вельми симпатичним і він буде голосувати за поділ гр. прав школи, о скілько розум є ся Соїм має право мішати ся до тої сарави. Він припускає дальше, що і п. Стоцький ставляючи своє внесене мав як найліпші наміри. Лише система борби того посла єму не подобає ся, бо він все иньших нападає. Мимо того бесідник буде голосувати за внесенєм Стоцького. Дальше засуджує п. др. Вольчинський виступленє п. др. Стоцького проти духовенства і думає, що п. Стоцький тому се зробив, бо духовенство не грає в єго дуду. Толи о. Дан справді допустив ся того, о чім Стоцький оповідає, то цілком справедливо зїстав засуджений. Дійсно панував би супокій межі Волохами і Русинами, коли-б

нища партія не роздувала огню і тим не перешкаджала, аби міг заволодіти мир (Сьміх). Впрочім бесідник думає, що гр. прав. школа не є ані волоска ані руска, а лиш німецька.

П. Калінеску жалує дуже п. Пігуляка, що він видить все в чорнім світлі. Внесене того посла не має тут місця; най він лише зверне ся до громади Чернівців поділ школи. Бесідник дивуєсь даліше, чому все зачінає ся тут гр. прав. віроісповідане, котре преці є пануючим на Буковині. Прецінь та школа є приватна, підпомагає її гр. прав. фонд релігійний, отже вона має служити цілям чисто конфесійним а приймає ся учеників і иньшого віроісповідання лише з толеранції. Яким правом отже має правительство ту школу приватну ділити? Бесідник заперече, мовби в тій школі румунізовано, і каже що буде голосувати проти резолюції поставленої п. Пігуляка.

П. Тиміньський констатує на підставі справоздання Ради шк. кр., що таки дещо зроблено на полі шкільництва, з чого і Русини мають користь. Не дасть ся заперечити, що ще не одно треба би зробити на тім полі. Поступованем руских послів народівців захитує ся в народі довіріє і він думає, що ті два послі дивлять ся на все через окуляри п. дра Рота (п. Рот: Я і Вам їх позичу). Лише було би, думає бесідник, коли б ті послі дивили ся власними очима, бо власне партія дра Рота кривдить Русинів. — Так пр. в Чернівцях і доси нема рускої школи людської. Бесідник зазначає, що німецько ліберальна партія хоче панувати. Безнастанно жалують ся, що на Буковині є багато анальфаветів, тут не допоможе крик, анальфавети так довго будуть, поки не вимруть (Сьміх). Все, що Русини народівці роблять, діє ся лише з особистих зглядів. — Тут перервав маршалак: Не можу допустити, щоби якомуньбудь послів в сій палаті робити закид, мов би він виступав в обороні справи лише з особистих зглядів (Славно, славно!) П. Тиміньський закінчив свою промову тим, що на основах лояльності доведе ся народ руский до поступу. (Що тим Тиміньський хотів сказати, сего він, здає ся, і сам не розумів).

П. Смалъ-Стоцький покликаючись на стенографічні протоколи, каже в відповідь дрови Вольчницькому, що він не говорив про священників яко таких, а про предсідателів місцевих Рад шкільних. Против віроісповідання він ніде ніколи не виступав і виступати не буде, але віроісповідане не є те саме що духовенство. Най духовенство не ідентифікує себе з віроісповіданем. Що духовенство сповняє свою задачу, се признав бесідник, але не в руских парафіях; тут воно зачерез то, що стало румунськими агітаторами, виступає против всего, що руске, і спливає нарід руский в духовім поступі. Особою п. Тиміньського бесідник не хоче займатися, бо він дістав вже від свого начальства таке свідомство, що не треба дурно слів про его особу тратити.

П. Пігуляк відповідаючи п. Калінеску каже, що він ставляючи внесене про поділ гр. прав. школи поступив собі як найльояльніше. Питає, яке він підійс, є власне тепер на часі, бо прецінь управитель тої школи просив сам о розширене тої школи, а потребу розширення признала і Рада Шкільна краєва.

Відтак замкнено генеральну дебату.

При поіменнім голосованю внесене п. Пігуляка унало; против того внесення голосували Волохи (з винятком Вольчницького) і Воляни! Внесене п. дра Смалъ Стоцького: Взиває ся правительство, щоби інспекцію шк. руских поручило фахово образованому мужови, що владає по руски докладно в слові і в письмі, прийнято 19-ма голосами против 8. Принято также резолюцію ухвалену комісією адміністраційною, щоби Рада Шкільна краєва в своїм справозданню подавала від тепер докладніші дані про школи на Буковині, а то щоби при кожній школі було наведено число клас, мова викладава, число дітей обовязаних до школи і дітей, що дійсно ходять до школи, число учителів і їх кваліфікацію.

Відтак п. Стефанеллі здає справу про ту часть справоздання Виділу краєвого котра дотичить загальної часті і виконання внесеня

соймових, і ставить внесене, щоби вівзати правительство до заснованя найвисшого суду краєвого для Буковини в Чернівцях, а нїм се наступить, щоби суд краєвий буковинський прилучити до Висшого суду краєвого в Відні.

В генеральній дебаті над тим предметом забрав слово п. барон Мустаца і запитує правительство, чому оно доси не відповіло на резолюцію прийняту Соймом 20. мая 1893, в котрій сойм просив п. к. правительство, щоби утискам органів скарбових положило якийсь конець. Бесідник питаєсь не тому, неначе би хотів правительство зачіпати, а лиш з обовязку посла, котрий повинен всякі хиби в адміністрації краєвій подати правительству до відомости, щоб воно тому зарадило. Та ті хиба мусять бути, бо урядники фінансові в нашім краю майже всі чужинці; то само можна сказати і о урядниках цлових. Чи-ж наші Буковинці такі підочого, що не можуть бути навіть урядниками цловими? Як так даліше буде іти, то будуть мусіти Буковинці з краю вивандрувати. Даліше переходить бесідник всіх урядників після рангі і виказує, як мало є Буковинців між урядниками скарбовими.

А найбільшим нещастем народу є чужинці в урядах податкових. Прийде пр. пожалуватись мужик, що его несправедливо зафантували, бо він пизійше заплатив податки, то его по просту з уряду виганяють і він мусить другий раз платити. Урядники не уважають на повелю екекуційну з 10 Червня 1887 р., котра дотичить стягання податків і належитостей. Тамтого року сойм ухвалив резолюцію щоби правительство зі всею лагідністю поступало при стяганю податків. А чи так діє ся? Не хочу Вас довгим вичислюванем мучити. Гляньте на радовецький повіт, там число екекуцій з дня на день побільшає ся, а секвестри цілком несовістно собі поступають. А тепер ще звертає бесідник увагу на два характеристичні випадки на Буковині. Властитель горальні Пассакас був засуджений на кару 10,800.000. Міжтим суд у Львові засудив горальника і донощика зсего на кару 25 зр. А що трапилось п. Гольдгаєнові в Слободзі? Его засуджено на 200 000 зр., а Висший суд у Львові зніс ту кару і засудив лише на кару 5 зр. Чи отже така госнодарка уряду фінансового дає яку небудь поруку, що будучність у нас буде ліпша?! Бесідник отже взиває сойм, щоби і сего року ухвалив резолюції, які вже тамтого року були прийняті, щоби власті скарбові полагали скоро рекурси против наложеня податків і належитостей і щоби при наложеню і стяганю податків і належитостей поступали справедливо і оглядно.

Відтак промовив др. Стефанович: Я не можу розслідити, чи поставлені бр. Мустакою резолюції є узасаднені, чи ні, і позволяю собі свитати ся про се начальника власті фінансової, отже присутного тут п. президента краєвого, і від его відповіді, думаю, залежити буде, яке ми маємо заняти становище що до тих внесеня. 20. мая 1893 р. прочитав Ви. п. Мустаца яко справоздавець комісії адміністраційної справоздане, в котрім містили ся ті резолюції, котрі Сойм прийняв. Хто те справоздане уважно прочитав, той мусить признати, що перо, що писало те справоздане, мачаво було не в чорнилі а в трутні. Се не є річ поодинокого посла розслідити, о скілько піднесені закиди на власть фінансову є узасаднені. Не сумніваюсь, що барон Мустаца написав то, що уважав за правдиве. Але він може також і помилити ся, бо може опиратись на фальшивих інформаціях. Отже се не є задачою кожного поодинокого з послів розсліджувати, чи то, що населене про власть фінансову говорить, має яку річеву основу. Се задача тутешного правительства а в послідній лінії начальнича фінансової власті. Під тим зглядом є президент краєвий одвічальним і він повинен і мусить, коли він взагалі доріє до своєї задачі, дати відповідь Соймови в тій справі.

Перед кількома днями переведено в галицкім Соймі дебату фінансову, в котрій остро накиннули ся послі на галицьку власть фінансову. Про перебіг тої дебати я не поінформований, а можу о тім лише то сказати, що вчитав я в віденьських часописях. Декотрі послі піднесли тяжкі жалоби на управу фінансову. Але що стало ся? Зараз таки підійс ся радник двору гр.

Лось, і з одної сторони обіцяв скору поміч в тій справі а з другої сторони опрокинув нчузасаднені жалоби. Ту в тій палаті сего не було так тамтого року за міністра фінансів дра Штайнбаха як і сего року за міністра фінансів дра Пленера.

На відповідь п. президента мусимо класти велику вагу, бо лише з неї можемо бачити, як маєм заховати ся що до поставлених резолюцій. Мусимо знати, чи справді власть фінансова поступає так, що витискає слези з очей податників, і я мушу п. президента просити, не відкладати відповіди на сі чемно поставлені запитання а зараз відповісти.

Коли п. президент краєвий не відповідає на такі закиди, то я тоді зовсім не розумію, по що властиво заступник правительства сидить в сій палаті.

Не маю цілком на думці нападати на особу п. президента, не шукаю з ним жадної суперечки; але коли і ся просьба остане ся без успіху, то тоді думаю, що заступник правительства зовсім злишний в тій палаті і можеби вистарчило, коли би президент міністрів прислав нам сюди его фотографію, бо також тоді могли би переводитись дебати так сказати-б під очима Фріца (Славно, Сьміх.)

Заступник маршалак др. Рот: Чи просить хто о слово. Коли ні то...

П. Стефанович просить о слово і говорить: Я йно що сказав, що ми очікуємо поясненя в тій справі від заступника правительства. Наколи отже на мою чемну просьбу не дано відповіді, то мушу прийняти, що власть фінансова дійсно угнітає нарід і заявляю в імені нашої партії, що ми будемо голосувати за резолюціями.

Одноголосно прийнято внесеня що до справ фінансових і внесеня що до основаня висшого суду краєвого в Чернівцях.

П. Тітінгер іменем комісії адміністраційної здає справу про внесеня барона Мустаца котрим тойже домагав ся наложеня податку краєвого на алкоголь, горівку, осолоджені напої, нив і вино. Справоздавець каже, що справа ся важна. Нею займав ся сойм вже два рази; раз в січні 1886-го р. поставив п. Рот внесеня, щоби знести право пропінації а наложити податок на напої. Другий раз в жовтні 1888 р. коли знов розходило ся о внесеня права пропінації, Справоздавець думає, що сойм не може відразу про се рішати, ані того внесеня відкинути. Прецінь в Галичині заведено тикий податок. З другої сторони податок сей може евентуально причинитись до конверзії нашого високо опроцентованого довгу пропінаційного.

Справоздавець ставить отже внесене, щоби Виділ краєвий застановив ся над тим внесенем і евентуально на другій сесії соймовій предложив проект уставу.

Слідують устні справоздання про петиції по чім відложено засідане на пополудень.

Перегляд політичний.

В раді державній веде ся головна робота поки що в комісіях, а особливо в комісії бюджетовій. В сій комісії вела ся дня 3. с. м. нарада над етатом міністерства просвіти. Між иншими послами з ріжних сторонництв промовляв при сій справі бук. маршалак краєвий, пос. Лупул і домагав ся заложеня медичного віділу при черновецькім університеті. Шеф секції, Давид відповів на се домагане відмовно з причини, що такий же факультет вводиться власне у Львові. — Пос. Кайплъ домагав ся скорого поагодженя справи допущеня женьщин до студій університетських, а пос. Кляйч заведеня державних інспекторів окржних для шкіл народних. — На засіданю Ради державної з дня 3. с. м. ухвалено скоротити поступоває при нарадах над новим законом карним, а на засіданю з дня 7. с. м. виїс міністер торговлі проект закона уповажняючи правительство до

провізоричного управління відносин торговельних з Росією, і раджено над справою запомогти в сумі 300.000 зр. для потерпілих від певеній і неурожаїв селян в Галичині, та рішено розслідувати наперед висоту зробленої шкоди. — Рада державна буне радити перед святами до 17. с. м., а потім збере ся на нараду дня 3-го цвітня.

„Pol. Corr.“ доносить, що на нараді міністрів в Будапешті була повна згода ще до угоди торговельної з Росією, і на тій підставі відійде тепер відповідь до Росії. Єсть повна надія, що вже незадовго буде заключена угода. Коли-б до 20. с. м., коли то німечко-російська угода починає обов'язувати, з технічних względів не прийшло до заключення угоди, то в такому случаю, щоби не було перешкоди в торгівлі, буде заведена диференціальна тарифа.

Дрібні вісті.

Президент краю бр. Кравс виїхав минулої суботи до Відня. Рівночасно з ним виїхав туди і начальник крайової дирекції скарбу, радник двору Вейт. Подорож ся стоїть в звязи з послідними подіями, які зайшли в минулій сесії соймовій, де між иншими піднесено острі закиди против поступованя теперішних властей скарбових.

На черновецькій університеті було в зимовім півроці записаних 55 звичайних і 1 надзвичайних слухачів теології, 206 звичайних а 47 надзвичайних слухачів прав, і 22 звичайних, а 13 надзвичайних слухачів філософії, і 14 фармацевтів. Всіх разом було отже 358, міжтим 75 надзвичайних слухачів. З тих було 276 з Буковини, 52 з Галичини, 4 з Долішньої Австрії, 1 з Чехії, 4 з Моравії, 1 з Шлезка, 10 з Далматії, 2 з Кроації, 1 з Боснії, 1 з Болгарії, 5 з Румунії, і 1 з Росії. Після мови матерної було: 171 Німців, 111 Волохів, 34 Русинів, 29 Поляків, 1 Болгар, 3 Чехи, 5 Сербів, 1 Москаль і 3 Вірмени.

Витяг з протоколу засідань Ради Шкільної крайової з дня 28-го лютого с. р. Додатки службові признано отсим учителям: Ілі Бундурі в Ставчанах, Кассіанови Павлюкові в Онуті і Іванови Шкрабі в Комарівцях—перший; Стефанови Мандичевському в Ревні, і Василеви Служанському в Захарівцях—другий; Стефанови Струцови в Задубрівці третій; Омелану Тарновецькому в Ленківцях, Іванови Сорочанови в Жадові і надчителеви Іванови Поповичови в Боянах четвертий. Рим, кат. катехеті при гр. прав. реальній школі в Чернівцях Іванови Фішерови признано четвертий, а Антонови Кужелі, учителями музики при семінарії учительській третій додаток п'ятилітній. Старшими учителями іменовані: Стефан Педелько в Топорівцях, Партеній Данчул в Волоці, Юрій Брага в Чудині, Дмитро Маріянчук в Іванківцях, Дмитро Кибич в Шиницях. Сталими учителями іменовано: Василя Завадюка в Багні, Іполита Влада в Довгополю, Константина Томюка в Вербівцях, Андрія Жибачинського в Горшівцях, Константина Щербановського в Звінячу, Онуфрія Германа в Войтинелі і Доримидон-та Влада в Путні. Тимчасового молодшого учителя в Шиницях Василя Аріїчука затверджено на дотеперішній посаді. — Далше уділено деяким учителям запомоги і ремунерації, а деяким громадам безпроцентові позички на будову шкіл, а вкінці прийнято до відомости справозданя з класифікації учеників шкіл середних за минулий піврік.

Водопроводи і каналізація. Фірма Румпель і Ніклас, котрій передано переведене водопроводів і каналізації в Чернівцях, розпочинає свою роботу вже в цвітні с. р. закладанем рур.

Еміграція. Сими днями емігрувало до Америки з Роша, передмістя Черновець, нараз 6 родин з намови одного чоловіка, котрий повер-

нув з Америки і став захвалювати, як там добре і легко жие ся, так що люди повірили і спровадивши свої господарства рушили в дорогу за море.

Осторожно з нафтою. В Ошихлібах обходила ся селянка Гафіца Георгійчук неосторожно з нафтою, через що повстав огонь і знищив ціле господарство.

Новий лік против сухіт винайшов французький лікар де ля Жаріж. Вже не віднині звістне лічницке ділане креозоту на діткнені сухотами ткани легких. Ціла трудність була з впровадженням креозоту до легких. Виправді заживаний пугулками дістає ся там через обіг крові, однак дуже шкідливо ділає на жолудок. Ішло о то, щоби впровадити его до легких безпосередно, иншою дорогою. Вже досвід Кльоде Бернарда виказали, що легкі мають велику спосібність втягати і виділювати течі. Тільки заходила трудність перепроводити течі через віддиховний канал в околиці піднебінного язичка. Найлекше діткнене викликає спазматичний кашель, а навіть може бути причиною задатлення. Лікарі пробували вже штучно впроваджувати течі до гортанки, і се удавалось їм. Лікар де ля Жаріж примінив сю методи при впровадженю олії креозотово-ментолового до легких, і показалося, що віддиховні проводи перепускають сю теч. Его можна впровадити до легких майже 50 кубічних сантиметрів. Хорий відчуває лиш трохи тепла в грудях. Теч переходить через всі хорі часті легких, а лічничі наслідки дають гарні результати. Досвід в парижських шпиталях виказують побіч неноводження, також і щасливі випадки; кількох виздоровіло зовсім. По кількох тижнях вертав сухотникам апетит і тіло набирало сили. Кашель і харкотине уставали. Запалене катаральне кінчин легка уступає по двадцятьох инъекциях креозоту. — Очевидно ще треба потвердження тих результатів, котрі були би одною з найбільших добичей лікарської науки в 19. століттю.

Почаючі числа. Ческа «Матиці шкільна» видала справозданє за 1893 р. Ческа матиця існує вже 13 літ і за сей час заснувала 2 виспі гімназії, 53 народних шкіл, 45 шкіл «матичних» і охоронок, разом 100 шкіл в 67 громадах. Правительство обіймало одну гімназію. В тих 13 літах зложив нарід ческий на свою «Матицю» 2.262.649 зр. 86 кр., а видала она 1.972.502 зр. 53 кр., отже з кінцем 1893 року лишила ся квота 290.147 зр. 33 кр. — В 1893 році удержувала она на своїм кошті: 1 виспу гімназію (в Олаві з 11 відділами), 39 шкіл народних з 93 класами, 38 шкіл «матичних» з 47 відділами, отже разом 78 шкіл з 154 відділами; далше 156 учителів і учительок, 28 катихетів, 55 сторожів шкільних. В школах «Матиці» учило ся в 1893 році 8000 учеників, а в школах прийнятих на публичні кошти 4000 учеників. Її доходи в 1893 р. були від часу заложення найвиспі і виносили 221.943 зр. 93 кр., а видатки 197.336 зр. 40 кр., так що надвижка вносить того року 24.607 зр. 53 кр. А що ми Русини дали на школи?

Сто тисячів зр. жертвував рецензент театральний староческого Нас-у Народ-а, Ф. Рут, на заснованє в Празі другого ческого театру. Сей театр, після волі жертвувателя, має управляти легку штучку і стояти під заридом громади. А у нас?!

В Шамокин Па в Америці завязав ся комітет зложенний з Русинів, котрий займає ся основанем „Народного руского союза“. Ціль сего товариства єсть — як сказано в американській відозві — ясна як сонце і при добрій волі дуже легка до осягнення — т. е. товариство має лучити всіх Русинів і поодинокі рускі братства в одну велику руску родину, а так нести світло правди і науки між руский нарід, оживляти руского духа, піддержувати праотців наших віру з єї великолітнім обрядом, держати ся кріпко нашої церкви і в годині біді та нужди, скорби і печали, нести матеріялну поміч засмущеним вдівцям, непоміщенним вдовцям і бідним опущеним сиротам, щоб не потребували витягати рук за зебраним хлібом!

Кінське мясо. У Відні щораз більше їдять бідні люди кінське мясо. В році 1892 Віденці

з'їли 18.209 коний. В Берліні так само значний попит на кінське мясо. В тім же році 1892 з'їли там 1.600.000 кілограмів конини; значить около 12.000 коний пішло на поживу людям.

Дивна асекурація. Як кому дасть Бог одну дитину, то тільки втіха з того; як-жеж бідакови вродить ся відразу двоє або й троє дітей, то вже він не дуже тішить ся. Три роти не то що один і працювати треба більше і клопоту в двоє або троє більше. Подумав над тим якийсь Англієць, що такому щасливому, а може й нещасливому батькови треба би якось у такій несподіваній пригоді допомогти. Пішов до голови по розум і заложив „Товариство обезпечень на випадок близнят або трійняків“. За малу оплату річну родичі близнят дістають від товариства від 500 до 1000 зр. відразу. Що то вже люди не видумують!

По п'яному. Недавно увязнено на улиці Парижа одного п'яного механіка і заведепо его на поліцію. Там застав він одного п'яного робітника з Бельгії і попав у таку лют, що відкусив робітникови обидва уха і кусень щоки. Зраненого завезли у шпиталь і там его відвидів механік, коли витверезив ся. Перепросив робітника тай рад був ему якось помочи. Лікар по дав ему до того раду, зрізав трохи мяса з рамени механіка, зробив нові уха робітникови, причіпив їх — і операція удала ся дуже добре. Тепер робітник має нові уха, а механікови рана загоїла ся — і обом добре. Коби лиш то правда!

За квартиру горівки. В селі Шкутин повіту коньського селянин Ратушняк, молодий 23-літний парубок, був на весіллі в одного сусіда. З весілля виїшов на хвилю до другого дому і там балакаючи похвалив ся, що з'їв фунт ковбаси, а тепер виїшов би цілу квартиру горівки, як би тільки хто дав. Виїшов ся знайомий, що поставив Ратушнякови квартиру горівки. Той виївав горівку в чотири горнятка і потім один по другім випивав. При четвертім почав бігати, як не свій, за пів години вляв без памяти на землю, сім годин мучив ся і вмер.

† **О Михайло Гурик**, знаменитий учений і пасатель, головний управитель „Матиці сербської“ і передовий муж сербо-лужицького народного руху, парох в Будинні (Бавцен) в Саксонії упокоїв ся дня 23 лютого в 61-ім році життя. Недавно обходжено его 60-літні роковини уродин а 25-літні писательської діяльності. Була се наскрізь чиста і благородна душа, щирый приятель всеї людскости і знаменитий діятель в свьіті слованьським. — У Краєвімі Градци померла Антоніна Червена, молода подруга великого приятеля Русинів Ст. Червеного. Коли Русини їздили на праску виставу, то она дуже гостинно та щиро принімала їх у себе. Прожила тільки 24 роки.

Всіх наук лікарских

Др. Казимир Пйонткевич

повернув і ординує як давнійше

в домі при улиці Рускій ч. 12.

СИЛА КНИЖКИ

або

о просвіті народній.

Під таким заголовком вийшла брошура

в Чернівцях

написана

учителем Дарієм Пігуляком.

Ціна 25 кр., с пересилкою 27 кр. — Замовляти можна в редакції «Буковини».

Видає: Сільвестер Дашкевич. — Відповідає за редакцію Др. Василь Дугчак.

З печатні Г. Чоппа.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ

виносить :

на цілий рік 5 зр. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горюха в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буквини“ находится в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі доноси адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги

обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 10.

Чернівці, дня 4-го (лат. 16-го) марта 1894.

Рочник X.

Згода.

I.

В останніх часах чути всюди поклик до згоди між Русинами, а що слово згода дуже поважне, то не один не розваживши добре, яка тота згода має бути і що за користь з цієї має вийти, вздыхає за згодою, бо мовляв, згода дуже добра річ. Розберім докладніше сю річ.

Хто кличе до згоди? — 1. Кліка москов-фільська. В Галичині газета „Галичанин“ від довшого часу аж не може найти слів, щоб захвалити згоду а накинути ся на тих, що стоять ея згоді на перепоні. До Буковини приїхав в останніх днях Кунчанко аж з Відня, щоб і собі розпустити агітацію за згодою. Ціль згода має бути рішуче виступлене і опозиція против правительства, а в Галичині также против Поляків, бо лише опозицією зможуть ніби то до-бити ся Русини своїх прав. За згодою промовляє также 2. і одна часть народовців, котра повірила московфільцям на слово, що опозицією дасть ся більше досягнути ніж дорогою укладів з Поляками і правительством. За згодою промовляють также 3. і радикали задля тої самої причини, бо вони уважають опозицію за одинокий спосіб до радикального перестрою теперішніх суспільних порядків. Так отже виглядало-б, що властиво роз-ходить ся притім лиш о рішене питання, котра дорога доведе Русинів скорше до цілі: чи доро-гою загальної опозиції дібуть ся Русини скорше своїх конституційних прав, чи може дорогою укладів з правительством і з Поляками і уміркованим поступованем супроти тих двох могучих чинників. На око так ніби то воно виглядає, що лиш о то ходять, але дійсно так не є, бо в покику московфільців до згоди містять ся страшна облуда. Гасло опозиції ки-нули вони лише для того, бо знають, що серед теперішніх невідрадних обставин удасть ся їм до „своєї“ згоди привабити як найбільше Русинів, котрі в роспущі готові пробувати і опозиції, не питаючи ся, що з неї за користь для Руси-вийде. Але опозиції вимагають вони лиш в га-лицькій соймі і в Раді державній, і то лиш від народовців, бо рівночасно кидають ся мов люті зв'їри на наших послів буковинських за те, що власне вони тепер пішли в опозицію до прави-тельства і до верховодичої соймової більшости румунської, а свого „твердого“ посла Воляна в Раді державній, помимо того, що він є як най-більший мамелюк правительственный, величають „своїм“ одиноким послом і правдивим заступ-ником народним. Для послів Воляна і Тимінь-ського, хоть вони за нічо а хіба лиш за особисті вигоди віддали ся на услуги Румунам, не находять вони слів признання і похвали, тих же послів народовців, що можуть справді виказати ся успіхами своєї праці для народу, обкидують вони болотом. Їх московфільські послі, щоб провадили і найвідлішшу мамелючку політику, все у них добрі; наші послі-народовці, щоб пристали і до найскрайнішої опозиції, все у них не найдуть доброго слова. Ось в тім то лежить облуда і лукавство московфільців. Опозиція, котрої вони жадають від заступників народу, се лиш маска, поза котрою заступають ся иньші їх цілі, цілі наскрізь ворожі духовому розвитку руского на-роду.

Вже тота одна обставина, що всі москво-фільські газети видають ся у нас за російські гроші, що отже генеральний штаб москвофіль-є дійсно наймитом російської забор-чої політики, тої політики, що має на цілі звівчати народність українську в Росії і не дати еї підняти ся также поза границями Росії, вже тота обставина повинна всім ширим народовцям-Русинам отворити очі і спонукати їх до того, аби віднекали ся всяких зносин з москвофільцями, аби утяти поли від них і навіть не гадати про се, що можлива якась згода з ними людьми, бо і найменша згода буде водою на млин тої їх політики. А що наші москвофіль-дійсно напосіли ся на то, аби знищити руску народність, доказом того є, що вони не вживають в письмі нашої рідної народної рускої мови, а виступають з московска, що вони в останніх часах старають ся по московски также і говорити. (так роблять члени московфільських академічних товариств в Чернівцях, у Львові і у Відні, так роблять вже і другі москвофільці н. пр. в Коло-мийщині, ідучи за приміром свого проводира адвоката Дудикевича і н.), що вони нашу народну мову висмівають, називають хлоскою, видумкою жєневских соціялістів і т. д., про нашу руску літературу кажуть, що се тільки „хоробливий нарієт на „русском“ т. з. москов-ським народнім тілі, не маючий ні підстави, ні припослуху“, що вони взагалі нашу руску на-родність називають інтригою польскою і т. д. Доказом того є і те, що вони там, де не мо-жуть нічого вдіяти, всіми силами перешкаджають, аби Русини не сполучили ся до купи, сіють вражду, ворохоблять одних против других, против „Просвіти“ завязали „товариство ім. Качков-ського“, против „Рускої Ради“ і „Рускої Бесіди“ на Буковині — товариства „Народну Раду“ і „тов ім. Продана“ і т. д.; тим вони не дають Русинам зміцнитися, прийти до сили і до зна-чіння; тим каламутять вони спокій, підвертають нас від реальної праці для добра народу, зав-дають багато непотрібної праці, аби оборону-вати себе против їх нападів, а визискуючи зручно всякі хибні і недотатки нашого положен-ня і користаючи з посяяної ними такої самими не-згоди серед Русинів, старають ся в зароді убити всяку віру в свої власні сили, в самопоміч, підривають енергію, заціплюють десперацію, а так підготовленим і до роспуки доведеним своїм прихильникам кажуть надіятися на одинокого месію, котрий з півночі має прийти, аби ви-вести нарієт руский з неволі і завести рай на рускій землі... Аби як найліпше представити той рай і заманити до него руску інтеллігенцію, вони, як ось „Галичанин“ в 41-ім ч. с. р., приводять Русинам перед очі ріжні ордери ро-сійські, котрими в Росії приоздоблено груди всіх тих Русинів Галичан, що вийшли до Росії, ви-рекли ся своєї народности і стали московськими наймитами.

Та на оттакій роботі москвофільці стали пізнавати ся в останніх роках чим раз ширші круги рускої інтеллігенції. Факти такі, що най-ліпших руских патріотів не хотіли москвофіль-ці приймати в члени „Народного Дому“ у Львові, що при виборах помимо спільного комітету проводирі москвофільців виступали як найзавзя-тіїше против кандидатів-народовців і н., отво-рили незрячим очі і народовці відчахнули ся від москвофільців і вирекли ся устами Романчука в соймі галицькій всякої спільности з ними. Від

того часу настав страшний час для москвофіль-ців в Галичині, чим раз більше усував ся їм ґрунт під ніг, а приперті до стіни горляють вони зі всіх сил: згоди, згоди хочемо. На що їм згоди, се ясно як на долоні — аби знов могли під покривкою Русинів-народовців провадити своє нечесне діло, аби в ряди рускої інтеллігенції, котра зачала горнути ся около народної хо-ругви, внести пагубний розклад, аби серед не-здорових понять і стосунків мов в мутній воді рибу ловити!

Чи-ж може по тім всім, що ми досвідчили від москвофільців, бути мова про якунебудь згоду з ними? Ні, ніколи! Протинно, ми повинні, ми мусимо на кождім кроці поборювати сей згубний напрям серед нашої суспільности, ми мусимо всіх сил доложити, аби около нашої на-родної хоругви зібрати всю руску інтелліген-цію, весь руский нарієт, бо лиш тоді станемо ми сильним народом, котрому жаден противник не страшний. Перенесім ся думкою в таке поло-жене, що ми Русини находимо ся під Росією. Питаю ся: що робили-б ми там і як відносили-б ся ми там до тих людей руского походження, котрі самі заперечували-б руску народність, висмівали-б нашу рідну мову і все і вєжди-те саме супроти нас робили, що роблять наші домородні москвофільці з нами тут в Австрії? Чи не уважали-б ми таких людей за перекин-чиків? Чи хоть на хвильку могли-б ми погадати, що з такими людьми згода можлива? — Те саме треба нам робити і тут. Для того ті народовці-Русини, що ще не рішили ясно сего важного питання і вірять в якусь згоду з москвофільцями, най як найскорше отрясуть москвофільське болото із чобіт своїх і стають в ряди народовців, сви-домих своєї народної честі і мети.

Що за користь могла-б нам принести згода з москвофільцями? Хіба незгоду поміж самими народовцями. Сего-ж як раз і бажають москвофільці!! І що се була-б за згода, котра в в собі носить не то зародки, а саме жерео незгоди, котра вимагала-б від нас, щоб ми до-зволити, аби москвофільці сіяли дальше баламут-ство між народом і інтеллігенцією і не давали прояснити ся нашим народним ідеалам? Коли-б навіть якісь хвилеві політичні користі могла принести нам така згода, то ми на ню і в тім разі не повинні пристати вірні своїм на-родним ідеалам. Але і хвилевих користей не можна сподівати ся. Протинно, народовці, сполучивши ся з москвофільцями, мусіли-б, як то вже вперед було, всі гріхи москвофільців брати на свої плечі і за них відповідати. Тоді при-тиснули-б нас ті, що їм ле на руку москвофіль-ство в Австрії, саме за те, що і нам самим саму лиш шкоду приносять, до стіни і нівелили-б всі наші заходи для піднесення народу — а того тільки і бажають москвофільці своєю згодою. Вправді „Галичанин“ каже, що „у нас свобода релігій і свобода народности обезпечена основними за-конами“, але він забуває, що у нас є консти-туція, після котрої у всіх законодавчих тілах рішає більшість голосів, і що нас не-шість цілком конституційно не може нищити. Ми повинні старати ся конституційні права визискувати як найбільше для на-роду, а не на те, щоб лізти в болото.

Отже згода з москвофільцями не може при-нести народові жадної користі, а лише незлічимі шкоди. Та може лиш бути між ними, що стали кріпаками при москвофіль-цях.

хоругві. Русини можуть відтак робити згоду і ріжні уклади зі всіма сусідами. з Поляками, з Волохами, з Німцями, з Москалями, і такі уклади можуть їм принести користь, а ніколи з перекинчиками. Русини мусять о то дбати, щоб всяких перекинчиків як найменше зміж Русинів виводило ся, і з перекинчиками так поступати, як кождий нарід, свідомий своєї народної честі, з такими зрадниками народними поступає. Буковинські Русини-народовці вже від давна так поступають, треба, щоб і галицькі народовці своїм москвофілам рішучо вже раз сказали: „Пойди в свій Суздаль!“

Буковинський сойм краєвий.

(Продовжене)

Засіданє 9-те (дня 16-го лютого 1894).

П. Мустаца здає справу про петицію „Народного Дому“ і ставить внесенє іменем комісії фінансової перейти до порядку денного над тою петицією.

П. Пігуляк яко референт меншости комісії промовив: Високий Соїме! Іменем меншости комісії фінансової маю честь про петицію „Народного Дому в Чернівцях“ о уділенє запомоги предложити ось таке справозданє: Товариства мають взагалі у кождого народу велике значінє. Вони є іменно мірилом, оскільки якийсь нарід здібний до жити і яку він має силу. Значінє товариств в житю народа можна порівняти із значінєм осередків нервових в людскім організмі, отже із значінєм мозку, шпінку і тих нервових вузлів, що розміщені яко ганглії на відповідних місцях цілого організму. Чинність тих осередків нервових становить властиву чинність житя тіла людського. Коли хто кидає ся на ті осередки і їх загрожує, то рівночасно загрожує він житю цілого тіла. Подібну задачу, як ті перові осередки в організмі, мають сповнити товариства в кождім народі. Цілею товариств є піднести нарід під виглядом духовим, просвітним, політичним, моральним і матеріальним. Коли хто нападає на ті товариства, коли хто сприяє і нівечить діяльність товариств серед якогось народу, то настає він на житю того народа, бо нарід, у котрого житю товариств нерозвинене, живе житєм незрілим, житєм, яке бачимо в зародку. Як всі інші народи, що стремлять до культурного розвою, так само і руский нарід на Буковині виявляє свою уметвенну діяльність яко одноцільне народне тіло в своїх буковинсько-руських товариствах, з котрих Народний Дім і Руска Бесіда є найважнійші. Ціль і діяльність чисто гуманного товариства „Народний Дім“ є властиво Вис. Соїмови знані з попередних років, бо се товариство вже від кількох літ дістає запомогу від Вис. Соїму. Що се товариство заслугує на запомогу, се в р. 1890 п. бр. Гормузакій, в р. 1892 і 1893 п. Тиміньский в своїх рефератах дуже ясно доказали. (Тут читає відповідні місця з тих рефератів).

Значінє товариства „Народний Дім“ для народу руского показує ся яснійше з того, що для такого самого товариства „Народний Дім“ у Львові наш Найяснійший і Наймилостивійший Цісар і Пан подарував місце на будову і Своєю власною рукою положив угольний камінь до теперішньої величавої будови. То товариство має тепер маєтку по над 1 мільон зр. Его діяльність приносила-б народови рускому незлічимі користи, коли-б воно не було попало в руки так зв. твердих Русинів, т. є. громадки москвофілів, котра вже давно положила хрест над народом руским і тому ласки для того народу шукає всюди инде, лише не у свого народу. Заряд товариства не хоче зовсім приймати до товариства як найбільше заслужених руских патріотів, і се єму вільно так само, як-би було вільно тих членів, що не відповідні для товариства, без подання причин попросту виключити. Таке поступованє заряду того товариства можна остаточно уважати також політичним; те, що заряд без всяких причин не приймає пова-

жаних руских патріотів до товариства, могло-б для галицького правительства краєвого дати також причину, аби вмішати ся силоміцю в житю товариства „Народного Дому“ в Галичині. Але галицьке правительство того не зробило, воно шанує уставу о товариствах, воно шанує житю товариств. Цілком инакше у нас. Рускі товариства буковинські були з давен давна предметом завзятої ненависти для кількох теперішних самовладців на Буковині, і коли-б се було лише в їх силі, то вони вже давно були-б знищили ті рускі товариства. Президенти Піно і Паче не позваляли їм однак дітнутись руских товариств, а навіть за Алезанього могли рускі товариства сповняти без перепони свою статутарну діяльність.

Нині на Буковині инакше. Правда і нині є тут товариства, котрих діяльність нічим не сприяє ся; але рускі товариства переслідують ся після певного плану на широкі розміри, як се ясно викаже ся з нинішньої дебати.

Що до товариства „Народний Дім“ то річ має ся так: Буковинський Руский Народний Дім посьмів після статутів, що вільно зрештою кождому иньшому товариству, виключити двох членів з товариства з причини, що вони прилюдно виступили ворожо против всіх руских товариств, а также задля того, що вони прилюдно безчестили тих замешкалих тут наших братів Русинів, що є родом з Галичини. Але що оба ті виключені члени є невідлнниками попихачами теперішних самовладців на Буковині, то їх виключенє дало причину до рішучого кроку проти „Народного Дому“. Правительство краєве приказало тому чисто гуманному товариству перемінити ся в товариство політичне і змінити статут. Против того внесло товариство рекурс до міністерства і міністерство рішило справу в користь товариства. Міністерство не входило при сїм в саму річ, бо до того не було причини, инакше було-б міністерство, якби дійсно була до того яка причина, по просту розв'язало то товариство. Рішенє міністерства доручило Виділові товариства правительству краєве з погрозою, що коли-б товариство ще раз посьміло поступити собі так, як ось було розказано, то зараз таки буде розв'язане. Против тої погрози правительства краєвого, котра явно свідчить, що там для нашого товариства нема прихильности і безпартійности, виїс Виділ товариства знов жалобу до н.к. міністерства.

Ті події, при котрих п. справоздавець бр. Мустаца певно і свої палці тикав, послужили п. справоздавцеві за дуже пожадану підставу, аби чисто гуманне товариство „Народний Дім“ представити самовільно яко товариство політичне і яко такому відмовити запомогу, яку воно від давна побирало з фонду краєвого, до котрого прецінь складають і Русини, що становлять релятивну більшість населення нашого краю, свої податки.

Мимо того, що згаданє товариство ані на волос не відступило від своєї гуманної діяльності з попередних років, мимо того, що то саме бідне товариство признану єму давнійше суму 200 зр. і ще більше роздало на запомоги для бідних учеників тутешньої гімназії і школи реальної, сьміє справоздавець бр. Мустаца в своїй ненависті против всего, що не хоче повинуватись его самолюбству, в безпощадний спосіб ставити внесенє, аби над петицією руского товариства о запомогу перейти до порядку денного.

Для мене зрозуміле ворогованє заступників двох ріжних народностей і політичних партій, де ходить о великі питання політичні, зрозуміла борба при великих а навіть і малих але засадничих ухвалах, але таку борбу як тоту, мушу назвати негідною кождої політично дозрілої партії. О що тут ходить, мої панове? О признанє 200 зр. для бідних руских школярів! В безпощадній жадобі знищити рускі товариства, ненавидячи з серця все, що руске, і аби двом із товариства виключеним членам дати нікчемну сати с факцію, понадає справоздавець, в негідну ролю низького політика, що відриває другому кусок хліба від рота. Щоби зав-

дати удар зненавидженому „Народному Домові“, видирає він бідним руским школярам той кусочок хліба, який були-б вони собі роздобули за ту запомогу, яку було-б їм подало товариство з уділеної Соїмом запомоги.

Хто бодай дрібку чути має в серці на людську нужду, хто нужду рускої молодежи не уважає за меншу як волоскої, котрій прецінь без дебати ухвалено дати 250 зр. запомоги, той не згодить ся на поставленє справоздавцем внесенє а буде голосувати за слідуючим внесенєм:

Вис. Соїм зволить рішити: Рускому товариству „Народний Дім“ уділяє ся запомога в сумі 200 зр. з фонду краєвого на р. 1894.

Президент краєвий барон Кравс говорить: Я зголосив ся до слова, щоби сконстатувати, що деякі консеквенції, які вивів передбесідник з певних подій, не є правдиві. Се правда, що проти рішеня тутешнього краєвого правительства внесло товариство відклик, і що міністерство з формальних причин увзгляднило его, але з того ще не виходить, що его увзгляднено і зі взглядів річевих. Крім того виїшло нове розпорядженє правительства краєвого, проти котрого товариство знов відкликала ся до міністерства, а в тій справі міністерство ще не рішило.

П. др. Волян починає тим, що він буде голосувати за там, аби не дати запомоги для „Народного Дому“. Дальше, каже бесідник, був я членом основателем того товариства, я не домагав ся виступленя ані не провинив ся нічим, щоби мене виключено. Відтак зачинає бесідник говорити про склад теперішнього соїму. Він каже, що був давнійше в клубі ліберальнім, а що він з него виступив, через те закидують єму віроломство. Своє віроломство старає ся він тим оправдати, що засідання згаданого клубу відбували ся ще перед скликанєм Соїму і тоді ходило о се, в який спосіб сполучені партії могли-б досягнути постійну більшість в соїмі. І в тій цілі порішено тоді уневажнити 3 мандати Волохів (На лівцях: не правда! Підла брехня!) Колиж бесідник почув, що вибір одного члена лівниці, котрий не мав ані активного ані пасивного права вибору, хотять верифікувати, а мандат его товариша п. Тиміньского і мандати двох членів з більшої посілости хотять уневажнити, то се его морально (!) так обурило (голоси: підла брехня!), що він порішив виступити з клубу. Я заміряв навіть мій мандат зложити, і вислав посланців, смитати моїх виборців, чи вони на се годять ся, але вони домагали ся від мене, аби я не складав мандату (Сьміх.). Колиж бесідник переконав ся, що в консервативнім клубі Румунів панує приязнь уснособлене для Русинів, тоді він і ще два Русини приступили до того клубу. Той клуб є цілком свободне сполученє, як кождий иньший клуб, і можна в нїм так довго остати ся, як кому любо. Чи оба посланці рускі народовці, мають може виключенє право заступати нарід руский? Посол з Садагури (др. Стоцкий) закинув румунській партії, що вона зловила двох вюнів, він певно мав на умі мене і Тиміньского; я тішу ся, каже Волян, що пливаю тепер лиш в чистій воді а не в каламутній.

Те товариство руске виключило нас лиш задлятого, щоби ми їм в карти не заглядали. Ми подали відклик, доси справа ся не поладжена і з того най ті панове переконують ся, що нас неслухно виключено з товариства.

П. Ціргофер: Я не мав би причини забирати в нинішній дебаті слова, коли-б п. Пігуляк в своїм вотум меншости не виказав був основно, що ми тим способом готові скривдити нарід руский. Дальше чув ся я спонуканий забрати слово з причини виводів п. Воляна, котрі дотикають і моєї особи.

І я мав честь брати участь в тих засіданнях, на котрих був і др. Волян, і я був особисто свідком того, о чім тоді раджено. Позволю собі отже кілька слів відповісти на виводи п. Воляна.

Не хочу входити на поле політичне, але і нині мушу Вам признати ся, що я тоді не дуже радо відносив ся до ідеї коалїції Німців,

Поляків і Русинів і ще тепер з нею цілком не погодився, і dlatego з якоюсь тривогою брав я уділ на тодішніх нарадах.

Я звирівся явно з тим п. Ротом і сей успокоїв мене в тім напрямі, що тут ходило тоді о коаліцію в тій цілі, щоби старати ся о рівномірне заступництво всіх партій і всіх народів того краю при виборі до Виділу краєвого (Так є; на лівниці), а о нічо иншого; я згодився на те і чесним способом подав я руку на те. І в тій цілі підписали ся ми на тім аркуші, про котрий згадує п. Волян.

Думаю, що зміст того документу не буде Вам невідомий, бо оскільки собі пригадую, він дословно відпечатаний був в „Bukowiner Nachrichten“ і сподіюся, що оден з слідуєчих бесідників прочитає той документ, щоби Ви, панове, набрали ясності про его зміст.

П. др. Волян казав, що на тих засіданнях, в котрих і я брав участь, ухвалено викинути з сойму п. Тиміньського і 2 послів з більшої посілості. Коли я скажу, що се неправда, то є се найделікатніше слово, якого можу ужити на такі закиди. (Славно!) Думаю, що панове, котрі брали участь в тих засіданнях, звільняють мене з обовязку тайни і думаю, що хоть не маю спеціального повномочія до того, то в їх імені можу осявідчити, як річ тоді мала ся. Брав я участь в тих засіданнях і зборах, як висше сказав я, вагаючи ся, чи маю їти разом, чи ні; тоді лівниця сеї палати мала більшість, бо належав до неї Ректор і оден мандат, котрий опісля припав правиці, був опорожнений, так що одним голосом були-б ми могли після нашої впадобі рішати. Ходило отже лише о той однісенький голос.

П. Волян каже, що на тім зборі ухвалено уневажнити вибір п. Тиміньського і 2 дідичів, і що то єго так озлобило, що він виступив.

Але чи знаєте, панове, хто на тім засіданні поставив внесенє, аби уневажнити вибір п. Тиміньського? Ніхто инший лиш др. Волян, він сам се зробив! (Так є! на лівниці). Поклику на свідків всіх тих панів, котрі брали участь в тім засіданні, про котре тут бесіда. Я був ще тоді політичним новиком і я не знав і не знаю про такі підступи. Я здивувався, почувши таке внесенє п. Воляна.

О 2 дідичах зовсім не було мови. Завзиваю п. Воляна назвати мені імена тих дідичів, котрих вибір мав бути уневажнений. Я був на кождім засіданні, і кажу рішучо, що не було і гадки такої про жадного дідича румунського.

То правда, що порушено питанє, чи будучи при власті, не виконати-б акту пімсти і не уневажнити мандат п. Стефанеллого (п. Стефанеллі: То вже досить!) Се лиш з одної сторони порушено, але більшість на се не згодила ся, і на тім річ скінчила ся; нічого більше не рішено, як лише внесенє п. Воляна, щоби посла Тиміньського не допустити евентуально до Сойму.

Тому то твердженє п. Воляна, що він тому виступив, бо тоді хотіли кількох єго теперішніх товаришів клубових усунути з сойму, є очевидна брехня бо він сам поставив внесенє і єго внесенє прийнято.

Тільки хотів я замітити до того, що подав п. Волян, оправдуючись зі свого поступку. Вже з самого початку моїх виводів зазначив я, що не буду сходити на поле політичне; мене братиїв спір між Русинами зовсім не обходить. Не хочу я рішати, почий стороні правда і слухність. Думаю, що історія скаже ще в тій справі своє слово, але все таки думаю, що п. Волян і Тиміньський рішучо не будуть світилками між Русинами (Оплески!) Перехожу тепер до властивого предмету, що стоїть на порядку деннім, до обговорюваної заемоги в сумі 200 зр. для руского товариства „Народний Дім“. Я вже зазначив, що ми відказавши заемогу тому товариству, допустимо ся кривди на народі руским.

Мої панове, ми цілими роками давали тому товариству заемогу в сумі 200 зр. річно, а сего року нараз мали-б перейти над тою петицією до порядку деннього. Що за причина такого поступованя більшої сеї палати? —

Ніби та, що товариство „Народний Дім“ мало зійти на поле політичне!

Але мої панове, що Вас обходять внутрішні справи товариства, як довго остають вони внутрішніми, що обходить Вас спір між Русинами народовцями і москвофілами, яким правом Ви маєте мішати ся до сего спору? Що сказали-б Ви, панове з більшости, коли-б Русини при ріжничій гадох одного або другого члена вашої партії стали по котрій небудь стороні? Ви певно то вмішували ся в ваші внутрішні справи рішучо відперли-б.

Дійсно є нині товариство „Народний Дім“ мимо заявлєня заступника правительства. Товариство до нині не розв'язане і нема вже перепони, аби сповняло свою задачу, яку єму статуті приписують. Коли-б нині се товариство мало розв'язати ся, тоді була-б инша річ, але як довго товариство є, як довго займає ся справами, які приписують статуті, то після моєї думки не обходить нас зовсім, що там члени єго мають поміж собою.

Але-ж, мої панове, я хочу навіть припустити, що товариство дійсно зійшло на поле політичне, коли виключило з товариства п. Воляна і Тиміньського, — чи то політичний поступок, лишім се на боці, — але скажіть мені, мої панове, чи се стоїть на перешкоді, аби товариство сповняло свої гуманні задачі, або питаю ся, чи воно не сповняло їх? І скажіть мені, панове з більшости, чи се спиняє нас послів краєвих сповнити гуманний учинок для народу руского? Думаю, що ні! Стремленє і ціль того товариства знаєні нам із справозданя бр. Мустаці. Товариство дає заемоги для рускої молодіжи, а зі справозданя того товариства перекоуємось, що воно минушого року дало 150 зр. для рускої молодіжи на тутешній гімназії.

Ми сего року уділили заемоги товариствам національним і інтернаціональним, семітським і антисемітським і не знаю кому ще, а власне сему рускому товариству хочете Ви сего відмовити!

Були товариства, котрі саме, не хочу сего назвати, що справді ще дальше пішли на поле політичне ніж „Народний Дім“ і то не лиш давніше але і тепер. Устами п. др. Вольчинського тільки разів проповідали Ви любов і братерство для руского народу, а чому-ж хочете Ви тепер тому народови взгядно заступникам того народу відмовити сеї заемоги в сумі 200 зр.?

Думаю, мої панове, то не є правдива любов. З причини одного, скажім навіть, нерозважного кроку управи того товариства, котра виключила 2 членів, хочете Ви тепер відмовити заемогу в сумі 200 зр. тому товариству?

Скажіть мені, панове, чи був би то поступок справедливості і гуманности? Чи управа того товариства жадає заемоги для себе? Во-на-ж преці домагає ся єї для бідних руских дітей, для доростаючої рускої молодіжи. Чи Ви ті 200 зр даєте п. Винницькому і товаришам? Так воно не є, Ви ті гроші даєте на гуманні цілі того товариства, і не дайте ввести ся в блуд через те при вашім голосованні, що поодинокі особи того товариства може — се ще не доказано, і в тім не можна добачити щось протизаконного — зійшли на поле політичне. Що-ж провинив нарід руский і чому-ж хочете Ви карати народ руский за те, що зробили п. Винницький і товариші і за що лиш вони самі можуть відповідати?

Народ руский має школи, котрі доконечно потребують заемоги, вони преці не брали участі в поступованні „Народного Дому“, в школі преці не має духа партийности, в школі не знають про Русинів народовців і москвофілів. Не дайте ся увести духови пімсти і ненависти, позвольте вже раз, най вийде до сеї палати дух уміркованности і згоди і се буде дорогою, котрою устелить ся єдність і зближенє до народу руского і до нас всіх, і прошу Вас задлятого дати заемогу рускому товариству „Народний Дім“. (Грімкі, довготривалі оплески!)

П. др. Рот говорить: Справді далеко вже ми зайшли. Перед нами лежить петиція

товариства, котрому ми кождого року давали заемогу, і над тою петицією вивязала ся дебата, в котру знов втягає ся справи національні і політичні. Межи всіми Соймами в Австрії, котрі тепер радять, нема ні одного так розеднаного як наш, в жаднім соймі не доходить ненависті і огірченє так далеко, як у нас. (П. Зота: так є!)

Хочу тепер відповісти на се, що сказав п. Волян. Тут не є діточа компанія, ту на можна оповідати байок, які там розказують няньки, і в котрі лиш діти вірують. Коли тут ставить ся якесь твердженє, то треба єго також доказати. Тут не вільно оповідати про річі, котрих неправдивість можна довести свідками і письмами. Неправда сли п. Волян каже, що ми злучили ся тоді до якогось клубу (др. Стефанович: Так є!)

То цілком з повітря схопленє, коли він каже, що той клуб мав на цілі запевнити нам постійну більшість; дальше не правда, що той клуб мав на цілі не узнати вибору деяких послів і усунути їх з Сойму.

Все то не згоджує ся з дійсним ходом річий. Я власне поїхав домі, аби принести те письмо, котре доказує зовсім противно, а про котре п. Волян дуже добре знає, бо по перше він єго підписав, а по друге воно було оголошенє в газеті і він певно єго тоді читав.

То письмо дословно звучить оттак: Аби запевнити по одному мандатові для партії ліберальної, вірменсько-польської і рускої в Виділї краєвим, зобов'язують ся підписані словом честі під час цілої сесії соймової при всіх голосованнях являти ся в соймі і голосувати в тих справах так, як більшість порішить а то:

1. При верифікації виборів,
2. При виборі до Виділу краєвого,
3. При виборі постійних і инших комісій соймових.

Чернівці 8. вересня 1893.

Підписаних є 15 членів між ними і п. др. Волян. Отже говорить ся там: „Аби запевнити по одному мандатові для партії ліберальної, вірменсько-польської і рускої.“ Нічого більше не було на цілі і до нічого більше не зобов'язували ся послі і лиш в тім взгяді, в однісеньким взгяді зобов'язали ся ми словом честі, голосувати так, як більшість підписаних ухвалить. Се діялось 8-го вересня 1892. А 12-го вересня 1892 инше др. Волян таке:

„Високоповажаний Пане предсідатель!

З опечаленим серцем маю честь повідомити Вас, що я по зрілій і глибокій розвазі, з власної волі зложив свій мандат посольський. Я не чую в собі моральної сили, щоби цілими роками яко лікар і урядник краєвий безнастанно боротися з партиями, тому то я не пригучуючи ся до жадної партії, зложив свій мандат, щоби принести жертву мому спокоеви душевному. При тій нагоді прошу прийняти вираз мого поважання, з котрим маю честь остатись
др. В. Волян в. р.“

Чи-ж др. Волян зложив свій мандат тоді, чи ні? Чи то правда, що в тім листі написано, чи не правда, чи він нас лиш ошукав? Фактом є, як я з сего письма вношу, що др. Волян дійсно зложив свій мандат, але о сїм не повідомлено Вис.палату, і він відтак відкликав се зложене мандату; або може бути, що др. Волян в сїм письмі оповідав нам щось неправдивого.

Але що дальше стало ся? 13-го вересня 1893 появил ся п. Волян тут в клубовій салї і в присутности 13 або 14 членів палати заявив що слїдує:

„Під натиском обох президентів, за впливом моєї жінки зі взгядів родинних (страшний регіт!) і задля релігійних причин порішив я, виступити з коаліції і таки остатись в Соймі.“ (Голоси на лівниці: Так було!) Ми питали єго, хто ті президенти, а він нам виразно сказав: „Президент краєвий і маршалок.“

То факт, мої панове, і Ви видите з того, що все то, що п. Волян сказав є що найменше не є правдою.

Іду даліше. Ми тоді хотіли зложити союз лише в цілі переведення виборів до Виділу краєвого; приступило до сего союзу 15 членів, але ті 15 членів не становили ще більшості; при тім розумієш старалися ми одержати більшість, але не для однієї кої якої партії, до чого стреміла противна партія, і що їй дійсно удалося; даліше ми старалися, щоби Виділ краєвий був в той спосіб зложений, аби відповідав тутешнім відносинам народним і партійним соймовим і при тім так числили ми: Слі поважаний п. маршалок є іменований з поміж румунських дідичів, то преці цілком природно і розумно, коли з кожної партії не виключаючи і румунської буде засідати один член в Виділі краєвим.

Зовсім инакше уложили-б ся обставини в краю і в соймі, коли-б дійсно всі партії могли з довірею споглядати на Виділ краєвий і на Сойм і були того безпечні що їх інтересів так ту як і там стережуть мужі, до котрих вони мають довіре.

Чому се не сталося, се пояснює нам нині заявлене п. Воляна, котре як на долоні показує, що оба президенти виливали в ділком противним напрямі, а на се маємо ще і пильні свідчення.

На короткий час перед вибором членів Виділу краєвого удалося п. Стефановичу п. Стоцькому і я до п. президента краєвого і також просилисьмо, бо були ми переконані, що правительство на Буковині іменно в соймі має значний вплив, і що легко удасться правительству через свій вплив у противній партії таки дійти до якого небудь порозуміння. Отже ми просили президента краєвого ділати в тім напрямі і старати ся, щоби справді з кожної партії по одному членови вибрати до Виділу краєвого, так щоби той Виділ складався з одного Румуна, Вірмено-полака, Русина і одного Німця ліберала; головню протім присили ми, щоби при виборі до Виділу краєвого иншого Русина узглядити а не п. Тиміньського, на що президент нам відповів:

„Так не іде, він (президент краєвий) хоче, щоби в Виділі краєвим панували рим і згода, коли-ж Тиміньський не буде вибраний, то не буде згоди“. (Сьміх)

То факти, котрі Вам, мої панове, розповідаю... про даліші слова п. Воляна не буду згадувати.

Думаю, що він чейже признасть мені, що такий був правдивий хід річий. Коли хто дасть слово честі 8. вересня на письмі а 12 або 13 того самого місяця віддає свій голос в цілком противним напрямі, то певно він є однісенський такий між нами; бо в таким случаю, коли не можна додержати слова, то складає ся мандат, відказує ся від своєї політичної кар'єри, але ніколи не поступає ся проти даного слова. (Грімкі оплески!)

Дрібні вісті.

Іменованя і конкурси. Адюнкт судовий в Кіцманн, Юліан Донігевич іменований начальником суду тамже. — На місці нотаря в Радівцях, на місце помершого Рачая, розписує комора нотаріальна конкурс з речинцем до 10. цвітня с. р.

Президент краєвий бр. Краус повернувся вівторок, дня 13. с. м. з Відня, і обняв назад урядоване.

Самоубійство. Господар з Язлівців Єремія Врач повісив ся в своїй stodolі. Мав 31 років і повісив ся три дні по своїм весілю. Причиною самоубійства була сварка з матерею.

Друга гімназія в Чернівцях. В комісії бюджетовій заявив міністер просвіти др. Мадейський, що для незвичайного переповнення черновецької гімназії постановлено отворити нову нижшу гімназію в Чернівцях з руськими класами рівнорядними. Заявлене се дуже

неподобало ся нашим панам румунізаторам, їх газета „Gazeta Bukovinei“ ще не знає що з злости робити, та спихає всю вину сего „нещастя“ на — др. Стоцького. Ми вірямо, що румунізаторам гімназія руска в Чернівцях, то сім в їх оці, і тому не дивуємо ся їх щедрості, яку приляють в посліднім числі своєї газети, пристаючи вже навіть на окрему руску гімназію в Кіцманн або в Вижиці — (Можеби в Падиківцях, аби п. Тиміньському було догіднійше.) — Наш Маршалок краєвий Лунул промовляв навіть в тім дусі в комісії бюджетовій, щоби гімназію руску отворити де инде, а не в Чернівцях, але мабуть все то не поможе, і Русини врешті дочекають ся своєї гімназії таки в столиці краю.

Честна робота. Гр. пр. парох з Рогізни о. Вольчипський і гр. пр. парох з Садагурі о. Микотович їздят, як ним доносять, по повіті садагурським і збирають підписи на вотум недовіри для посла др. Стоцького. А щоби їх робота принесла більші плоди, уживають до того випробованого вже не раз незавідного средства — горівки, котрого угощують незадоволених виборців, а для принуки і самі є не цураються. — Але як кожда парця не все солодка, так і нашим робітникам на полі цивілізації не всюди добре ведеться. Кажуть, що в деяких громадах зазнали є „сторожі моральности“ прикрого заводу таки від простих мужиків, котрі не порозуміли ся на сій новій научній методі, а їдуть за своїм простим „хлопським“ розумом. Чи-ж не честна робота веде ся у нас для добра нашого народу!

Водолічницьке товариство на віір лічничого заведення дра Лямана в Дрездні, завязало ся сими днями в Чернівцях. Статути сего товариства затвердило вже краєве правительство, і на нині, п'ятницю скликані загальні збори сего товариства. Про се товариство неспішем обширнійше иншим разом.

Жіночий волос. 60 волосків жіночих, один волосок коло другого склавши, покривають пересічно один сантиметер квадратний. Але після ріжної барви і ріжної грубости волоса міняє ся міра. У руських жінок є пересічно 140.000 волосків на голові, у шатенки 100.000, у блонеток 102.000, а у рудих 88.000 волосків. Склавши всі волоски темної масти з одної голови в здовж займають вони 65 до 80 кілометрів, а руське волосе 100 кілометрів. Темний волосок витримує 10 до 12 декаграмів а білий лише 5 до 6 декаграмів.

Слоні робітниками. У стіп Яврізанкара, найвищої гори на сьвітї, (вона 4030 м. висна від Монбланка), уживають тамошні жителі слонів до роботи. Сі звірята приучені так, що виривають дерева з корінем, зривають галузе і таскають его трубою на призначені місця. Вони прочищають дороги через ліси, ба навіть иноді роблять службу нурків.

Як судить син о своїм батьку. 10-літний хлопець думає, що его батько знає дуже багато; 15-літний, що він сам так багато знає, як батько; 20-літний молодець гадає, що він вдвоє більше знає, ніж батько; яко 30-літний муж знов гадає, що він часами може зарадитись у батька; яко 40-літний, що его батько таки може більше знає; яко 50-літний починає він вже у батька шукати поради; коли-ж дійде він до 60 літ, а его батько вже вмер, то гадає він, що покійний був наймудрійшим чоловіком.

Без очей. В купелевім місці Фалькенштайн коло Вісбадену в Німеччині народила ся сими днями дитина без очей; немовлятко єсть впротім зовсім здорове і сильне, лиш, там де мали бути очі, має дві червоні плямки.

Кіт задушив дитину. В Берлінцях 8. с. м. лучила ся незвичайна пригода. Селянка Катерина Калвичак вийшла з хати, лишивши слячу дитину в колісці. Коли по якимсь часі вернула, дитина вже не жила. Показало ся, що кіт поклав ся спати на лице дитини і задушив єї.

Штучний латарг. Варшавський магік Рибка ввів до властий подане, щоби ему вільно було зробити штуку таку, яку роблять індійські факіри. Той Сибка має масть, котрою скаже собі заткати

всі отвори в голові і так буде спати три дні. Тіло замкнене в скрині мають зачисти на означене місце та закопати его в землю, запечатати „гріб“ і пильнувати безнастанку. Аж при кінці третьої доби мають отворити гріб, увільнити его з полотна, в котрім він буде завинений, і він потім верне наново до життя. Оберполицмайстер, до котрого Рибка ходив з просьбою, сказав, що як лікарі не будуть тому противити ся, то він дозволить Рибці на таку штуку.

Нова недуга. Мати япанського мікада (так сказати-б: цїсаря) захорувала недавно дуже тяжко, а япанські часописи доносять, що єї лічило ні більше ні менше тільки 423 лікарів. Все-ж таки не вернули їй здоровля, а навіть жаден лікар не вмів вислідити, що се за недуга. Тоді закликали священника буддійського і той розумний чоловік сказав, що причиною недуги достойної пацентки єсть нічо инше, лише — заведе-не залізниць. Сей священник думав собі так: Доки не було в Япані залізниць, цїсарева була здорова, а як їх побудували, занедужала. Справді, що се вчений священник!

Tinct. capsici compos.
(Pain Expeller)

приладжена в аптці Ріхтера, Прага, загальнозвісне втиранє, загодяче біть, можна дістати по ціні 1 20 ар., 70 кр. і 40 кр. за флашку майже в кожній аптці. При закупні треба дуже уважати і брати флашки лише з охоронною маркою „икотвиця“ за правдиві. Центральна розска: Ріхтера аптика під Зол. Львом, Прага.

Всіх наук лікарських
Др. Казимир Пйонткевич
повернувся і ординує як давнійше
в домі при улиці Рускій ч. 12.

„ДНІСТЕР“

товариство взаїмних обезпечень
у Львові,
улиця Валова ч. 11,

засноване на підставі концесії ц. к. міністерства справ внутрішніх з дня 9. грудня 1891. р. ч. 22751, розпочало свою діяльність дня 15. н. ст. вересня 1892 р.

„Дністер“, опертий на засаді взаїмности своїх членів, обезпечує всяке майно движиме і недвижиме против шкідливого впливу під найпристунійшими услівями і починає можливо найнижші премії.

Всякі шкоди ліквідують ся і виплачують ся сейчас по пожарі.

Зголошення о уділені агенції в місцевостях, де нема агентів „Дністера“, приймають ся.

СИЛА КНИЖКИ
або
О просвіті народній.
Під таким заголовком вийшла брошура
в Чернівцях
написана
учителем Дарієм Пігуляком.
Ціна 25 кр., с пересилкою 27 кр. — Замовляти можна в редакції „Буковини“.

Видає: Сільвестер Дашкевич. — Відповідає за редакцію Др. Василь Дутчак.

З печаті Г. Чоппа.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ

виносить:

на цілий рік 5 зр. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграничі 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горювца в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация

„Буковини“ находится в
Чернівцях (ул. Петровица
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги

обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 11.

Чернівці, дня 11-го (лат. 23-го) марта 1894.

Рочник X.

3 год а.

II.

Наша перша стаття про сю справу була вже надрукована, як галицькі газети подали вість, що на 19-го с. м. посла Романчук, Телишевський, Король, Рожанковский і Окуневский скликали до Львова мужів довіря всіх партій, аби зробити згоду. В останніх днях подають ті газети вісти про зїзд, на котрім дійсно ухвалено засади спільного поступовання. Заким обговоримо ту зроблену у Львові згоду, хочемо даліше застановити ся над тим, чи після нашого суду така згода можлива.

В попереднім числі виказали ми ясно, що згода з москвофілами, се гріб для руского народу. Тепер розберім, чи згода з радикалами може до чого придати ся.

Хто то є ті радикали? — Маленька горстка понайбільше молодих людей невдоволених теперішніми суспільними порядками звязала ся до купи, аби теперішній лад чи радше нелад горі корінем перевернути. Виходячи з того, що робучі люди найбільше уносліджені і покривджені в своїх правах, гадають вони через союз робучих людей всіх народностей донняти своєї цілі, дійти до пановання в державі. Партія радикалів не є отже партія національна, народна, але інтернаціональна, міжнародна; вона працює не виключно для руского робітника, але так само для польского, жидівского, московск. і т. д.; вона стоїть Русинам-народовцям ближше тим, що не заперечую існуюча рускої народности, в своїх писемках послугує ся рускою народною мовою, не вбиває — а розбуджує енергію серед Русинів і віру в власну силу і поміч, однак єї дотеперішня діяльність єсть занадто одностороння, а навіть руйнуюча: вона вносить розклад між людей одної народности, тровить брата на брата, ширить невдоволене, займає ся більше агітаційною ніж реальною роботою — се-ж підстава єї бити; одиноким єї успіхом є те, що в декотрих околицях потрапила нарід підбурити против духовенства і підкопати в народі віру, однісінського ще доси культурного чинника серед народу; лайка-ж і напасті на народовців, і спілка радикалів з москвофілами в борбі против народовців відчували народовців зовсім від сеї партії. Тепер же мала-б настати згода, бо згоди захотіло ся також і радикалам. Чому? — Не такко відгадати. Кілька літ радикальної їх праці навчило їх, що праця їх марна, що і так невеличка горстка їх з кожним днем зменшає ся, бо безуспішність такої їх роботи лежить як на долоні; вони пізнали, що поки не відокремили ся від Русинів яко осібна партія, доти мали більше впливу на справи народні, отже бажають згоди, бо хочуть мати вплив, бажають згоди, бо згода має санкціонувати опозицію Русинів против правительства і Поляків, а опозицію уважають вони своїм елементом, бо в опозиції вистарчають крики, наріканя, протести, демонстрації і т. п., аби придбати собі славу патріота і тим прийти до значіння, бо галасованем легше собі серед товпи здобути лаври ніж тихою мольною але реальною працею.

Яке-ж становище повинні народовці в данім разі зайняти супроти поклик радикалів до згоди? — Знов лиш таке, яке їм наказує їх щиро народна програма.

В 19-ім столітї розгоріла ся майже в цілім світі завзята борба народностей. Так як перед тим лила ся кров струями за віру, так тепер бере ся одна народність против другої, а борба тота хоть веде ся понайбільше без проливу крові, то все-ж таки вона не менше згубна. Борба народностей вивязала ся з того, що багато народностей в протягу віків утратили свою самостійність політичну або єї собі доси ще не виборили і так опинили ся в залежнім положеню від других, котрі своє домінуюче становище стали на кождім полі супротив побіджених народностей визискувати і їх нівечити. Пануючі нації нівечать добробит і багатство народне, нівечать цілу культуру, нівечать духову і тілесну силу націй слабших, старають ся удержати їх в служебнім становищу, аби їх працею збогачувати ся і жити. Борба тота веде ся не против одної або другої класи народної, а на цілій лінії, єї відчуває не лиш хлібороб, міщанин, але і урядник, професор і дідич і т. д. Всі, що признають ся до унослідженої народности, терплять однако, ба інтелігенція унослідженого народу, через то іменню, що вона маючи ширший світогляд знає і відчуває всяку кривду далеко глибоше, терпить також далеко більше ніж хлібороб, робітник, бо терпить не тільки матеріяльно, але і морально. Що-ж в такім стані річний природнійше, як, що всі одиниці унослідженого народу вляжуть ся до купи і яко цілість, в котрій має стояти один за одного, всі за одного а один за всіх, стають до спільної оборони себе т. зн. до спільної оборони своєї народности? До такої оборони бажають і Русини-народовці злучити в усіх Русинів; їх програма обіймає цілий руский нарід зі всіма єго веретвами і без огляду на політичні границі, серед яких він жне, вона є загально народна, вона не може обмежати ся на самий лиш робучий нарід, або на селянство і маломіщанство, народовці мусять однаково заступати ся за всіх Русинів, бо і той урядник, професор, євщеник, дідич і т. д., на котрого чолі Русь витиснула своє пачто народности, терпить кривди і то, се мусить кождий признати, в далеко більшій мірі ніж несвідомий часто своєї кривди робітник, селянин; вона змагає до щирого братерства всіх Русинів, змагає до того, щоб всі сини матери Русь стали собі мов рідними братами і в своїй недолі взаїмно себе підпирали. Задлятого то як і взагалі серед унослідженої нації не може бути борби класової — така борба можлива лиш серед пануючої нації; серед такої нації, що поживає плоди чужої праці, можлива зависть класова. Але що-ж у нас одна верства другої може завидувати? Більших чи менших злиднів? Коли-ж деколи і трапляєть ся таке, що один Русин другого утискає і нівечить, то є се справа чисто особиста а не впливає з якоїсь загальної засади, то діє ся се понайбільше ддятого, що народна ідея доси ще не споїла цілого загалу в одно тіло, що одиниці не переняли ся ще наскрізь, як го повинно бути, ідеєю братерства народного. В таких разях вистарчить поклик до того братерства, і щире упімнене, а не потрібна лайки, котра власне розєднює тих людей, що повинні відносити ся до себе по братерски, заострює різниці і робить неможливою спільну оборону своїх прав. Виволікане спорів класових серед народів уносліджених ослаблює їх силу відпорну для охорони національного бити і свого добро-

биту і тим самим спінняє найважнійшу працю — вироблене своєї національної сили. Маючи перед очима загальну небезпечність, небезпечність для цілого народу, треба всі иньші справи положити на боці, або полагоджувати їх так, щоб загальна справа на тім нічого не потерпіла. Та не лиш із тої причини, але также і задля того виключили народовці із своєї програми всілякі класові борби серед рускої суспільности, бо вони знають, що всі загально людські питання, отже і питання соціальне ніколи не рішають народи залежні, народи уносліджені, бо такі народи не мають до сего відповідної сили, щоб переперти свою волю, а завсїгди лиш народи політично і економічно самостійні, і то рішають їх не лиш для себе, але заразом і для народів підрадных; так було з поборенем абсолютизму, з заведенем конституційної форми правління і т. д.; — вони і тільки ті народи зможуть полагодити также і дуже важне соціальне питання; — народовці видять неспроможність народу руского рішати такі питання, отже і не пускають ся з мотикою на сонце. Але пізнавши се докладно, що тільки народи самостійні можуть мати вплив на загальнолюдські справи, змагають народовці-Русини до самостійности політичної і економічної руского народу, т. зн. змагають до того, щоб вибороти собі незалежність, щоб вийти з унослідженого становища і стати попліч з другими народами до загальнолюдської культурної праці, змагають отже до того, щоб бодай колись і Русини могли причинити ся своїм голосом до рішення таких питань, як соціальне і т. д. Ддятого то справа самостійности рускої народности належить до політичної програми народовців, і з тої точки програмової не можуть народовці ані на волос попустити, бо вона єсть істотою їх програми, і ся точка як раз стоїть і мусить стояти на заваді до згоди народовців з москвофілами і радикалами, котрі єї з ясно зрозумілих причин не хочуть признати. Програма народовців не виходить із жадної доктрини, вона, як довго не закінчила ся борба народностей, а се не так скоро ще наступить, єсть власне виразом борби економічної, борби о хліб насущний унослідженої народности, бо сама борба народностей не єсть властиво нічого иньшого як борба економічна, очевидно, не одної класи против другої а одної народности против другої. Програма національна се в теперішніх часах, де борба економічна прибрала вид борби національної, одинока можлива програма; програма інтернаціональна наших радикалів є проте у нас анахронізмом, є лиш малюванем того, що діє ся серед народів самостійних і економічно обезпечених, є через те шкідлива, бо спінняє нашу охорону від заглади, заглади національної і економічної.

Зваживши се все, відповідь на се: чи придала-б ся до чого згода народовців з радикалами? — ясна. Кождий мусить по тім всім сказати, що як довго рускі радикали схочуть стояти на своїм інтернаціональнім становищу, згода народовців з ними неможлива, бо нанесла-б лиш шкоду рускому народові. Коли-б радикали хотіли обмежити ся лиш на працю виключно для руского народу і схотіли пристати на загальні засади народовців, тоді з ними згода; з москвофілами-ж ніколи!

Наконець супроти тих народів, що і собі бажають згоди з москвофілами і з радикалами, скажемо, щоб вони завчасу рішилися, чи хочуть бути, чи москвофілами, чи радикалами, бо народівцями вони дійсно вже не є, або най стануть справдішними народівцями з душею і тілом.

Коли на підставі тої загальнонародної програми, яку народівці визнають, запанує серед рускої суспільності єдність, тоді не потрібна жадна згода, і тоді і лиш тоді зможуть Русини поведичати ся успіхами і здобутками на кождім полі і з часом дійти до того, що становить найвищу ціль народовецьких змагань, до самостійності політичної і економічної, і будуть могли серед культурних народів світа мати голос при рішенню світових загальнолюдських справ.

Буковинський сойм краєвий.

(Продовжене)

Засідане 9-те (дня 16-го лютого 1894).

П. Волян припускає, що на засіданні не було мови о уневажненню мандатів волосних діячів (Голоси: Ну, прецінь!), але один з товаришів говорив ему про се на дорожці. Він не заявив маршалкові, що складає мандат, лише радив ся з ним, чи зложити, чи ні? Він зовсім не ставив внесення, щоби уневажнити вибір п. Тиміньського. (Голоси: Рішучо Ви поставили се внесення!) На те, каже п. Волян: Коли другим вірите, то вірте і мені. (Сьміх!)

П. Тиміньський розповідає, що він одного дня перед отворенем сойму зайшов був до д-ра Воляна, де застав п. Смал-Стоцького і Пігуляка і рішучо там виступав против того, аби Русини прилучили ся до клубу ліберального в соймі. Серед тої дебати прийшов др. Рот і тоді обжалував его перед д-ром Ротом п. Пігуляк і Стоцький, що він не хоче вступити до клубу лівниці, для того він (Тиміньський) забрав ся тоді з хати. Опісля прийшли п. Смал-Стоцький і Пігуляк до него (Тиміньського) до дому і грозили ему, що наколи не прилучить ся до клубу лівниці, то его вибір уневажнять. (Голоси: Ви тоді плакали). Я не плакав. (Сьміх).

Маршалок замічає, щоби устерегти ся всякого непорозуміння, що він п. Волян лише сказав, що се справа его виборців, чи він має зложити свій мандат чи ні, а также, щоби він застановив ся, бо часто в першій хвили робить ся таке, чого пізніше жалує ся. Таке був би я, каже маршалок, сказав кождому иньшому послови з котроїнебудь партії.

П. Рот річево констатує, що він зовсім не сказав, що президент краєвий і маршалок дійсно мали вплив на п. Воляна. Бесідник сказав лише то, що п. Волян в побічній комнаті при 12-тих що найменше послах виразно оповідав: „Під напором обох президентів“, а на питане, котрих президентів, відповів, „маршалка і президента краєвого“.

П. др. Смал-Стоцький: Ось і знов виявила ся невідрадна дебата, та ми тому не винюватим, що таке склало ся, прецінь не можна відмовити права „Народному Домови“ подати петицію, тай соймови не можна відмовити права, щоби перейшов над тою петицією до порядку денного. Але-ж отся дебата виявила нам стілько погани (дозволю собі ужити тут виразу п. Воляна), що ми справді мусимо сего встидати ся. Спершу гадав я, що там, де розходиться ся спеціяльно о особи тих двох панів, вони самі не виступлять яко судії в своїй власній справі, я думав, що сего вже сама чемність вимагає... (Голоси на правиці: До річи!)

Маршалок перериває: Завсїгди чую з противної сторони голоси „до річи“, я позволив панам з правиці говорити, тому і для иньших панів буду берегти свободу слова. (Грімкі оплески на лівниці).

П. др. Смал-Стоцький говорить далі: — не виступати яко судія в власній справі і не мстити ся на товаристві, котре припустім, може і несправедливо поступило проти тих панів. Сего не стало ся, противно п. Волян з цинізмом, котрай справді треба подивляти, узадаював, чому він буде голосувати против запомоги для „Народного Дому“. Я вдячний п. Піргоферови і д-рови Ротови, першому за се, що він виступив в сій палаті в обороні рускої молодіж і товариства яко такого, а обом панам за се, що вони нарешті вже раз перед повною палатою осявітили докладно, як тотя річ мала ся на підставі свідків і актив. так що ті пани не мають найменшої підстави думати, що наше поступоване було тоді нелояльне. П. Волян не лише критикував нашу посольську діяльність, але він сказав, що ми використовуємо товариство в наших особистих цілях, та що там знаходять ся несплачені листи довжні і т. д. Тим отже знов представив він діяльність товариства в лихих світлі, а тим самим кинув підозрінє на него і то, се мущу Вам отверто сказати, цілком неслухно. Бо доки п. др. Волян був членом того товариства, то властиво не обходило его нічо, він платив лише свої вкладки. Коли-ж він знав, що там веде ся лиха господарка, то було его святим обовязком, явитись на зборах і положити кінець такій господарці. Того він не зробив і взагалі і давніше не займав ся він рускими товариствами і справами, як се панове самі знають; его завсїгди більше обходило те, що оба п. президенти гадають і які вони дають ему сказівки. І тепер говорить він, що майном товариства зле завідує ся. На підставі яких фактів доходить п. др. Волян до сего заключення, він нам сего не сказав. Що виключене п. Воляна і Тиміньського було чисто політичної натури, се рішучо заперечую. Наше товариство не є політичне, але є чисто національне, прошу на се добре зважати, а відповідний параграф, на підставі котрого наперед виділ а опісля загальний збір того-ж товариства виключили обох сих панів звучить: „що хто виступає против цілий товариства і против народу руского яко такого, може бути виділом виключений“. Против цілий товариства п. Волян пр. і нині виступив, він на него кидає підозрінє і посуджує о лиху господарку. Мущу тут заявити: на чолі того товариства стоїть муж, котрого ніхто, хотьби і з противної партії, не посмів підозрівати, що він і в найменшій річи міг би пошкодити славі товариства. (Славно! Славно!) Є се нами і вами (звертаючись до правиці) високоповажаний надсовітник суду краєвого п. Винницький. В виділ є дальше такі мужі, котрим ви также і найменшого закиду такого не зможете зробити. Ми не можемо і того сказати, що навіть в тих часах, коли були в товаристві Тиміньський і Волян, був там не порядок. Руску же народність оскорбив вже давніше тут в сій палаті п. Волян тим, що пр. нашого найбільшого поета, нашу славу і гордість, нашу окрасу тут публично просто болотом обкидав. Питаю ся Вас, мої панове, по всім тім, що Ви тут чули, що зробили-б Ви, коли-б — най Вас Бог сохранив від чогось подібного — котрийнебудь з Вашої народности так собі поступив, коли-б він тут в тій палаті або і поза нею в сей спосіб накинув ся на товариство або на народність?

На всі ті прегарні гречности як двоголова гадина і т. д., котрими нас тут нині п. Волян обдарував, не стану відповідати, бо коли і ужив я слова юн, то се слово і в приближенню не дасть ся порівняти з „гадиною“... Що-ж дотичить юнів, то п. Волян сказав, що він з нагромадженого коло нас болота перемістив ся до чистої води. Але історія натуральна не знає, щоби юни жили в чистій воді, лише знає се загально річ, що вони завсїгди живуть в намулі, в болоті. Застерігаю ся, вислв. панове з противної партії, що сего я не відношу до Вас.

П. д-ра Воляна опустила память і в иньших справах. Я сему не дивуюсь; як буду такий старий як він, то певно і я всего не буду міг спам'ятати. П. Волян пр. — на иньші річи не звертаю уваги, бо їх опрокинув вже мій передбесідник — представив мого товариша, п. проф. Пшибрама в лихих світлі. Я могу дати ему докладне пояснене в тій справі: проф. Пшибрам

вийхав тоді до Праги до своєї недужої жінки (Так є! на лівниці) і прибув помімо того зараз на наш телеграфічний поклик сюди, щоби іти з нами рука в руку. Він не покинув хоругви, як дехто иньший.

Що ми спір, який тепер веде ся межі Румунами а Русинами, хотіли би также з Сойму усунути, о тім будьте переконані. Всі наші старання стремлять до того, і се ми свого часу сказали і п. Тиміньському. Ми готові заключити мир, але під певними умовами, ми хочемо миру, але не хочемо піддати ся. (Звертаючись до п. Тиміньського): Що Ви, п. Тиміньський, коли я і Пігуляк були у Вас, і Вам представляли: „Розважте, що робите, Вам може таке стати ся, що Ваш вибір уневажнять“, тоді так скоро рішили ся і дали рішучу відповідь, що вже по всьому, се неправда; Ви сказали, що мусите ще надумати ся. Тиміньський плакав тоді як і ми оба, (Тиміньський: Неправда!), наше серце і тепер кровавить ся, що таке сумне видовище представляємо соймови, і що цілий край просто з нас Русинів сьміє ся. (Зворушене). Тиміньський питає ся, хто тому винен? Відповідь на се по-лишаю ему самому, хотий з гори вже знаю, що він односторонно єї рішить.

Тепер же, панове, просив би я Вас дуже, не мстити ся з політичних зглядів на товаристві, котрому має признати ся 200 зр. запомоги. Подумайте, що вороговане, яке дійсно вже є, ще збільшить ся, тим способом пронасть межі нами станеть ся більшою; Ви через се не товариству — товариство і мимо того не пронаде — а народови рускому оказуєте свою нежичливість, бо остаточно сьміло можна буде сказати, що фонд краєвий, до котрого і податки Русинів впливають, Русинам нічого не дав на їх цілі, на цілі гуманні, які має власне товариство „Народний Дім“. Справді треба-б жалувати, коли-б супротив найблагородніших змагань інтелігенції рускої, працювати для добра краю, в такий брутальний спосіб край виступав; бо коли ми працюємо для народу руского, коли працюємо для 268.000 душ нашої вітчизни, то тим самим працюємо для добра краю і держави. І отті наші змагання, отта наша чесна праця, донче ся ногами тут в сій палаті. (Голоси на лівниці: Так є!) Не дайте ввести ся в блуд, що є ще який-небудь сумнів о істнованню нашого товариства, памятайте на се, що міністерство наш рекурс рішило в користь товариства. Се цілком иньша річ, яка тепер що до товариства заходить; правительство, як се підніс вже сироздавець меншости, доручило товариству рішене міністерства з тою погрозою, що наколи-б товариство ще раз чогось подібного допустило ся, то буде розвязане. Ми, мої панове, становимо поважне товариство, котре гордить ся своєю славою і честію і старає ся їх без змази заховати; таке товариство не може дозволити, щоб і найменше підозрінє, що воно переступає закони, спало на него. Против тої погрози правительства дозволили ми собі подати зажадене до міністерства. Отже-ж не заходить тут зовсім питане, чи існує то товариство, чи ні? Тут ходить о що иньшого, і се з жалем мущу констатувати: правительство краєве не відносить ся до нашого товариства з такою прихильністю і жичливістю, як се діє ся супроти иньших товариств. Коли товариство провинилось, переступивши який небудь параграф законів, то правительство краєве мало право его розвязати, воно-ж товариство не розвязало, а узнало его за політичне або зажадало зміни дотичних параграфів статутів і рівночасно застановило его діяльність. § 34-ий устави о товариствах каже, що низша власть має право — значить: має право, але не є обовязана — по розвязанню товариства застановити его діяльність аж до рішеня рекурсу. Тут не наступило розвязане, але таки застановлено діяльність товариства. Се є що найменше доказом нежичливости правительства краєвого для товариства, а другим доказом є то, що президент краєвий ще і нині в своїй промові дав до пізнання, аби товариству не дати запомоги. Се справді сумно. Те саме товариство, що свого часу було признане Его Величеством Цісарем до наділу з доходів добродичної лютерії, сего року, коли власне

мало бути наділене тою допомогою, не зістало наділене з причин вище мною наведених! Прошу Вас, панове, не дайте вести ся в блуд, не поводуйте ся тактикою партійности, не збільшуйте вражди. Щиро мушу Вам сказати, що наколи відмовите своїй допомозі, то се останесь плямою на вашій народности. Не мішайте ся в наші внутрішні справи, так як і ми в Вашій не хочемо мішати ся і ніколи сего не зробимо. Щеро прошу Вас, голосуйте за внесенем меншости. (Грімкі оплески!)

Президент краєвий бар. Кравец: Виджу, що мене не порозуміли. Тут не ходить о живильність ані о неживильність для якогось товариства. Ходить лиш о застосоване уставу до даного случаю. Власть не може вволити бажаню обох виключених членів задля того, що се цілком внутрішня справа товариства. Ми зовсім не стаємо по одній або по другій стороні, а виводимо лише конвенції із способу виключення тих двох членів.

Сам п. Стоцький сказав, що, власть не ужила найострішого средства, бо могла розв'язати товариство, а прецінь не розв'язала его. А власть остерегла лише товариство не сходити більше на поле політичне. Що такі остереження дає ся товариствам, се річ звичайна, на се є ще і спеціальне оречене найвишого трибуналу. Я не маю під рукою тих оречень, але пригадую собі, що там менше-більше таке стоїть: „Коли дасть ся товариству остережене, то тим самим є воно безвинне за попередню свою діяльність“. Отже з того слідує, що можна давати остереження. По що тут попередній бесідник втягав справу про льотерію на добродійні цілі, пан президент краєвий не розуміє, і перший раз чує, що товариство „Народний Дім“ було призначене до наділу з такої льотерії.

П. президент думає, що достаточо тимп словами пояснив справу его живильности і неживильности для згаданого товариства.

П. Кохановський молод. каже, що его партія рівно призно відносить ся до Румунів як і до Русинів. Коли-ж ми згодились на підмогу для товариств румунських, то будемо голосувати і за допомогою для „Народного Дому“, а то тим більше, бо ми в таких справах завжди брідимо ся політичною пімстою.

П. Пігуляк каже: На заявлене п. Воляна, що він буде голосувати против допомоги для „Народного Дому“ хочу лише се замітити, що его заявлене мене мало що обходить, він (др. Волян) з зимною кровю голосував нині против мого внесення, котрим домагав ся я заведення рускої народної школи в Чернівцях, між тим коли п. Тиміньський і Бежан вийшли. Се дуже характеризує поступоване тих панів, котрі хотять ухвалити за заступників народу руского.

При поіменнім голосованю внесене комісії фінансової прийнято, значить ся, „Народний Дім“ не дістав допомоги.

П. Зота іменем комісії фінансової здає справу про преліминар фонду краєвого.

В дебаті генеральній забирає перший слово п. Кохановський молод.: Висока палато! Коли зголосив ся я до слова при нарадах над преліминарем фонду краєвого, то не в тій цілі, щоби обговорював я сторону фінансову бюджету краєвого. Такий осуд полишаю иньшим більше повлканям до того людям, а я хочу, оскільки се можливе, обговорити надзвичайно сумні відносини нинішні в краю. Так в житю приватнім як і в публічнім невияснені відносини надто довго не можуть існувати, щоби їх наслідком не були найсумніші випадки так для безпосередно інтересованих як і для загалу.

Тому то, мої панове, змагане до ясного положення річий ділає так само як закон природи. Можна рішитись, нічого не робити в тій цілі, можна консеквентно старати ся не дати ся опанувати тій струї, все-ж таки змагане до вияснення обставин буде завжди у тих заступників народних, що памятаючи на перебраній обов'язок — уважають своєю задачею причинити ся до поліпшення неясного положення в краю. Не змінати пануючого стану річий, хоч

би він був неприродний, а радше удержувати его в неправильностях, до се можуть старати ся лише ті, що з такого положення найбільше, ба навіть виключно користають. Однак почуте знасилуваного права, попирає иньших з непоко-наною силою до сего, щоби всім перед очі показати неприродність такого стану річий, шкідливого для поодиноких осіб і для загалу.

Богато закидувало мені, що я супроти подій, які трапляли ся в сій палаті і котрі доходили нераз до крайности, заховував ся супокійно. Мої панове, так постував я умисно, бо все мав надію, що в сій сесії соймовій бодай в часті поліпшати ся ті невиносимі нинішні стосунки. Нині під кінець сесії мушу признати ся, не сповнились мої надії, а то з причини звісного упору, безграничної закамейлості теперішньої більшости соймової. Покинув я отже мою мовчанку, бо було-б се великою помилкою політичною, коли-б мовчати на се все, що тут перед нашими очима діє ся, а чого більшість соймова в користь краю з власної волі не хоче усунути.

Іменем моєї партії хочу бодай почасті вказати на конечну потребу зміни тих невиносимих обставин, серед яких від довшого часу проживаємо. Се зробити, буду старатись цілком об'єктивно і безсторонно. Підставою безсторонности є завжди правда і щирість, засади, після котрих постуває теперішнє центральне правительство, і хоть дехто тут посьмів заявити, що засади адміністрації не змінили ся, то все таки здасть ся, що правительсто не буде ними руководити ся лише в західних краях, але таке ж і на сході держави, бо лише той, хто щиро і по правді виступає, є безсторонним і безсторонно ділає. (Голоси: Дуже справедливо!)

Кожний признаєть ся, що наша партія завжди руководить ся правдою і щирістю, і ніколи не послугувала ся византійським крутарством. Византійське крутарство може виправді лекше і скорше довести до цілі, але рівночасно покриває воно ганьбою тих, що з тої або иньшої причини вступили в ряди політичних гермафродитів. На жалі і на се маємо у нас приміри. (Голоси: Волян! Тиміньський!)

Коли говорю о недостачі переконань, то позвольте мені згадати про се, що в теперішніх часах шахрайських стала ся ся недостача переконань модним предметом торговельним а є навіть такі краї, де за такий тандитний товар мож дістати добре платний мандат до виділу краєвого, отже-ж за ціну, як признаєть мені, панове, о много висшу від тої, котру платять ся за чорні перли, мимо того, що ті одиниці зовсім не можна зачислити між перли суспільности. (Оплески і голоси: Волян!)

Часто і то цілком несправедливо закидує нам нинішня більшість, що підносячи узаasadнені жалоби, ми нераз промовляємо висшим тоном, ніж се до внодобы декотрим панам. Прошу однак розібрати і безсторонно осудити, чи партия, котрі не лише в сій палаті, але і поза нею дізнають безвзглядного утиску, можна заборонити одвітним способом, дозволенним в парламенти подавати жалоби і добиватись своїх прав? (Голоси: Зовсім справедливо!) Радше видить ся мені, що коли-б нинішня більшість без упередження приглянулася теперішнім обставинам, котрі сама завинила, то мусіла би прийти до тої думки, що вина не по нашої стороні; се вказало-б їм, а бодай декотрим панам тої більшости, що то хотять ухвалити за „мужів державних“, пригадати ся, і нарешті явно сказати: „Наша вина, наша дуже велика вина“. (Оплески). Що моє твердження правдиве, доводить теперішнє пристрасне виступлене багатьох панів з більшости. Прецінь явно сказали вони, що на даї не терпіти муть жадної опозиції, бо тим панам не з національних а иньших причин вона не на руку. Забули сї панове, що коли де, то саме тут треба би витворити опозицію, бо без неї виходили би на яв річі, що світ счудува-ли-б. (Голоси: Зовсім справедливо!) Коли-б ті панове з противної сторони бодай трохи памятали на засаду, якою при веденю справ публічних руководили ся Римляни: „Добро держави най буде найвищим законом“, то все ішло-б инакше, і в краю одною одинокою фракцією розеднанім заволодів би мир. (Оплески!) В

кожнім случаю, мої панове, не можна відмовити нам як і иньшим клубам меншости того свідомства, що ми ведемо надто тяжку борбу з инь-отже рто, без найменшого підступу, не маючи окремих цілей на оці, не стараючись о ласку більше або менше високо поставлених осіб, виступаємо завжди в інтересі краю, котрому служити є наш виключний обов'язок. (Грімкі оплески).

Висока палато! Тепер питаюсь, в чім лежить се загальне добро краю, чого воно вимагає від поодиноких партій і яка політика могла-б найскорше довести до миру. Нині не маємо сего миру і не можемо его мати серед теперішніх обставин, мимо того, що противна сторона инакше говорить, мимо того, що таке саме заявлене дає і иньша сторона — се робить вона очевидно в власнім інтересі — перед компетентними властями. Коли-б справді хотів хто такі заповнення робити, то таке его поступоване пригадувало-б нам дивачні погляди і убожество умислове того російського емерала, що здобувши Варшаву негідним способом 1831 р. замість успокоїти ум, не мав нічого цильнішого як зателеграфувати до Петербурга: „В Варшаві супокій!“ Той блаженський, викидами совісти немучений чоловіча цілком не брехав, бо справді був супокій, але мої панове, не був се супокій, що родить загальне вдоволене, лише супокій німої розпуки. Одвітне приновлене згаданого случаю, що є класичним приміром на означенє такого супокію, могло-б і в наших обставинах найти місце. Чейже поясненє не треба. (Голоси: Зовсім справедливо!)

Повертаючи до питання дотично загальних краєвих інтересів, думаю, що рішучо можу сказати, що кожний безсторонний добрий патріот сего краю відповість на се питанє так, що не політика пустих обіцянок, баламугних фраз і безграничного шовінізму є те цілюще средство, що може наш край зробити щасливим, для того то перед несповна роком така пагубна політика зістала засуджена на найвищим місці. Лише політика уміркованя і взаїмного пошанованя — котрі слова на жалі ні разу не вийшли з Ваших уст — лиш сї два заданя братньої згоди є тим чудесним средством, що допровадило би нас до цілі. Тому то, мої панове, ідїм за патріотичним приміром, що даний нам в столиці держави і шукаймо спільної основи, на котрій всі партії змогли-б подати собі руки і свої найліпші сили посвятити праї на полі економічній, просвітній для добра нашої вітчизни. Виключна перевага одної партії понад иньшими, неограничене панованє одної партії над всіма, підпиранє одної партії в цілім краю не дасть ся довго удержати, а тим менше оправдати, бо не має рації бити. Се не відповідає питоменним відносинам австрійським, а Буковина є, як звичайно говорить ся, малою Австрією, бо край сей замешкують різні народности; отже тому не годить ся одному сторонництву, заступаючому лише одну частину народу краєвого, видати на поталу всі иньші сторонництва, аби воно їх, так сказати-б, до самої кости пообгризало. Така несправедлива система не відповідає інтересови краєвому, а тим менше інтересам цілої держави, а вже найменше намірам тутешнього правительства, бо управа, що спочиває на такій системі, вироджує у одної сторони безмірну зухвалість, а у другої найбільше огірченє. (Славно!)

Коли я згадав о конечности спільної основи до хосенної праї, то зазначую, що саме тепер була найвідповідніша хвиля для більшости сїєї палати се зробити, бо вона, зглядно єї члени, котрі належать до клубу Гогенварта, згодились на внесенє п. Шуклього, котре так гласить: „Консервативний клуб заявляє, що кріпко держатись ме заporučеної уставами рівноправности всіх народів австрійських і готов доложити всего, щоби допомогти до побіди сему основному праву австрійського уставодавства.“

На се внесене згаданий клуб односторонно згодив ся, отже, коли ті пани з більшости, що є послані до Ради державної, брали участь в засіданнях того клубу, то мусіли і вони згодитись на се внесенє. (Зовсім справедливо!) Мої панове, иньшу політику вести там а иньшу тут, то-ж

прецінь не годить ся, і сего не повинні. Ви робити, бо се значило-б тільки, що нанести страшну ганьбу на Вашу політичну честь, а наражати свою честь на ганьбу, було-б надто сьміло. Поважачи отже взаємно свої політичні погляди, треба і тут кожній партії після її умислової сили зберегти право, брати спільно участь в справах для краю на всіх полях; се прецінь найбільша несправедливість і нечулисть, коли на партії, котрі вислано сюди для оборони загальних як і спеціальних інтересів своїх виборців, по просту кидає ся клятва і їх відпихає ся і не допускає ся до праці для загального добра.

Доказувати, що се справедливе жадане зі згляду на дійсні відносини краєві є оправданим, я не потребую, бо-ж найбільше число мешканців, котрі платять податки, стоїть власне за тими партіями, що тепер зіпхнені до меншости, а що податки є найбільше важним моментом при наділенню правами політичними, се знаєте Ви так добре як і ми. (Славно!)

Вправді дуже проворний п. бр. Мустаца яко справознавець про вибір вижницький зробив нам на борзі — він все робить на борзі — зіставлення статистичні, котрих цілею було подати не дуже відрадний образ для меншости; але кожний безсторонний признає, що таке зіставлене не опираєсь на правді, бо бр. Мустаца забув нам по перше сказати, що з часом безправно відобрано меншости два повіти, котрі навіть їр. Тафе їй признав; а по друге з розмислом забув згадати, що заступники трох округів, котрі належали до меншости, зробили в часі, коли бр. Кравс появил ся на видокрузі, величезний свок не через Ніягару а понад почуте приличности політичної, щоби лиш вхопити ся за поли членів більшости. Коли-б се не стало ся, то меншість була би в силі розпоряджати над більшостою сеї палати і се би певно більше відповідало дійсности. (Славно, дуже добре!)

Дрібні вісті.

Рада державна перервала дня 16. с. м. свої наради на час лат. великодних свят на 2½ неділі, і послі розіхали ся домів. В комісії бюджетовій заявив міністер справедливости в справі отворення суду повітового в Боянах, що власть компетентна заявила ся против отворення сего суду і тому суд сей не буде отворений.

Новий уряд почтовий буде отворений з днем 1. цвітня с. р. в Лукавці над Серетом (в вижницьким повіті) для громад Лукавця Вижного і Нижнього, Лукавця-Майдану, Нижньої Мігови і Липовен-Меґа, і для обшару двірського Лукавця.

Скажений пес покусав в Сучаві і Ікканах кілька осіб. Покусаних відослано до закладу лічничого д-ра Бабеша в Букарешті.

Холера. Задля все ще можливого небезпеченства занесення холери з Росії зарядив черновецький магістрат, щоби властители домів вичистили всі подвіря і кльоаки найдалше до 1. цвітня с. р. Рівночасно заказано продаж давного мяса і др.

Людвіг Кошут, звістний проводив Малярів в ворохобні з року 1848-го номер 20. с. м. в Турні в Італії в 92. році житя.

Розв'язане товариство. Дирекция поліції у Львові розв'язала москвофільське товариство „Академічеський кружок“ за переступлене статутів товариства.

Надужите законів. З провінції доносять нам: „Основний державний закон з дня 21-го грудня 1867 р. каже, що всі обивателі держави перед законом рівні. А тимчасом у нас инакше. От н. пр. у селі Рус-Молдавиці був тамошний учитель в році 1892 від ради громадської запрошений, приходити до громадської канцелярії на наради громадської ради. Учитель переглянув закон громадський і знайшов там, що після нара-

графу 46-го закона громадського кождому членови громади вільно бути на засіданні і прислухувати ся нарадам громадским, особливо тогди, коли ухвалює ся бюджет громадський, або коли рахунки громадські проложити ся Раді громадській, бо тогди над сими справами мусить відбувати ся нарада публично. Дальше каже ся в тім самім параграфі, що коли би присутні члени громади мішали ся до наради або перешкаждали нараді громадській, то тогди має право председатель ради громадської т. е. двірник упімнути насамперед тих членів, а аж як би се не помогло, то може усунути присутних з комнати засідань. Та що з тих законів! Коли учитель прийшов на таке здісане Ради громадської, то се пану комісарю з виділу краєвого не було до смаку, і хоть учитель заховував ся цілком спокійно і не давав ніякої причини до сего, завизвав его комісар, щоби віддалив ся з канцелярії. Учитель покликав ся на 46-ий параграф закона громадського, бо вже зачерез самий встид не хотів виходити, але все то нічо не помогло. До завизвання комісаря доточив волоский панотець і один знд своїх кілька слів і скінчило ся на тім, що учитель вигинно з хати. Оттак то шанують ся у нас закони. Учателі, що дбає о просвіту свого народу і займає ся его справами поневіряють румунізатори публично, аби его морально убити, а тим самим деморалізують нарід і нашу інтелігенцію, котра з самого страху перед подібними упокореннями або байдужно відносить ся до всего, або іде задля зеднання собі протекції против власного народу. (Кожний такий безправний поступок просим подавати до нашої відомости, а надіємо ся, що через оголошене їх відійде не одному з сих панів охота до подібних вибриків. — Ред.)

Русини серетського повіту взяли ся до праці національної; ото бо сеї неділі відбули ся в Сереті збори інтелігентних Русинів серетського повіту в цілі заснованя філії тов. „Руска Школа“, котра вже тепер числить звиж 30 членів. Се число досить поважне, коли погадаємо, що в цілім повіті нема й одного священника-Русина, а як раз самі загорілі пони-румунізатори, хоть є аж 15 громад руских, з котрих ледво три замешкані потрохи й Волохами. Збори під проводом п. адюкта суд. А. Малика застановили ся докладно по прочитанню статутів над важною й важкою завдачею тов. „Руска Школа“, постановили одголосно заснувати філію сего тов. в Сереті, трудитись в ній ревнио та щиро над піднесенем руского шкільництва в сім повіті і боротись сьміло й бодро проти винародовлення руского народа, уповваючи при тім на підмогу виділу головного і руских та живчих Русинам членів властий шкільних. Потім вибрано виділ, до котрого увійшли: ц. к. адюкт суду А. Малик яко голова, учитель і член пов. ради шкільної О. Одовійчук яко заступник голови, парох Ом. Ковальський яко секретар, ц. к. канцїст суду Шинкарьок яко касїер, всі з Серету, а учитель І. Лакуста з Балківців яко контролер, учетелі-ж А. Посєвня з Глибоки і Е. Стришка з Неґостини яко заступники виділові. Ободрившись взаємно до щирої й витревалі праці, закінчено збори трикратним окликом і відспіванем многолітства в честь Е. В. Цісаря. (Діяльність філії розпочнєсь по затвердженю статуту предложеного ц. к. правительству). Желаємо першій філії многоважного тов. „Руска Школа“ хорошого зросту і розвою, завизваємо єї членів особливо-ж виділ, стояти пильно на сторожі руского шкільництва в сім повіті, вживаючи всіх приписаних статутами средств до піднесеня руских шкіль серетського повіту, не пропускаючи ні найменшого ворожого заходу мовчки. Відзиваємось також до учителів-Русинів сего повіту, що не зреклись свого народу, аби з кождою кривдою заподіяною школі рускій або їм самим, удавались до виділу філії, аби не корились перед ворогами, сповняли совісно свої обовязки й не боялись обставати за своїм; бо є вже, Богу дякувати, кому заступитись і за нас, а ледачих і ренегатство не спасе від заслуженої карі.

Румунізація в церкві серетській, де з уст пароха Збери не почуєш рускої відправи не то проповіді, надокучила навіть нашим довготерпеливим руским парохиянам, що становлять більшість православних в Сереті і вони постановили ви-

слати жалобу на солоденького румунізатора. Та панотчник довідав ся про незадоволенє своїх овечок, котрих стриже але не пасе, й тепер вже, кажуть, відзиваєсь в церкві вже деколи й по руски.

Наші послі проф. Ер. Пігуляк і др. Ст. Смал-Стоцький дістали сими днями із серетського повіту особні адреси слідуєчого змісту: „Честь і дяка Вам, Високодостойний Добродію, що так щиро і славно затупаєте ся за права руского народу! — З глибоким поважанем і новим довірїєм в ім'я Русинів серетського повіту. Слідують підписи всієї рускої інтелігенції серетського повіту. Не велике справді, пишуть нам з Серету, число тих, що оперлись в серетським повіті румунізації, але за те всі інтелігентні Русини нашої околиці стоять вірно і щиро при наших незапроданих послух-патріотах. З обуренем і погордою відзивають ся особливо учителі-Русини про тих кількох учителів вижницького повіту, що не повстидались підписати своє нмя разом з консисторськими полихачами, темними мужиками і пейсачами ворогами народа на пам'єтї румунізаторско-москвофільським паньських ворогів всего, що руске. Стид і ганьба їм! Та більшість інтелігенції і учителів вижницького повіту не покляла свого підпису на брудну шмату, котрою радї-б обгертти свою замазану пику ті, що обидують болотом, в яким самі бродять, найліпших синів нашого народа. Так то більшість вижницької інтелігенції видала мовчки свій суд над комедією румунізаторско-москвофільською! Най се нашим послам-патріотам буде ободренем до дальшого труду, памятаючи на те, що „хто вдовольнив найліпшим свого часу, той жив за всі віки“, а цвіт рускої інтелігенції на Буковині стоїть непохитно по стороні наших світлих і сьмілих послів-борців, а хоть би і вся темна й проте політичного житя ще неспосібна маса дала обманутись хитрим дурисьвітам, то за Вас, Зн. пн. послі сила, бо за Вами правда, котру можна обидати болотом, але годї єї вбити; бо правда „не полиже, не полиже, а розкаже“, хто служив народови, а хто его ворогом. Не зражайте-ж ся, не увяжайте, а „борітесь, поборе, Вам Бог помагає!“

Tinct. capsici compos.

(Pain Expeller)

приладжена в антиці Ріхтера, Прага, загально звісне вітрание, загодяче біль, можна дістати по ціні 1 20 ар., 70 кр. і 40 кр. за флашку майже в кождій антиці. При закупнї треба дуже уважати і брати флашки лише з охоронною маркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера антика під Зол. Львом, Прага.

Всіх наук лікарских

Др. Казимир Пйонткевич

повернув і ординує як давнійше

в домі при улиці Рускій ч. 12.

Літературне Товариство

„РУСКА БЕСІДА“

в Чернівцях.

улиця Петровича ч. 2.

має на складі: Люстровану

„БІБЛІОТЕКУ ДЛЯ МОЛОДІЖИ, МІЩАН І СЕЛЯН“

(редаговану Омеляном Поповичем)

року 1886, 1887., 1888., 1889., 1890., 1891. і 1892., по 1 зл. 20 кр. за роки, а всі 7 разом за 7 зл. з пересилкою 7 зл. 3 кр.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ

вносить:

на цілий рік 5 зр. — кр.
„ пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горювіча в
Чернівцях, ул. головна ч.17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация

„Буковина“ находитъ ся в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі дописи адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповіщення і прилоги

обчислюють ся по найде-
шевших цінах

Ч. 12.

Чернівці, дня 18-го (лат. 30-го) марта 1894.

Рочник X.

3 год а.

III.

Дня 19-го марта зіхали ся у Львові мужі довірія, скликані на нараду послами Романчуком, Телишевским, Королем, Рожанковским і Окуневским. Запрошень вислано около 300, а явило ся около 120, між ними около 40 народовців. Мужам довірія предложено отсей „Проект спільної основи задля сконсолідованя Русинів в Галичині“ до на-
ради:

1.) Стоїмо на основі національної програми Головної Ради Рускої з 1848-го р. і хочемо, щоб наш нарід розвивав ся яко самостійний нарід славянський, остаючись при вірі і обряді своїх батьків, вірний австрійській державі і цісареві.

2.) Стоїмо на основі конституції і будемо стреміти до переведеня запоручених нам конституцією прав, а головну увагу звернемо на потреби нашого селянства і міщанства.

3.) Хочемо сконсолідованя всіх руских сил на народній основі до спільної органічної праці, а в потребі до енергічної оборони.

4.) Хочемо повної автономії нашого народу і усуненя всякого посторонного впливу на внутрішні справи его.

5.) Будемо лучити ся з такими елементами, котрі займають справедливе становище супроти руского народу або взагалі прихильні для людю. Супроти правительства і верховодячих тепер партій будемо стояти на становищі відпорнім, доки не змінить ся теперішня система зглядом Русинів.

Отсе той „проект спільної основи задля сконсолідованя Русинів в Галичині“. Розберім его докладнійше.

Аранжерам зїзду мужів довірія розходило ся о то, винайти **спільну основу**, на котрій Русини-народовці, москвофіли і радикали могли-б сконсолідувати ся, т. зн. **дійти до єдності**. Після того, що ми вже сказали про провідні ідеї і ідеали народовців, москвофілів, а также і радикалів, подумати лише, що можна найти таку спільну основу, се видає ся нам просто недорічною. На таке винайдене можна би справді патент взяти. Наше глибоке переконане про неможливість винайденя спільної основи для сконсолідованя народовців, москвофілів а почасті і радикалів стверджує і сей проект. Питаємо ся: що може становити спільну основу для такого сконсолідованя? Чи може те, що „будемо лучити ся з такими елементами, котрі займають справедливе становище супроти руского народу... а супроти правительства і верховодячих тепер партій будемо стояти на становищі відпорнім?“ Та-ж се річ тактики політичної, а справа тактики, котра кожної хвилі може змінити ся, котра є лиш способом до досягненя якогось успіху політичного, про котру і при єдності всіх можна ріжно думати, не може ніколи і ніяким чином становити спільної основи зєднаня не то народовців, москвофілів і радикалів, але і самих народовців, бо і при єдності можна нарешті уживати рівночасно ріжної тактики без шкоди для єдності. З другого боку можна нераз в тій самій цілі лучити ся також хвилево і з такими елементами, котрі взагалі не займають справедливого становища

супроти руского народу, наколи лиш покаже ся, що тим способом досягне ся своєю ціль. Зрештою досвід учить нас, що і при спільній і однаковій тактиці народовців, москвофілів і радикалів через кілька літ перед 1889-им р. не було єдності, не було дійсної згоди між ними, та що одні других чи то при виборах, чи в товариствах (як Народна Торговля) і т. д. завзято поборювали і що всі між собою страшенно ворогували. Отже єдності і згоди і тепер годі буде на підставі спільної тактики досягнути, і тактика не може становити спільної основи до зєднаня.

Чи може тота точка має становити спільну основу для зєднаня тих ріжних елементів, в котрій говорить ся, що „хочемо повної автономії „нашого“ народу...?“ — Та-ж повної автономії нашого народу і тепер хочуть і завсїгди доси хотіли і народовці і москвофіли і радикали кожний по своєму, а чи була притім єдність між ними? Чи не поборювали завзято одні других? Чого доси на тій підставі годі було досягнути, то тепер мало-б стати ся? — Се самодурство.

Таке саме треба сказати і про 2-гу точку. Чи не стоять або чи не стояли може доси всі ті „партії“ на основі конституції? А чи причинило ся се чимсь до їх зєднаня? Чи не звертали вони може доси „головну увагу на потреби селянства і міщанства“, а чи стало ся се спільною основою до зєднаня і згоди? Видко ся, що можна стояти на основі конституції, можна звертати увагу на потреби селянства і міщанства, але так по своєму, що о зєднанню і мови бути не може.

Ну, то в 3-ій точці скаже нам п. Романчук, Кулачковский і Франко, містять ся спільна основа. „Хочемо, каже ся там, сконсолідованя всіх руских сил на народній основі...“ Добре, що Ви хочете, хотіти можна, але чи впадо Вам хоть на думку се, що кожний з Вас по своєму сего хоче? Чи можливе те зєднане всіх сил, якого Ви хочете, коли про ту народну основу народовець, москвофіл і радикал кожний собі що иншого і цілком противного думає? Коли-ж кожний з них захоче консолідувати всі рускі сили на свій лад, після своїх поглядів на народну основу, то очевидно мусить бути між ними борба, яка власне і тепер задля того самого веде ся, а зачерез те о зєднанню і мови бути не може. Тут мусить розходити ся о то, хто кого переможе, кому удасть ся на свій лад сконсолідувати більше або і всі рускі сили, чий ідеал такий могучий, що скупить около себе всіх, а чий мрії мусять розвіяти ся. Чи думаєте, що коли Ви скажете: хочемо — то вже вся борба устала а зєднане наступило? Далеко до того! Не найдете Ви багато таких нікчемних народовців, що з заложеними руками придивлялі-б ся, як чужі наймати, москвофіли, будуть „консолідувати“ рускі сили на свій лад, будуть впоювати в руский нарід всю ту пагубну деморалізаційну отруту, рознуку, зневіру в власні сили і будуть виховувати наш нарід на парівсів північного велита! Не схочуть і москвофіли в своїй роботі самохіть попустити, бо-ж тим був би zagrożений їх матеріальний бит. Не можна прецінь від Маркова вимагати, щоб перестав видавати „Галичанина“, бо се значило-б тільки, що відняли ему хліб, жите. І одні і другі не попустять, бо не можуть попустити. Вимагати того, значить вимагати, щоб

хтось живцем положив ся в гріб, а для організму руского, що страдає тяжкою хворобою, значило-б се тільки, що пошідтнати ему жили, спинити циркуляцію крови, щоб він навіть не мав спроможности своїми животними ще силами викинути з себе болячку; значило-б се его просто вбити.

Ось і винайшли ми сує самої річі, винайшли ту причину, задля якої у нас мусить ще бути борба, задля якої не може наступити зєднане Русинів, а се є іменію ті ріжні погляди на „народну“ основу, ріжне розумінє змісту слова „народний“. А що власне в тім і лиш в тім лежить причина розєднаня, доказом сего є і та обставина, що наколи всі ті точки проекту, про котрі ми вже висше доказали, що всіни не можуть становити спільної основи зєднаня, бо не належать до істоти річі і є цілком в сїм згляді индиферентні, зістали однодушно прийняті, то на тому одну точку, в котрій сяє так і то дуже невиразно а навіть баламутно зазначено, як тому спільну основу народну має ся розуміти, на точку першу, мужі довірія не могла ніяк згодити ся і так розіхали ся; доказом того є слова посла Окуневсково в Коломні: „Ми **мусимо** сказати, що ми нарід самостійний і на сій основі переводити консолідацію. Тих, що заперечують самостійність нашого народу, его цурають ся, відопхнемо; з тими не можна мирити ся“ — а з другого боку слова „Галичанина“ в 60-ім ч., що „питанє зєднаня не повинно ніяким способом доторкати ся питання що до самостійности малоруского народу“, що москвофіли „помирєне партій розуміють не в тім зміслі, щоб вони виrekli ся своїх партійних переконань...“ Ось віз і перевіз.

Але зараз ми винайшли і ту спільну основу, на котрій можливе зєднане всіх Русинів — не самих лише Русинів в Галичині, — а се є однаковість і єдність в поглядах на народність руску. І борба устане і зєднане само собою наступить, коли всі Русини стануть визнавати одну правду про народність руску, але до того треба, щоб одних або других цілком не стало, щоб одні або другі скалітулювали. І до того йде і жадні угодовці сего природного процесу скристалізования народної ідеї не спинять. Не згодою але як найбільше ясним і рішучим поставленем сеї точки, не пошанованем „убіжженій“, як сего вимагає „Галичанин“, але власне як найбільше завзятим поборюванем противних про сю справу думок приспінити ся зєднане всіх Русинів. Хоч ся борба шкідлива і нас хвилево ослабляє, то вона при теперішних обставинах конечно потрібна, бо тільки через ню зможе руский організм народний виділити з себе розкладові елементи, котрі власне є причиною его хвороби, і прийти до сили; бо тільки через ню можна дійти до сконсолідованя всіх руских сил.

Волоскі загоріліці по руских громадах.

Довідуємось о дивних подїях у школі Садагурскій, котрі живо пригадують нам розголошене недавно газетами даке поступованє о. Дана у Лужанській школі. Не прийшло у Садагурській

школі вправді аж до бійки, але поступоване тамошнього председателя місцевої Ради Школьної, пана Туртуряна супроти учительства школи Садагурскої, коли ще і не гірше від простої бійки Дана.

Річ має ся так. Школа Садагурска закінчила 13-го липня минушого року свою діяльність як звичке богослуженням і роздаванням свідомств поміж діти. І учителька О. сповнила свій шкільний обов'язок зі своєю класою, хоть була нездорова. Зараз по розділенню свідомств пішла п. О. до лікаря п. Геллера, щоби з лікарем порадитись і просила о свідомство лікарське, потрібне для освідчення дирекції школьної, що хора і в несиці взяти участь в мавшій відбутися прогулці школьної по полудню. Зараз по тім пішла п. О. до дому і положилась в ліжку. Небаром присилає п. Туртурян, яко председатель місцевої Ради Школьної, до пани О. карту такого змісту, що він не позволить п. учительці О. симулювати, до 15-го треває еще учительська служба, п. О. мусить зараз явити ся і брати участь у аранжованій прогулці з дітьми школьними. П. О. відповіла, що не в силі таку далеку дорогу зробити, бо терпить сильно на мігриню і лежить в ліжку, і що др. Геллер посвідчить о єї недужі. Але п. адюнкт Туртурян не хотів о тім нічого знати, взяв з собою пана надучителя і пішов до пани учительки до дому, щоби їй не дозволити „симулювати!“ Стали пукати до хорої дівчини у двері. Встає п. О. з ліжка, відхилила двері і питаєсь, що такого сталося, та довідуєсь, що п. Туртурян прийшов на „інспекцію“ до неї! Засуває п. О. двері і просить чекати, бо треба було ся вперед вбрати! Але отворивши небаром двері, не було вже кого впускати до хати, бо п. председатель — інспектор — Дан-Кішот забрали ся спід дверий.

До такого не лише безтактного, але легко сказавши, простацького і неприличного поступовання пана Туртуряна не треба ближшого коментаря, щоби схарактеризувати чоловіка, що займає поважне становище і мав би претенсію зватися чоловіком образом.

Поминувши те, що п. Туртурян не має жадного права, навіть яко председатель місцевої Ради Школьної, нападати учительство ані у школі, ані тим менше в дома, мусить кожного чоловіка здивувати, що пан „адюнкт судовий“ тільки не розуміє, що ніякий параграф не силує навіть здорових учителів і учительок до участі у прогуляках, а вже-ж ніяким чином хорих і то по закінченню школьної діяльності.

Як докладно розуміє врешті пан „председатель місцевої Ради Школьної“ в Садагурі аранжувати такі прогульки шкільні, те показала найлучше отся спімнена прогулька. Мами ходили дословно аж до опівночі по дорогах, викидаючи своїх дітей, та збирали з плачем фірами порозбивану і розігнану улицями дитвору.

Але п. „председатель“ поправили ся, вони показали другим фактом, що вони не лише шкільництва дотикаючи параграфи докладно не розуміють, але що пан адюнкт судовий навіть перевисили бувшого председателя місцевої Ради Школьної в Лукахах о. Дана у злові.

Недавно заблудив п. „председатель“ Туртурян п'ять минут перед осьмою годиною до школи і зайшов просто до класи учителя П., котрого ще не було у класі. Дві минуті по тім надійшов і п. П., та здибає на коритарі пана „председателя“ вийшовшого з его класи. „Вже пізна пора пане учитель“, каже Туртурян, „у мене п'ять минут по осмі.“ — „Ба ні, пане адюнкте, у мене ще три минуті до осмої, я лагоджу свій зиґарок після школьного часу, бо для нас учителів лиш шкільний зиґарок міродайний, позаяк міського зиґарка у Садагурі нема; у школі лише що видзвонили“. Пан председатель забрались; пішли надучителя набирати, що він не держить порядку, що учитель П. прийшов пізно, а діти пустують. — „Не може бути; я видів учителя моїми очима, як зайшов до школи, нім видзвонив дзвінок шкільний“, каже надучитель. Але то не допоможе панови надучителю ані учителю, бо пан „председатель“ знає, чого він зайшов до школи і знає, чому в него зиґарок

ходить п'ять минут борше ніж годинник шкільний. Ходить тут о напасть. В его плані стоїть довести, що надучитель Ч. до управління школи нездолний, а учитель П., о котрого ему тут головно ходить, ледащий. Отже шукає собі гудза, нападає на школу і страшить учителів, хоть після права ему тоє не пристойть.

Як ви пане адюнкте і судові параграфи не ліпше розумієте як шкільні, то жалюем ми тих людей, що ви їх судите. Може би лучше було, щоби ви лишили школу, о котрій ви, як видно, нічого не розумієте, в супокую, та взялись до пильнішої праці у своїм ділі, де, як ми докладно знаєм, у вас великі недостатки панують. Школа завдає вам, видно, великого клопоту і забирає вам дорогого часу, котрого ви потребуєте в першій мірі для докладнішого сповнювання ваших урядових обов'язків. Інакше могло-б і вас, не дай Боже, таке постигнути, яке у світі нераз буває: що встані-сте скорше у ту саму яму упасти, яку під другими копаєте.

Коли хто з Русинів ще не знає, що значать волоскі загорілці і хоче розуміти, яка будучність руский нарід чекає, коли він не встигне спинити розширене таких гостей у себе, як Дан, Туртурян, Шандру і другі тим подібні, то нехай лиш придивить ся оттим безправствам, яких допускають ся ті волоскі загорілці між Русинами, і певно отворять ся ему очи, хоть би був як тупого зроку. Один катує ціле руске село, і відстрашує рускі діти від школи, розкриваючи діти і учителя у школі.

Другий визискує становище председателя місцевої Ради Школьної в той спосіб, що нападає на одиниці рускі і стараєсь їх в своїй безсовістности знищити, третій впроваджує в чисто рускій школі волоску мову викладову і т. д. Все те діють вони в одній і тій самій цілі: ходять їм о те, щоби спинити ними ненавиджений руский нарід в его розвою, та кривдять і нівечать цілу громаду темного народу або одиниці інтелігенції рускої. Та дивна річ, що ніхто не видить, ніхто не бачить, що ті загорілці роблять!

Буковинський сойм краєвий.

(Продовжене)

Засідане 9-те (дня 16-го лютого 1894).

П. Кохановский говорить далі так: Мимо тих моментів, котрі, як бачите, промовляють в користь меншости, ми все таки далекі від того стреміти до виключного пановання в краю, як нам се в послідних дебатах сеї сесії соймової закидувано. Ми зовсім не хочемо бути самі одні панами, ми радо готові — думаю, що і инші партії меншости згодять зі мною — і національні змагання Вашого народу, о скільки вони обертають ся в рамках справедливих жадань, з як найбільшою жичливістю увзгляднити; ми не стоїмо на службі реакції або народного гнету, але-ж і Ви мої панове, не можете від нас жадати, щоби ми були все під ярмом і утисками неначе безборонні паріяси, котрі не мають права користати з добродійства наших вільнодумних законів основних, бо се означало би найякйіше фальшоване дійсних обставин нашого краю, а на щось подібного, як знаменито замітив др. Рот, ми ніколи не згодимо ся. Ми цілком не жебраємо о власть — маю на гадці всі партії меншости, бо ми на се за горді; ми домагаємо ся якоїсь певности, опираючої ся на дійсних відносинах краєвих домагаємо ся, управы стоячої на висоті своєї задачі, як і се мало на думці п. к. центральне правительство, але не управы, що кинулась сліпо в рамена одної партії і тепер в наших краях є немов іронія безсторонної австрійської управы.

Щоби се доказати, потребує лише вказати на події при виборах в послідних двох роках, при котрих як до потреби постунала собі управа після цілком відмінних засад, а все при тім був слідний намір знищити меншість соймову і приперти єї до стіни. Сего способу переведе-

ня виборів закунали ми, Німці і Русини. Може в тім була та ціль, аби всі ті три партії не жалувались на обмежене своїх прав, бо всіх їх однаково тиснуть. Се справді дивне поняття основних устав і таке явище, що мусить всіх занепокоїти.

Щоби ся сторона взяла ся до переведення миру, се пуста надія, зваживши по перше, що п. президент краєвий мимо зміни політики навіть не старав ся зблизити якось партії до себе і бодай трохи злагодити ті яскраві ріжнці; зваживши по друге, що п. президент краєвий всякі і найщиріші представлення партій меншости, інформуючись лише у противної сторони, уважає все чистою клеветою і не звертає на них уваги; зваживши по третє, що п. президент умилну і щирю просьбу, аби старав ся вдорожити мир в наших краях, називає цілком не парламентарним словом „вибрики“; і зваживши нарешті, що обходжене п. президента краєвого яко саступника правительства особливо з послами таке, що багато полишає до бажання, бо він здає ся, забуває, що світлі хоромы заступника правительства повинні у нас так як всюди всім партіям однаково стояти отвором (Дуже добре!).

В наслідок того класичного поступовання п. президента бачимо нечуваний випадок, що власне партії найбільше жичливі для центрального правительства, партії, що не закидують правительству ніякого нарушення устав, як се зробила більшість сеї палати, що власне ті партії цілком чужі для п. заступника правительства і що їх від центрального правительства формально без підстави відникають, чого прецінь рішучо то правительство не бажає. Прецінь меншість як всюди так і тут становить важний чинник законодавчого тіла, а до того, коли вона, як ось тут, є ще і жичлива для правительства, то очевидно має право на таке саме увазгляднене як і кожда инша партія. (Славно!)

Переведенем миру в наших краях зробив би п. президент краєвий для правительства найбільшу услугу, яку лиш міг в часі цілої своєї урядничої кар'єри правительству зробити. Коли-ж з тої сторони нема що надіятись на таку ініціативу, бо п. заступник краєвий задалеко загнав ся в однім напрямі і то з причин, котрі певно добре знає так в цілім краю як і центральному правительству, то є обов'язком міродайних осіб більшости положити кінець такій забаві і взяти в свої руки акцію мирову, тому то ще раз звертаємо ся з просьбою до Вас, панове, покиньте вже раз дорогу так пагубну для супокую в краю, подайте місце патріотичній гадці коаліції всіх партій для спільної і хосенної праці; у нас ся дорога буде найвідповідніша і одинока, котра певне поведе нас всіх до спасенного для цілого краю супокую (Славно!).

Коли-б мої виводи довели бодай в часті до поліпшення наших сумних невідрадних відносин, то буде се не лише нас але і инші партії тішити; в противнім разі мусимо потішати ся гадкою, що ми хотіли як найліпше і стреміли до того, і не на нас спаде вина за події, котрі покаже нам будучність.

Ми сповнили свій обов'язок, тепер черга на Вас панове з противної сторони. Я скінчив. (Грімкі довготривалі оплески!)

П. Тиміньский говорить знов про свій компроміс і думає, що польська партія у Львові хоче Буковину прилучити до Галичини. Вірмено-поляки покинули свою давню мову вірменську і говорять тепер по польськи. (Сміх!) Румуни і Русини вірно і чесно держать ся куни а їх задачею є заховати свою мову і письмо. Він і Волян дістав вотум довіри з богато руских округів на Буковині. Дальше виспівує бесідник похвальні пісні для партії румунської і кінчить тим, що він вже богато зискав для народу руского. (Що?!)

Відтак забрав слово п. Пігуляк: Зовсім справедлива річ, що кожний посол при дебаті над бюджетом має право не лише з чисто фінансового становища судити і освідчувати господарку грішми податковими, але також брати під розвагу загальний стан оподаткованих і то з політичного, просвітнього, економічного і морального боку.

Уставодавчі тіла і правительство накладають на нарід різні обов'язки і тягарі, вони беруть від него податок в грошах і податок в крові. Против того годі в добре устроєній державі щось закинути, особливо так довго, як довго ті тягарі, помінаючи конечні потреби державні, є конечно потрібні для добра самого таки народу, і справді в его користь повертають ся. При осуді такого прелімінара ніколи не буде злишно завдати собі і розібрати питане, чи наложені на нарід обов'язки і тягарі стоять в справедливім відношенню до прав і загального добра того народу. Коли я даю на що гроші, то мушу доклади розслідити, чи то, що дістаю я за свої гроші, рівняєсь вартості виданих грошей, наколи-ж я ще в додатку повіряю комусь мої гроші наперед, то мушу добре застановити ся, чи годний віри той чоловік і бачити, чи він справді такий, що уміє чесно своє слово додержати!

Жите і уряджене держави рівняють ся в цілості життю і урядженню кожного поодинокого чоловіка. Організм кожного чоловіка складаєсь з різних органів. Сума чинности всіх складників організму становить его жите. Організм той находити ся тоді в рівновазі і може назвати ся здоровим, коли всі его складники, его органи, стоять в належнім відношенню до себе, коли животворний сок цілого організму доходить до кожного органу і жадному з них не дає ся роботи за других, т. зв. більше роботи, ніж він дійсно повинен зробити. Коли занеможе хотьби однісенький якийсь орган, то се викликає що найменше розстрій в цілім організмі, і наколи тому завчасу не зарадити ся, то се може стати ся навіть смертоносним для цілого організму. Отсі досліджені закони природи мають силу не лише, як я сказав, в організмі одної людини, вони так само мають вагу в порядку суспільности так кожної родини як і цілої держави.

І наше цісарство, або і наш край, котрий нас тут в першій лінії повинен обходити, складає ся з різних органів, з різних складників, котрі не в однім мають ріжну натуру, але котрих чинність в цілім організмі нашого краю повинна завсїгди стреміти до одної цілі, т. зв. до культурного і матеріального піднесення цілого краю, узгляднюючи рівночасно і інтереси цілої держави. Коли провинить ся де в чім хоть би і один складник нашої відчини, т. зв. коли він більше вичиняє ся, ніж на се дозволяє спільний інтерес краю або поодиноких его членів, або знов коли організм краю або держави прогрішить ся хотьби супроти одного члена того союзу, тоді рівновага в організмі захитана, а через се викликаєсь і небезпечні наслідки для краю і держави.

Позвольте мені, мої панове, приглянутись відносинам нашого краю з загального станом виска і розслідити, як поводить ся тому важному членови нашої вітчизни і держави, котрото я тут маю честь заступати.

Нарід руский сповняє сумлінно і точно наложені на него обов'язки, він кожного разу віддає свою кров, коли того вимагає інтерес держави і краю. Не буде проте безінтересно, поставити собі тут питане: Які користи і що дістає народ руский в заміну за те від держави? Як заховують ся уставодавчі тіла і правительство до потреб Русинів і супроти утисків і накоствий, які нарід руский мусить терпіти від деяких членів сего краю?

Вже тогид в часі засідань соймових мав я нагоду показати почасті невідрадне положене Русинів буковинських. Не чую отже потреби повторяти тепер те, що я вже сказав, але для викінчення тої сумної картини дасть ся ще багато, дуже багато сказати, а сего навіть доконечно потрібно, бо відносини від того часу не багато змінили ся на ліпше. Винявши сей справді цінний здобуток, що упорядковано руску правопись, за що ми вельми вдячні правительству, то становиско так Вис. Палати як і правительства краевого зовсім не змінило ся супроти потреб Русинів. При прелімінари фонду шкільного доказав я, що засада румунізації руских шкіл і доптаня прав рускої мови в чисто руских або переважно руских громадах веде ся далі, в по-

слідних часах робить навіть страшенний поступ.

Всякий духовий рух серед народу руского пригнітає ся гнетом поліційним. Так пр. повітові староства в спілці з духовенством неприхильним для Русинів придумали майже зовсім жите руских читалень, а в найновішій часі зажадує правительство закладати нові читалні з тої дуже цікавої причини, що мовляв там могли-б читати ся політичні часописи, а ще і вести ся розмови про політику! Так стало ся з поданими статутами громади в Давидени-Зруб.

Цікава річ почути гадку одного повітового старости про народні читалні і довідати ся, як задивляють ся тоті пани на читалні. Староста той оттаке сказав: „Всіми силами буду старати ся знищити всі читалні в моїм повіті, бо в них закорініз ся Купчанко зі своїми противавстрійськими газетами“. — „Так“, кажу я? А на що-ж силуете Ви нарід ходити до школи, коли рівночасно відбираєте ему можливість читати? Відні люди прецінь не можуть кожний для себе купувати книжки і газети, а читалню можна легко і малими коштами заложити. Коли Ви добродію гадаєте, що треба знищити читалні, то позамикайте вперед школи, бо виконувати примус шкільний, а рівночасно нищити читальні се противить ся велкому розсудкови“.

„Але що-ж мені робити, коли всі читалні стали ся гніздищами агітацій Купчанкових?“ каже п. староста — „То Ви не знаєте?“ — питаю ся я здивований. Ну, то запитайте ся, Добродію, в Петербурзі про се, що Вам діяти з рускими читальнями в Австрії, як можна мати до них приступ та як і до чого їх можна-б вести. Чи думаєте, Добродію, що переслідуючи і нівечучи рускі читалні, викорінете Ви у народу письменного потребу і охоту до читання? Купчанко і его спільники найдуть дорогу до прагнущого читання народу і без читалень, наколи уряд австрійський, котрий силует нарід ходити до школи, не постарася ся разом о то, щоб пробуджуючому ся народови рускому подати потрібну страву духову в австрійсько-патріотичнім дусі. Шкільний примус то А, а оживлене і підпиране доброї рускої літератури людвої то В! в сповнюваню обов'язків правительства супроти народу руского. Доси уряд австрійський займає ся лише тим А, сповнити другу часть обов'язку — В, підняв ся Петербург через Купчанка і его спільників, а їх роботу підпирає з малими військами — майже вся буковинсько-православна ерархія. Замість сповнити оттой обов'язок правительство займає ся систематичним переслідованем патріотичних товариств руских, що з правдивим самопожертвованем старають ся о страву духову для свого народу Таку „прислугу“ робить правительство виключно руским товариствам, бо товариства иньших народностей в краю не мають таких перепон.

Так пр. чули Ви що йно, що чисто гуманне товариство „Народний Дім“ дістало приказ від правительства замінити ся на товариство політичне або змінити свої статуту. Товариство внесло против такого розпорядження відклик до міністерства і що йно в міністерстві найшло справедливість,

Висока палато! Положене Русинів на Буковині ніколи не було світле, хіба що часом менше прикре, але таких невідрадних хвиль, які тепер Русини мусять переживати, доси ще ніколи в їх життю не було. За найгірших часів, за так званої ери Алезанської, Русинів не хотіли знати, ніхто не займав ся їх справами, але і ніхто їх не напастував. Саме тоді завязало ся найбільше товариств руских і оснувало ся найбільше читалень по селах. Нині нас напастують, нам допікають, нас переслідують. Таке супроти Русинів нинішнє аравительство краево.

Та сі біди се ще не вся історія теперішнього горя буковинських Русинів; тай зрештою відносини в правительстві краєвім не такі, щоб були вічні і вплинули рішучо на нашу долю народну. Коли політичний вітер повіє в краю з иньшого боку, то за одну ніч все цілковито змінить ся.

Але на Русинах буковинських лежить ще иньший і то постійний і тривкий утиск, а се нестернимий утиск нашої православної церков-

ної управи. Смертельні утиски, які відси спадають на Русинів, се серед наших особливших обставин на Буковині головне жерело, початок і конець всякого горя і лиха руского народу.

Доки буде тревати теперішній лад в управі церковній на Буковині, доти буковинські Русини не найдуть там в своїй рідній церкві жадного змилованя, ніякої ласки і жадної помічі в борбі о своє ество. Буковинський нарід руский находити ся ще на дуже низкім степені культурнім, не має проте ще належної сили відпорної, а сей гнет є так напрасний і страшний, що не багато треба часу, аби нарід наш довести таким чином до цілковитого занепаду. Справді не тут місце обвиняти ерархію церковну і потягати єї до відвічальности за єї діяльність. Але і сему не мож заперечити, що кожний посол є покликаний і обов'язаний тут в високім Соймі показати всі небезпечности і нещастя, які грозять его виборцям.

Певно тяжко обвиняти тут н. пр. ріку, що якийсь громаді грозить повенем, або скалу, що може завалити громадян, але чейже посол є обов'язаний звернути увагу Вис. палати і Вис. правительства на ті небезпечности, на які виставлені податники, щоби вони постарали ся завчасу зарадити тому лиху. Те саме дасть ся сказати і о небезпечностях і нещастях, які грозять Русинам буковинським від буковинської православної ерархії церковної.

Пагубна, Русинам ворожа, отже чисто світська діяльність тої ерархії є для буковинських Русинів найнебезпечніша і найшкідливіша від усього. Бо коли систем правительственний вже з своєї природи несталий і в протягу одної доби може зовсім перемінити ся, то наслідки діяльности ерархії церковної мають силу на довгі літа, вони можуть тревати після обставин 10, 20, 30 а навіть 40 літ. Систем правительственний давить і тисне лише поверховно, згубна сила ерархії церковної вдирає ся під плащиком слова Божого в саму істоту народу, в дім, в родину, в серце, в душу одиниць, нівечить і затроює їх або на завсїгди або на довгий час.

Нарід руский є нероздільним і найчисленнішим складником нашого краю і важним чинником в державнім життю нашого цісарства. Проте конечно треба звернути увагу Вис. палати і Вис. правительства на забійчу борбу, яку наша ерархія веде против народу руского від хвилі, коли на митрополичім престолі засів теперішній преосвященний митрополит, на борбу, що в послідних часах веде ся з найбільшим завзятем.

Вже тамтого року звернув я увагу на декотрі нелюдські штучки, яких ужинає церковна ерархія в тій борбі. Нині хочу вказати на найновіший напасть сеї ерархії на руский нарід в Буковині, аби тим чином розвіяти всякі сумніви про се, що та ерархія має заміри чисто румунізаторські і ворожі Русинам.

(Дальше буде.)

Дрібні вісти.

Цісарску санкцію отримав ухвалений бун. соймом краєвим на засіданю з дня 20-го січня с. р. проєкт закона дотично зміни уступу другого § 35 закона краевого з дня 22-го січня 1883 в справі упорядкування відносин правних народних учителів на Буковині.

В справі пожички 1½ міліона зр. на переведене водопроводів і каналізації в Чернівцях виїхав бурмістр п. Кохановський і адвокат др. Рот до Відня.

Важне для господарів. Головний виділ товариства для піднесення культури краєвої закупив за гроші уділені ему на то міністерством насіння на нашу і огородину і продає се насінє господарам за половину ціни. Зголошувати ся належить до секретаріату сего товариства в будинку виділу краевого в Чернівцях.

Конкурс розписаний на місце писаря громадського для громад Дихтинці, Кисилівці і Тораки, вишніського повіту. Річна плата виноситься 620 зр. Речинець до виношення подань назначений до 15-го квітня с. р.

Рабунок. В Бразії, повіта кімпольонського, обрабували невисліджені доси злочинці гр.-прав. церков. Злодій увійшов відваженими дверми до середини, розбив скриньку, де було до 70 зр. забрав їх, а до того взяв ще з престолу золоту ложечку уживану до законювання. Відходячи, зробив собі ще неумістний жарт, написавши на дверях слова: „Даром прийшло, даром пішло, Амінь“.

Скажений пес появився перед кількома днями на передмістях черновецьких Калічанка і Клокучка і покусав більше осіб, котрим уdlив першу поміч лікарську міський фізикат, а відтак вислано їх до закладу лічиного в Букарешті. Пса убито, а секція зроблена на ній потвердила підозріне скаженні. Зайшов він до Черновець мабуть з Остриці. — В останнім часі чуло ся на Буковині вже кілька випадків, що скажені пси покусали людей, тому треба звертати бачну увагу на підозрілих псів, щоби устерегти ся від великого небезпеченства.

Нещасні случаї. Господар Скородчук з Вашківців лишив 20-го с. м. двоє своїх дітей в віці 5 і 7 років самих дома, а сі запалили нафту і так попарили ся, що в кілька годин померли. — Осмилітний син селянина з Рогізни, Павло Андрейчук, пропав перед кількома днями без вісті. — В Шипоті відобрав собі жите осмилітний хлопець Омелян Журавель. В неприємності батька повісив ся він на одвірку. Причина сего дивного самоубійства незвісна.

„Gazeta Bucovinei“ попускає! Коли розійшла ся була вість, що теперішній президент барон Кравс уступає, не хотіла та „панська“ газета о тім нічого слухати. Аж ось в останнім числі з дня 29-го марта 1894 ся газета таки на добре розжалобила ся. Вступну статтю кінчить вона словами: „Ми Волохи маємо причину задумати ся поважно над тим, що з нами буде. Успосіблене деяких нових наших міністрів для краєвої опозиції є таке, що може бути вихисноване до того, що дістанемо чоловіка, котрий буде або Паче, або другий такий Паче, або ще гірший як Паче. Чекають нас тяжкі дні і треба, щоби ми до них приготували ся!“ От якої заніяв!!

Із Серету. В суботу 9. (21.) с. м. виставлено в тутешнім касині двоактову оперетку руску „Адам і Ева“, що дякуючи охоті аматорів задовольня публіку дуже. Донисуватель „Gazeta Bucovinei“ цинить ся зі слости на вид сего нового об'яву руского жвтя в Сереті, і не маючи чим иньшим упрекнув, що мушьяни, що з власної волі грали по руски, не є Русинами, отже щоб Русини не грали, коли не мають власних сил. Шовініст волоский забув, що Русинка (панна Оробко) грала по волоску, та що в Сереті число інтелігентних Русинів не уступає Волохам. Але румунізаторська нетерпимість видає як раз добрі плоди, бо будить Русинів, Поляків і Німців до чим раз живійшого руху національного і чим раз то більше визначається природна коаліція віднорна сих трох народностей супроти безличної зухвалости румунізаторської і як завтра, дасть Бог, стояти муть тутешні румунізатори відосібнені, а на денунціянтів агітаторів їхних вже тепер позирають всі з погордою, даючи їм при кожній нагоді належну відправу. — Загальне вдоволене викликало тут затверджене вибраних до пов. Ради Шкільної учителів п. Ол. Одовійчука і Л. Вемера, проти чого румунізатори вживали через своїх тутешніх денунціянтів найпідліїших способів. Надіємо ся, що сі оба і другі члени Ради Шк. положать конедь румунізаторским загібам в шкільництві Серетскім. Боже їм помагай! — Солоденський румунізатор Збера держить екзорти тільки по волоски; по руски, каже, не має часу, бо більшу часть годин наукових конферє з своїми товаришами Падурою і Весловским, укладаючи дониси до „Gazet-и“ і другі румунізаторські писульки. Будучий інспектор Падуре вигонить рускі діти з науки рускої мови, за те разом із своїм адютантом Весловским карає й приневолює їх учитись мови „dulce și frumoză“.

Та проти сеї самоволі виступив сьміло о. Ковальський, жадаючи конференції, що заступилась за кривду руску проти румунізаторів. — Тутешні директорки Тарабановичка і Василовичка, (вони обі рідять школою дівочою, перша на папері, а друга на правду) увільняють, щоб примилитись румунізаторам безправно рускі дівчата від науки рускої мови, бо мусять панні Василовичкі підчас руских годин витріпувати коפי, замітати і т. п. — Звертаємо на сі надужитя увагу Шк. Ради.

Пес виратував дитину. Минувшого тижня над одним каналом Спреви в Берліні на мості бавила ся громадка малих дітей без надзору старших. Декотрі з них стали спиняти ся на поруча. Нараз 5-літня донька книговодця К. перекинула ся і впала до води. Недалеко стояв пес, великий дог'раси німецької. Ніхто ему слова не сказав, лиш він сам зрозумів зараз, що стало ся і що має робити, скочив з моста в воду і скоро тільки дитина виплила на хвилю понад воду, пес вхопив її за обшивку зубами і тримаючи понад водою, став плисти до недалекого корабля. На крик дітей вибігли корабельники, побачили пса з дитиною, піддали скоро човном і виратували дитину від нехибної смерті. Пса взяли також на човен. Розумний пес був дуже вдоволений зі свого вчинку, обнюхував і лизав дитину та лестив ся до корабельників. Пес той, що належить до одного берлінського банкира, став на кілька днів найславнішим у Берліні, бо всі про него говорили, а певно найдуть ся газети, котрі зараз намалюють, як він ніс дитину по воді.

Добрий син. Один наочний сьвідок оповідає таку пригоду: Коли дагомейского короля Беґанзіна всі покинули, зрозумів він, що вже ратунку нема; отже казав прикликати свою матір і так сказав до неї: — Мущу піддати ся королеві Французів, але о тім мусять знати мій отець Глеґе. Отже піди до него і дай ему знати. Як же дати знати коли Глеґе давно небіщик? На то є дагомейский спосіб. Беґанзін крикливо казав ката і казав рідній матері стяти голову, а сам, закуривши люльочку, придивляв ся спокійно тій езекуції.

Ловецтво. Стрільба в руках невинного мисливого то дуже небезпечна розривка, як се показує ся з виказу статистичного, поміщеного в „Ostdeutsche Rundschau“. Подані там числа, зібрані в Чехії. Після того виказу в р. 1893 в 12.348 громадах стрільці, що тільки часом займають ся ловецтвом, знані по німецьки Sonntagsjäger, (стрільці недільні) вистріляли пересічно по 1000 набоїв. І кого они застрілили? Застрілили 13 старих женщин, 27 мушьян, 7 хлопців і 3 дівчат; а зранили 3.017 людей, в більшій часті гінців. Що до звірини, то они забили: 3 волів, 11 коров, 132 телят, 275 кіз, 59 диких, 72 овець, 1 барана, 3.671 ловецьких собак і 11.419 иньших псів, 8.762 котів, 18 оленів, 455 сернів, 149 зайців, 322 куронать, 26 бажантів, 844 воробців, 2 коні. Відшкодовань заплатили 413.590 зр., винагород за зранене 633.093 зр., лікарям і адвокатам 172.000 зр. Кар за свою „зручність“ відсидали 74.088 годин. Той стрілець, що стріляв в коня і збив горнець, то видко лучший був, ніж ті стрільці від паради; що найменше горнець забив, а не чоловіка.

НАДІСЛАНЕ.

ВІДОЗВА.

Товариство „Черновецька поліклініка“ намірає по можности вже в маю с. р. отворити для убогих хорих публічну безплатну амбулаторію на віз існуючих по других містах і дійствуючих хосенно поліклінік. В тім закладі буде на разі чинних дванадцять лікарів, котрі в означених днях і годинах будуть уділяти в поодиноких галузях лікарських лікарської поради безплатно для убогих міст і околїці. Позаяк однако отворене і удержане такого закладу получене є з значними видатками,

проте осьміляє ся видіти „Черновецької поліклініки“ відкликати ся до знаної з доброчинности людности буковинської, щоби зволила улекшити скоротворене сеї добродійної інституції через численне вписуване ся в члени основателі і добродійні, або через уділене одноразових датків. В цілі докладнішої інформації дозволяє собі заряд товариства навести дословний текст § 6 статутів, затверджених високим ц. к. кравчим правительством: „§ 6. Добродіями товариства є: 1) Основателі т. є. ті, що причинять ся одноразовим датком в сумі що найменше 500 зр. в. а. або сю суму зложать ратами в протягу двох літ, або врешті ті, котру повисшу суму забезпечать гіпотекарно на цілі товариства. 2.) Всі ті, котрі зложать вкладу річну в сумі 3 зр. або одноразовий даток в сумі 50 зр.“

Просим о ласкаве надсилене складок і датків на руки скарбника товариства Вп. санітарного радника д-ра Лазаруса в Чернівцях.

Чернівці, дня 15-го марта 1894.

Заряд товариства „Черновецької поліклініки“.

Tinct. capsici compos.
(Pain Expeller)

приладжена в антиці Ріхтера, Прага, загальнозвісне втиранє, лагодяче біль, можна дістати по ціні 1 20 ар., 70 кр. і 40 кр. за флашку майже в кожній антиці. При закупні треба дуже уважати і брати флашки лише з охоронною жаркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера антика під Зол. Львом, Прага.

МИХАЙЛО ПРОЦЮК

в Улашківцях, Галичині

20-літний молодець, письменний і обізнаний добре з господарством пошукує місця

до веденя господарства або за дозорцю.

„ДНІСТЕР“

товариство взаїмних обезпечень

у Львові,

улиця Вало́ва ч. 11,

засноване на підставі концесії ц. к. міністерства справ внутрішніх з дня 9. грудня 1891. р. ч. 22751, розпочало свою діяльність дня 15. н. ст. вересня 1892 р.

„Дністер“, опертий на засаді взаїмности своїх членів, обезпечує всяке майно движиме і недвижиме против шкідливого впливу вогню під найприступнішими умовами і починає можливо найнижші премії.

Всякі шкоди ліквідують ся і виплачують ся сейчас по пожарі.

Зголошення о уділенні агенції в містечкостях, де нема агенцій „Дністра“, приймають ся.

Літературне Товариство

„РУСКА БЕСІДА“

в Чернівцях,

улиця Петровича ч. 2.

має на складі: Ілюстровану

„БІБЛІОТЕКУ для МОЛОДІЖИ, МІЩАН І СЕЛЯН“

(редаговану Омеляном Поповичем)

року 1886, 1887., 1888., 1889., 1890., 1891. і 1892., по 1 зл. 20 кр. за рочник, а всі 7 разом за 7 зл. з пересилкою 7 зл. 30 кр.

Видає: Сільвестер Дашкевич. — Відповідає за редакцію Др. Василь Дутчак.

З печатн Г. Чоппа.

ПЕРЕДПЛАТА

ПЛАТНА В ЧЕРНІВЦЯХ
вносить:
на пів рік 5 ар. — кр.
пів року 2 „ 50 „
„ чверть року 1 „ 25 „
для заграниці 8 рублів або
12 франків.

Поодинокі числа по 12 кр.
в бюрі газет Л. Горюха в
Чернівцях, ул. головна ч. 17.

БУКОВИНА.

Виходить що тижня в п'ятницю.

Редакция і Адміністрация
„Буквини“ находитъ ся в
Чернівцях (ул. Петровича
ч. 2), куда всі дописки адре-
сувати належить. — Бюро
редакції отворене щодня
від 6.—8. год. вечером.

Оповідення і прилоги
обчислюють ся по найде-
шевших цінах

4. 13.

Чернівці, дня 25-го марта (лат. 6-го апріля) 1894.

Рочник X.

З глибоко зворушеною душею, дрожахи на цілм тілі, сягаєм нині за перо, щоби подати нашим читачам несказано страшну, майже неслыхану вість. Нашого незабутного редактора,

СИЛЬВЕСТРА ДАШКЕВИЧА,

нема вже між живими, він попрощав ся з сьвітом. Як та тяжка скала, що відорве ся з гори, летить з шумом і громом долі, рве за собою все, що поблизьку, вивши в бездонне море, здимає високі фалі, бе далекі кружила, зворушує все вокруг себе на далекі простори та тягне за собою, що близько стоить, у лиховішу крутіж, оттак пішов і наш Сильвестер, незвичний характер. Пронадаючи, потягнув він і свою цілу семью за собою, взяв і свою вірну до смерти подругу й дитину.

Немов та лютуюча буря, що землею трясє а кружилами дерева вириває, страх і пополох навперед себе жене, оттак захопила й отся несказано сумна і страшна вість все, що людске серце має. Вкруг трунів плач, дорогами гомін, цілим краєм сум і пополох. Не дивно-ж, що під таким страшним ударом не складають ся й думки спокійними рядами, щоби описати цілу подію як слід.

В вівторок, 3-го с. м. розійшлась около 2-ої години пополудні вість по цілм місті, що Сильвестер Дашкевич вистрілом з револьвера позбавив життя своєї жени, дитини і себе самого. Сама подія сталась десь около 9-ої години рано. В 10-тій годині донеслась вість до магістрату. Вислана комісія сконстатувала вже лиш готовий факт. Жена лежала на ліжку (лиш в сорочці) з простріленим серцем, вісім-місячна дитина так само лежала матери в ногах, а покійний лежав під столом також з простріленим серцем. На столі лежав лист, в котрім прощаєсь покійний з сьвітом і просить ему простити. Під підписом мужа стоить власноручна допись жени: „Ми рішнли дитину з собою взяти, позаяк не маєм єї на кого оставити. Ольга“. Труни перевезено до трунарні. Зворушене місто облягло було цілими масами трунарню, поліція не могла собі ради дати. В четвер, дня 5-го с. м. в 10-тій годині рано відбув ся похорон під проводом священників і великого здвигу народу і участі всіх руских товариств.

Над гробом промовив парох кілька лагідних слів прощі. Описля промовив посол Пігуляк оттак:

Високоповажана, вельми опечалена громадо!

Стоїмо над страшним, незвичним, майже нечуваним гробом, над гробом незвичного

чоловіка, незабутного нашого товариша і цілої его семі.

Жите всякої животини на нашій землі складаєсь з неустанної, вічної, необхідної і неумолної борби о свій бит. Від тої хвилини, що сьвіт побачим, до отсего місяця, — послідної цілі всего живого, — бере ся кождий чоловік о відповідне становиско в суспільнім житю.

Спосіб борби одиниць відповідний прикметам і вдачі кождої одиниці. Щоденні люди борють ся звиклим щоденним способом, борба-ж надзвичайних характерів єть також надзвичайною, незвичною борбою.

В кождій борбі, отже і в тій необхідній і неумолній борбі о свій бит, впливають одні на верха а другі потопаять і падають у низ. Незамітні, щоденні люди никнуть поборені незаметно і пропадають, або нидіють мізерно в сьвіті відповідно своїм мізерним слабим силам. Незвичні-ж замітні характери, коли не встоять ся в тій тяжкій борбі о свій бит, о жите, то падають вони також в замітний, незвичний спосіб. Потапаячий маленький камінець ледви що змінить лице тихої, дискучої води; коли-ж відорветь ся велика скала від цілої гори, то летить вона з шумом і громом долі у безденне море, бе високі фалі, кдає далекі кружила і зворушує все вокруг себе на широкі простори. Оттак і наш незабутний товариш Сильвестер Дашкевич великий борець за свою і народну волю!

Що та борба мусіла так скоро і в такий несказано сумний, в такий безгранично страшний спосіб закінчити ся, над тим не нам слабим і грішним розумувати. Хоть будуть о тім всякі розуміння, всякі говорення; ба, злобні люди визискали навіть вже і такий страшний припадок для своїх партійних цілей. Кождий після свого, а я не кажу нічого. Я лиш наминаю слова Ісуса Христа, котрий каже: „Хто себе чє без гріха, хто себе чє невинним, наї кдає камінь на грішного“. Хто ж може сказати: я не грішний, я невинний? Хто знає знов, що кого в сьвіті чекає? Хто може сказати, де і як положить він свою голову? Нема такого й не буде на сьвіті. То-ж не нам судити над способом кінчини нашого нещасливого товариша Сильвестра. Той що над нами, той що все видить і знає, той буде ему

справедливим і ласкавим судиею. Нам лиш словнити наш обовязок супроти покійного. Ми те-ж і чиним Тобі, незабутний великий борець за волю народну, нашу послідну, страшно сумну прислугу.

Прощай нещасний і незабутний товаришу! Отгуть найшов ти вічний супокій, котрого-сь надармо шукав у сьвіті. Прощай і ти, несказано нещасна, своему мужови не лиш словом, а й ділом до смерти вірна подруго, бо самовільно ідеш з ним до вічного супочинку! Прощай і ти невинна дитино! Отець і мати, вони беруть Тебе з собою, бо вони знали, що тебе чекає на сьвіті лиш голод і холод, котрого вони так гірко і до останного зазнали, та тому відвернули від тебе. Прощайте нещасні всі троє! Вічна вам память!“

В імени всіх товаришів журналістів попрощав покійного ще редактор п. Колаковский дуже гарною промовою, де справедливо сказав, що у людей буває двоякий характер. Одні гонять за щоденним хлібом. Ціла їх істота звернена лиш для задоволення особистих бажань і потреб, вони здобувають хліб і зїдають его. Другі-ж руководять ся висшими ідеалами, вони глядять добра для загалу. Коли-ж зуміють послідні затримати рівновагу в своїх стремліннях для добра народу з своїми необхідними особистими потребами, то осягають своїх далеко й високо витчених цілей; коли-ж забудуть на себе, як покійний, то винижені мусять вони упасти в суспільній борбі як і покійний й уляг.

Не було ока, щоб не заллялось слезою, не було душі серед великого натовпу народу, щоб не задрожала до найглібшого внутра над тим страшним гробом. Небаром розійшов ся нарід і все утихло, по страшнім вихрі поплило жите знов віковичною тихою течією. Але удар сеї страшної події останєсь в учасників на завше у памяті.

Сильвестер Дашкевич родив ся у селі Дубівцях, де его отець був парохом. Отець помер вчасно. Осталась ідова з сиротами. По укінченю черновецької гімназії вступив покійний до семінарії. Але теологічні студії не покінчив, бо тоті студії не могли его бистрий дух задоволити. Він звернув ся до студій правничих. Глибоке почуте справедливости, котре пересякало

цілу его душу і скрісталізувалось в ній до его найкрасшої прикмети, звернуло скоро его бистре око на сумне подожене руского народу на Буковині та на всякі кривди, які той нарід терпить, а особливо із сторони церковної влади волоскої поносить. Він добачив скоро також ту руску громаду інтелігенції черновецької, що ставала боронити чим раз сміліше права того покривдженого народу, вступив з нею в тісніші зносини та почав брати живу участь в тій сьвятій праці. По смерті Федьковича перебрав редакцію Буковини і приступив до найважнійшої своєї праці: „Die Lage der gr.-or. Ruthenen in der Bukowinaer Erzdiözese“, котру роботу він 1891-го року закінчив і видав. В переведенню тої тяжкої праці виявив він про свої, відповідно ще молоді літа такий зрілий розсудок, таку докладність, таку ясність ума, що Русь буковинська могла на него полагати найкрасні надії. Яко ідеально настроеного, духом далеко сягаючого чоловіка займало его добро загалу далеко живійше ніж особисті его потреби. Він не вмів — не було се ему природою дано — одно з другим полувати і у рівновазі удержати. Він не вмів кривити душею для прибутку. Цілковите занедбане особистих інтересів підконувало чим раз більше его силув необхідний, природою кождому приписаний борбі о свій бит. Він і не стямив ся, як далеко остав ся він в тій борбі по-заду і як скоро заржавили в ній его дотичні сили. На нещасте подружив ся він до того еще яко студент, що очевидно не причинилось до поліпшення цілої ситуації. Справді відчував він ті здібності у собі, котрі готові були его у суспільнім житю високо понад щоденного пересічного чоловіка здоймати і з него сильного, заміт ного борця за правду і волю народа та людскости зробити, але-ж так само добачав він у собі і слабости тілесні, що ставали тому на перешкоді. Розпочалась в кінці на короткий час сильна внутрішня борба між високою ідеальною душею а тілом, у котрій останнє побидило. Він переконав ся, що недостиг вибороти собі в суспільнім житю становиско відповідне своїм здібностям і ідеалам, а лиш вефетувати на сьвіт, тому протинив ся его шляхотний характер. Перед очима видів він докладно свій неменучий пілковитий уладок. Тому занобіг він. Вивихнувши ся з рівноваги, рішив ся він скоро. Але як завше, так і в останній хвилі лежала ему судба других більше на серцю, як самого себе. Щоби не виставити жену й дитину на найгіршу нужду, рішив ся він за порозумінням і згодою з женою, її і дитину з собою до вічного супочинку взяти.

Лиш той, хто мав нагоду, непохитно шляхотний характер покійного пізнати ближше, хто добачив, як той чоловік і в найприкрійшій хвилі борше голод і холод терпів а непоклявся ся і не скривив ся перед ніким, як він відхилив від себе всяку і найщиріше предложену ему помічну руку зі сторони одиниць і цілої громади рускої дотично его матеріального і загального положення в суспільнім житю, бо хотів він свій бит завдячувати єдино лиш собі самому — з ласки, мовляв, не хочу жити; коротко, хто знав докладно всі его обставини і его незвиклу вдачу, той зможе почасті зрозуміти, що той чоловік мусів в тій хвилі, коли спостеріг, що его злі налоги беруть верх над добрими его прикметами, так рішитись, як се він зробив. Хто все те знав, той не міг і не може причину его кінця шукати тенденційно там, де єї нема і не меєї в так негідний і цинічний спосіб голосити в сьвіт, як се зробив в самий день похорону орґан „Мустаці“, вихісновуючи навіть такий страшний випадок для своїх партійних цілей! Хто все те знав, той хіба задрожить у всіх основах тіла і душі своєї, злегчить чистою слезою жаль, страх і біль свого людського серця над таким нескладним сумним кінцем дорогого життя нашого незабутного товариша і цілої его семі.

Вічна їм пам'ять!

3 руских товариств.

В неділю, дня 11-го ист. лютого відбули ся загальні збори черновецької „Міщанської Чи-

талні“ при участі більше як 30 членів.*) Позаяк голова товариства о. Порайко з початку сего шкільного року став іменованій сталим катехитом в Бучачі і через то мусів оставити і провід читальні, над розвитком котрої працював як найревнійше, то здавав справоздане з діяльності виділу за минувший рік заступник голови, А. Клим. По отворенню збору і привітанню членів промовив А. Клим до вібраних менше-більше ось як:

„Наша читальня обібрала собі за ціль, наше міщанство просьвітяти, т. е. ознакоювати по можности з всім тим, що людський дух витворив в користь вигіднішого життя. Наше товариство має задачу старати ся, аби нашому рускому міщанству жило ся ліпше, ніж ему тепер жие ся.

Загально звістна річ, що все живе на сьвітї підлягає вічній зміні. Тому кождий поодинокий чоловік, як і кождий нарід набирає від часу до часу инший вид, иншу духову форму. Все в житю перемінює ся і погляди на жите і почуте справедливости і т. д. Були такі часи, що у людей той мав найбільше право, хто мав більшу тілесну силу або хто мав більше грошей. По части ще й тепер гроші управляют народами, але все не так виключно, як то діяло ся давно. Тепер вже грає найбільшу роль в людськім житю розум. Не один розумний чоловік жие тепер з меншим маєтком ліпше і вигідніше, як багатир темний, непросьвітчений. Примірів на се не потребує Вам наводити, Ви певно самі переконані о сїм дуже добре. Порівняйте лише жите якогонебудь бідного але просьвітченого чоловіка, чи там Жиди, чи Поляки, чи навіть Русина, з житем приміром заможного, але темного селянина чи міщанина, що не одну тисячку ховає деє там у скрині без жадного звеску ні для себе ні для других, то увидите, що жите тих двох людей не однаково щасливе або нещасливе; а чому? бо спосіб їх життя також не одинаковий! Дайте дурному, кілько хоче всіх достатків, то він все з того не скористає, він все не буде задоволений своєю долею, він не буде знати, що і коли він був би щасливий, ему все буде ся того забагати, чого ему справді не треба. З того видите, що чоловік непросьвітчений рівняє ся майже чоловікови сліпому, що не знає і не може знати життя людського, а через то і не знає, як собі має помочи. Тому ми кладемо найбільшу вагу на просьвіту нашого народу, бо-ж ми невіні, що наколи будем всі видючі, то значить, коли будем всі ясно видіти дорогу, куда нам ступати, тогді нас певно не струтять з тої дороги, ніхто нас не скривдить, бо ми будем яко розумні люди всі разом як один муж одною правою дорогою іти і ніхто навіть не посміє нам стати на перешкоді — ба, з нами будуть ся всі рахувати, нас будуть всі поважати. З тої причини прошу і визнаю Вас, панове міщани, до просьвіти, до сьвітла, бо в темряві ходити нікому не добре, то-ж і Вам певно ні. Теперішнє жите представляє справдішню борбу о бути або небути для всіх людей взагалі, а для Русинів з-особна, і то тим більше, бо Русини яко нарід добротливий і байдужний до всего, що его окружає, хоч би воно було ему найсьвятіше, позістав на останнім місці. З другої сторони дав руский нарід достаточні докази, що его спосібність і сила так велика, що ми цілком не потребуєм ся обавляти о наше існуванє. Лише горнім ся скоро до науки життя, бо-ж тепер все треба ся вчити а найбільше, як ми маєм жити. Без науки не можливо жити по людски, а ще більше не можливо жити між людьми мудрішими, бо мудрийши певно дурного перехитрить і так буде ся до него відносити, як пан до слуги, а не як пан до пана. То-ж наші рускі міщани показали би хіба велике диво, наколи би вони сходили тут у великмі місті серед всіляких розумніших людей жити без сьвітла, без науки. Мені здає ся, що наші люди хотять таки доказати сего дива, таже на більше як 10.000 міщан черновецьких кілько ми маєм в нашій читальні членів! — не хочу числити, бо ся встїдаю. То-ж не дивуймо ся, що ми такі бідні а другі багаті, не дивуймо ся, що ми визискувані і переслідувані тими другими, не

нарікаймо на других, приміром на жидів і инших, але дивім ся на нашу слабість, берім ся до вигосення її, берім ся до просьвіти, учім ся жити від других народів, наслідуймо їх, а припаде нам ліпша доля. Вже мужики пізнали велику вагу в науці, хоч вони на своє щастє не мають ще такої конкуренції з ріжних сторін як Ви, міщани. Мужики закладають читальні, вступають до просьвітних товариств, предплачують газети, і були би ся високо духом підняли а культурно двинули, як би не було між інтелігенцією таке множество людей злобних і самолюбних, котрі добре се знаючи, що просьвіта народу немов огонь їх мусить знищити, всюди кладуть перешкоди просьвіті народній. Но около Вас, панове міщани, заходять ся тут у місті взглядно далеко більше таких елементів, котрі би раді Вас визискати до остатного і зробити Вас своїми наймитами. Тому-ж горніть ся до Вашої читальні, а тут все щось прочитаєте або почуете, як то в сьвітї буває, як то иншим культурнішим народам жие ся, хоч у них услівя життя не завше і не всюди ліпші до такого життя як у нас. Але помимо того вони жиють вигідніше, бо пізнали, що просьвіта средство до лучшего життя, бо якого годі обійти ся.

(Конєнь буде.)

Буковинський сойм краєвий.

(Продовженє)

Засіданє 9-те (дня 16-го лютого 1894).

Посол П. Гуляк говорить так далі: Товариство „Руска Бесіда“ одержувало до р. 1886-го з православного фонду релігійного запомогу в сумі 100 зр. на видаванє руского календаря. Се було солию в очах деяким преосвященним і диякого постарали ся вони, щоби відобрати запомогу рускому, а дати єї румунському товариству „Academia ortodoxa“. За се перебало румунське товариство обов'язок, видавати руский календар. Та доси ніхто і на очі не бачив такого календаря виданого Академією ortodox-ою! Се товариство видавало завсїгди лиш румунський календар, а аби замилити Німцям очі, передруковувало в них деццо з творів російських писателів в чисто російськїм язичі, і се перед міністерством виказувано яко руску часть календаря! Через шість років приглядало ся міністерство такій роботі цілком байдужно, аж перед самим уступленем міністра Гавча вглянуло воно якоесь лучше в сю справу і відмовило тій Академії запомогу на руский календар. Перелякавши ся тим, що православний руский календар „Рускої Бесіди“, який се товариство і без запомоги рікрічно видавало, дістане ся тепер всюди в руки Русинів на Буковині, накладає консисторія на него інтердикт і заборону єго, хотия ту заборону не узасаднено ні одним фактом, бо і тяжко було хоті би щось найменшого найти. Але між ріжними загальниками і такими пустими фразами як небезпечність для православ'я і т. п. сьвідомими брїхнями того інтердикту застановило нас Русинів найбільше те, що про мову православного календаря „Рускої Бесіди“ сказано там, що він писаний мовою, яка у нас на Буковині не уживає ся. Зухвала смілість консисторії, в котрій нема ані одного Русина, де ні однісенький член не вміє хоті би сяк так не руски писати, та зухвала смілість консисторії видавати суд про мову календаря, котрий видає літературне товариство руске, зачудувало нас Русинів в найвишшій степені. Ми заглянули проте до календаря видаваного „Academією Ortodox-ою“ а апробованого консисторією, щоб побачити, що собі думають тоті пани про руску мову, і ось ми пізнали і зрозуміли зараз таки, чому про мову календаря „Рускої Бесіди“ в інтердикті каже ся, що вона „у нас“ не уживає ся, і кого належить розуміти під тим словом „у нас“ В тім додатку до календаря Академії-і ortodox-и, що має бути нібито руским, а котрий займає всего лиш сему часть, найшли ми іменно по-

*) Отсе справозданє подаєм задля недостатку місця аж тепер.

езиї Пушкіна, Лермонтова, і А. Колюцова, перепечатані без найменшої зміни в чисто московській мові! Редакція календаря зве Колюцова виразно нашим руским рідним поетом, а про творити тих трох наведених писателів, та особливо Колюцова каже, що вони повинні щодня читати ся кожним освіченим Русиним на Буковині, і для того поручає їх як найгорячійше!! Се цілком проста, маленька календарська історія, яку я тут розповів Вам! Вона така проста і ніби невинна, що можна-б навіть думати, що її не годилось виводити перед Високу Палату. А однак, панове, пригадуйтеся лиш трошки, а та подія з календарем не видасть ся Вам такою невинною, як нібито виглядає, і вона вповні заслугоє на те, щоб розголосити її і в найширших кругах, аби про нею почувли і міродайні особи, її як ся належить зрозуміти і після вартости оцінити.

Наша власть церковна сим апробованим нею календарем дає знати буковинському народови рускому, що мова Пушкіна, Лермонтова і Колюцова се мова тутешніх Русинів, а мова, котрою виданий календар „Рускої Бесіди“ тут неуживана, і що проте сей календар дуже небезпечний, отже его треба вистерігати ся! Мої панове, се олівки, котрі зі згляду на місце, звідки походять, заслугоють на найбільшу увагу, бо вони мають як найбільшу силу.

Зовсім рівнобіжно з московцями руского календаря іде очевидне плекане москвофільства межи тою молодіжкою рускою, що не хоче дати ся зрумуниціти, а на котру має вплив консисторія Консеквентна діяльність консисторії в тім згледі, що стремить до тої цілі, видає вже навіть в найновіших часах виразні олівки. Академічне товариство „Буковина“, що за часів Пачого мало вже розвизати ся, найшовши підпору серед нинішніх нечуваних політичних стосунків в нашім краю, підносить тепер чим раз більше в гору голову. Перше скривало воно свою діяльність за вівіскою руского товариства академічного; в останніх часах скинуло воно з себе ту маску, і виступає явно як російське товариство академічне. В часописи „Buk. Nachrichten“, а ще виразнійше в „Buk. Rundschau“ з 4-го січня 1893 можна було вичитати: Російське товариство академічне „Буковина“ має честь повідомити і т. д. Такі самі були і запрошення вислані до поодиноких осіб. Цікава річ довідати ся, чи се нове російське товариство зареєстроване в нашім краєвім правительстві, і чи давне руске товариство добровільно розвизало ся. Правда, що старші і розсуднійші опікуни того товариства старались зараз таки покрити его знов добре випробованою маскою рускості і оголосили наново запрошення по газетах: „іменем руского товариства академічного Буковина“, та се не змінє духа москвофільського серед молодіжи того товариства, і він певно виявить ся в чинінебудь иньшим, бо-ж молодіж щирійша в своїх думках і чинах ніж старші. А вжеж у нас не потребує вона цілком скривати ся. Прецінь наша власть церковна явно підпирає се товариство. І так тим шістьом слухачам богословія, що ще не дали зрумуниціти ся і світять ся ще в семинарії яко Русини, не то що дозволяють належати але ще і заохочують до того, щоб записували ся до того російського товариства. Ба, навіть панотців сільських Русинів і Румунів просто сміють брати живу участь в деклямаційно-музикальних вечірних того товариства, на котрих говорять ся по російськи. Чому-ж зрештою не могла-б рорити сего наша власть духовна, коли самі члени того російського товариства тішать ся такою великою прихильністю нашого президента вправного, що він наділяє їх стипендіями основаним цсарем виразно і виключно лише для молодіжи рускої?! Виразно зазначаю, що тим не роблю ніякого закиду місцевому правительству, бо було-б се сьмішно. Я радше зазначу, що дїє ся се задля незнання річи і задля фальшивих інформацій зі сторони тої партії, що

верховодить нині в краю, бо такі події се вода на єї млин. Се нічо иньшого, як нове средство сих можновладців нашого краю в борбі против буковинських Русинів.

Можна-б остаточно якось порозуміти переслідоване і гнет Русинів всякими способами, які попадуть ся в руки нашим національним противникам, можна-б якось нарешті зрозуміти і те, що правительством занедбує Русинів, не хочє про їх потреби нічого знати і тисне їх до стїни, бо можна-б се приміром мотивувати висшими інтересами державними. Але звичайним розумом смиренного підданого австрійського годі сего збагнути, як може президент краєвий цілком спокійно приглядати ся ворожій роботі, яку в останніх часах підняла против буковинської Руси наша власть духовна і теперішні можновладці, тій роботі, що і для цілості нашої держави є дуже небезпечна?! Як може п. президент просто підпирати російське товариство, наділяючи его членів рускими стипендіями, і тим способом пособляти москвофільству на Буковині?! Як може п. президент не видіти, що таке его поступованє рішучо противить ся інтересам австрійської держави? Для нас Русинів се річ цілком не малої ваги, бо средства наших противників, що стремлять до того, аби нарешті і зросійщити нашу молодіж, наколи їм не вдає ся єї зрумуницівати, средства, котрі остаточно мають лиш на цілі зломити упір Русинів, вони для нас православних Русинів на Буковині вельми небезпечні. Успіхи, які досягнули вони останніми часами, наводять на нас просто переполох. Ніколи перед тим не сьміла-б руска молодіж на Буковині і не прийшла-б єї се ніколи навіть на думку, промовляти над гробом по російськи, як трапило ся се пр. в Жучці, ніколи перед тим не чував ніхто таке, щоб та молодіж сьпівала по гостинницьких російській гимн народний, ніколи перед тим не промовляла вона на музикально-деклямаційних вечірках по російськи; ніколи перед тим не змінювала імени товариства руского на товариство російське; ніколи перед тим не маніфестувала ся вона на внї яко-б у буковинські Росіяни по російськи. — Як се стало ся сеї зими в Коломиї; в справозданнях і переписках не послугувалась ніколи перед тим мовою російською; в календарях ніколи перед тим не називано мову Пушкіна Лермонтова та Колюцова літературною мовою рускою!! Ще кілька літ такої політики на Буковині, а спіткає Вас, мої панове, те, що св. Боніфатієви між Вондалами в Африці пригодилося. Безкарно не вільно грати ся з вогнем і з Росіянами. Тоді може і оглядати ся будете за допомогою тих зненавиджених нині Вами Русинів, але буде вже за пізно. Як вельми вдоволені є апостоли російщення з теперішнього стану на Буковині, як користо для них зложилсь обставини в нашім краю, се доказують нам ліпше ніж що небудь иньшого ті пісні похвальні, які Купчанко і Козаркевич висьнівають в своїх газетах в честь теперішнього президента краєвого, і в славу обох так званих Старо-русинів Воляна і Тиміньського, а також в честь і славу нашого високопреосвященного митрополита!

Розповів я Вам тут незвичайно цікаві річи, такі, що хто не знає всіх таємних значків, той не відразу зможе злати собі справу з них. Тепер отже заходить питанє: до якої цілі стремлять наші противники при помочи таких штучок, що для багатьох зовсім не зрозумілі і навіть може сьмішні?

Ми, Русини розуміємо ясно і добре, куди воно йде!

Намі вороги сьвітські і духовні мають подвійну ціль. З одного боку хотять вони наш темний недогадливий нарід відвернути від рускої інтелігенції, щоби при даній нагоді мати за собою для своїх далекосягаючих планів громади народу руского; з другого боку вкорінюючи між народ руский духа москвофільського, хотять вони віддати его під надзір і утиски поліції, щоби тим способом приглушити вже в зародку всяке жите народне.

Сї мої виводи най доповнять ті картини сумних невідрадних обставин Русинів, що становлять релятивну більшість нашого краю, які вже нераз малював я перед Вис. Палатою. Уряд

і законодавній тіла накладають на них різні обовязки і тягарі, котрі той нарід все сумлінно і терпеливо зносить.

З сего місця звертаю ся проте до міродайних чинників з умильною просьбою о поміч. Найпокликані до того чинники вглянуть в положенє народу руского на Буковині, того народу, що прецінь в великій мірі причиняє ся податками на потреби державні і краєві, найборонять его перед утисками, найпривернуть рівновагу в краю, а тим способом заведуть мир і згоду у нас. (Грімкі, довго треваючі оплески!)

Президент краєвий бар. Кравс: Не хочу надуживати терпеливості Вис. Палати, відповім проте коротко на слова, що дотикали президента, голови краєвого правительства. Зверну ся спершу до мого передбесідника. Коли сказав сей бесідник, що дає ся стипендії студентам таким, що не належать до того товариства, котре мало би ті самі переконання, що і бесідник, то мушу до того замітити, що уряд звертає лиш увагу на бідність і гідність студентів. Збір професорів робить предложенє, а правительство уділяє стипендії. Се правда, що уряд не питає в таких разях поради у п. Пігуляка. (Голоси на правниці: Цілком слушно! П. Стопкий: Дуже сумно!)

Дальше заустив ся бесідник в осуд діяльності одного товариства. Ми чули слова денунціяція і т. д. (п. Пігуляк: я того не говорив!) Так, Ви сего не казали, але иньші вказували, що ті Ваші виводи то чиста денунціяція. Не маю зовсім наміру брати виводи п. Пігуляка за денунціяцію і осьвідчаю, що в тій справі, про котру нині говорено, не заряджу урядового доходження. Если яке товариство провинить ся проти законів о товариствах, то я о тім довідаюсь з иньшого боку.

Панове, що находять ся в меньшості, питають все за причиною, чому вони находять ся в меньшості. Хтось прецінь мусить бути тому винен. Найлекше тоді сказати „правительство винне“. Мені, заступникови правительственному закидує ся, що я тому винен, що меньшість зістала меньшостю, бо маю вплив на вибори. Згадували Ви про різні ери, але забули про ту сказати, котра як раз Вам дозволила мати вплив на вибори (п. Вольчинський: Дуже справедливо!) але я панове, як то я вже нераз мав нагоду зазначити, заховаю неутральність (На правниці: Славно! на лівниці: Гарна Ваша неутральність!) Що то за балаканє: давний президент міністрів признав меньшості два мандати? То виборці нічого не значать? Прецінь виборці висилають своїх заступників, а правительство має лиш доглядати, щоби право виборців не нарушувало. (Голоси: Добре доглядає, нема що казати!) Богато нинішніх жалоб відносило ся чисто до моєї особи. Хотий я моєї особи від мого становища не можу відлучити, то не буду на них відповідати, бо форма їх така, що не можу відповідати. Чи то таке не денунціяція, коли безперестанно говорять ся: Уряд центральний, гляди, як там твій уряд краєвий господарить! (Др. Вольчинський: Дуже справедливо!) Та певно уряд центральний має судити про мою діяльність, і він остаточно скаже своє слово. Чиста совість є найліпшого подушкою, каже німецька пословиця, і я цілком спокійний сляджу в будучність, яка би вона і не була.

Часто говорять: у Відні є коаліція, а чому-ж ту єї не ма? Чому президент краєвий не постарає ся о таку коаліцію? Так панове, чи тут потреба иньшої коаліції як тота, що вже є, вона преці числить ся з потребами краєвими і увзглядняє всі партії (Славно! на правниці, на лівниці: гарна коаліція!) лише власне ті партії зачерез свої екзальтовані забаганки (на лівниці: довго треваючі голоси: Ого!! то не парламентарний вираз! несупокій) не хочуть згоди. В справах економічних не видно прецінь антагонізму; а коаліція має власне усувати екстремні політичні питання, а займатись справами економічними.

П. Калінеску з зайлостю достойною ліпшої справи кидаєсь на п. Пігуляка і лиш з обуренєм відпирає закиди Пігуляка, бо каже, що на них відповідати не годен.

П. Абрагамович каже, що панове з більшості не тримають ся засади „кождому своє“, а здає ся і дальше будуть придержуватися заса-

ди, котрої дотепер держать ся: „сила перед правом“.

П. Мустаца і Стефанович зрікають ся голосу, а п. Зота висказує надію, що прийде ще до згоди межи Вірмено-поляками а Волохами, про котру пізнійше можна поговорити, лиш послі рускі є на перешкоді до згоди і з ними згода неможлива.

На тім замкнено енеральну добату і послі в найбільшій роздражненю рвзійшлись о 10-ій год. в ночи.

* * *

Посліднє засіданє буковинського сойму відбуло ся в суботу, дня 17-го лютого. Найсамперед пос. бр. Стирча здавав справу іменем комісії адміністраційної про внесенє пос. Кохановського, що до сьвяткованя 50-літнього ювілею панованя нашого наймилостивішого цісаря. Внесенє комісії рівнозвучне з внесенєм п. Кохановського прийнято гримками оплесками. Відтак ішла спеціальна дебата над прелімінарем фонду краєвого, в котрій аж при резолюції внесеній комісією фінансовою, щоби в школі деревляного промислу в Кімполонігу заведена була викладова мова румунська, вивизала ся коротка дебата. П. Пігуляк жадав, щоби в тій школі наука відбувала ся у всіх трох краєвих мовах, бо ся школа є одинокою такою школою в цілім краю. Др. Рот промовляв, щоби хоч німецька мова не була виключена. Румунські послі обставали при своїм і при голосованю перемогли, бо з ними, як завжди, так і тепер голосували і 3 нібито рускі послі Волян, Тимінський і Бежан.

Ухвалено также підвисити diety послів з 3 зр. на 5 зр. денно. Крім того поручено Виділові краєвому, щоби застановив ся над тим, і здав справу з своїх доходжень, в який спосіб має ся запобігти потребі доброго поміщення і розширення урядових бюр Виділу краєвого, чи через вибудованє другого поверху в будинку краєвим, чи через добудованє одного крила, чи через продаж цілого будинку і вибудованє нового будинку.

Преліминар фонду краєвого на р. 1894-ий ухвалений сойном:

Потребн:

1. а) Видатки на сойм . . .	12.074 зр. — кр.
б) Платня урядників і слуг Виділу краєвого . . .	25.748 „ — „
в) Відшкодованє державних урядів за веденє каси краєвої . . .	13.213 „ — „
г) Потреби канцелярийні . . .	2.801 „ — „
д) Утриманє домів і репарацій . . .	1.300 „ — „
2. Видатки на лікн і харч для хорих . . .	57.100 „ — „
3. Видатки на жандармерию . . .	14.572 „ — „
4. Видатки на дороги . . .	15.000 „ — „
5. Видатки на школу акушерску . . .	3.672 „ — „
6. Видатки санітарні . . .	7.600 „ — „
7. Видатки векселеві . . .	432 „ — „
8. Видатки шупасові . . .	2.500 „ — „
9. а) Видатки на школу агрономічну . . .	13.020 „ — „
б) Видатки на школу кошикарску . . .	2.060 „ — „
10. Стипендії . . .	2.600 „ — „
11. Нагороди за убитє диких звірів . . .	300 „ — „
12. а) Запомоги для шем . . .	3.100 „ — „
б) Інші запомоги . . .	7.285 „ — „
13. Силата довгів:	
а) звичайних . . .	388.310 „ 36 „
б) надзвичайних . . .	129.302 „ 81 „
14. Податки і асекурація . . .	1.324 „ — „
15. Пенсії урядників краєвих . . .	4.151 „ 20 „
16. Видатки для комісій гонівлі худоби . . .	2.900 „ — „
17. Статистичний уряд . . .	2.200 „ — „
18. На кватерунок войска . . .	7.000 „ — „
19. Пожичка для фонду шкільного на будову шкіль . . .	20.000 „ — „
20. Проекти желізниць . . .	13.000 „ — „
21. На будову желізниць . . .	58.389 „ 53 „
22. Непередвиджені видатки . . .	00 „ — „

Всі потреби разом 811.454 зр 90 кр.

Покрпте.

1. Силата коштів лічничих . . .	8.000 зр. — кр.
2. Запомога міністерства просьвіти на школу агрономічну . . .	500 „ — „
3. Запомога міністерства рільництва на школу агрономічну . . .	3.000 „ — „
4. Зворот коштів шупасових . . .	2.000 „ — „
5. Чпнш за винаймлені мешканя . . .	410 „ — „
6. Процента від акцій льокальної желізничі . . .	— „ — „
7. Надвишка з р. 1893-го . . .	3.234 „ 23 „
8. Четверта рата завдатку на кватирункове для 9-го полку драгонів . . .	300 „ — „
9. Силата пожички голодової . . .	5.000 „ — „
10. Процента від готівки . . .	25.000 „ — „
11. Надвишка фонду індемнізацийного . . .	60.000 „ — „
12. Даток державний по причині конверсії довгу індемнізацийного після угоди . . .	220.904 „ 56 „
13. Доходи з надвишок . . .	5.359 „ 47 „
14. Через додатки до податків по 42 кр. від кожного риньского податків . . .	477.746 „ 64 „

Разом . . . 811.454 зр 90 кр.

Отже додаток до податків на р. 1894-ий для фонду краєвого вносить **42 кр. кр. від лева.**

Відтак др. Рот іменем комісії адміністраційної ставить внесенє: Край ручить за сплату пожички міста Черновець в сумі 215.000 зр. на будову нормальної касарні для оборони краєвої. Принято.

Др. Стоцький іменем комісії адміністраційної здає справу про внесенє д-ра Стефановича дотично мосту на Пруті в Люди-Горичі і ставить внесенє, щоби сей міст був будований евентуально яко міст краєвий. Принято.

Бр. Мустаца здає справу про внесенє посла Тітин'єра дотично запомоги для дрібного промислу в сумі 2000 зр. і ставить внесенє згідне з внесенєм Тітин'єра. Принято.

Бр. Мустаца реферує дальше про петицію товариства „Руска Бесіда в Чернівцях“ о запомогу і вносить дати запомогу в сумі 200 зр.

Відтак вибрано на місце Тимінського до Виділу краєвого д-ра Воляна.

По сім заклочив маршалок наради соймові довшою промовою і трикратним „Многая літа“ Цісареві Франц-Йосифові І.

Ми старали ся подати докладно перебіг соймових нарад, щоби наші читателі мали повний і ясний образ про те, що діє ся в соймі, які важні ті наради для краю і для всіх народів нашого краю; ми уважали се своїм сьвятим обовязком познакомити докладнійше Русинів з житєм в соймі, аби вони пізнали велику вагу сойму і при виборах знали, кого мають висилати до сойму.

Дрібні вісти.

Цісарску санкцію отримав проект закона, ухвалений бук. соймом краєвим на засіданю з дня 29-го січня с. р. дотично заведеня науки повторительної на всіх публичних школах народних на Буковині, винавши школи народні в Чернівцях.

Іменованя шкільних повітових інспекторів. Міністер просьвіти іменував на час шістьлітний повітовими інспекторами шкільними: для міста Черновець проф. університету архимандрита Володимира Репту, для повіту черновецького учителя школи вправ Георгія Жанковського, для повіту радовецького надучителя Захарія Матерана, для повіту кіцманецького надучителя і дотеперішного інспектора в Сереті Омеляна Поповича, для повіту кімполоніського надучителя Николая Тарасевича, для повіту сторожинецького надучителя Івана Поповича.

для повіту ґурагуморського надучителя Івана Ходаковського, для повіту серетського надучителя Леонтія Падурю, для повіту сучавського професора гімназії в Радівцях Володимира Кочинського, для повіту вижницького надучителя Григорія Туркевича, а для шкіл народних з угорським язиком викладовим сьвящ. Івана Кубашека в Андреасфальві.

Іспити кваліфікаційні для учителів шкіл народних і виділових розпочинають ся в веснянім терміні перед комісією екзамінаційною в Чернівцях дня 25-го мая с. р. Поданя о допущенє до сих іспитів належить вносити до дотичної повітової влади шкільної залучаючи до них прилоги приписані розпорядженєм міністерства просьвіти з дня 31-го липня 1889 ч. 6033.

Витяг з протоколу засідань ради шкільної краєвої з дня 28-го марта с. р. На сім засіданю рішено: Розширити отсі школи, а то школу в Вамі, Раранчу, Костинцях і Якобенах на чтироклясові, обі школи в Кучурові великім на двоклясові; затверджено отворенє одноклясової школи в Бурдею, присілку Ревни і уповномочено повітову раду шкільну до переведеня доходжень в справі розширення одноклясової школи народної в Остриці на триклясову. Дальше признано деяким учителям і учителькам додатки службові, а учительству в Вапківцях уділено запомоги; двох учеників гімназійних в Радівцях і Сучаві і трох учеників семінарії учительської в Чернівцях виключено з сих закладів, а вкінці полагоджено деякі справі дисциплінарні, і поданя учителів і учеників о запомоги і о увільненє від оплат шкільних.

Конкурс розписаний на посаду провізоричного учителя для класичної фізйології з німецькою мовою викладовою при ц. к. гімназії в Радівцях. Речинєць до вношеня подань назначений до 30. дьвітня с. р. Дальше розписаний конкурс на посаду учителя при школі народній в Панці з рускою мовою викладовою. Поданя можна вносити до дня 20-го мая с. р.

Осторожно з нафтою. Осмилітна донька селянина Івана Майди з Кичери бавила ся горючою лампою, причім нафта експлюдувала і попарила так сильно дитину, що вона вскорі потім померла.

Оженив ся з власною донькою. Будапештські газети оповідають о такім незвичайнім випадку в Міскольчі. Тому 22 роки, оженив ся Штайнер з молодого дівчиною. Подружє не було щасливе, хоч прийшла на світ донечка. Муж з жінкою розвели ся і Штайнер як вільний чоловік виїхав до Америки, а его давня жінка вернула до родичів, віддавши дитину до своїх мужа в Бюд на вихованє. Дівча росло у великій біді, в пересьвідченю, що сиротою; а батька зовсім не знало. Дорісши, утекла она від своїх опікунів і поїхала до Америки. В Новім Йорку станула на дуже добру службу в угорських емігрантів і ту в добробуті розвинулась як рожа. Штайнер, котрий жив також в Новім Йорку, і мав дуже поплатне підприємство, пізнав ту гарну дівчину і спитав єї, чи не виїшла би за него за муж. Она пристала і обоє побрали ся, стали жити богато і щасливо, та радували ся прекрасною дитинкою. І в думку їм не приходило, що вони собі батько і донька. Недавно затужили за вітчизною і приїхали до Угорщини. Штайнер лишив жінку в Міскольчі, а сам поїхав відвідати своїх в Бюд. Аж ту дізнав ся про страшну правду, що оженив ся з власною донькою. Написав лист до доньки-жінки і просив єї на чім сьвіт, щоби вернула ся в Америку, бо инакше і она так пропаде марно, як він. Она виїхала з донькою, а тим часом муж пропав, як камінь у воду; мабуть позбавив себе життя.

Tinct. capsici compos.

(Pain Expeller)

приладжена в антиці Ріхтера, Прага, загальнозвісне втиранє, лагодяче біль, можна дістати по ціні 1 20 зр., 70 кр. і 40 кр. за флашку майже в кожній антиці. При закупні треба дуже уважати і брати флашки лише з охоронною маркою „котвиця“ за правдиві. Центральна розсилка: Ріхтера антика п д 30а Львом, Прага.